વર્ષ : ૨૯મું
ફેબ્રુઆરી : ૨૦૧૬ • અંક : ૮
પાના નં. : ૧ • (કુલ પેજ : ૮૬)

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા પ્રકાશિત પ્રત્યેક કચ્છી પરિવારનું મુખપત્ર

કચ્છશ્રુતિ

આજીવન લવાજમ : રૂા. ૧૫૦૦/-

૧૫ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૬ ● પ્રસિદ્ધ કર્યા તા. ૧૦-૦૨-૨૦૧૬ ● કિંમત : રૂા. ૩/-

“કચ્છના કલાધર”
દુલેરાય કારાણીને ભાવાંજલિ

જન્મ : ૨૬-૨-૧૮૯૬
દેહાંત : ૨૬-૨-૧૯૮૯

તંત્રી મંડળ : અશોક મહેતા (મુખ્ય તંત્રી) • દિનેશભાઈ આર. મહેતા • ભોલાભાઈ ગોલીબાર

મુખ્ય કાર્યાલય : શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ
૯૦૫, સ્પાન ટ્રેડ સેન્ટર, કોચરબ આશ્રમની સામે, એલીસબ્રીજ, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૬. • ફોન : ૦૭૯-૨૬૫૭૬૧૮૪
Email : kutchhisamaj@gmail.com • Website : www.kutchisamajahmedabad.org.

फ्रुटी भी, ज्युसी भी और मिल्की भी

सब'मस्त है!

MICHI'S
Candies & Toffees

Manufacturer & Marketer of Confectionery Products

JRJ FOODS PVT. LTD.

#314 / 315, G.I.D.C., Phase 1, Chhatral, Taluka Kalol, Dist. Gandhinagar - 382 729. Gujarat INDIA
Phone : +91-2764-234400 / 11 / 12 • Cell : +91 99090 23957/58 • Fax : +91-2764-234200
E-mail : salessupport@jrjfoods.com • Website : www.jrjfoods.com facebook.com/MichisTreats

ધી ભુજ મર્કેન્ટાઈલ કો-ઓપ. બેન્ક લિ.
મીઠાખળી છ રસ્તા, નવરંગપુરા, અમદાવાદ. ફોન : ૦૭૯-૨૬૪૦૦૯૬૯-૭૦

- ફિક્સ ડીપોઝિટ ઉપર આકર્ષક વ્યાજદરો
- બચત તથા કરંટ ખાતા માટેની યોજના
- રૂા. ૧ કરોડ સુધીની લોન ધિરાણની વિવિધ યોજનાઓ અને વ્યાજનો દર

- FD ના ખાતેદાર માટે ૯૦ થી ૬૫% સુધી OD માત્ર ૧ % વધુ વ્યાજ થી તેમજ થર્ડ પાર્ટી OD માટે પણ માત્ર ૧% વધુ વ્યાજ.
- વિવિધ સાઈઝના લોકર ફક્ત ગ્રાહકો માટે વગર વ્યાજની ડીપોઝિટથી

SILICON®
ZERO MAINTENANCE LAMINATE

RANGE
- Romantic Veneer
- Zero Maintenance Laminate
- Plyboards
- Engineered Prelam Particle Board
- Doors

Customer Care: 09376327182, 09375021100
Email: info@silicon-group.com; coordinator@silicon-group.com
Web.: www.silicon-group.com

Sanjay Thakker
(M) 9879109726

Bharat Thakker
(M) 98252 31572

Shree Hari Carriers
Lignite Clearing Agent Other Concerns

Shree Narayan Enterprise
Lignite Clearing Agent

Shree Ghanshyam Fuels
Fleet Owner, Transport Contractor, Lignite Clearing Agent, Coal, Coke and Fire Wood Supplier

301, Saswat App., HDFC House, B/h. Landmark Complex,
Nr. Mithakhali Six Road, Ahmedabad-6.
Ph. : 91-79-3007 3355, 2644 0734 • Fax : +91-79-3007 3366
Email : sanjaythakker@yamail.com

Aashish Dinesh Mehta

Vikas Infrastructure
Land Developers & Investors

804, Aakridi Heights, Opp. Aangan Party Plot,
Nr. Prerna Tirth Derasar, Satellite, Ahmedabad-15.

(M) : 93741 31715, 94288 26997
Email : vikas_infra@rediffmail.com

Bra | Panty
Nighty & Nightsuit for
LADIES, GENTS & KIDS

In Vogue

C G ROAD : Chandan Complex, Nr. Mirch Masala. Ph : 26431209
MANINAGAR : 2, Sumati Avenue, Jawahar Chowk. Ph : 25460943
SATELLITE : 8, Aarsh Complex, Prernathirth Derasar Road. Ph : 26927754

મહેમાનોનું માન, સ્નેહીઓનું સન્માન... કર્ણાવતીની દાબેલી થી જ શોભે...

મણીનગરના પ્રખ્યાત
કર્ણાવતી™ દાબેલી સેન્ટર

Our Main Branch
Maninagar
1, Radhamandir Complex, Opp. Hirabhai Tower,
Uttamnagar, Maninagar, Karnavati - 380 008.
Drive-In-Road
LL /12, Indraprastha Tower, Nr. Himalaya Mall, Drive - In - Road, Bodakdev, Ahmedabad- 380052.
Bopal
A -01 & 02, New York Arcade, Nr. Bhavya Park, Opp. Inductherm, Bopal, Ahmedabad.
★ Food's Regent Spice Products (Mfg. Dabeli Instant Masala)
6,7,8, Ground Floor, Karmam Avenue, Opp. Surya City,
B/h.Hirabhai Tower, Maninagar, Ahmedabad.

Mahendra Sangoi
Chairman, M.D.

RAMDEV GROUP

Mfg. of
Cement Concrete Blocks
& Pavers
Builders and Developers

Ami Zarna, Opp. Navneet Hi-tech Hospital, L.T. Road, Dhaisar (E), Mumbai-400 068.
Telefax : 28940150/51 • E-mail : mahedrasangoi@ramdevgroupindia.com
Website : www.ramdevgroupindia.com

વર્ષ-૨૯ ● અંક - ૮
૧૫ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૬

માનદ્ સલાહકાર
શ્રી હંસરાજ કંસારા

તંત્રી મંડળ
અશોક મહેતા - મુખ્ય તંત્રી
મો. ૯૮૨૫૩૨૨૬૮૯/૯૮૭૯૦૬૩૧૦૦
દિનેશ આર. મહેતા
મો. ૯૯૨૪૩૪૨૬૨૮
ભોલાભાઈ ગોલીબાર
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૬૦૬૮૮૮

વ્યવસ્થાપક સમિતિ/જાહેરાત સમિતિ
શ્રી મનુભાઈ કોટડીયા - કન્વીનર
મો. ૯૬૦૧૨ ૭૫૦૭૮
શ્રી ભરત ઓઝા - સભ્ય
મો. ૯૮૨૫૭ ૧૪૮૩૩
શ્રી સુનીલ દાવડા - સભ્ય
મો. ૯૮૨૫૦ ૨૧૪૨૩

વિભાગીય સંપાદન
વતનના વાવડ - ભરત ઓઝા
ગાંધીનગર ગાથા - વર્ષા મહેતા
મહિલા વિશ્વ - રેખાબેન શુકલ
કલરવ - દિનેશ માંકડ
શબ્દ-શોધ - પ્રદિપ જોશી-આદીપુર

પત્ર વ્યવહારનું સરનામું
શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ
૯૦૫, સ્પાન ટ્રેડ સેન્ટર, કોચરબ આશ્રમની સામે, એલીસબ્રીજ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૬.
ફોન : ૦૭૯-૨૬૫૭૬૧૮૪
Email : kutchhisamaj@gmail.com

●

Kutchshruti Available on
www.kutchisamajahmedabad.org
www.asanjokutch.com
www.hellokutchis.com

કચ્છ શ્રુતિ લવાજમ

૨ વર્ષ	: રૂા.	૫૦૦/-
૫ વર્ષ	: રૂા.	૧૦૦૦/-
આજીવન	: રૂા.	૧૫૦૦/-

ચેક/ડ્રાફ્ટ : 'શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદ'ના નામનો મોકલવો.

'કચ્છશ્રુતિ'માં પ્રકાશિત રચના-લેખ આદિમાં અભિવ્યક્ત વિચારો, માહિતી ઈત્યાદિ સાથે 'કચ્છશ્રુતિ' તંત્રી મંડળનું સહમત હોવું આવશ્યક નથી. - મુખ્ય તંત્રી

આ અંકમાં....

વિભાગ-૧ :-

- પરિવાર સમાચાર ૦૫
- સમાજ સમાચાર ૦૬
- શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના નવા બનેલા સભ્યોનું લિસ્ટ ૧૩
- 'કચ્છશ્રુતિ' મુખપત્રના નવા બનેલા સભ્યોનું લિસ્ટ ૧૩
- પોસ્ટ પરત આવ્યાની વિગત ૧૪
- શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદનો દૈનિક અહેવાલ ૧૫

વિભાગ-૨ :-

તંત્રી લેખ

- સેવા ક્ષેત્રનો એક અનેરો પ્રકાર .... **અશોક મહેતા**...૨૧

વિશેષ

- મહાત્મા ગાંધી-હત્યા :
  આગલા ૨૪ કલાક / પાછલા ૨૪ કલાક .... **પ્રવીણચંદ્ર શાહ**...૨૨
- 'કચ્છના કલાધર' દુલેરાય કારાણીને ભાવાંજલિ........ **હરેશ ધોળકિયા**...૨૮
- કચ્છી ભાષા - લોકસાહિત્ય ક્ષેત્રે 'કાંતિપુત્ર'નું બિરુદ પામેલા
  – દુલેરાય કારાણી .... **ઘનશ્યામભાઈ પી. ઠક્કર**...૩૧
- ઋતુરાજ વસંત .... **દિનેશ આર. મહેતા**...૩૨

વિચાર મંચ

- ખંડિયેર........ **ડૉ. ગિરીશ વીછીવોરા**...૩૩
- ગાંધીજીનો ટ્રસ્ટીશીપનો સિદ્ધાંત અપનાવીએ........ **ડૉ. યાસીન દલાલ**...૩૫
- સ્વતંત્રતા, પરાવલંબન અને અંકુશની વૃત્તિ........ **મુરજી ગડા**...૩૯

સાંપ્રત મંચ

- શું ભારતમાં ખરેખર અસહિષ્ણુતા છે ખરી?........ **(૧) તુલસી કંસારા**...૪૨
  (૨) વિનોદ સી. દવે...૪૩

શિક્ષણ જગત

- ભારતમાં શિક્ષણ ક્ષેત્રે પ્રગતિશીલ પરિવર્તન અંતર્ગત કચ્છ.... **પ્રા.સૂર્યકાંત ભટ્ટ**...૪૫

સમાજની ક્ષિતિજો

- મંથન – મંદબુધ્ધિ અને વિકલાંગ કન્યાઓ માટે .... **કિરણ ચાંપાનેરી 'સેતુ'...**
  મમતાનું ઝરણું .... **ફ્રીલાન્સ પત્રકાર**...૪૭
- અમારે અંતરાને જોવી છે........ **ડો. આશિષ ચોક્સી**...૪૯
  પેડિયાટ્રીશિયન અને નિઓનેટોલોજીસ્ટ
- યાતનામય પ્રેરક સંઘર્ષ ગાથા .... **યશ રાય**...૫૦
- પાણી પીવાની પણ એક તહેજિબ (રીત) છે – આવો જાણીએ અને માણીએ
  તહેજિબે પાણી .... **ડૉ.મિહીર વોરા**..૫૨

વાર્તા

- વાંક કોનો? .... **હરેશ ધોળકિયા** ૫૬
- કડવી ફરજ .... **બલવીરસિંહ જાડેજા** ૬૦

સ્વાસ્થ્ય

- 'મારા હૃદયના ધબકારા વધી જાય છે – પેનિક ડીસઓર્ડર' – ૨ .... **ડૉ. મણિલાલ ગડા, મનોચિકિત્સક** ૬૩
  ડૉ. દિપ્તી શાહ (ગડા), મનોચિકિત્સક તથા બાળમનોચિકિત્સક
- ખનિજ તત્ત્વો – ૭ .... **દિલીપ મ. વૈશ્નવ** ૬૫

સપ્ત રંગ

- **A day without a laugh is a day wasted** .... **દિલીપ વૈશ્નવ** ૬૮
- સંકલ્પ બળ .... **યશ રાય** ૬૯

સંસ્થા / વ્યક્તિ વિશેષ

- મુંબઈને વિશ્વકક્ષાના ફિલ્મસિટીની ભેટ .... **કનૈયાલાલ જોશી** ૭૦

યુવા મંચ

- સાંપ્રત સમસ્યા - વડીલોથી વિમુખ થતી જતી યુવા પેઢી .... **વી.જે. ઠાકર** ૭૩
  નિવૃત્ત નાયબ મત્સ્યોદ્યોગ નિયામક

લઘુ કથા

- દહેજ .... **વિનોદ સી. દવે** ૭૪

નિયમિત વિવિધા

- પ્રતિભાવ ૭૫
- અન્ય સંસ્થાઓના સમાચાર ૭૬
- વતનના વાવડ .... **સંકલન : ભરત ઓઝા** ૭૮
- કલરવ .... **દિનેશ માંકડ** ૭૮
- શબ્દ શોધ - ક્રમાંક : ૪૬ .... **પ્રદીપ જોશી** ૭૮
- સમાચાર - સંચય .... **સંકલન : દિનેશ આર. મહેતા** ૭૮

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના બેંક ખાતામાં રકમ જમા કરાવવા અંગે

કોઈપણ વ્યક્તિ, સુજ્ઞ વાચકવર્ગને શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદના કાર્યાલયમાં અગર કોઈપણ ખાતા અથવા વિષયની રકમ બેંક ખાતામાં જમા કરાવવી હોય તો સમાજના બેંક ખાતાની વિગત અત્રે જણાવેલ છે.

નામ / Name : **શ્રી કચ્છી સમાજ અમદાવાદ / Shri Kachchhi Samaj Ahmedabad**
બેંક : **ભારતીય સ્ટેટ બેંક,** પ્રભાત સોસાયટી, પાલડી બ્રાંચ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭.
Bank : **State Bank of India,** Prabhat Society, Paldi Branch, Ahmedabad-380007
ખાતા નંબર : **૧૦૦૧૧૩૧૫૦૩૯ - A/C No. : 10011315039**
આઈએફએસ કોડ : **IFS Code : SBIN0003097**

*ઉપર મુજબ કાર્યવાહી બાદ તે ટ્રાન્ઝેક્શનની વિગત આ સમાજને **SMS,** વોટસ-અપ, પત્ર અથવા ઈ-મેઈલ દ્વારા કરવી જરૂરી છે.*

Tel : (079) 26576184 • Email : Kutchhisamaj@gmail.com

કાર્યાલયનું સરનામું : **શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદ** : ૯૦૫, સ્પાન ટ્રેડ સેન્ટર, કોચરબ આશ્રમની સામે, એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૬. **વોટ્સઅપ : ૯૬૦૧૨૭૫૦૭૮**

પરિવાર સમાચાર

સરનામા ફેરફાર

- **જગદીશભાઈ તલકશીભાઈ ઠક્કર**
  સી/૬, પરમ પીનાક એપાર્ટમેન્ટ,
  મધુવન સોસાયટીની સામે, શાલિન સ્કૂલ પાસે,
  પાયલનગર રોડ, નરોડા, અમદાવાદ-૩૮૨ ૩૩૦.
  મો. ૯૩૨૮૦ ૪૬૨૦૫

સગપણ

- ટ્વીંકલ શૈલેષકુમાર લક્ષ્મીદાસ દૈયા (કોટડા (જડોદર) - અમદાવાદ)
  ધવલ હરીશકુમાર તેજપાલ ચંદે (બરંદાવાળ - કલકત્તા)
- નીકિ જગદીશભાઈ લક્ષ્મીદાસ ઠક્કર
  આકર્ષ સંજીવ કિશોરજી ખુરમી

અભિનંદન!

ક્ષતિ સુધાર

ગત અંકના 'પરિવાર સમાચાર' વિભાગમાં સગપણ મથાળા હેઠળની નોંધ 'શુભ લગ્ન'ની છે, તેમ સુધારીને વાંચવું.

શુભ લગ્ન

- **રવિવાર, તા. ૧૭-૧-૨૦૧૬**
  ચિંતન અશ્વિન હીરજી સાવલા (દેશલપુર - અમદાવાદ)
  અનુજા અમિત શેઠ (અમદાવાદ)
- **ગુરુવાર, તા. ૨૧-૧-૨૦૧૬**
  વિજ કિરીટ વસંતલાલ સંઘવી (અંજાર - અમદાવાદ)
  નીતિન વિનોદકુમાર શર્મા (અમદાવાદ)
- **સોમવાર, તા. ૨૫-૧-૨૦૧૬**
  પુનીત પ્રબોધચંદ્ર રવજીભાઈ ઠક્કર (રાપર - અમદાવાદ)
  માનસી કિશોરભાઈ રમેશચંદ્ર ઠક્કર (સાણંદ - અમદાવાદ)
- **ગુરુવાર, તા. ૧૧-૨-૨૦૧૬**
  નમ્રતા કિશોર રતનશી વીરા (દેવપુર - અમદાવાદ)
  ચિંતન હીરજી ખીમજી ગાલા (છસરા - મુંબઈ)
- **રવિવાર, તા. ૧૪-૨-૨૦૧૬**
  આદિત્ય અતુલકુમાર મગનલાલ સંઘવી (મુંદ્રા - અમદાવાદ)
  ભાવના કનકભાઈ ડાઘા (બિકાનેર - બેંગ્લોર)

સર્વે નવદંપતિઓને શુભેચ્છા સાથે આશીર્વાદ.

અવસાન નોંધ

- **શુક્રવાર, તા. ૫-૨-૨૦૧૬**
  દિવાળીબેન (કિરણાબેન) કનકલાલ સાકરચંદ મહેતા (ઉં.વ. ૮૩)
  (ભુજપુર - અમદાવાદ)

નવું સાહસ

'કચ્છ શ્રુતિ'ના તંત્રીમંડળના શ્રી દિનેશ રતિલાલ મહેતાની સુપુત્રી **રચના દિનેશ મહેતા**એ રવિવાર, તા. ૧૭-૧-૨૦૧૬ના દિવસથી "સ્પેક્ટ્રમ ફીઝિયોથેરાપી એન્ડ રીહેબિલિટેશન સેન્ટર"ની શુભ શરૂઆત કરેલ છે. આ પ્રસંગે અનેક હિતેચ્છુઓ ઉપસ્થિત રહેલ હતા.

ચિ. રચનાને તેના આ નવા સાહસ બદલ ખૂબ ખૂબ શુભેચ્છા.

સ્પેક્ટ્રમ ફીઝિયોથેરાપી એન્ડ રીહેબિલિટેશન સેન્ટર
લૉઅર લૅવલ, પોપ્યુલર પ્લાઝા, સોમેશ્વર કોમ્પ્લેક્સ,
સોમેશ્વર જૈન દેરાસરની બાજુમાં,
મેડિલીંક હોસ્પિટલની સામે,
સેટેલાઈટ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫.
ફોન : ૮૬૯૦૩ ૫૪૦૦૫
ક્લિનિક : ૮૮૬૬૩ ૦૯૫૫૬

પૃથ્વીના પછેડા ઉપર કુદરતે એવા રંગ પૂર્યા છે કે એક જુઓ અને એક ભૂલો. દરેક ક્ષેત્રમાં ઝીણામાં ઝીણી વસ્તુઓમાં તેણે નવીનતાની નકશી કરી છે અને માણસના હૃદયમાં તેણે એવો ખજાનો ભર્યો છે કે જેમાંથી શું નથી નીકળતું એ જ એક પ્રશ્ન છે. એમાં દેવનાં દર્શન થાય છે તો એમાંથી દાનવ પણ પ્રગટે છે. કોઈ ઠેકાણે દયા, કોઈ ઠેકાણે ભરપૂર પ્રેમ તો કોઈ ઠેકાણે તિરસ્કાર! નાનકડા એવા હૃદયમાં કુદરતે આખું વિશ્વ ભરી દીધું છે અને અનેક પ્રકારની ઊર્મિઓના તાર ત્યાં સદા ઝણઝણતા રહે છે. દરેક વ્યક્તિમાં કુદરતે કંઈ ને કંઈ નવીનતા મૂકી છે.

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા

B2B (બિઝનેસ ટુ બિઝનેસ) ક્ષેત્રની 'કચ્છ વાઇબ્રન્ટ સમિટ' યોજવા નિર્ણય

એક તદ્દન નવો અને અનોખો અભિગમ એટલે 'કચ્છ વાઈબ્રન્ટ.' સમગ્ર કચ્છ વિસ્તારના વેપાર-ધંધા અને ઉદ્યોગ ક્ષેત્રે વિકાસ થાય, તેની સંખ્યામાં વધારો થાય, ચાલુ યુનિટોની વિવિધ ક્ષેત્રની તકલીફો દૂર થાય, કચ્છમાં રોજગારીની તકો વધુ વિસ્તૃત થાય, તે સિવાય કચ્છી પ્રજાજન ગમે-તે સ્થળે હોય પરંતુ પરસ્પર સાથે મળીને એકબીજાને દરેક રીતે મદદકર્તા બને તેવા ઉદ્દેશને લઈને શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા B2B – બિઝનેસ ટુ બિઝનેસ ક્ષેત્રની 'કચ્છ વાઈબ્રન્ટ સમિટ'નું આયોજન કરી શકાય કે કેમ, તેવા એજન્ડા સાથે ટ્રસ્ટ મંડળ અને કેટલાક આમંત્રિત મહાનુભાવોની એક સંયુક્ત બેઠકનું આયોજન તા. ૭-૨-૨૦૧૬ના રોજ સવારે ૧૦-૦૦ કલાકે સરકીટ હાઉસ, શાહીબાગ ખાતે કરવામાં આવ્યું હતું. જેમાં સભ્યશ્રીઓ અને અન્ય મહાનુભાવો મળીને બહોળી સંખ્યામાં લોકો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

ઉપરોક્ત ઉદ્દેશને ધ્યાનમાં લેતાં, આ બેઠકમાં ઔપચારિક રીતે નક્કી થયું હતું કે, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ, સર્વાંગી અનુકૂળતાને ધ્યાનમાં લઈને આ સમિટનું સપ્ટેમ્બર-૨૦૧૬ દરમિયાન ગાંધીનગર ખાતેના મહાત્મા ગાંધી મંદિર પરિસરમાં આયોજન કરવા આગળ વધે.

સૂચિત સમિટની ડીઝાઈનિંગ માટે એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી હતી. જેમાં સર્વશ્રી હરીશભાઈ રંગવાલા, ફોકિયાના નિમેષભાઈ ફડકે, મૂકેશભાઈ સાવલા, કૈલાસદાનભાઈ ગઢવી, હરસુખભાઈ પટેલ, જેન્તીભાઈ પટેલ, ધીરજલાલભાઈ રામજીભાઈ પટેલ, જગદીશભાઈ ઠક્કર તથા ભરત ઓઝાના નામ નક્કી થયા હતા અને શક્ય રીતે તા. ૧૫-૨-૨૦૧૬ સુધી વાઈબ્રન્ટ સમિટની ડીઝાઈનનો અહેવાલ, સમાજ સમક્ષ રજૂ કરે તેવું પણ નક્કી થયું હતું.

બેઠકની શરૂઆતમાં, સમાજના પ્રમુખ શ્રી અશોકભાઈ મહેતાએ ઉપસ્થિત સર્વેને આવકાર આપતાં, સમિટનો ઉદ્દેશ અને તેની પૂર્વભૂમિકાની વિગત આપી હતી.

ત્યારબાદ શ્રી કચ્છ કડવા પાટીદાર સમાજના શ્રી જેન્તીભાઈ પટેલ, શ્રી હરસુખભાઈ પટેલ તેમજ તેમના સાથીદારોએ તેમના સમાજ દ્વારા ગયા વર્ષે આયોજિત થયેલ ઉપર મુજબની સમિટની વીડિયોના માધ્યમથી ખૂબ ઉપયોગી વિવિધ માહિતી જણાવેલ હતી. તેમણે કહ્યું,

★ વાઈબ્રન્ટ ગુજરાત સમિટ જેવી જ સમાજ દ્વારા એક અદ્‌ભુત વાઈબ્રન્ટ બિઝનેસ સમિટનું આયોજન કરી શકાય.

★ આ માટે 'Think Globally – Act Locally' સૂત્રને અનુસરવાથી શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદને વિશેષ માઈલેજ અને અમુક પ્રમાણમાં ફંડ મળી શકે.

★ કચ્છી ટુ કચ્છી મળવાથી આપણા સમાજમાં રહેલા ઉદ્યોગવીરોની શોધ પણ થઈ શકે. એ રીતે આપણા સમાજને ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે ગતિશીલ બનાવવા હેતુસરની પરસ્પર ચર્ચા-વિચારણા થઈ શકે.

★ ઉદ્યોગ માટે કાચો માલ, મજબૂત પેકિંગ, આકર્ષક ડીઝાઈન તથા સરળ ટ્રાન્સપોર્ટેશન જેવા જટીલ મુદ્દાઓનું નિરાકરણ લાવી શકાય.

★ આ સિવાય B2B – બિઝનેસ ટુ બિઝનેસ, B2C – બિઝનેસ ટુ કન્ઝ્યુમર, B2G – બિઝનેસ ટુ ગવર્નમેન્ટ વગેરે બાબતે રજૂઆત કરવામાં આવી હતી.

આ દરેક મુદ્દા પર બેઠકમાં ચર્ચા વિચારણા કરવામાં આવી હતી. સર્વશ્રી શાંતિભાઈ સાવલા, મૂકેશભાઈ સાવલા, હરીશભાઈ રંગવાલા, ફોકિયાના નિમેષ ફડકે, જગદીશભાઈ ઠક્કર, કૈલાસદાનભાઈ ગઢવી તેમજ અતુલભાઈ સોની વગેરેએ ઉપરોક્ત ચર્ચામાં ભાગ લીધો હતો.

ઉદ્યોગ ક્ષેત્રની મુશ્કેલીઓનું નિવારણ કરવા માટે ફોકિયા - સંસ્થા દરેક મુદ્દાઓનું ફૉલૉ-અપ કરી શકશે, તેવી રજૂઆત ફોકિયાના શ્રી નિમેષ ફડકેએ કરી હતી.

ત્યારબાદ સમાજના પ્રમુખે સમાજના અન્ય પ્રોજેક્ટ 'કચ્છી વિસામો' માટે થયેલ રોકાણ અને તે પેટે પરત મળેલ રકમની વિગત ટૂંકમાં જણાવેલ હતી.

અંતમાં, પાટીદાર સમાજના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા થયેલ વિગતવાર રજૂઆતને સૌએ બિરદાવેલ હતી.

– માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

નોટબુક વિતરણ યોજના - ૨૦૧૬

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ વર્ષ ૨૦૧૬થી ચાલુ થતા શૈક્ષણિક સત્રથી નોટબુક વિતરણ યોજના શરૂ કરી રહેલ છે. જેના અંતર્ગત –

૧. સમાજના દરેક વિદ્યાર્થીઓને નોટબુકો – તેના પર છાપેલ MRP કરતાં માત્ર ૨૫ ટકાના દરે આપવામાં આવશે.

૨. **કચ્છી સમાજની કોઈ વ્યક્તિ કે વ્યવસાયિક પ્રતિષ્ઠાનના પોતાના સ્ટાફના સભ્યોના વિદ્યાર્થીઓને આ પ્રકારે કન્સેશનલ દરે નોટબુકો આપવા ઇચ્છતા હોય તેમણે નોટબુકની MRP ના ૪૦ ટકા ભરવાના રહેશે અને જે - તે વિદ્યાર્થીએ યોજના મુજબ ૨૫ ટકા ભરવાના રહેશે.**

★ આ યોજના સમાજના સખી દાતાશ્રીઓના સહકારથી અમલમાં લાવી રહ્યા છીએ. આ યોજનાના આયોજન મુજબ ઓછામાં ઓછા રૂા. ૪.૦૦ લાખના ફંડની જરૂરિયાત રહેશે. **સમાજના દિલેર દાતાશ્રીઓની પહેલ ખૂબ જ આવકારપાત્ર બનશે.**

★ નોટબુક યોજના અંગેનો વિગતવાર અહેવાલ 'કચ્છશ્રુતિ'ના માસ ડિસેમ્બર-૨૦૧૫ તેમજ જાન્યુઆરી-૨૦૧૬ના અંકમાં પ્રકાશિત થયેલ છે.

★ *અગાઉની જાહેરાત મુજબ અન્ય વિગતો નીચે મુજબ છે :*

- આ યોજના વહેલા તે પહેલાના ધોરણે પ્રથમ ૧૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉપલબ્ધ રહેશે.
- આ યોજના અનુસાર દરેક વિદ્યાર્થીને વધુમાં વધુ ૩૦ નોટબુકો આપવામાં આવશે.
- છાપેલી કિંમતના ૨૫ ટકાના દરે આ નોટબુકોનું વિતરણ કરવામાં આવશે.
- નોટબુકોનું વિતરણ એપ્રિલ - ૨૦૧૬ દરમિયાન કરવામાં આવશે.
- મોડામાં મોડા ૧૫ માર્ચ, ૨૦૧૬ સુધી ફોર્મ ભરી શકાશે.
- આ માટે જરૂરી ફોર્મ ભરી, તેની કિંમતની રકમ સહિત શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના કાર્યાલયમાં મોકલાવી આપવા અપીલ છે.

માનદ્ મંત્રીશ્રી, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ, ખમીર - ભુજ તથા ઈન્ડેક્ષ્ટ-સી – ગાંધીનગરના ઉપક્રમે અમદાવાદ વસ્ત્રાપુર હાટ ખાતે 'કચ્છી ક્રાફ્ટ મેળા'ના આયોજન બાબત

ઉપરોક્ત 'કચ્છી ક્રાફ્ટ મેળા'નું આયોજન ગુજરાત સરકારના ઈન્ડેક્ષ્ટ-સી (ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એક્ષ્ટેન્શન કોટેજ), ગાંધીનગરના સહકારથી તા. ૧૨-૨-૨૦૧૬થી તા. ૨૧-૨-૨૦૧૬ દરમિયાન અમદાવાદ હાટ, વસ્ત્રાપુર, અમદાવાદ ખાતે યોજવાની દરખાસ્ત આ અગાઉ જાહેર કરવામાં આવી હતી.

સરકારશ્રીના સંબંધિત મંત્રાલયમાં તા. ૨-૧-૨૦૧૬ના રોજ થયેલ બેઠકની કાર્યવાહીની જાણ અત્રે તા. ૨૭-૧-૨૦૧૬ના રોજ કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ બાકીના લગભગ ૧૫ દિવસમાં ઉપરોક્ત આયોજન યોગ્ય રીતે કરવાનું શક્ય ન હોતાં અને આ પ્રોજેક્ટના મુખ્ય ભાગીદાર ભુજની સંસ્થા 'ખમીર' દ્વારા લેવાયેલ નિર્ણય અનુસાર સૂચિત પ્રોજેક્ટ હાલે મુલતવી રાખવામાં આવેલ છે, જેની સંબંધકર્તાઓએ નોંધ લેવી.

માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

નોટબુક વિતરણ યોજના – વર્ષ ૨૦૧૬ : પ્રથમ સત્ર

વિદ્યાર્થીએ ભરવાનું ફોર્મ

વિદ્યાર્થીનું નામ : ______________ ______________ ______________
(નામ) (પિતાશ્રીનું નામ) (અટક)

કચ્છમાં ગામ : ______________ તાલુકો : ______________

અભ્યાસ : ધોરણ ______________ કૉલેજમાં હોય તો અભ્યાસની વિગત : ______________

શાળા/કૉલેજનું નામ તથા સરનામું : ______________

____

વિદ્યાર્થીના વડીલનું નામ : ______________

ઘરનું સરનામું : ______________

____

જોઈતી નોટબુક માટે ભરવાનો કોઠો

	પ્રકાર	સાઈઝ (MM માં)	પાનાની સંખ્યા	MRP રૂપિયા	વિદ્યાર્થીએ ચૂકવવાની કિંમત (રૂપિયામાં)	કેટલી નોટબુક જોઈએ?	તેની ચૂકવવાપાત્ર કિંમત (રૂપિયા)
A.	**પેપર્સ પ્લાઝા બ્રાંડ**						
૧.	ઈકો લોંગ સીરીઝ	૨૦૦x૨૯૫	૧૨૦	૩૦.૦૦	૭.૫૦		
૨.	મ્યુઝિક સીરીઝ	૨૦૦x૨૫૦	૯૨	૨૦.૦૦	૫.૦૦		
૩.	A5 નોટબુક	૧૮૦x૨૪૦	૭૨	૧૮.૦૦	૪.૫૦		
B.	**નવનીત બ્રાંડ**						
૪.	A4 લોંગ બુક	૨૧૦x૨૯૭	૧૪૦	૪૫.૦૦	૧૧.૨૫		
૫.	જમ્બો નોટબુક	૧૮૦x૨૪૦	૧૭૨	૪૦.૦૦	૧૦.૦૦		
૬.	રેગ્યુલર નોટબુક	૧૫૫x૧૮૮	૧૭૨	૩૦.૦૦	૭.૫૦		
					ટોટલ...		

વિદ્યાર્થીના વડીલની સહી : ______________ *વિદ્યાર્થીની સહી :* ______________

વડીલનો મોબાઈલ નંબર : ______________ *વિદ્યાર્થીનો મોબાઈલ નંબર :* ______________

નોંધ :
- દરેક વિદ્યાર્થીઓએ વધુમાં વધુ ૩૦ નોટબુકો માટે ફોર્મ ભરવાનું છે.
- ઉપરોક્ત કોઠામાં દર્શાવેલ નોટબુકોના વિવિધ પ્રકારોમાંથી કોઈ એક જ પ્રકારની નોટબુક વધુમાં વધુ ૧૦ નંગ મળી શકશે.
- અન્યથા ફોર્મ રીજેક્ટ થવાની શક્યતા રહેશે.

માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

નામ - સરનામા - ટેલિફોન ડિરેક્ટરી : ૨૦૧૬

આગામી સમયમાં તૈયાર થનારી અમદાવાદ - ગાંધીનગરના સમસ્ત કચ્છી પરિવારોને સમાવતી નામ-સરનામા-ટેલિફોન ડિરેક્ટરીમાં રજિસ્ટ્રેશન કરાવવાની સરળતા રહે તે હેતુથી 'ઓનલાઈન' સુવિધા કરવામાં આવે છે. જે માટે આપ આપના મોબાઈલ, લેપટોપ કે ડેસ્ક ટોપ પરથી આસાનીથી રજિસ્ટર્ડ થઈ શકો છો. માત્ર બે જ મિનિટમાં આ રજિસ્ટ્રેશન થઈ શકશે. પૂરું ફોર્મ ઓનલાઈન સબમિટ કરી દેવાનું રહેશે. જે માટે આપના મોબાઈલ, લેપટોપ કે ડેસ્ક ટોપ પર નીચે મુજબની લીંક ખોલી ફોર્મ રજિસ્ટર કરાવી શકાય છે.

***CLICK ON* : kutchisamaj.amdavad.com**

આ કાર્ય ઝડપથી તૈયાર થાય તે માટે આપ સૌને અનુરોધ કે આપ અમદાવાદ - ગાંધીનગર સ્થિત જે કચ્છી મિત્રોને જાણતા હો તેમને ઉપરોક્ત વિગત ફોરવર્ડ કરીને આ કાર્યમાં આપનો સાથ - સહકાર આપવા પ્રયત્ન કરશો.

★ રજિસ્ટ્રેશન કરવાની છેલ્લી તા. ૨૯-૬-૨૦૧૬ નિર્ધારીત કરવામાં આવેલ છે.

★ રજિસ્ટ્રેશન પૂર્ણ થયા બાદ ડિરેક્ટરીની મોબાઈલ ઍપ બનાવવામાં આવશે.

★ ***મોબાઈલ ઍપમાં આપના વ્યવસાયની જાહેરાત આપવા જરૂરી સંપર્ક કરવા અનુરોધ છે.***

ભરત ઓઝા
૯૮૨૫૭ ૧૪૮૩૩
કન્વીનર, નામ-સરનામા-ટેલિફોન ડિરેક્ટરી સમિતિ

નોંધ :

૧. તા. ૧૫-૧-૨૦૧૬થી ઉપરોક્ત લીંક ઑપન કરવામાં આવેલ છે.

૨. જેઓએ ફોર્મ ભરીને મોકલાવેલ છે તેમણે ઓનલાઈન ફોર્મ ભરવાની જરૂરિયાત રહેતી નથી. પરંતુ જેમણે ટ્રાયલ માટે ઓનલાઈન લીંક દ્વારા રજિસ્ટ્રેશન કરાવેલ છે, એમણે નવેસરથી ઉપરની લિંક પર રજિસ્ટ્રેશન કરવાનું રહેશે.

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

બચત (વેલફેર) ફંડ યોજના

ઉપરોક્ત યોજનાની વિસ્તૃત માહિતી 'કચ્છશ્રુતિ'ના માસ ડિસેમ્બર-૨૦૧૫ તથા જાન્યુઆરી-૨૦૧૬ના અંકોમાં આપવામાં આવી છે.

અત્રે ફરીથી આપ સૌનું ધ્યાન દોરવાનું છે કે, આ યોજના દ્વારા એકત્રિત થયેલ ફંડ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદની **માત્ર ને માત્ર સેવાકીય પ્રવૃત્તિઓ માટે જ ઉપયોગમાં લેવાશે,** જેની નમ્ર નોંધ લેવા અનુરોધ છે.

આ યોજનામાં રૂા. ૧/-, રૂા. ૨/-, રૂા. ૫/- કે રૂા. ૧૦/-ની રકમ પરિવારની દરેક વ્યક્તિ દ્વારા દૈનિક ધોરણે નોંધાવી શકાય છે.

ઉદાહરણ તરીકે... દૈનિક રકમ રૂા. ૧૦/- હોય અને પરિવારના સભ્યો : ૧૦ હોય એટલે દૈનિક ટોટલ રકમ રૂા. ૧૦૦/-ના ધોરણે અથવા તેનાથી વધુ / ઓછા હિસાબની દૈનિક રકમ ઉપરોક્ત યોજનામાં નોંધાવી શકાશે.

આ યોજના માટે સર્વે સભ્યશ્રીઓએ સમાજના કાર્યાલયનો સંપર્ક કરવા અનુરોધ છે.

માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના સભ્ય બની જવા તેમજ તેના માસિક મુખપત્ર 'કચ્છશ્રુતિ'ના સભ્ય બનવા અપીલ

★ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ હાલ તેની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનો વ્યાપ વધારવા કોશિશ કરી રહેલ છે. જેના અનેકવિધ લાભો તેના સભ્ય પરિવારને મળવાપાત્ર રહેશે.

★ અમદાવાદ - ગાંધીનગર જિલ્લામાં એક અંદાજ મુજબ ૫,૦૦૦ કચ્છી પરિવારોના વસવાટ હોય તેવા આંકડા મળી રહે છે. આ પરિવારોમાંથી અમુક પરિવારો જ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના સભ્ય બનેલ છે જ્યારે અનેક લોકોએ હજુ સભ્ય બનવાનું બાકી છે.

★ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ નીચેની પ્રવૃત્તિઓ વિશે આગળ વધવા માંગે છે.

(૧) ક્રેડિટ કો.ઓ. સોસાયટી	:	ધંધાકીય લોન મેળવવા માટે.
(૨) વિવિધ હોસ્પિટલો સાથે ટાઈઅપ કરવાની યોજના	:	સભ્યોને તેના ચાર્જિસમાં કન્સેશન મળી રહે.
(૩) ઉચ્ચ અભ્યાસાર્થે વિદ્યાર્થીઓને લોન	:	સભ્ય પરિવારના બાળકોને ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે સારા એવા પ્રમાણમાં લોન પ્રાપ્ત થઈ શકે.
(૪) નોટબુક યોજના	:	સભ્ય બાળકને વર્ષભર ચાલે તેટલી નોટબુકો તથા ચોપડા માત્ર ૨૫ ટકાની કિંમતે પ્રાપ્ત થઈ શકે.
(૫) ગૃહઉદ્યોગ	:	સભ્ય પરિવારે બનાવેલ વાનગીઓના વિતરણની જવાબદારી કદાચ આ સમાજ સંભાળી લે.
(૬) વિદ્યાર્થી હોસ્ટેલ	:	વિદ્યાર્થીને રહેવા-જમવાની સગવડ પ્રાપ્ત થઈ શકે.
(૭) વિદ્યાર્થિની હોસ્ટેલ	:	વિદ્યાર્થિનીને રહેવા-જમવાની સગવડ પ્રાપ્ત થઈ શકે.

એ સિવાય અનેક સામાજિક અને શૈક્ષણિક તથા મેડિકલની પ્રવૃત્તિઓ પણ હાથ પર લેવા વિચારણા કરી રહેલ છે. આ પ્રકારની દરેક પ્રવૃત્તિઓનો લાભ તેના સભ્ય પરિવારને મળવાનો છે.

આપશ્રીના પોતાના પરિવારના ફાયદા માટે, વહેલી તકે શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના સભ્ય બની જવું ઈચ્છનીય છે. સભ્યપદના ફોર્મ અગાઉના 'કચ્છશ્રુતિ'માં આપવામાં આવેલ છે. જેઓ સભ્ય ના હોય તેઓ 'કચ્છશ્રુતિ'માંથી આ ફોર્મ મેળવી શકે છે અથવા તો સમાજની ઓફિસેથી આ પ્રકારના ફોર્મ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. બાકી રહેતા દરેક પરિવારે આ ફોર્મ ભરી, તેની ફી ના ચેક સાથે વહેલી તકે સમાજની ઓફિસ પર તે ફોર્મ પહોંચાડે તે અતિ આવશ્યક છે.

• સમાજના સભ્યપદના પ્રકાર •

(૧)	પેટ્રન સભ્ય	:	રૂા.	૫,૦૦,૦૦૦/-
(૨)	દાતા સભ્ય	:	રૂા.	૧,૦૦,૦૦૦/-
(૩)	માનદ્ સભ્ય	:	રૂા.	૧૦,૦૦૦/-
(૪)	આજીવન સભ્ય	:	રૂા.	૧,૦૦૦/-

માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

"કચ્છશ્રુતિ"

'કચ્છશ્રુતિ', એ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદનું માસિક મુખપત્ર છે અને તે છેલ્લા ૨૮ વર્ષથી નિયમિતપણે પ્રસારિત કરવામાં આવે છે.

'કચ્છશ્રુતિ' એ એક શિષ્ટ મેગેઝિન છે કે જેમાં વિવિધ વિષયે મનન કરી શકાય તેવા અને દિલોદિમાગને તરબોળ કરી દે તેવા લેખો નિયમિતપણે પ્રસારિત કરવામાં આવે છે. તેના નિયમિત વાંચનથી કોઈ પણ બુદ્ધિજીવીના મગજને યોગ્ય કસરત મળી રહે અને કોઈપણ વ્યક્તિના જ્ઞાનમાં ઉત્તરોત્તર વધારો થતો રહે છે.

સમાજની દરેક પ્રવૃત્તિઓના અહેવાલ અને સમાજની ગતિવિધિના સમાચાર 'કચ્છશ્રુતિ'માં નિયમિતપણે પ્રસારિત કરવામાં આવે છે. આપશ્રી, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદની ઓફિસ પર હાજરી ના પુરાવો તો પણ 'કચ્છશ્રુતિ'ના વાંચનથી આપશ્રીને ઘર બેઠા સમાજની પ્રવૃત્તિઓના સમાચારો નિયમિતપણે પ્રાપ્ત થઈ શકે છે અને શ્રી કચ્છી સમાજની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનો લાભ ઘર બેઠા મેળવી શકો છો.

એ જ રીતે માતૃભૂમિ કચ્છ વિશેના તથા બૃહદ્ કચ્છ વિશેના સમાચારો પણ નિયમિતપણે 'કચ્છશ્રુતિ'ના અંકો દ્વારા પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.

આ રીતે 'કચ્છશ્રુતિ'ના વાંચનથી અનેકવિધ લાભો પ્રાપ્ત થઈ શકશે.

અગર આપશ્રી 'કચ્છશ્રુતિ'ના સભ્ય હજુ સુધી ના બની શકેલ હો તો વહેલી તકે તેના સભ્ય બની જવા આપશ્રીને અપીલ કરવામાં આવે છે.

'કચ્છશ્રુતિ'ના લવાજમના દર નીચે મુજબ રાખવામાં આવેલ છે.

- ૨ વર્ષના : રૂા. ૫૦૦/-
- ૫ વર્ષના : રૂા. ૧૦૦૦/-
- આજીવન (૧૫ વર્ષના) : રૂા. ૧૫૦૦/-

હજુ સુધી જેઓ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના અને કચ્છશ્રુતિના સભ્ય ના બનેલ હોય તેઓને ઉપરોક્ત સભ્યપદ વહેલી તકે મેળવી લેવા અનુરોધ કરવામાં આવે છે.

માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા પુસ્તક લાઇબ્રેરી શરૂ કરવાની યોજના

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ પૈકી એક ઉમદા અને આદર્શ પ્રવૃત્તિ એટલે લાઇબ્રેરી યોજના છે.

આ અન્વયે સમાજને વિવિધ પ્રકારના પુસ્તકો વસાવવાની આવશ્યક્તા છે. સમાજના હિતેચ્છુઓએ અગર પોતાના ઘરની લાઈબ્રેરીમાં ઉત્તમ પુસ્તકો વસાવ્યા હોય અને તેવા પુસ્તકોનો બહોળા પ્રમાણમાં ઉપયોગ થાય તેવી તેઓશ્રીની ઈચ્છા હોય તો નીચે પ્રમાણેના પુસ્તકો શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદની ***સૂચિત લાઇબ્રેરીમાં ભેટ સ્વરૂપે મોકલાવી શકે છે.***

★ ચિંતન - મનન ★ વૈજ્ઞાનિક ★ ટેકનોલોજી ★ આઈ-ટી ફિલ્ડ ★ સામાજિક ★ શૈક્ષણિક ★ નવલિકા - નવલકથા ★ બાળ સાહિત્ય વગેરે વિષયે ઉચ્ચ શ્રેણીના.

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના સર્વે સભ્યોને આ બાબતે જરૂરી સાથ-સહકાર આપવા અપીલ છે. તેમજ જે વ્યક્તિઓ - સંસ્થાએ પુસ્તકો મોકલાવી આપેલ છે તેમનો ખાસ આભાર માનવામાં આવે છે.

માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

માસિક મુખપત્ર 'કચ્છશ્રુતિ' માટે જાહેરાતના માસિક દર

ક્રમ	વિગત	કલર	આખુ પાનું રૂા.	અડધું પાનું રૂા.	૧/૪ પાનું રૂા.	અંદર બોટમ પટ્ટી
૧.	કવર પેઈજ નં.-૪	મલ્ટી કલર	૭,૫૦૦/-	—	—	—
૨.	કવર પેઈજ નં.-૨	મલ્ટી કલર	૬,૦૦૦/-	—	—	—
૩.	કવર પેઈજ નં.-૩	મલ્ટી કલર	૬,૦૦૦/-	—	—	—
૪.	અંકની અંદરનું પાનું	મલ્ટી કલર	૫,૦૦૦/-	૩,૦૦૦/-	૨,૦૦૦/-	—
૫.	અંદરનું સાદુ પાનું	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	૨,૦૦૦/-	૧,૫૦૦/-	૧,૦૦૦/-	—
૬.	અંદર બોટમ પટ્ટી ૭" x ૧"	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	—	—	—	૫૦૦/-

નોંધ **: જાહેરાતની સાઈઝ**

(૧) ફુલ પેઈજ : ૭" x ૯.૫"
(૨) હાફ પેઈજ : ૭" x ૪.૫"
(૩) ૧/૪ પેઈજ : ૩.૨૫" x ૪.૨૫"
(૪) બોટમ પટ્ટી : ૭" x ૧"

(૧) એક સાથે **૧૨** મહિનાની જાહેરાત આપનારને **૧૦ ટકા** ડિસ્કાઉન્ટ આપવામાં આવશે.
(૨) એક સાથે **૦૬** મહિનાની જાહેરાત આપનારને **૭.૫ ટકા** ડિસ્કાઉન્ટ આપવામાં આવશે.
(૩) એક સાથે **૦૩** મહિનાની જાહેરાત આપનારને **૫ ટકા** ડિસ્કાઉન્ટ આપવામાં આવશે.

વિઝિટિંગ કાર્ડ સાઈઝ જાહેરાતની વિગત

જાહેરાતની સાઈઝ : ૯૦ mm x ૬૦ mm • **કલર** : મલ્ટી કલર

ભાવ – બારે મહિનાની જાહેરાતના દર

- ■ કવર પેઈજ નં.-૪ : રૂા. ૨૦,૦૦૦/- (દરેક જાહેરાતના)
- ■ કવર પેઈજ નં.-૩ : રૂા. ૧૫,૦૦૦/- (દરેક જાહેરાતના)
- ■ કવર પેઈજ નં.-૨ : રૂા. ૧૫,૦૦૦/- (દરેક જાહેરાતના)
- ■ અંદરનું પાનું : રૂા. ૧૦,૦૦૦/- (દરેક જાહેરાતના)

"શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ"ના નામનો ચેક (Payable at Ahmedabad) બેંકમાં નીચેની વિગત મુજબ ભરી શકાશે.

For Cheque : **Shri Kachchhi Samaj - Ahmedabad**
State Bank of India, Prabhat Society, Paldi Branch, Ahmedabad-380 007.
A/c. No. 10011315039 • **IFS Code :** SBIN0003097

ઓનલાઈન ટ્રાન્ઝેક્શનની વિગત આ સમાજને કોઈપણ પ્રકારે જાણ કરવાની રહેશે.

• કાર્યાલયનું સરનામું •

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

૯૦૫, સ્પાન ટ્રેડ સેન્ટર, કોચરબ આશ્રમની સામે, એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬. • વૉટ્સ એપ : ૯૬૦૧૨ ૭૫૦૭૮

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા સામાજિક કાર્યકરોનું સન્માન

'કચ્છશ્રુતિ'ના અગાઉના અંકોમાં પ્રકાશિત થયેલ વિગત મુજબ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદે તેના દરેક કચ્છી ઘટક સમાજના ઉત્કૃષ્ટ બે સામાજિક કાર્યકરોનું ઉચિત સન્માન કરવાનું વિચારેલ છે. આ સન્માન કાર્યક્રમ એટલા માટે યોજવામાં આવે છે કે દરેક ઘટક સમાજો અને તેના કાર્યકરો એકબીજાની નજીક આવે. આ સંબંધી કેટલાક ઘટક સમાજો તરફથી જરૂરી વિગત પ્રાપ્ત થઈ છે, જ્યારે કેટલાક સમાજોની વિગતો આવવાની બાકી છે. આ ઘટક સમાજો પોતાના સન્માનયોગ્ય બે કાર્યકરોની વિગત સત્વરે મોકલાવી આપે તેવી અપીલ છે. જે ઘટક સમાજો તરફથી ઉપરોક્ત વિગત સમયસર નહીં મળે તો તેવા સમાજોના પ્રમુખ - મંત્રીશ્રીનું સન્માન કરવાનું સૂચન પણ વિચારાયેલ છે.

માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના નવા બનેલા સભ્યોનું લિસ્ટ

આજીવન શ્રેણી (૧૫ વર્ષ)

- **ઝાલા જયમલસિંહજી પ્રતાપસિંહજી**
  એ-૫૦૧, સુકીર્તિ ટાવર, શ્રેયસ સોસાયટી પાસે,
  આગમન એવન્યુ સામે, પ્રેરણાતીર્થ દેરાસર,
  સેટેલાઈટ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫.
- **નટવરલાલ ધનજીભાઈ સવગણભાઈ પટેલ (ધોળુ)**
  એ-૬, હરિઓમ કો.ઓ.સો.લિ., મુજપર રોડ,
  મગિયા - બગોદરા હાઈવે રોડ,
  ધોળકા, જિ. અમદાવાદ-૩૮૭ ૮૧૦.
- **સવજીભાઈ દેવશીભાઈ મનજીભાઈ પોકાર**
  ૧૩૯/૧, હરિઓમ નગર સોસાયટી,
  મગિયા - બગોદરા હાઈવે રોડ,
  ધોળકા, જિ. અમદાવદ-૩૮૭ ૮૧૦.
- **વોરા દિનેશકુમાર મોહનલાલ**
  બી-૧૦૨, સન ડીવાઈન-૨, સ્ટાર બજારની પાછળ,
  જોધપુર, સેટેલાઈટ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫.
  મો. ૯૪૨૯૬ ૧૫૬૩૫
- **મહેશભાઈ અંતાણી**
  એ-૬, શિવમ એપાર્ટમેન્ટ, નરોડા રોડ,
  અમદાવાદ-૩૮૨ ૩૪૫.
- **શાહ (રાંભિયા) કૌશલ ગુલાબચંદ**
  ૮/૨૬, ગંગામણિ ફ્લેટ, વસંતનગર સોસાયટી,
  ગોપાલચોક, ભૈરવનાથ રોડ, મણિનગર,
  અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૮.
- **મહેતા મલય ભોગીલાલ**
  બી-૯, પ્રકૃતિ એપાર્ટમેન્ટ, કર્ણાવતી પગરખા બજાર સામે,
  સંજીવન હોસ્પિટલની બાજુમાં, સુવિધા ચાર રસ્તા,
  પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭.
- **લક્ષ્મીદાસ લીલાધર ગોરી (ભાનુશાળી)**
  ૩૪, રાધિકા બંગ્લોઝ, હરિઓમ નગરની બાજુમાં,
  કેડીલા પૂલ પાસે, ઘોડાસર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૫૦.
- **સુરેન્દ્રભાઈ એમ. શાહ**
  એ/૩૧, ઓર્ચિડવુડ, કોર્પોરેટ રોડ, પ્રહલાદનગર,
  અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫.

'કચ્છશ્રુતિ' મુખપત્રના નવા બનેલા સભ્યોનું લિસ્ટ

આજીવન શ્રેણી (૧૫ વર્ષ)

- **મહેન્દ્રભાઈ દેવરામભાઈ સવદાસભાઈ પટેલ (ગોરાણી)**
  મહાલક્ષ્મી માતાની પોળ, ઉપલાણા, ધોળકા-૩૮૨ ૨૨૫.
- **નટવરલાલ ધનજીભાઈ સવગણભાઈ પટેલ (ધોળુ)**
  એ-૬, હરિઓમ કો.ઓ.સો.લિ., મુજપર રોડ,
  મગિયા - બગોદરા હાઈવે રોડ,
  ધોળકા, જિ. અમદાવાદ-૩૮૭ ૮૧૦.
- **સવજીભાઈ દેવશીભાઈ મનજીભાઈ પોકાર**
  ૧૩૯/૧, હરિઓમ નગર સોસાયટી, મગિયા - બગોદરા
  હાઈવે રોડ, ધોળકા, જિ. અમદાવદ-૩૮૭ ૮૧૦.
- **વોરા દિનેશકુમાર મોહનલાલ**
  બી-૧૦૨, સન ડીવાઈન-૨, સ્ટાર બજારની પાછળ, જોધપુર,
  સેટેલાઈટ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫. મો. ૯૪૨૯૬ ૧૫૬૩૫
- **મહેતા મલય ભોગીલાલ**
  બી-૯, પ્રકૃતિ એપાર્ટમેન્ટ, કર્ણાવતી પગરખા બજાર સામે,
  સંજીવન હોસ્પિટલની બાજુમાં, સુવિધા ચાર રસ્તા,
  પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭.

૨ વર્ષનું લવાજમ

- **વિષ્ણુપ્રસાદ જે. ઠક્કર**
  ૧૭, નટવર પાર્ક, વોરાબાગ સામે, સામા કાંઠા,
  મોરબી-૩૬૩ ૬૪૩. મો. ૯૪૨૮૨૮૧૪૧૭

'કચ્છશ્રુતિ'ના અંક અથવા પોસ્ટ પરત આવ્યાની વિગત

માસ ડિસેમ્બર-૨૦૧૫

- **નારાણજી પદમશી લોડાયા**
  ૩૨, મહાલક્ષ્મી ટેનામેન્ટ એન્ડ ડુપ્લેક્સ,
  કે.ડી. ગાર્ડન પાસે, ઘોડાસર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૫૦.
- **સીગ્મા કંટ્રોલ્સ**
  ૩૦૭, શ્રીગણેશ પ્લાઝા, જવાહરનગર,
  વાસણા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭.
- **સુરેશ નટવરલાલ ઠક્કર**
  રૂમ નં.-૨, વૈશાલી ફ્લેટ, રામજી મંદિર પાસે,
  પંકજ સોસાયટી, ભઠ્ઠા, પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭.
- **મુકેશચંદ્ર ડી. સૈયા**
  રિધ્ધિ સિધ્ધિ, પ્લોટ નં.-૧૭૧૧,
  સેક્ટર-૬, ગાંધીનગર-૩૮૨ ૦૦૬.
- **સુભાષભાઈ ઠક્કર**
  એન-૭૦૩, વર્ધમાનનગર, મુલુંડ (વેસ્ટ),
  મુંબઈ-૪૦૦ ૦૮૦.
- **જયેશ ઠક્કર**
  જિંદાલ સો લિ., સી-૮૩, નેબ્યુલા ટાવર,
  બોડકદેવ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૫૪.
- **મોહનલાલ રણછોડદાસ**
  પ્લોટ નં. ૨૮૮/૯, આશિર્વાદ ફ્લેટ,
  આરાધના સ્કૂલ સામે, સેક્ટર-૨૮, ગાંધીનગર-૩૮૨ ૦૨૮.

માસ જાન્યુઆરી-૨૦૧૬

- **સુરેશ નટવરલાલ ઠક્કર**
  રૂમ નં.-૨, રામજી મંદિર પાસે, પંકજ સોસાયટી,
  ભઠ્ઠા, પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭.
- **ભૂપેન્દ્રભાઈ શંકરલાલ**
  ૩૦૨, પાર્થ એપાર્ટમેન્ટ, બેન્ટીન બુટીકની ઉપર,
  સુભાષ ચોક, ગુરુકુળ રોડ, મેમનગર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૫૨.
- **ઇબ્રાહીમ લુહાર ગુજશાન**
  ડૉ. પટ્ટણીની દવાખાના પાસે, મોટા પીર રોડ,
  ભુજ, કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧.

માતાપિતાને ભૂલશો નહીં

બાળક જન્મે છે ત્યારે માતાપિતાઓની આશા-અભિલાષાઓ એના લાલનપાલનમાં સાથે સાથે વીંટળાઈને જ ઊછરે છે. અરે માતાનાં ગર્ભમાં બાળક ઊછરતું હોય છે ત્યારે જ યુવાન પતિ-પત્ની બાળક માટે શું કરવું, એને કઈ રીતે ઉછેરવો, શું બનાવવો એવા અનેક સોનેરી સ્વપ્નામાં રાચતા હોય છે. આપણા સમાજમાં સંયુક્ત કુટુંબો તૂટી રહ્યાં છે. માતાપિતા વૃદ્ધ થાય ત્યારે આ જ યુવાન બનેલાં બાળકો પરણી જાય પછી પોતાનો અલગ સંસાર અને ઘર વસાવે છે.

પોતાનાં માતાપિતાએ કેવા કેવા ત્રાસ વેઠ્યા હતા, પોતાના ઉછેર પાછળ કે કઈ રીતે ઝીણી ઝીણી બાબતોની કાળજી લીધી હતી તે બાળક યુવાનીના ઉંબરે આવતાં ભૂલતો જાય છે. લગ્ન પછી ભૂતકાળને ખંખેરવાના પ્રયાસ તરીકે માતા-પિતા પ્રત્યે ઉષ્મા ને સ્નેહ ઓસરતાં જાય છે. પછી માત્ર જવાબદારી કે સમાજમાં આબરૂ - ઈજ્જત જાળવવાની ચિંતામાં માતાપિતાને સાચવે છે અને સાથે રાખે છે. વળી જો મિલ્કત કે પૈસા મોટી ઉંમરે પણ માતા-પિતા પાસે હોય તો વળી તેમનાં યુવાન પુત્રો-પુત્રવધૂઓ તેમનું માન સન્માન રાખે છે.

યુવાન પતિ-પત્ની ભવિષ્યની તરફ નજર નાંખી પોતાનાં બાળકોને સાચવવા તરફ ને ઉછેરવા તરફ વધારે સમય, શક્તિ ને ધન ખર્ચે છે. વૃદ્ધ માતા-પિતા પ્રત્યે ધ્યાન ઓસરતું જાય છે. આ યુવાન દંપતી ક્યારેક થોભીને એમ વિચારે કે પોતે પણ વૃદ્ધ થશે અને ત્યારે તેમનાં યુવાન થયેલાં બાળકો જેમની પાછળ આજે પોતે સર્વસ્વ અર્પણ કરી રહ્યા છે તેઓ પણ આ જ રીતે તેમનાં તરફ બેધ્યાન અને બેદરકાર ઉષ્માવિહીન બની જશે તો? આવો વિચાર માતાપિતાની વૃદ્ધ ઉંમરે અપેક્ષા કરતા તેમના યુવાન સંતાનો અને પુત્રવધૂઓને એકાદવાર પણ કરવા જેવો છે. સમય વહેતી નદી જેવો છે. એને કોઈ રોકી શકતું નથી કે પકડી શકતું નથી.

આજના યુવાનનો સમય વીતી જશે અને તે વાર્ધક્યની ઉંમરે આવીને ઊભો રહેશે ત્યારે આજનાં તેનાં બાળકો જે તે સમયે યુવાનીને ઉંમરે ઊભા હશે તે પણ તેને આમ જ વૃદ્ધ થયેલાં માતાપિતાની જેમ ઉપેક્ષિત રીતે રાખશે અને તેની સાથે ઉષ્માવિહોણો સંબંધ રાખશે....

દરેક પુખ્ત વ્યક્તિએ આ સત્ય હકીકતને સમજીને સ્વીકારીને પોતાનાં વૃદ્ધ થઈ ગયેલાં, નિવૃત્ત થયેલાં કે બીમાર માતા-પિતા પ્રત્યે એવો જ પ્રેમ રાખવો જોઈએ જેવો પ્રેમ પોતાનાં નાનાં બાળકો પ્રત્યે રાખે છે. એમને પણ એવાં જ હૂંફ ને ઉષ્મા - માન મળવા જોઈએ, એવી જ કાળજી લેવાવી જોઈએ જેવી તેઓ પોતાનાં નાનાં બાળકોની રાખે છે.

– ચૌલા કુરૂવા
સૌજન્ય : "મોર્નિંગ વૉક"

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદનો દૈનિક અહેવાલ

જાન્યુઆરી / ફેબ્રુઆરી - ૨૦૧૬

★ **શનિવાર, તા. ૨-૧-૨૦૧૬**

- શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ વતી અશોક મહેતા તથા ખમીર - ભુજ વતી હરીશ હુરમાડે દ્વારા આજ રોજ ગાંધીનગર ખાતે ઈન્ડેક્ષ્ટ-સી માં શ્રી વિપુલ મહેતા તથા શ્રી આર. આર. જાદવ સાથે "કચ્છી હેન્ડિક્રાફ્ટ મેળા" અંગે ચર્ચા કરવામાં આવી. (૧) તેઓએ હજુ બજેટની મંજૂરી લેવાની બાકી રહે છે. (૨) તેઓ માત્ર ઈન્ડેક્ષ્ટ-સી ના નામે આ મેળાનું આયોજન કરવા માંગે છે વગેરે વિગતો આ ચર્ચામાં ઉપસી આવી.

★ **સોમવાર, તા. ૪-૧-૨૦૧૬**

- 'કચ્છી વિસામો'ના અનુસંધાને નીલા ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરમાંથી આજે પાર્ટ પેમેન્ટનો એક ચેક મળેલ હતો. જેની સામે શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદને લોન આપનાર મહાનુભાવોના પાર્ટ પેમેન્ટ રીલીઝ કરવામાં આવ્યા.
- શ્રી હીરેન પલણ સાથે રહી વિદ્યાર્થી હોસ્ટેલ માટે સી.જી. રોડ પર એક ચાલુ ગેસ્ટ હાઉસનું નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું.

★ **મંગળવાર, તા. ૫-૧-૨૦૧૬**

- ૧૯૧૫માં મહાત્મા ગાંધીજી દક્ષિણ આફ્રિકાથી ભારત આવીને જ્યાં બે વર્ષ રહ્યા હતા એ કોચરબ આશ્રમની મુલાકાતે આજે શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી દિનેશ મહેતા તથા શ્રી મનુભાઈ કોટડિયા ગયેલ હતા અને ત્યાંની વિગતો સમજેલ હતી.
- ગઈકાલે સી.જી. રોડ પર જે પી.જી. હોસ્ટેલનું નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું તેના અનુસંધાને શ્રી હીરેન પલણ તથા શ્રી અશોક મહેતાએ આજે તેના માલિક તથા બ્રોકરને મળી જરૂરી ચર્ચા કરેલ હતી.

★ **બુધવાર, તા. ૬-૧-૨૦૧૬**

- 'કચ્છી વિસામો'ના અનુસંધાને નાની રકમનો અન્ય એક ચેક નીલા ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર તરફથી રીલીઝ કરવામાં આવેલ હતો કે જેના અનુસંધાને કેટલાક મહાનુભાવોની લોન પરત કરવામાં આવેલ હતી.
- સરનામા - ટેલિફોન ડિરેક્ટરીના ફોર્મ ભરાવવા માટે બાકી રહેતા ૪ ઘટક સમાજ પર મોકલી આપવામાં આવેલ હતા.
- શ્રી દિનેશભાઈ મહેતા તથા શ્રી મનુભાઇ કોટડિયાએ કોચરબ આશ્રમની મુલાકાત લઈ ત્યાંના મેનેજર શ્રી રમેશભાઈ પાસેથી જરૂરી વિગતો મેળવી, 'કચ્છશ્રુતિ'ના જાન્યુઆરી-૨૦૧૬ના અંક માટે તે અંગે એક વિસ્તૃત લેખ લખવાની તૈયારી કરેલ હતી.કેટલાક જરૂરી ફોટાઓ પણ પાડેલ હતા.
- શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના સભ્યોને વિવિધ હોસ્પિટલ સાથે ટાઈ-અપ કરવાના ઈરાદે (કે જેથી કરીને સભ્યોને આ હોસ્પિટલની સેવાની જરૂરિયાત હોય ત્યારે તેઓને કન્સેશનલ દરની સેવાનો લાભ મળી શકે) શ્રી અશોક મહેતા તથા શ્રી ભરત ઓઝાએ એસ.જી. હાઈવે પરની HCG હોસ્પિટલની મુલાકાત લીધેલ હતી અને ત્યાંના મુખ્ય કેન્સર સર્જન કે જેઓ માંડવી - કચ્છના વતની છે એ શ્રી રાજેન્દ્ર ટોપરાની તથા અન્યો સાથે વિવિધ ચર્ચા કરેલ હતી. મીઠાખળી ખાતેની આ જ ગ્રૂપની મલ્ટી સ્પેશિયાલિટી હોસ્પિટલને પણ આ ચર્ચામાં આવરી લેવામાં આવેલ હતી.

★ **ગુરુવાર, તા. ૭-૧-૨૦૧૬**

- શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદની જ્યાં ઑફિસ છે તે સ્પાન ટ્રેડ સેન્ટરની તા. ૩૦-૧-૨૦૧૬ની સામાન્ય સભા તથા નવી કમિટીની ચૂંટણીનો સરક્યુલર આજે પ્રાપ્ત થયો હતો.
- 'કચ્છશ્રુતિ' તંત્રી મંડળના શ્રી ભોલાભાઈ ગોલીબારે આજે શ્રી દિનેશ મહેતા સાથે 'કચ્છશ્રુતિ'ના અનુસંધાને ચર્ચા કરેલ હતી. તેઓશ્રીએ તેમના મેગેઝિનનો એક બંચ પણ આપેલ હતો.

★ **શુક્રવાર, તા. ૮-૧-૨૦૧૬**

- શ્રી વાલજી ભટ્ટીની જરૂરિયાતોના અનુસંધાને મુંબઈથી શ્રી વશનજી હરશી ગાલાનો ફોન હતો. તેઓ સાથે શ્રી દામજી પ્રેમજી નીસરે પણ ચર્ચા કરેલ હતી.
- શ્રી કચ્છ કડવા પાટીદાર સમાજ - સી.ટી.એમ.ના પ્રમુખ

શ્રી શંભુભાઇ પટેલ સાથે વાત થયા મુજબ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના સરનામા - ટેલિફોન ડિરેક્ટરીના ફોર્મ નંગ-૩૫, તેઓશ્રીને કૂરિયર દ્વારા મોકલી આપવામાં આવ્યા.

- અમદાવાદ સ્થિત લગભગ ૩૭ જેટલા કચ્છી ઘટક સમાજોમાંથી એક ઘટક સમાજને બાદ કરતા બાકી બધા જ ઘટક સમાજોએ સરનામા - ટેલિફોન ડિરેક્ટરીના પોતાના સભ્યોના ફોર્મ ભરાવી આપવાની જવાબદારી સ્વીકારેલ છે. જે ઘટક સમાજે સહકાર આપવાની ના પાડેલ છે તેના સભ્યોના ફોર્મ માટે કઈ રીતે આગળ વધવું તેની ચર્ચા વિચારણા ચાલુ રાખવામાં આવેલ છે.

★ **શનિવાર, તા. ૯-૧-૨૦૧૬**

- શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના ટ્રસ્ટ મંડળ, કારોબારી સમિતિ તથા આમંત્રિતોની એક સંયુક્ત સભા આજરોજ સ્પાન ટ્રેડ સેન્ટર ખાતે મળેલ હતી. જેમાં ૨૧ સભ્યો ઉપસ્થિત રહેલ હતા. આ મીટિંગમાં નોટબુક યોજના, સરનામા - ટેલિફોન ડિરેક્ટરી, ક્રેડિટ કો.ઓ. સોસાયટી, હોસ્ટેલ પ્રોજેક્ટ, બચત યોજના (વેલફેર ફંડ), વાઇબ્રન્ટ કચ્છ સમિટ યોજના વગેરે બાબતે ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી.

★ **મંગળવાર, તા. ૧૨-૧-૨૦૧૬**

- શ્રી ક.ક. પાટીદાર સમાજ - જશોદાનગરના સરનામા - ટેલિફોન ડિરેક્ટરીના લગભગ બધા જ એટલે કે ૩૧ ફોર્મ ભરાવીને આજે પરત મળી ગયા.
- તા. ૩૦-૧-૨૦૧૬ની સામાન્ય સભાના અનુસંધાને સ્પાનના હોદ્દેદારો તથા સભ્યો સાથે મીટિંગોનો દોર ચાલતો રહેલ છે.

★ **બુધવાર, તા. ૧૩-૧-૨૦૧૬**

- કન્વેન્શન હોલમાં યોજાયેલ સંમેલનમાં આજે શ્રી વિજય છેડાને N.R.G. ઍવોર્ડ આપવામાં આવેલ હતો. આ સંમેલનમાં શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના પ્રમુખ શ્રી અશોક મહેતા ઉપસ્થિત રહેલ હતા. શ્રી વિજય છેડા હાલે બિદડા સર્વોદય હોસ્પિટલના ચેરમેન તરીકે પોતાની સેવા આપી રહેલ છે.

★ **શનિવાર, તા. ૧૬-૧-૨૦૧૬**

- શનિવાર, તા. ૯-૧-૨૦૧૬ની સંયુક્ત સભાની મીટિંગની મિનિટ્સ મિનિટ બુકમાં લખી આજે લગભગ ૪૫ વ્યક્તિઓને તે મોકલી આપવામાં આવી.
- વિવિધ ઘટક સમાજોને સરનામા - ટેલિફોન ડિરેક્ટરીના ફોર્મ બાબતે રીમાઈન્ડર પત્રો મોકલ્યા.
- સ્પાન ટ્રેડ એસોસિએશનની તા. ૩૦-૧-૨૦૧૬ની ચૂંટણીના અનુસંધાને મીટિંગોનો દોર ચાલતો રહ્યો.
- 'કચ્છનું ગુજરાતી સાહિત્ય' બુક વિશેનો પ્રતિભાવ શ્રી રસનિધિ અંતાણી તથા શ્રી હરેશભાઈ ધોળકિયાને મોકલી આપવામાં આવ્યો.

★ **રવિવાર, તા. ૧૭-૧-૨૦૧૬**

- રચના દિનેશ રતિલાલ મહેતાના ફીઝિયોથેરાપી સેન્ટરના ઓપનિંગમાં આજે અનેક કચ્છી મહાનુભાવો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.
- ચિંતન અશ્વિન હીરજી સાવલાના લગ્ન સમારંભમાં આજે કેટલાક કચ્છી મહાનુભાવો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

★ **સોમવાર, તા. ૧૮-૧-૨૦૧૬**

- શ્રી ચિંતન અશ્વિન હીરજી સાવલાના લગ્ન નિમિત્તેના સત્કાર સમારંભમાં અનેક કચ્છી મહાનુભાવો ઉપસ્થિત રહેલ હતા.

★ **મંગળવાર, તા. ૧૯-૧-૨૦૧૬**

- સંસ્થાના ખજાનચી શ્રી મનુભાઈ કોટડિયા વર્ષ ૨૦૧૫-૨૦૧૬ના અત્યાર સુધીના હિસાબોની બેલેન્સ શીટ તૈયાર કરવામાં કાર્યરત રહેવા પામેલ છે.
- 'કચ્છશ્રુતિ' જાન્યુઆરી-૨૦૧૬ના અંકો આજરોજ આવી ગયા. આવતીકાલે તેના અંકો પોસ્ટિંગ કરવામાં આવશે. (ચાલુ મહિના દરમ્યાન પોસ્ટિંગમાં ૫ દિવસ મોડું થવા પામેલ છે.)

★ **ગુરુવાર, તા. ૨૧-૧-૨૦૧૬**

- સંસ્થાના માનદ્ મંત્રી શ્રી હિમાંશુભાઈ ઠક્કર આજરોજ સમાજની ઓફિસ પર આવેલ હતા. તેઓ સાથે ચર્ચા કર્યા બાદ નીચેની બાબતે યોગ્ય નિર્ણયો લેવામાં આવેલ હતા : (૧) તેઓશ્રી કચ્છી યલો પેજીસના ૨૨૦૦ સરનામા કોમ્પ્યુટરમાં save કરાવશે. જેથી સમાજના સભ્યોને જ્યારે જનરલ SMS કરવાના હોય ત્યારે આ સરનામા કામ લાગે. (૨) 'કચ્છશ્રુતિ'નો જાન્યુઆરી-૨૦૧૬નો અંક વેબસાઈટ પર મૂકવા તેઓશ્રી ફૉલો-અપ કરી લેશે. (૩) વાગડ લોહાણા સમાજમાં નોટબુક યોજનાના ફોર્મનું વિતરણ કરાવશે. (૪) નોટબુક યોજનાના જરૂરી ફંડ માટે યોગ્ય પ્રયાસ કરશે. (૫) બચત

યોજનાનું નામ 'વેલફેર ફંડ' રાખવાનું તેઓ દ્વારા સૂચન કરવામાં આવ્યું.

★ **શુક્રવાર, તા. ૨૨-૧-૨૦૧૬**

- વાઈબ્રન્ટ કચ્છ સમિટના હેતુ તથા આયોજન સમજવા માટે આજે CA શ્રી હરસુખભાઈ પટેલ તથા શ્રી જેન્તીભાઈ કરમશીભાઈ પટેલ સાથે એક મીટિંગ ગોઠવવામાં આવેલ હતી. આ મીટિંગમાં શ્રી અશોક મહેતા તથા શ્રી દિનેશ મહેતા ઉપસ્થિત રહેલ હતા. તેઓએ પ્રથમ તો આ સમીટના ઉદ્દેશ સમજાવ્યા. તેનાથી કચ્છી ઉદ્યોગકારોને શું ફાયદા થાય તેની વિગત આપી. શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ દરેકને માત્ર પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડશે તેવું પણ જણાવ્યું. આ બાબતે ફાઈનલ ચર્ચા કરવા શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના ટ્રસ્ટ મંડળ તથા આમંત્રિતોની એક મીટિંગ રવિવાર, તા. ૭-૨-૨૦૧૬ના જૂના સરકિટ હાઉસ, શાહીબાગ ખાતે યોજવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું.

★ **સોમવાર, તા. ૨૫-૧-૨૦૧૬**

- શ્રી ઘનશ્યામભાઈ ઠક્કર જૂના સરકિટ હાઉસમાં જઈ જરૂરી પેમેન્ટ કરી, વાઈબ્રન્ટ કચ્છ સમિટની મીટિંગ માટે રવિવાર, તા. ૭-૨-૨૦૧૬ માટે સરકિટ હાઉસનું કોન્ફરન્સ હોલ બુક કરાવી આવ્યા.
- આજરોજ સૂચિત ક્રેડિટ કો.ઓ. સોસાયટીના આયોજન માટે ક્રેડિટ કો.ઓ. સોસાયટીની સમિતિની એક મીટિંગ સ્પાન ખાતે મળેલ હતી. જેમાં શ્રી બી.કે. પટેલ, શ્રી રજનીકાંત ધરમશી પારેખ તથા શ્રી અશોક મહેતા ઉપસ્થિત રહેલ હતા. સોસાયટીનું બંધારણ, પ્રમોટર સભ્યો તથા અન્ય સભ્યો વગેરે બાબતે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.
- શ્રી પ્રબોધભાઈ ઠક્કરના સુપુત્ર ચિ. પુનીતના લગ્નમાં અનેક કચ્છી મહાનુભાવો ઉપસ્થિત રહેલ હતા.

★ **મંગળવાર, તા. ૨૬-૧-૨૦૧૬**

- શ્રી પ્રબોધભાઈ ઠક્કરના સુપુત્ર ચિ. પુનીતના લગ્નના રીસેપ્શન સમારંભમાં અનેક કચ્છી મહાનુભાવો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

★ **બુધવાર, તા. ૨૭-૧-૨૦૧૬**

- કચ્છી વિસામો સામે ચૂકવેલ એમાઉન્ટની સામે નીલા ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરમાંથી એક નાની રકમનો ચેક આજરોજ પ્રાપ્ત થયેલ છે. એ રકમની સામે જે તે વ્યક્તિની લોન સામેના ચેકો લખવામાં આવ્યા.

★ **ગુરૂવાર, તા. ૨૮-૧-૨૦૧૬**

- તા. ૭-૨-૨૦૧૬ના સરકીટ હાઉસ ખાતે યોજવામાં આવનાર ટ્રસ્ટ મંડળ તથા આમંત્રિતોની મીટિંગના સરક્યુલર આજે કુરિયર દ્વારા મોકલી આપવામાં આવ્યા. કચ્છ વાઈબ્રન્ટ સમિટ યોજવા માટે આ મીટિંગનું આયોજન ગોઠવવામાં આવેલ છે.
- 'કચ્છશ્રુતિ' ફેબ્રુઆરી-૨૦૧૬ના અંકથી ભવાની ગ્રાફિક્સના બદલે મુદ્રા પ્રિન્ટર્સ પાસે છપાવવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું અને તે માટે બંને પાર્ટીને જરૂરી સુચના આપી દેવામાં આવી.

★ **શુક્રવાર, તા. ૨૯-૧-૨૦૧૬**

- તા. ૧૨-૨-૨૦૧૬ તથા તા. ૨૧-૨-૨૦૧૬ દરમિયાન કચ્છી હેન્ડિક્રાફ્ટ મેળો યોજવા માટે ઈન્ડેક્ષ્ટ-સી તરફથી આજરોજ ક્લિયરન્સ મળતા 'ખમીર'ના શ્રી હરીશ હુરમાડેએ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના શ્રી અશોક મહેતા તથા ભુજના જ શ્રી લાલ રાંભિયા સાથે ફોન પર ચર્ચા કર્યા બાદ જરૂરી આયોજન માટે બાકી સમય ખૂબ જ ઓછો રહેતો હોવાથી આ તારીખોમાં મેળો યોજવા અસમર્થતા બતાવતો પત્ર ઈન્ડેક્ષ્ટ-સી ને લખીને મોકલી આપેલ હતો.

★ **શનિવાર, તા. ૩૦-૧-૨૦૧૬**

- આજરોજ સ્પાન નોન ટ્રેડિંગ એસોસિએશન (પાલડી) કે જ્યાં શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદની ઑફિસ આવેલ છે તેના વહીવટ માટે તેના સભ્યોમાંથી સેક્રેટરી, મંત્રી અને કમિટી મેમ્બરોની ચૂંટણી યોજવામાં આવી હતી. હયાત પેનલની સામે પરિવર્તન પેનલની રસાકસીભરી ચૂંટણીમાં બંને પેનલના ૪-૪ સભ્યો ચૂંટાયેલા જાહેર થયા હતા. હયાત પેનલને મળેલા વોટના સરવાળા કરતાં પરિવર્તન પેનલને મળેલ ટોટલ વોટનો સરવાળો વધુ રહેવા પામેલ હતો.

★ **સોમવાર, તા. ૧-૨-૨૦૧૬**

- આજથી શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદની ઑફિસ પર ઍરટેલનો એક નવો ફોન નંબર ૪૦૦૭૬૧૮૪ શરૂ થઈ જવા પામેલ છે. BSNLનો અત્યારનો નંબર ૨૬૫૭૬૧૮૪ ચાલુ જ છે.

★ **મંગળવાર, તા. ૨-૨-૨૦૧૬**

- સરનામા ટેલિફોન ડિરેક્ટરીમાં ધોળકાના સભ્યોની કોમ્પ્યુટર પર નોંધણી કરી શ્રી ભરત ઓઝા ધોળકાના

કચ્છી સભ્યોની ફાઈલ પરત આપી ગયેલ છે અને તેની જગ્યાએ અન્ય બે ફાઈલ જરૂરી ડિજીટલ નોંધણી માટે લઈ ગયેલ છે.

★ **બુધવાર, તા. ૩-૨-૨૦૧૬**

- શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી હરસુખભાઈ પટેલ, શ્રી જેન્તીભાઈ કરમશીભાઈ પટેલ, શ્રી ભરત ઓઝા, શ્રી અતુલ સોની, શ્રી મનુભાઈ કોટડિયા તથા શ્રી દિનેશ મહેતાએ કચ્છ વાઈબ્રન્ટ સમિટ યોજવા અંગે ચર્ચા વિચારણા કરી હતી. શ્રી હરસુખભાઈ પટેલ તથા શ્રી જેન્તીભાઈ પટેલે બાકી સભ્યોને આ અંગેની વિગતો વિસ્તારપૂર્વક સમજાવી હતી અને ક.ક.પા.સમાજના યુવા વિભાગે અગાઉ યોજેલ સમિટના અનુભવોની વાત કરી હતી.
- ગાંધીનગરથી શ્રી હિમાંશુભાઈ શાહનો ફોન હતો. તેઓ તેમના ઘરની લાઈબ્રેરીની બધી જ બુક્સ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદની લાઈબ્રેરીને ભેટ આપવા માંગે છે તેમ તેમણે જણાવ્યું હતું. આ બાબતે ગાંધીનગરમાં જ વસવાટ કરતા શ્રીમતી વર્ષાબેન મહેતાને આવતા દિવસોમાં એ બુકોનું નિરીક્ષણ કરી, શ્રી હિમાંશુ શાહ સાથે વિગતોની ચર્ચા કરી લે તેવું જણાવવામાં આવ્યું હતું.
- શ્રી હરસુખભાઈ પટેલ સાથેની વાઈબ્રન્ટ કચ્છ સમિટ અંગેની તા. ૨૨-૧-૨૦૧૬ની મીટિંગની મિનિટ્સ તથા ક્રેડિટ સોસાયટી સમિતિ સાથેની તા. ૨૫-૧-૨૦૧૬ની મીટિંગની મિનિટ્સ લખી તેને રેકોર્ડમાં મુકવામાં આવેલ હતી. શ્રી હરસુખ પટેલ સાથેની વાઈબ્રન્ટ કચ્છ સમિટ અંગેની આજની મીટિંગની મિનિટ્સ પણ લખી લેવામાં આવી હતી.
- ફેબ્રુઆરી મહિનામાં શ્રી દુલેરાય કારાણીની જન્મ જયંતી તથા નિર્વાણ દિન આવતા હોવાથી શ્રી દુલેરાય કારાણીના સાહિત્ય અંગેની જરૂરી વિગતો માટે તેમના સુપુત્ર શ્રી બાલમોહન કારાણી સાથે ફોન પર કેટલીક ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.

★ **ગુરૂવાર, તા. ૪-૨-૨૦૧૬**

- કચ્છ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સિલ આયોજિત સર્વાંગી ઈતિહાસની બીજી નકલ તથા અંગ્રેજી નકલ બહાર પાડવા શ્રી હંસરાજભાઈ કંસારાની તબિયત થોડી સ્વસ્થ થતાં, અત્યાર સુધી કરવામાં આવેલ પત્રવ્યવહારનો અભ્યાસ કરી તેઓએ અમુક લેખકશ્રીઓને તથા કુ. શિવાની ઝવેરી પર લખીને મોકલી આપવાના પત્રો તૈયાર કર્યા હતા.
- સ્વ. શ્રી દુલેરાય કારાણીના સુપુત્ર શ્રી બાલમોહન કારાણી આજરોજ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદની ઑફિસ પર આવેલ હતા અને સ્વ. દુલેરાય કારાણીનું સાહિત્ય અને કેટલાક ફોટા આપી ગયા હતા.
- નીલા ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરમાંથી આજરોજ વધુ એક પેમેન્ટ રીલીઝ કરવામાં આવ્યું હતું.

★ **શનિવાર, તા. ૬-૨-૨૦૧૬**

- કચ્છ વાઈબ્રન્ટ સમિટ માટે યોજવામાં આવેલ આવતીકાલની મીટિંગના રીમાઈન્ડર માટે લગભગ બધા જ આમંત્રિતોને જરૂરી ફોન કોલ કરવામાં આવ્યા હતા.

★ **રવિવાર, તા. ૭-૨-૨૦૧૬**

- સરકીટ હાઉસ - ગાંધીનગર ખાતે શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના ટ્રસ્ટ મંડળ તથા આમંત્રિતોની એક સંયુક્ત સભા યોજવામાં આવી હતી. બહોળી સંખ્યામાં વ્યક્તિઓ ઉપસ્થિત રહેલ હતી. શ્રી જેન્તીભાઈ પટેલે સ્લાઈડ શો દ્વારા ઉપસ્થિત સભ્યશ્રીઓને કચ્છ વાઈબ્રન્ટ સમિટની વિગતો સમજાવી હતી. ચર્ચા વિચારણાના અંતે આ પ્રોજેક્ટ માટે આગળ વધવાનું યોગ્ય જણાતાં આ પ્રોજેક્ટને લીલી ઝંડી આપવામાં આવી હતી અને તેની ડિઝાઈન બનાવવા ૯ સભ્યોની એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી હતી. ■

હે પ્રભુ, મને જે જીવન મળ્યું છે એ તારી ભેટ છે. મને આ ક્ષણ મળી છે એ તારી ભેટ છે. મારે આ સમયને જ જીવવાનો છે. મારા હાથમાંથી ગઈકાલ સરકી ગઈ છે અને આવતીકાલની મને ખબર નથી. મારી પાસે છે માત્ર આજ. આ સમય અને આ ક્ષણ. આવતીકાલની તૈયારી કરું પણ ચિંતા નહીં કારણકે એ તો કદાચ ક્યારેય ન પણ આવે! આજનો દિવસ એ મારો છેલ્લો દિવસ હોય એમ પૂર્ણપણે એને માણી લઉં. મને શું ગમે છે, મેં કંઈ સુંદર બાબતો કરવાની ઝંખના સેવી છે, એ બધું ખરેખર આનંદથી નાનાં બાળકની જેમ કરું. બાળક ગઈકાલે શું બન્યું તે ભૂલી જાય છે અને આવતીકાલનો વિચાર કરતું નથી. એટલે જ એ વર્તમાન ક્ષણને પૂરેપૂરી માણી શકે છે. મારે પણ બસ એમ જ મજાથી જીવવાનું છે કેમકે તું મારી સાથે છે.

Ramesh Savla
Manish Savla
94260 77479

ARIHANT INDUSTRIES

Mfg :
Bakellit, eMoulding & Panel Board, Accessories,
Push Buttons, Connector Strip & Cooker Handles

5/33, G.I.D.C. Ind. Estate, Phase-1, Vatva, Ahmedabad-382 445.
Ph.: (F) (079) 25831205 • (R) (079) 25464948

Bharat B. Gala
Nanvinchandra D. Dedhia

Raju ENTERPRISE

RE- ROLLING / S.S PATTA-PATTI

179 & 323, Unit-2, G.V.M.M,
Odhav, Ahmedabad-382415
Telefax: 22900896, 22900300
Mob.: 9327005460, 9825733710

Niten Vasa

Essen Dyechem

Deals in : Dyes, Chemicals & Pigments

26, Karnavati Estate Part-II, Near Ramol Cross Roads,
Phase-IV, G.I.D.C., Vatva, Ahmedabad - 382 445.
Ph. [O] (079) 2584 0108 [R] (079) 2684 0690
M.: 98240 14995

KAMLESH SHAH 9825018180

AMAM MARKETING

SALES PROMOTER

JK LAKSHMI CEMENT Ltd.

207, Sarthak Swastik Char Rasta, C.G.Road, Ahmedabad-380009.
Tel: (0) 079-26407413, 26562649 • (R) 26604912
Email: kms9659@gmail.com

Mukesh M. Savla
M.: 9825034569
Sagar
M.: 987913094

BHAGYODAY QUARRY WORKS

(MINING & CRUSHING INDUSTRIES)

Manufacturer Suppliers & Wholesaler of
Kapchi, Grit, Metal-6mm Wet Mixed, Rubble
& alltype of Construction Material,

Add: Ramnagar, Dhansura, Dist. Sabarkantha (Gujarat)
Email: Savlamukesh2002@redifmail.com, savlamukesh2002@gmail.com

ડૉ. હિતેન્દ્ર મોહનલાલ શાહ

મો. ૯૮૯૮૧૯૮૬૧૬

દાંતના ડૉક્ટર

૧, ઝલક કોમપ્લેક્ષ, ભઠ્ઠા, પાલડી, અમદાવાદ.
૧૨, જયશેફાલી રો હાઉસ, શિવરંજની ચાર રસ્તા પાસે, સેટેલાઈટ, અમદાવાદ.
મા કમલા ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ સંચાલિત ડેન્ટલ કોલેજ - બોપાલ

Let's Move towards Nature...
All things will be destroyed with time but time never just like...

शाश्वत Green

ACTUAL SITE PHOTOGRAPHS

Site Address : **Shashwat Green**
Village : Makhiyav, Nr. Mankol Cross Road,
Sanad - Nalsrovar Road, Dist.: Ahmedabad.

Developers
Shashwat Reators

Hasmukh Patel : 9879608051
Vinod Patel : 9879608054
Anupam Patel : 9879608057

સત્ય વચન

આવતી કાલ તો રોજ આવશે, પરંતુ આજ તો આજે જ છે,
એટલે આજનું કામ આજે જ પુરું કરો અને આવતી કાલે હળવા રહો.
- ઍડોલ્ફ હિટલર

ઘનશ્યામભાઈ પ્રેમજીભાઈ ઠક્કર
હર્ષ, રિયા અને યશ ઠક્કર

-॥ ઓફિસ ॥-
એફ-૪૨, શુભ કોમ્પલેક્ષ, રાજસ્થાન હોસ્પિટલની બાજુમાં, શાહીબાગ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૪.
ફોન : ૨૨૮૮૪૧૬૧-૬૨

-॥ ઘર ॥-
એ/૩/૪, ઈલાઈટ એપાર્ટમેન્ટ, ડફનાળા, શાહીબાગ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૪. ફોન : ૨૨૮૬૭૯૩૨

Gujarat's Leading Electronic Manufacture
(TOTAL EMS SOLUTION)

Innovision Systems & Devices
E-12, Electronic Estate, GIDC, Sector-26, Gandhinagar-382044, Gujarat

Innovision Systems & Devices Pvt Ltd
1143, Opp. GEB Sub Station, Chhatral-Kadi Road, Chhatral - 382729, Gujarat

MD-Paresh Shantelal Mehta & Heena Mehta (Nakhatrana-Kutch)
Phone: 0091-79-23287733 Email: innovisionpme@yahoo.com

SHREE SAHJANAND TRAVELS
Visit us: www.sst.bookong.com
23, Anilkunj Centre, Paldi Char Rasta, Ahmedabad.
M: 9825801354, 9227101354,
Sateliite: 9825804234, Raipur: 9909911306
Bapunagar: 9825804578, Naroda: 9099970078
Ahmedabad to Bhuj, Gandhidham, Mundra, Mandvi, Nakhatrana, Kotda, Netra, Rajula, Mahuwa

Chandresh Virendra Lodhaya
M: 9825009803
(O) 079-25460380, 25465915
(R) 26634090 (F) 25450960

C. Narshi Roadlines
Fleet Owners & Transport Contractors
96,Hirabhai Market, Diwan Ballubhai Road, Ahmedabad-380022
DAILY PARCEL & FTL SERVICE
Sholapur, Urlikanchan, & Ichalkaranji, Secunderbad, Hyderabad, Hubli, Bangalore & All Telangana, AP.
Booking Godown : B/h, Mahipatram Ashram, O/s Raipur Gate Ph: (079) 25471676
Booking Crossing & Delivery : 6, Transport Nagar, Narol Tel: (079) 25713147
Delivery Godown : 94, Guj, Ginning Mill Compound, O/s. Prem Gate
Tel: (079) 22133082 M:9427605575

H. Patel & Associates
Chartered Accountant
Contact:
Harsukh Patel 9825070384
Ghanshyam Patel 9426172584
80, Pankaj Society, Near Anjali BRTS, Anjali Char Rasta,
Paldi Bhatha, Ahmedabad. Ph: (079) 25331982

II SHRI HARI II
SHREE SWAMINARAYAN TRAVELS

22, Anilkunj Complex, Paldi Char Rasta, Ahmedabad-7.
Ph. : 079-26579911 • M. : 9825804762, 9099943071
A.C. ROYAL SEMI SLEEPER AND SLEEPER • DAILY SERVICE A.C. COACH

- Bhuj : 9825804763 | Gandhidham : 9825804703
- Anjar : 9099943074 | Mandvi : 9099943070
- Una : 9825804253 | Rajula : 9825804754

• Div • Pune • Nasik • Sirdi • Mumbai •

- Baroda : 9275051712 | Vidyanagar : 9825525732
- Raipur : 9825804761

• PARCEL SERVICE AVAILABLE • ANY CAR/BUS AVAILABLE •
Visit us : www.sstbus.in

JITUBHAI SANGHVI
M: 9978445240 • 09275704452
Email : rupantar.s.jitu@gmail.com
Wedding Album, Function, Birthday,
Portfolio & Teletopspe for Kids Photography
Still & Video Live
જીતુભાઈ સંઘવી ફોટોગ્રાફર

પ્રોડક્ટ, પોર્ટફોલિયો, મોડેલિંગ, લગ્ન,
ફેમેલી તથા બાળકોના આલ્બમ માટે મળો.

Sunil R. Suthar : 97237 50005
Mansukh R. Suthar : 98250 14528
Ratilal M. Suthar : 93742 04600

HOME DESIGN
FURNITURE
Showroom & Mfg. of Wooden Furniture
Specialist for
Dining Table
Sofa Set
Bedroom Set
Shop No. 102, 1st Floor,
Sarthak-II, Opp. Rajpath Club,
S. G. Highway, Ahmedabad-380 051.
Email : homedesign3202@gmail.com

MAHESHBHAI M. : 92272 11715
SWASTIK
GUM INDUSTRIES (INDIA)
MANUFACTURERS & EXPORTERS OF
Guar Gum Refined Splits,
Powder & All Types of Textile Thickners,
Korma, Churi (Cattle Feed), Spices & Crude Drugs
328, G.V.M.M. Vasahat, Odhav, Ahmedabad-382 415.
Phone : (O) 2290 0063, 2290 0064 (R) 2287 0062
Fax : 91-79-2290 0065 E-mail : sgi@bom3.vsnl.net.in

તંત્રીલેખ

સેવાક્ષેત્રનો એક અનેરો પ્રકાર

• અશોક મહેતા •

ભારતભરમાં અનેક સ્વૈચ્છિક સામાજિક સંસ્થાઓ (N.G.O.) કાર્યરત રહેલ છે. તેના સેવાકીય કાર્યો થકી જે તે સંસ્થાના સભ્યોને સંસ્થાની અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા ઉચ્ચતા તરફ પ્રયાણ કરવાની તકો સાંપડી રહે છે. આ જ સંસ્થાઓ દ્વારા સામાન્ય જનસમુદાય માટે પણ અનેકવિધ સેવાકીય કાર્યો કરવામાં આવે છે. અમદાવાદની જીવરાજ મહેતા હૉસ્પિટલ, રાજસ્થાન હૉસ્પિટલ, શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદનું પાલડી ખાતેનું મેડિકલ સેન્ટર, લાલભાઈ ટ્રસ્ટ દ્વારા ચલાવાતી ઉચ્ચ અભ્યાસ માટેની અનેક કૉલેજો, નિરમા ફાઉન્ડેશન વગેરે અનેક પ્રકારના દાખલાઓ આપી શકાય કે જે સ્વૈચ્છિક સામાજિક સંસ્થાઓએ ઊભા કરેલા પ્રતિષ્ઠાનો છે અને તેના વિવિધ પ્રકારના લાભો હજારો લોકો મેળવી રહ્યા છે. જાહેર જીવન સુખાકારી તરફ આગળ વધી રહેલ છે.

આ જ પ્રકારની એક ઉત્તમ સેવાનું ક્ષેત્ર છે – "ઘરડા ઘર" – Senior Citizen Home. કોઈપણ કારણસર પોતાના ઘરથી વિખુટા પડી ગયેલ અને વયસ્ક ઉંમરે પહોંચેલ વડીલો અહીં રહી પોતાની શેષ જિંદગી સારી રીતે પસાર કરી શકે છે. જે સંસ્થાઓ આ પ્રકારના 'ઘરડા ઘર' ચલાવે છે, તે સંસ્થાઓ સમાજના તરછોડાયેલા વર્ગ અથવા તો તે પ્રકારની પરિસ્થિતિમાં મુકાયેલ વર્ગ માટે કરુણાની લાગણીથી પ્રેરાઈને ઉત્તમ કોટીની સેવા પૂરી પાડે છે. જેના કારણે જિંદગીની આરે આવેલ વયસ્કોને સારી એવી સાંત્વના પ્રાપ્ત થાય છે. સામાજિક શાંતિ પણ ફેલાઈ રહે છે.

આ પ્રકારની સેવાનો એક અન્ય વિષય પણ નજર સમક્ષ તરી આવે છે. મોટી ઉંમરે પહોંચેલ બધા જ વયસ્કોના મૃત્યુ સાહજિક નથી હોતાં. તેમાંના કેટલાયે લોકો પોતાના છેલ્લા દિવસોમાં ખૂબ જ રીબાય છે. ન તો તેઓ બીમારીમાંથી બેઠા થઈ પોતાની સાહજિક પ્રવૃત્તિઓ કરવા શક્તિમાન બનવાના, કે ન તો તેમને ત્વરીત મૃત્યુ સાંપડે છે. તેઓની એવી પરિસ્થિતિ ઉત્પન્ન થાય છે કે તેઓ ખૂબ જ રીબાય, ભાન ન રહે, કદાચ કૉમામાં સરી જાય, કુદરતી હાજતો પથારીમાં જ થઈ જાય. આ સમયે તેમને નર્સિંગની ખૂબ જ જરૂરિયાત રહે. શ્રીમંત અને પહોંચતો પામતો વર્ગ (કે જેની સંખ્યા સમાજમાં ઓછી છે) સ્વખર્ચે એ પ્રકારની સેવા પોતાના ઘરની વ્યક્તિ માટે ઊભી કરી શકે પરંતુ ખૂબ જ ખર્ચાળ એવી આ પ્રક્રિયામાંથી પાસ થવું મોટાભાગના પરિવારો માટે શક્ય નથી હોતું. પોતાનું ઘર એટલું મર્યાદિત હોય કે આ પ્રકારના દર્દી એવા આપ્તજનને પોતાના ઘરમાં સમાવેશ કરી બધી સુવિધા પૂરી પાડવાનું પણ શક્ય ના બની શકે. વળી આ પ્રકારના દર્દીઓને સમાવવા સરકારી હૉસ્પિટલ, મ્યુનિસિપલ હૉસ્પિટલ કે ટ્રસ્ટની હૉસ્પિટલ પણ પોતાના અનેકવિધ કારણસર તૈયાર થતી નથી. પોતાના ટાંચા સાધનના કારણે દર્દીના પરિવારને અનેક આપત્તિમાંથી પસાર થવું પડે છે. દર્દીનું જલ્દીથી મોત આવે તેવી મનોમન પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે કે જેથી દર્દી પણ રીબામણીમાંથી છૂટી શકે અને તેના પરિવારજનને પણ રાહત મળે. આ એક અનિચ્છનિય વિચાર પ્રક્રિયા ઉત્પન્ન થાય છે અને તેનો સામનો અનેક પરિવારોને ક્યારેક ને ક્યારેક કરવો જ પડે છે. સરકારી કે મ્યુનિસિપલ હૉસ્પિટલના જનરલ વોર્ડમાં નિરીક્ષણ કરીએ તો આ પ્રકારના અનેક દાખલા નજર સમક્ષ ઉપસી આવે.

આ પરિસ્થિતિનું નિરાકરણ સમાજે લાવવું જોઈએ અને એ નિરાકરણ મોટાભાગે તો સ્વૈચ્છિક સામાજિક સંસ્થા જ લાવી શકે. સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ કરુણાની લાગણીથી પ્રેરાઈને જે પ્રકારે ઘરડા ઘર કે જીવદયાની પ્રવૃત્તિઓ ચલાવે છે એ જ પ્રકારની કરુણાની લાગણીથી એક નાની સરખી, ૨૦-૨૫ બેડની હૉસ્પિટલ ઊભી કરી શકે કે જ્યાં પોતાના જીવનના અંતિમ તબક્કે પહોંચેલ વ્યક્તિ, શાંતિથી પોતાના આયુષ્યના શેષ દિવસો સારી રીતે પસાર કરી શકે. તેને ઉત્તમ નર્સિંગની સેવા પ્રાપ્ત થઈ શકે અને તેના પરિવારજનને ખૂબ જ સંતોષ અને રાહત મળી શકે. આ પ્રકારની હૉસ્પિટલો જિંદગીમાં પાછા ન ફરી શકે તેવા દર્દીઓ માટે જ બનાવવામાં આવેલ હોય. આ પ્રકારની સેવા આપનાર સંસ્થાને સમાજનો જ પહોંચતો પામતો વર્ગ કરુણાની લાગણીથી પ્રેરાઈ પોતાનો અમૂલ્ય સહકાર અવશ્ય આપશે તેવી અપેક્ષા અસ્થાને નહીં ગણાય. સરકારશ્રી પણ સબસિડી પ્રકારની રાહત પૂરી પાડી શકે.

૨૦૩, સવિતા એન્કલેવ, સમર્પણ બંગ્લોઝની બાજુમાં, જજીસ બંગલો ચાર રસ્તા પાસે,
બોડકદેવ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫. મો. ૯૮૨૫૩ ૨૨૬૮૯

વિશેષ

ગાંધી - હત્યા : આગલા ૨૪ કલાક / પછીના ૨૪ કલાક

(ક્રમ : ૨)

• પ્રવીણચંદ્ર શાહ •

તજજ્ઞ લેખક શ્રી પ્રવીણચંદ્ર શાહનો "ગાંધી-હત્યા : આગલા ૨૪ કલાક અને પછીના ૨૪ કલાક" વિષયનો લેખ ક્રમાંક-૧ ગત અંકમાં પ્રકાશિત થયો હતો. જેમનો ક્રમાંક-૨ અત્રે પ્રસ્તુત છે. મહાત્મા ગાંધીજીની હત્યા સંબંધી ખૂબ જ ઉપયોગી અને જીવંત વિગતો સુજ્ઞ વાચકવર્ગ સુધી પહોંચાડવા શ્રી પ્રવીણભાઈએ અથાગ પ્રયત્ન કરેલ છે. સામાન્ય પ્રજાજન જે માહિતીથી અજાણ હોય તેવી રસપ્રદ અને ઐતિહાસિક વિગતો તેમના આ લેખમાંથી જાણી શકાશે.

– તંત્રી મંડળ

હત્યારા ગોડસેની ત્રણ ગોળીથી હણાયેલા ગાંધીજીના કૃષ શરીરમાંથી વહી રહેલા લોહીથી એમની સફેદ શૉલ અને અર્ધ શરીરને ઢાંકતું ઘૂંટણ સુધીનું અર્ધ પોતિયું રક્તરંગી ભીના બનતા જતા હતાં. **ખુરદો નીકળી ગયેલું એમનું કમર ઘડિયાળ બંધ પડીને ૫-૧૭ (પાંચ ઉપર સત્તર) મિનિટ બતાવતું હતું.** આસપાસનાં જૂથમાંના મનુબહેન, આભાબહેન, સેક્રેટરી પ્યારેલાલ અને ચાંદીવાલા આ ઓચિંતા આઘાતથી સ્તબ્ધ થઈ ગયા હતા. નજીકનું આસપાસનું ટોળું જાણે પથ્થરમૂઢ થઈ ગયું હતું. ટોળામાંના એક મહિલા ડૉક્ટરે આ અંધાધૂંધ મામલા વચ્ચે દોર સંભાળી લઈને ગાંધીજીનું મસ્તક પોતાના ખોળામાં લઈ લીધું હતું. ગાંધીજીનું કૃષ ખોળિયું તરફડતું હતું અને નાડી હજુ સાવ ધીમે ધબકતી હતી. આંખો અર્ધી બીડાયેલી હતી. ગાંધીજીના જીવનપ્રકાશનું કોડિયું, બુઝાવાની આખરી ક્ષણો ટમટમાવતું હતું.

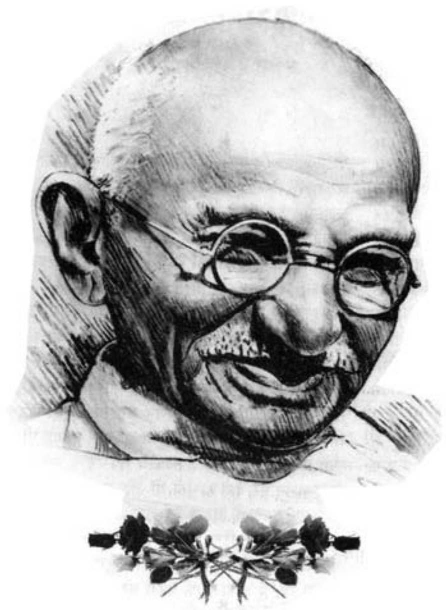

ગાંધી-હત્યાના અશુભ સમાચાર જંગલની આગની જેમ બિરલા ભવનથી દિલ્હીભરમાં પ્રસરતા ગયા હતા. ગાંધીજી સાથેની રૂબરૂ મુલાકાત પછી હજુ તો માંડ **સરદાર પટેલ** એમના રહેઠાણે પહોંચ્યા હતા ત્યાં જ આ ગમખ્વાર સમાચાર મળતાં જ, ભાગતા, દોડતા, હાંફતા પાછા આવી પહોંચ્યા હતા.

ગાંધીજીના હાથની નાડ (પલ્સ) એમણે તપાસી. શૂન્ય. હંસલો, પ્રાણપંખેરું ઉડી ગયું હતું. સરદાર જેવા સરદાર લોહપુરુષના ચહેરા પર અમાસની કાલિમા છવાઈ ગઈ. એવું જ આસપાસ વધીને ગીચ બનેલાં લોકટોળાનું બન્યું. આઘાત, શોક અને નિઃસહાયતાના શિલાભાર હેઠળ ન તો સરદાર એક હરફ ઉચ્ચારી શક્યા કે ન તો એમની આંખેથી એક અશ્રુબિંદુય ટપકી શક્યું. એમનું સમગ્ર અસ્તિત્વ જ ક્ષુબ્ધ, લકવાગ્રસ્ત બની ગયેલું. આખાય જંગી ટોળાનાં પ્રશ્નકેન્દ્રો બે જ હતા : નિશ્ચેતન ગાંધીજીની કાયા અને પથ્થરસમ સરદાર. મહિલા ડૉક્ટર પાસેથી ગાંધીજીના પાર્થિવ શરીરનો હવાલો, ટોળામાંના કેટલાકના પરિચિત ડૉક્ટર બી.પી. ભાર્ગવે સંભાળી લીધેલો. ટોળાની સેંકડો અને સરદારની બે આંખોમાંથી વછુટતા પ્રશ્નોના પ્રત્યુત્તરમાં **ડોક્ટર ભાર્ગવે અસહ્ય બોઝીલ માહોલને વીંઝીને જાહેર કર્યું કે 'દસ મિનિટ પહેલાં ગાંધીજી અવસાન પામ્યા છે.'**

— જાણે બેકાબુ ટોળા પર જીવલેણ વિજળી ત્રાટકી પડી! હો હા..., બૂમરાણ, બાપુ! બાપુ! ના ચિત્કારોની સુનામી ફેલાઈ ગઈ. બૈરાંઓની છાતીફાટ ચીસાચીસો, પુરુષોના જોરજોરના રૂદન અને માતા-પિતાની છાતીએ, ખભે, કંધા ઉપર

કે પીઠે લવાયેલાં બાળકોના મા-બાપ સાથેના રૂદન સાથેના દયા - કરુણા પ્રેરક ચિત્કાર, ડૂસકાંથી સંપૂર્ણ માહોલ એક પ્રકારના ગંભીર આંસુ-સાગરના જંગી મહાપ્રવાહમાં ફેરવાઈ ચૂક્યો હતો.

*(**લેખકની સ્પષ્ટતા :** ગાંધી-હત્યા અને તેના કેસ સંબંધી સેંકડો લેખકો દ્વારા સેંકડો પુસ્તકો લખાયા છે, પ્રસિધ્ધિ - પ્રકાશન પામતાં રહ્યાં છે અને પ્રકાશિત થતા રહેશે. સેંકડો પુસ્તકોમાંથી કયા પુસ્તકને આખરી સત્ય ગણવું, અત્યંત મુશ્કેલ, લગભગ અશક્ય પુરુષાર્થ છે. હમણા સુધીના સ્વતંત્ર વર્ણનના મુખ્ય સંદર્ભ Roli Books, દિલ્હીના પ્રકાશન ગૃહ દ્વારા પ્રકાશિત સન્માનિય* **અંગ્રેજી લેખક પ્રમોદ કપૂર**ના પુસ્તક *My Experiment with Gandhi, કુલ્લે પૃષ્ઠ ૫૧૨, કિંમત રૂા. ૫૯૫/- , પ્રકાશન વર્ષ - ૨૦૧૪ના પહેલા પ્રકરણ 'The Final hours'ના આધારે લેવાયાં છે. આ લેખમાળાને વધુ દ્રઢ હકીકત બનાવવા માટે હવે પછીનું કેટલુંક વર્ણન ASIA Publishing House, LONDON દ્વારા ૧૯૭૩માં પ્રકાશિત અને* **અલ્હાબાદના સિનિયર કાયદાશાસ્ત્રી તપન ઘોષ** *લિખિત 'Gandhi Murder Trial' પુસ્તકના પ્રકરણ-૧૨ 'The ASSASINATION' 'હત્યા' પ્રકરણના આધારે લેવાયાં છે, જે ગાંધી-હત્યા મુકદમાની દિલ્હીના લાલ કિલ્લા ખાતે બેઠેલી સ્પેશિયલ અદાલતના સત્તાવાર દસ્તાવેજોના આધારે છે. કઈ રજૂઆત સ્વિકારવી કે કઈ ન સ્વિકારવી તે વાચકની મુનસફી પર છે.)*

- **રૂબરૂ સાક્ષીઓ :**

....કોમી ધિક્કાર, વેર અને ઝેરથી ખદબદી અને સળગી રહેલા સમગ્ર દેશનો અપાર બોજ પોતાના નાજુક ખભા ઉપર વેઠતા ગાંધીજી પ્રાર્થના સભાના મોટા ઓટલે જવા માટે પોતાના રૂમમાંથી ઝડપથી બહાર નીકળતા થયા. એમની ચાલમાં ઝડપ હતી. શું થવાનું છે તેની એમને ખબર નહોતી. એમને ચિંતા - ફિકર પણ નહોતી અને જો મોત થવાનું છે તેની એમને જાણ પણ હોત, તો પણ એટલી જ ઝડપ અને ચુસ્તાઈથી તેઓ આગળ ધપ્યા જ હોત. ગાંધી-સિધ્ધાંતનો આ અ-ભય હતો, નિર્ભયતા હતી. બહાદુરી, શૂરવીરતા અને વીરત્વ — અહિંસાની સાથે સાથે જ ગાંધીજીની નસેનસમાં વહેતા હતા. પાંચ અને દસ મિનિટે ગાંધીજીની આ દુનિયા પરની એમની સૌથી અંતિમ પેશકદમી આરંભાઈ હતી. ટેકામાં બંને પ્ર-પૌત્રીઓ, મનુ અને આભા, રાબેતા મુજબ ડાબે અને જમણે હતા.

દિલ્હીની સેન્ટ્રલ રેફ્યુજી (વિસ્થાપિતોની) કમિટીના અગ્રણી લીડર અને નોંધપાત્ર આર્થિક સફળતા મેળવી ચૂકેલા **સરદાર ગુરબચન સિંઘ** એમનાથી થોડાક પગલાં પાછળ હતા. પ્રાર્થના સભા સ્થળમાં પ્રવેશવા તેઓ પગથિયા ચડી રહ્યા હતા. તેમને આગળ વધવા માટે જગ્યા કરી આપવા ટોળાના લોકો બાજુએ ખસતા હતા. દિલ્હી પોલીસના **સબ ઈન્સ્પેક્ટર અમરનાથ** પણ થોડા જ કદમ પાછળથી આવતા હતા, જે ગાંધીજીની પાછળના ડાબે પડખે હતા.

ગાંધી-હત્યા કેસની લાલ કિલ્લા ખાતેની સુનાવણી દરમિયાન સરદાર ગુરબચન સિંઘે હત્યાની દુર્ઘટનાના સરકારી સાક્ષી તરીકે એમણે નિવેદનમાં નોંધાવ્યું : '....છેક ગાંધીજી સુધી એમની લગોલગ પહોંચી જવા મેં કરેલા પૂરા પ્રયાસ ભારે ભીડ અને ખીચોખીચતાને કારણે એળે ગયેલા કેમકે છોકરીઓના ટોળામાંથી મારે આગળ ધસવાનું હતું, પણ છોકરીઓએ એમ થવા દીધું નહીં. એટલે બીજી બાજુએથી આગળ ધસવા મેં કોશિશ કરી. ફરીથી ડાબે કે જમણેથી આગળ થતો હતો... ત્યાં મેં ધડાકાનો અવાજ સાંભળ્યો... ફરી એક વધુ ધડાકો સંભળાયો. ત્યાં મને દેખાયું કે મારી આગળ એક શખ્સ હતો, ખાખી કપડાં પહેરેલો, ધડાકા કરતો હતો. એની પીસ્તોલ ગાંધીજી તરફ તકાયેલી હતી. મેં એક વધુ ધડાકો સાંભળ્યો. ત્યાં તરત એ માણસના હાથને મેં ધક્કો માર્યો. મેં જોયું કે **ગાંધીજીના બંને હાથ નમસ્તેની રીતે બીડાયેલા હતા.** ગાંધીજીના મુખેથી નીકળેલા બે શબ્દો મેં સાંભળ્યા : **'હે રામ.'** જેવા એ શબ્દો ગાંધીજીએ ઉચ્ચાર્યા, તેઓ તેમની ડાબી બાજુએ ઢળી પડ્યા.'

બિરલા ભવનના બગીચાના ઝાડપાનની રખેવાળી અને

માવજત કરનાર નોકર - **માળી રઘુનાથ નાઈક** તે વખતે ગાંધીજીથી દસેક ડગલાં દૂર ડાબે તરફ હતો. તેના હાથમાં તે વખતે ઘાસ કાપવાનો સાણસો હતો. અદાલતી નિવેદનમાં તેણે કહ્યું : “ગાંધીજી જેવા પાંચ-સાત ડગલાં આગળ વધ્યા હશે ત્યાં જ હુમલાખોર ગાંધીજીની સામસામે પહોંચ્યો. ત્યારે મેં પીસ્તોલના ત્રણ ધડાકા સાંભળ્યા અને હું ધડાકાવાળી જગ્યા તરફ દોડી પહોંચ્યો અને હુમલાખોરના માથા પર મારા હાથમાંના સાણસાના બે ઘા ઝીંકી દીધા.”

પોલીસ સબ ઈન્સ્પેક્ટર અમરનાથે તેમના નિવેદનમાં નોંધાવ્યું કે : “તે વખતે મેં એક ધડાકો સાંભળ્યો અને હવામાં ધુમાડો જોયો. મને લાગ્યું કે કોઈકે ધડાકો કર્યો લાગે છે. તેટલામાં તો તુરત બીજા બે વધુ ધડાકા સંભળાયા. હું ઝડપથી આગળ ધસ્યો અને ફાયરિંગ કરનારને પકડી લીધો. ત્યારે ટોળામાંથી **સાર્જન્ટ દેવરાજ સિંઘ** પણ તુરત આગળ ધસી આવેલો અને હુમલાખોરને પકડી રાખવામાં મારી સાથે એ જોડાયો. એટલામાં તો ટોળું ભારે મોટું થઈ ચૂકેલું અને મેં પકડી રાખેલા હુમલાખોરને લોકો હાથ, પગ, લાતોથી ખૂબ મારવા મંડી પડેલા. મને લાગ્યું કે બેકાબુ ટોળું હુમલાખોરને મારી જ નાંખશે. એટલે પ્રાર્થના સભાના ઓટલાની બીજી બાજુ હું તેને ખેંચી ગયો. સાર્જન્ટ દેવરાજ સિંઘે હુમલાખોરના હાથમાંથી પીસ્તોલ ખેંચી લીધેલી અને પીસ્તોલ ખોલીને તેમાંથી કારતુસો કાઢી લીધેલાં. પીસ્તોલમાં ચાર કારતુસો બચેલાં હતાં.”

- **અદાલતી રજુઆતો :**

એક ભારે ગમખ્વાર, ભયાનક દુર્ઘટના માટેના આવા ઘણા બધા આંખો દેખા હાલના અનુભવો સરકારી કેસની ફાઈલે આવેલા. સરખામણી કરવી અશક્ય હતી પણ કડવા સત્યોથી તરબોળ આવાં આંખો દેખ્યા હાલના નિવેદનો હતા. આવા નિવેદનો કરનાર સંખ્યાબંધ લોકોમાંથી, સાક્ષીઓમાંથી કેટલાક લાગણીપ્રધાન પણ બની ગયેલા. સરદાર ગુરબચન સિંઘ આવાઓમાંના એક હતા, જે લાગણીવશ બની ગયેલા. મુખ્ય પુરાવાઓની રજુઆતના અંતભાગે, જે કાયદાની ભાષામાં અંગ્રેજીમાં એવિડન્સ-ઈન-ચીફ ગણાય છે તે ભારત સરકારના સોલીસીટર જનરલ, ખ્યાતનામ ધારાશાસ્ત્રી **શ્રી સી.કે. દફ્તરી**એ કરેલી. અદાલત ખંડમાં આરોપીઓના બેસવા માટે લાકડાંનો જુદો કક્ષ હોય છે. તેમાં ગાંધી-હત્યા કેસના બેઠેલા આરોપીઓમાંથી ‘હુમલાખોર’ને ઓળખી કાઢવા માટે જ્યારે દફ્તરી સાહેબે સરદાર ગુરબચન સિંઘને કહ્યું ત્યારે લાગણીવશ બની ગયેલા સરદારે ભારે ઊંડા, ગંભીર, ગળગળા સ્વરમાં તરફડતા શબ્દોમાં ભયભીત ચહેરે કહ્યું : ‘મને તો હુમલાખોરની નજીક જતાં પણ ભય લાગે છે. માત્ર દૂરથી, હાથની આંગળીના ચીંધણે હું કહી શકું કે સામે બેઠેલાઓમાંનો હુમલાખોર કોણ છે.’ તે પ્રમાણે એમણે કરી બતાવેલું.

નવી દિલ્હીની ઈરવીન હૉસ્પિટલના તે અરસાના મેડિકલ સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ અને એડિશનલ **સિવિલ સર્જન લેફ્ટનન્ટ કર્નલ તનેજા**એ ગાંધીજીને મરણતોલ નીવડેલી પાંચ ગંભીર જીવલેણ ઈજાઓનું સવિસ્તર વિવરણ રજૂ કર્યું હતું. એમણે પોતાની વિશેષ તપાસનાં મુખ્ય મુદ્દાઓ, ઈજાનાં ગંભીર પરિણામો વગેરેની વૈજ્ઞાનિક મુદ્દાઓની ક્રમસર રજુઆત અને નિરીક્ષણમાં જણાવ્યું હતું કે આ ઈજાઓ પીસ્તોલની ગોળીઓથી નીપજી છે.

ગાંધીજીના મૃત શરીરનું પોસ્ટમોર્ટમ કરાયું નહોતું. પીસ્તોલની ગોળીઓથી વિંધાયેલા જીવંત શરીરનું નીપજેલું મોત તદ્દન સ્પષ્ટ હતું. આ બધી બાબતો અને મુદ્દાઓ ગાંધી-હત્યા કેસની સુનાવણીઓ સાથે સંબંધિત હોવાથી, આ લેખ-શ્રેણીમાં જે તે યોગ્ય સમયે આવરી લેવાશે.

ગોડસેએ ગાંધીજીની હત્યા કરી અને પ્રાર્થના સભા સ્થળે અમર્યાદિત શોક અને અસહ્ય આઘાતનું આકાશ છવાયું ત્યારે, સરદાર જેવા લોહપુરુષ પણ અસહ્ય શોકથી થીજી ગયેલા તે વખતે, અપરંપાર અવ્યવસ્થાના બેકાબુ માહોલને મર્યાદિત પ્રમાણમાં સંભાળી લેવાની સમયસૂચકતા સરદાર પટેલનાં સુપુત્રી **મણિબહેન પટેલે** બતાવી. આસપાસની છોકરીઓને અને મહિલાઓને એમણે પોતાની સાથે ગીતાપાઠમાં જોડી લીધા. ‘પતિત પાવન સીતારામ...’વાળું ભજન પણ ગવાતું થયું. તેના સ્વરધ્વનિ ફેલાતા થયા અને વાતાવરણ સહેજસાજ અંકુશમાં આવતું થયું. સેંકડોની સંખ્યા વધતાં વધતાં હજારોની થતી ગઈ. **ગાંધીજીના પુત્ર દેવદાસ ગાંધી, એમના સૌથી નાના પુત્ર ગોપાલ ગાંધી**ને આંગળીએ વળગાડી લાવેલા. ગોપાલ ગાંધીની વય તે વખતે તો છ-સાતની માંડ હશે. (આજે હવે તેઓ દેશના અગ્રણી ઈતિહાસ લેખકોમાંના એક ગણાય છે.) દેવદાસ ગાંધીએ પિતા મોહનદાસ ગાંધીનો હાથ હાથમાં લીધો અને ખાળવાના અત્યંત પ્રયાસો છતાંય રડવાનું ટાળી ન શક્યા. રડતાં, રડતાં જ પિતા ગાંધીજીનો નિશ્ચેષ્ઠ હાથ હાથમાં રાખીને ગાંધીજીના કાનની નજીક જઈ માત્ર એટલું જ બોલી શક્યા : ‘બાપુ, કંઈક તો બોલો!’

- **નહેરુ - સરદાર મિલન :**

મેદનીનું પારાવાર રૂદન આભને આંબી જવા લાગ્યું. એવામાં જ **પંડિત જવાહરલાલ નહેરુ** પહોંચી આવ્યા. ગાંધીજીના લોહીથી ભીની ગાંધીજીની શૉલથી પોતાનો ચહેરો

ઢાંકવાના નિષ્ફળ પ્રયાસ સાથે નાના બાળકની જેમ રડવા લાગ્યા. સરદાર પટેલે એમની પીઠે આશ્વાસનનો હાથ ફેરવતાં જ પંડિતજી સરદાર પટેલને ભેટી પડીને હિબકાં ઉપર હિબકાં લેતા રહ્યા. આ દૃશ્ય અજરાઅમર થઈ જવા સર્જાયેલું રહેશે. દેશના પંતપ્રધાન અને ગૃહ પ્રધાન - ઉપ વડાપ્રધાન નહેરુ અને સરદાર, ગાંધીજીના પુત્રોની જેમ પિતાના અકાળ અવસાનનો શોક, એકબીજાના વાત્સલ્ય અને મમતાથી ખાળવાના ભાઈચારામાં ડૂબેલા હતા. એવામાં દેશના છેલ્લા બ્રિટીશ **ગવર્નર જનરલ લોર્ડ માઉન્ટબેટન** પણ પહોંચી આવ્યા. બિરલા ભવનના પ્રવેશદ્વારોએ લાખોની સંખ્યામાં દિલ્હીવાસીઓ એકઠા થઈ ચૂકેલા હતા અને અંદર નેતાઓ સુધી પહોંચવા હિંચાહિંચ કરી રહ્યા હતા. લૉર્ડ માઉન્ટબેટન આ લાખો લોકો વચ્ચેથી માંડ માંડ ભવનના પ્રાર્થના સભાવાળા ભાગ સુધી પહોંચી શક્યા હતા. એ અંદર આવતા હતા ત્યાંના હજારોમાંના કોઈક એકે માઉન્ટબેટન સાંભળે તે રીતે કહ્યું : 'કોઈ મુસલમાને ગાંધીજીની હત્યા કરી નાખી છે.' લૉર્ડ માઉન્ટબેટનની બૌધ્ધિક ઊંચાઈ અને અનુભવે તરાશાયલી સમયસૂચકતા સાથે એ શખ્સ તરફ ભારે સમજદારીથી વળતા જવાબમાં કહ્યું : 'અરે મૂરખ (યૂ ફૂલ), હત્યારો મુસ્લિમ નહીં, હિંદુ છે, ડોબા.' લૉર્ડ માઉન્ટબેટનને અંદાજ હતો કે હત્યારો મુસ્લિમ હોવાની અફવા જો ફેલાઈ જશે તો તેના પરિણામે આખાય દેશમાં મુસલમાનોની ઘોર કત્લેઆમ ફાટી નીકળશે અને આખોય દેશ લોહીના દરિયામાં ફેરવાઈ જશે. એમને પૂરી માહિતી તો પછી મળેલી કે ગાંધીજીની નિર્મમ હત્યા કરનારો હિંદુ હતો અને બ્રાહ્મણ હતો.

પંડિત નહેરુ અને સરદાર પટેલ શોક અને આઘાતમાં ડૂબેલા એમણે જોયા. વાતાવરણને સંભાળી લેવાની તાકીદ હતી. એમણે દોર પોતાના હાથમાં સંભાળી લીધો. નહેરુનો હાથ પકડીને માઉન્ટબેટન સરદારની નજીક લઈ ગયા અને બંનેના કાનની નજીક ધીમા સ્વરે કહ્યું કે **'ગાંધીજીએ એમની છેલ્લી ઇચ્છા મને કહેલી કે મારે તમને બંનેને એક કરવા.'** પળવારમાં તો આ બંને ઉપર આ શબ્દોની, ગાંધીજીની મહદ્ ઈચ્છાની, નહેરુ - પટેલને એક કરવાની, પળવારમાં જ વીજળીક અસર થઈ. મિનિટ તો શું, સેકંડો પણ માંડ વીતી નહીં હોય ત્યાં જ બેઉ મહારથીઓ ઊભા થઈ ગયા. એકબીજાને છાતી-રૂંવે-રૂંવે ભેટ્યા અને એકબીજાના ખભા પર પોતાના શિર ઝુકાવીને નાના બાળકની જેમ, ફરીથીને ફરીથી, ધ્રુસકે ધ્રુસકે રડ્યા. બંનેના પિતા સમાન ગાંધીજીની હત્યાએ જન્માવેલા અસામાન્ય શોક, આઘાત અને પરસ્પરના શુભ ચિંતનના ખોબલે ખોબલે ઢળેલા અશ્રુ, ગંગા-જમના નદીથી પ્રાપ્ત થતી શુધ્ધિ જળનું કામ કર્યું. બંનેના અભાવા ધોવાઈ ગયા. ગેરસમજો પીગળી ગઈ અને પારસ્પરિક અવિચળ મૈત્રીની નવી વાત્સલ્ય ગાંઠ અર્પી ગઈ. ગાંધીજીએ આ બંને વચ્ચે આવી સુખદ પરિસ્થિતિ સર્જવાનું બીજા દિવસે કરવા નિરધાર કરેલો. પણ એ થાય તે પહેલાં જ એમનો ભોગ લેવાઈ ગયો.

એ સાંજે, ૩૦ જાન્યુઆરી, ૧૯૪૮ની રાત્રે, ઑલ ઇન્ડિયા રેડિયો પરથી પંડિત નહેરુ અને સરદાર પટેલના પ્રવચનો દેશભરના ખૂણે ખૂણે પ્રસર્યા : 'આપણા જીવનમાંથી પ્રકાશ ભૂંસાઈ ગયો છે...' પંડિત નહેરુના આ નિમિત્તનાં ચોટદાર અંગ્રેજી વાક્યો ગાંધીજીની શહીદીની જેમ અમરતા પામી ચૂક્યાં છે : **'ધ લાઈટ હેઝ ગોન આઉટ ઓફ અવર લાઇફ...'** ભારે ઉદાસ સરદાર, નહિંતર પણ પ્રમાણમાં ઓછું બોલતા, તેઓ પ્રયત્નપૂર્વક બોલી શક્યા : 'મારું હૃદય અત્યંત દ્રવે છે... મારી જીભ જાણે સિવાઈ ગઈ છે... આ એક એવો પ્રસંગ છે જેનો તકાદો ગુસ્સો નહીં, નિષ્ઠાપૂર્વકની હૃદયની આંતરિક ખોજ તપાસ માંગે છે...'

કોઈએ એવો સુઝાવ મૂક્યો કે દેશ અને વિદેશના મહાનુભાવો અને લોકો ગાંધીજીના મૃત શરીરના અંતિમ દર્શન કરી શકે તે માટે એમના શબને, શબ સાચવવાના દ્રવ્યો ચોપડી (બામિંગો) સાચવી રાખવું. પરંતુ ગાંધીજીના વર્ષો જૂના **સેક્રેટરી પ્યારેલાલે** ભારપૂર્વક કહ્યું હતું કે આ રીતે શબને સાચવવાની પદ્ધતિથી ગાંધીજી વિરૂધ્ધ હતા; અને ગાંધીજીએ પ્યારેલાલને હળવી ચીમકી પણ આપેલી એમ કહીને કે જો આવું થવા દેશે તો મારા શબમાંથી ઉઠીને પણ હું તારો કાન પકડીશ કે તેં આમ કેમ થવા દીધું? એટલે આ સુઝાવ તો પડતો મૂકાયો. ચર્ચા વિચારણા બાદ એમ નક્કી કરાયું કે શબને ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરથી ખસેડીને પહેલા માળાની બાલ્કનીમાં મૂકી રાખવું. જેથી દર્શનાર્થીઓને અનુકૂળતા થાય. ચર્ચા વિચારણાઓના એક ઘનિષ્ટ તબક્કે અત્યંત આકળ વાકળ **પંડિત નહેરુએ ગાંધીજીની પ્રપૌત્રીને કહ્યું : 'મનુ, ચાલ આપણે જઈને બાપુને જ પૂછી આવીએ કે અમારે શું વ્યવસ્થા ગોઠવવી...'** આ સાંભળનારા સૌને એક વધુ વખત ખ્યાલ આવી ગયો કે કેટલી બધી હદે પંડિત નહેરુ આંતરવિશાદમાં ડૂબી ગયેલા છે કે શબ પાસેથી પણ ઉકેલ શોધવાની હદે વાત કરે છે! બધાની આંખોમાંથી વધુ અશ્રુધારાઓ વહી.

- **અંતિમ વિધિઓ :**

લગભગ મધ્યરાત્રી બાદ, એકાદ કે દોઢેક-બે વાગ્યાના આશરે અંતિમ ક્રિયાઓની પૂર્વ તૈયારીના માટે ગાંધીજીના

મૃતદેહને પહેલા માળની ટેરેસેથી નીચેના તળિયા મજલે લવાયો હતો. જમુના નદીએથી લવાયેલા પવિત્ર સ્વચ્છ જળથી નિજી પરિવાર દ્વારા બાપુને અંતિમ સ્નાન માટે નિર્વસ્ત્ર કરાયા. પુત્ર દેવદાસ ગાંધી, પિતાજીના દેહ પરથી એક પછી એક વસ્ત્ર ખસેડતા હતા ત્યારે હાજર પરિવારજનોએ ત્રણ ગોળીબારીની, શરીર પરની જગ્યાઓ નજરોનજર જોઈ. ખંડમાં અરેરાટી ફેલાઈ ગઇ. ગોળીબારની પહેલી ગોળી ગાંધીજીના જમણા પડખા બાજુએ પેડુથી ઉપર લાગેલી. બીજી જમણે પડખે અને ત્રીજી કદાચ વધુ કાતિલ, છાતી પરના જમણા નીપલની એકાદ ઇંચ ઉપર હતી. આ ત્રીજી ગોળીએ છાતીમાં કાણું પાડેલું પણ કાણા માર્ગે શરીર બહાર નહોતી નીકળી ગયેલી અને છાતીની અંદર જ દબાઈ પડેલી રહી હતી. બે આગલી ગોળીઓ ગાંધીજીના દૂબળા - પાતળાં કૃષ બદનને આરપાર વિંધી નાખી, પાછળ વાળેલી, ગાંધીજીએ ઓઢેલી શૉલમાંથી મળી આવેલી. પણ ત્રીજી ગોળી ગાંધીજીના ફેફસાં (લંગ્ઝ)માં ફસાઈ દબાયેલી, તે અંતિમ સ્નાન વખતે મળેલી નહીં. જે ઠેઠ ૨૭ કલાક પછી, દેહના અગ્નિસંસ્કાર આટોપાઈ ગયા બાદ, ઠંડી થયેલી રાખના ઢગલામાંથી મળી આવેલી.

ગાંધીજીના ગોળીઓથી વિંધાયેલા કૃષ દેહ પરથી લોહીના પોપડા સાફ કરતી વખતે લાગણીઓ ફરીથી આંસુઓ દ્વારા વરસતી રહેલી. મૃતદેહની આખરી સફરની વિધિઓ અને વસ્ત્રોની ફેરબદલી દરમ્યાન એ રૂદ્રાક્ષ માળા પણ મળી આવેલી, જે ગોળીબાર વખતે પૌત્રી મનુના હાથમાંથી ગાંધીજીની શૉલમાં અટવાઈ પડી રહેલી. એ માળા ફરીથી ગાંધીજીના ગળે પહેરાવાયેલી. એ જ રીતે હાથે કાંતેલા સૂતરની બનાવાયેલી માળા ગાંધીજીને પહેરાવાયેલી. રાષ્ટ્રપિતાના મૃતદેહના કપાળ પર લાલ ચટક ચાંદલો કરાયેલો અને આખાય મૃતદેહને સુખડ ચંદનના લેપથી લેપાયેલો. વૃક્ષના તાજાં પાંદડાં અને તરોતાજાં પુષ્પોથી 'હે રામ' શબ્દો મૂકાયેલા અને પગ નજીક એ જ રીતે 'ઓમ'ની સંજ્ઞા મૂકાયેલી. ગાંધીજીના મૃતદેહને, બગલાની સફેદ પાંખ જેટલી સફેદ, સ્વચ્છ ખાદીની લાંબી ચાદર ઓઢાડવામાં આવેલી, જે શાયદ ખુદ ગાંધીજીએ જ પોતાના હસ્તે કાંતેલી, વણાવેલી હશે. તે સાથે ગાંધીજીના મૃતદેહ આખાંયને મઘમઘતી સુગંધ અને સુવાસિત પુષ્પો અને ગુલાબ પાંદડીઓથી છાવરાયેલો. માત્ર છાતીનો ભાગ જ ખુલ્લો રખાયેલો. ગાંધીજીના પુત્ર દેવદાસ ગાંધીની સૂચના અને ઇચ્છાથી આમ કરાયેલું. 'બાપુની છાતીનો ભાગ દર્શનાર્થીઓ માટે ખુલ્લો રાખવાનું મેં જ સૂચવેલું. કોઈ દેશ સૈનિકની છાતી આટલી બધી સુકોમળ, પોલાદી અને બ્યુટીફુલ નહીં હોય.' આખોય ખંડ ઢગલાબંધ પુષ્પો અને સુખડ અને કોડિયાં-ઘી ની ભરચક સુવાસ - સુગંધથી તસતસતો મઘમઘતો હતો. ગાંધીજીના મનપસંદ ભજનો અને ભક્તિ ગીતો અલ્પ સ્વરે ખંડને ભક્તિખંડ બનાવી રહ્યાં હતાં. એક તબક્કે પંડિત નહેરુએ, પૌત્રી મનુની નજીક આવી કાનમાં કહ્યું : "જરા વધુ ઊંચા સ્વરે ગાઓ બેટી, કોને ખબર છે ગાંધીજી ફરીથી જાગી પણ ઉઠે."

લાખો લોકો આ દરમિયાનમાં દિલ્હીભરમાંથી અને બીજેથી બિરલા ભવન પહોંચી આવેલા અને વધુને વધુ ઉમેરાતા જતા હતા. દરેકને રાષ્ટ્રપિતા ગાંધીજીનાં આખરી દર્શન કરી લેવાની અને આદરભાવ વ્યક્ત કરી લેવાની ઉત્સુકતા હતી. ગાંધીજીના દેહને ફરીથી ઉપરના માળના ટેરેસ પર ગોઠવાયેલો. જેથી લાંબી લાંબી કતારો તકલીફ વગર નીચેથી ઉપર આવી, અંતિમ દર્શન કરી, સામેની તરફની બીજી સીડીએથી નીચે ઉતરી જઈ શકે. એ પછી છેલ્લે એમના દેહને નીચે લવાયેલો. નવા આઝાદ થયેલાં રાષ્ટ્રનો ત્રિરંગી રાષ્ટ્રધ્વજ એમના દેહ પર વિંટળાવાયેલો અને મીલીટરીની ઊંચી, મોટી ગન કેરિયર (તોપગાડી) પર મૂકાયેલો. ગન-કેરિયર આખીય સુગંધી પુષ્પોથી તસુએ તસુ લદાયેલી, ફોરમતી હતી. ભારતીય લશ્કરની ત્રણ પાંખ : આર્મિ, નેવી અને ઍરફોર્સમાંથી કાળજીથી ચૂંટી કઢાયેલા ૨૦૦ જવાનો દોરડે બંધાયેલી તોપગાડીને હાથથી હળવે - હળવેકથી ખેંચી આગળ ધપતા હતા. નહેરુ, સરદાર અને બીજા પરિવારજનો અને આગેવાનો ગાંધીજીના મૃતદેહની આસપાસ બેઠેલા હતા.

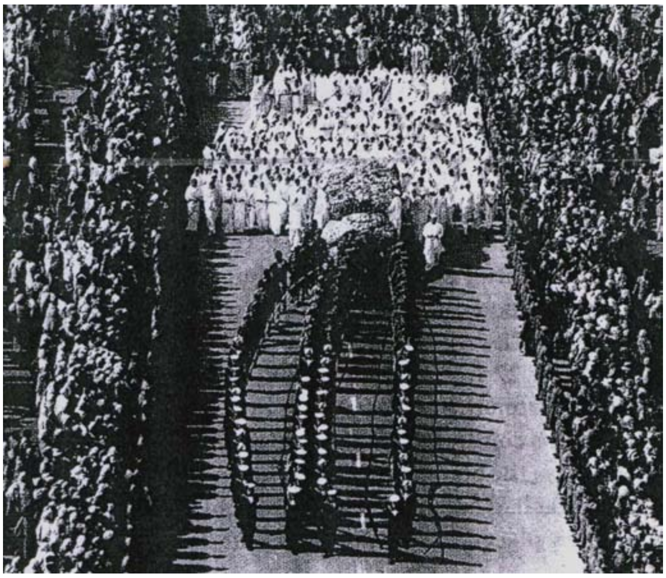

● **અમર હંસ :**

મૃત્યુ માટે ગાંધીજી અવારનવાર કહેતા : "મૃત્યુ તો આનંદ - ખુશી મનાવવાનો પ્રસંગ છે. ઈશ્વરના અમર આશિર્વાદ પામવાનો તહેવાર છે.... દેહ પડે છે, દેહમાંનો હંસ ઉડી જઈ વિદાય લે છે. જ્યાં સુધી માંહ્યલો હંસ જીવે છે, આત્મા જીવે છે, ત્યાં સુધી શોક - દુઃખ પામવાની જરૂર નથી."

દિલ્હીના શાંતિવનના સ્મશાનઘાટ ખાતે ગાંધીજીના દેહને અંતિમ દાહ દેવાયો. દેશવિદેશથી દસેક લાખ લોકોની ભવ્ય હાજરી હતી. દેશ અને દુનિયાએ શાંતિદૂતને આખરી શોક - વિદાયના ઝાઝા જુહાર કર્યા. ગાંધીજીનો માંહ્યલો હંસ ઉડીને અમરતા પામ્યો.

★ ★ ★

ભારત સરકારે એક આખાં મહિનાનો સત્તાવાર શોક જાહેર કર્યો. રાષ્ટ્રધ્વજો અર્ધી કાઠીએ નમ્યા. ગાંધીજીની શોકસભા દસેક લાખથી પણ વધારે મેદનીથી ખીચોખીચ હતી; જેમાં દુનિયાભરના દેશોના ઉચ્ચત્તમ દેશપ્રમુખો, વડાપ્રધાનો, વિદેશ પ્રધાનો, કળા ક્ષેત્રોના મહાન અગ્રણીઓ, કલાકારો, બુધ્ધિજીવીઓ, ઉદ્યોગપતિઓ, કામદાર આગેવાનો અને કામદારો, ઉચ્ચ શ્રીમંત વર્ગ, મધ્યમ વર્ગ અને દલિત વર્ગોના લોકો છાતીફાટ હૃદયે જોડાયા. અમેરિકા, યુરોપ, એશિયા, આફ્રિકા – બધા જ ખંડોના નાક સમાન વર્તમાનપત્રો, બ્રોડકાસ્ટિંગ રેડિયો સ્ટેશનો, ફિલ્મી સ્ટુડિયો – બધા બધાએ આંસુ સાર્યા.

ગાંધીજીની હત્યાના કાવતરાંખોરોની તાત્કાલિક તપાસના નતીજે, દેશના ગૃહપ્રધાન સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલે, પ્રધાન મંડળની સંપૂર્ણ સંમતિ સાથે, કોમવાદી સંસ્થાઓ – જેવી કે હિંદુ મહાસભા, આર.એસ.એસ. (રાષ્ટ્રીય સેવક સંઘ) વગેરેની પ્રવૃત્તિઓ પર કડક પ્રતિબંધો મૂકવા પડેલા.

(રાષ્ટ્રપિતા મહાત્મા ગાંધીજીની અઘોર હિંસાના કાવતરાખોરો કોણ હતા? એમની રાજકીય કે સાંસ્કૃતિક વિચારસરણી શું હતી? ગાંધી હત્યારો નાથુરામ ગોડસે શું હતો અને સાવરકર જેવા કયા હિંદુ રાષ્ટ્રવાદીઓ દ્વારા તે ઘડાયો હતો? આવી ઐતિહાસિક મહત્ત્વની વધુ વિગતો તમે 'કચ્છશ્રુતિ'ના આગલા, માર્ચ માસના અંકમાં વાંચી શકશો.)

(સંદર્ભો : ★ 'માય એક્સપેરીમેન્ટ વિથ ગાંધી' અંગ્રેજી પુસ્તક, લેખક : પ્રમોદ કપૂર, પ્રકાશક : રોલી બુક્સ, દિલ્હી. ★ 'ગાંધી મર્ડર ટ્રાયલ', અંગ્રેજી પુસ્તક, લેખક : તપન ઘોષ, એડવોકેટ, અલ્હાબાદ. પ્રકાશક : એશિઆ પબ્લિશીંગ હાઉસ, લંડન. ★ 'ફ્રન્ટલાઈન' અંગ્રેજી પાક્ષિક, ચેન્નાઈ, ★ 'નેહરુઝ લીગસી' વિશેષાંક, ડિસેમ્બર-૨૦૧૪.)

૭, ડફોડિલ બિલ્ડિંગ, ગોદરેજ સ્કાય ગાર્ડન,
તક્કા સ્ટેશન રોડ, પનવેલ, મુંબઈ-૪૧૦ ૨૦૬.
ફોન : (૦૨૨) ૨૭૪૫૮૬૨૫
મો. ૯૧૬૭૫૬૭૩૯૫, ૯૯૩૦૬૬૦૨૪૨

હે પ્રભુ, તું મને રસ્તો બતાવે છે અને અશક્યને શક્ય બનાવે છે. હું મારા સારા વિચારથી, સાચા આચારથી આજના દિવસને વધુ અદ્‌ભુત બનાવી શકું. સવારે આંખ ખૂલતાવેંત મારું મન શાંત હોય પછી તને વંદન કરી, તારા વિચાર સાથે, તારી સાથે સૂર મેળવતાં નવા દિવસની શરૂઆત કરું. ઉઘડતી સવાર મનમાં આનંદનું ગીત અને હૃદયમાં ઉત્સાહ ભરી દે એ કેવું સરસ! ભૂલો બધાથી થાય છે પણ મારે જલ્દીથી એમાંથી બહાર નીકળી જવાનું છે. મારે એ ભૂલોમાંથી પાઠ શીખવાનો છે અને એવું ફરી ન થાય એ જોવાનું છે. મુશ્કેલીઓને હું હંમેશાં ઉપર ચડવાના પગથિયાં તરીકે જોઉં. ઉકેલ એની મેળે જ દેખાશે. મારું મન તારી કૃપા કદી ભૂલે નહીં. હું હળવાશથી મારા જીવનનું સુકાન તને સોંપી દઉં. તારા અઢળક આશિર્વાદ મને મળેલા જ છે.

'કચ્છના કલાધર' દુલેરાય કારાણીને ભાવાંજલિ

• હરેશ ધોળકિયા •

કચ્છના લોકસાહિત્યના ભીષ્મ પિતામહ શ્રી દુલેરાય કારાણીની જન્મતિથિ (૨૬-૨-૧૮૯૬) અને મૃત્યુતિથિ (૨૬-૨-૧૯૮૯) યોગાનુયોગ બંને ફેબ્રુઆરી માસમાં અને એક જ તારીખે છે. કચ્છની ખમીરવંતી મૂર્તિ અને લોક સાહિત્યના અઠંગ ઉપાસકને આ નિમિત્તે ભાવાંજલિ અર્પિત કરતો, તજજ્ઞ શ્રી હરેશ ધોળકિયા દ્વારા લખાયેલ લેખ અત્રે પ્રસ્તુત છે.

– તંત્રીમંડળ

દુલેરાય કારાણી

જન્મ : તા.૨૬-૨-૧૮૯૬ દેહાંત : તા. ૨૬-૨-૧૯૮૯

કચ્છી લોકસાહિત્યકારોના આકાશમાં શરદ પૂર્ણિમાની ચાંદની માફક ઝળહળતા પૂંજનું નામ છે "દુલેરાય લાખાભાઈ કારાણી." (૧૮૯૬-૧૯૮૯) કચ્છી સાહિત્ય જગતના દીર્ઘપટ પર ફેલાયેલા તેમના કલમકર્મથી કચ્છી ભાષા અને કચ્છી લોકસાહિત્યને એક નવી દિશા અને નવી ઊંચાઇ મળી છે. લોકસાહિત્યકારોની ગિરિશૃંખલામાં ગુરુશિખર જેવું સ્થાન શોભાવતા દુલેરાય કારાણી કચ્છના ગુંદિયાળી ગામે શિક્ષક તરીકે નોકરી કરતા. કચ્છના મહારાવશ્રી મદનસિંહજીએ તેમને કચ્છ રાજ્યના એજ્યુકેશનલ ઈન્સ્પેક્ટર બનાવ્યા. ગામેગામ શાળાઓની ફેરણી - પરીક્ષા લેવા જવાનું થતું. તેમણે એ તકનો ઉપયોગ કરી કચ્છના ખૂણેખાંચરેથી અને ગામેગામથી લોકસાહિત્યની વાતોને અક્ષરબધ્ધ કરવાનું કામ આરંભ્યું. ફૂલોનો રસ ચુસનારી મધમાખી, જેમ ફરી ફરીને અમીરસ એકત્રિત કરે, તે અદાથી કારાણીજીએ કચ્છી લોકસાહિત્યના અમીરસના કુંભ કચ્છી પ્રજા સમક્ષ ધર્યા છે. કચ્છના 'જેમ્સ રોડ' તરીકે પંકાયેલા કારાણીજીએ મહારાવ મદનસિંહજી અને જૈન આચાર્ય કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજના સાંનિધ્ય અને પ્રેમભરી હુંફનો વિનિયોગ કરી લોકસાહત્ય ક્ષેત્રે એવું તો માતબર પ્રદાન કર્યું કે એક કાળે, કચ્છની બહાર "કચ્છી સાહિત્ય એટલે કારાણીજી અને કારાણીજી એટલે કચ્છી સાહિત્ય" એવો અન્યોન્ય અલંકાર સર્જાયો હતો. કચ્છી ભાષા - લોકસાહિત્ય ક્ષેત્રે 'ક્રાંતિપુત્ર'નું બિરુદ પામેલા આ વતન ભક્ત કવિનો જન્મ જ કચ્છી સાહિત્યને નવી ઓળખ આપવા માટે જ થયેલો.

ડૉ. હરિભાઈ ગૌદાનીએ લખ્યું છે :

"સોરઠેં મેઘાણી નીપજ્યો, ને કચ્છે કારાણી;
લોકસાહિત્ય ઉલેચિયું, એની વાતું વંચાણી."

કચ્છી લોકસાહિત્ય - કચ્છી કાવ્યને સમાવતા ૭૫ ઉપરાંત ગ્રંથો આપનાર કારાણીએ છેક ૧૯૨૮માં કચ્છ પ્રદેશમાં લોકકંઠે સચવાયેલી લોકકથાઓને શબ્દસ્થ કરી 'રસઝરણાં' નામે પુસ્તકનું પ્રકાશન કર્યું. આ લોકકથાઓ પાછળથી 'કચ્છની રસધાર – ૧ થી ૫'માં આમેજ કરવામાં આવી. તેમની કસાયેલ કલમ અને સમર્પિત સાહિત્ય સેવાએ શિષ્ટ અને લોકસાહિત્ય બંનેને સમાન રીતે કાખમાં લઈ ચાલ્યા છે. 'કચ્છની રસધાર'માં જેસલ જાડેજા, કચ્છનો ભીમઃ હરભમ ભૂતો, ભેરીયો ગારુડી અને ભુજીયો ભુજંગ, માડી ગામનો મંગીઓ પટેલ, પ્રેમપંથની પાવક જવાળા, જગડુ દાતાર, કચ્છનો કેસરી વીર કારાયલ અને સતી કપુરી, રા'ની રોઝડી, ચારણ દેવી દેવલબાઈ, ચારણની ચતુરાઈ અને ચાબખા, કચ્છના દેવતા જખદાદા, વીજળી વેરણ થઈ, આઈ પુનસરી વગેરે લોકકથાઓમાં લેખકે દર્શાવેલી સજ્જતા અને વીર, કરુણા, રૌદ્ર રસનાં કરાવેલ દર્શન ખરેખર અદ્‌ભુત છે.

'કચ્છી કહેવતો' (૧૯૩૦)માં કચ્છી કહેવતોનું સંપાદન કર્યું છે. 'કચ્છ કલાધર – ૧-૨'માં લોકમુખે રમતી ક્વિદંતીઓ સાથે ઇતિહાસને સાચવવાનું કાર્ય કર્યું છે. 'કચ્છી કિસ્સા બાવની' (૧૯૩૮)માં કચ્છી લોકોની રમૂજવૃત્તિના નાના નાના પ્રસંગો સાચવ્યા છે. તો લોકકથાનો આશ્રય લઈ 'જામ ચનેસર' (૧૯૬૬), 'જામ રાવળ' (૧૯૬૮) ઐતિહાસિક નવલો આપી છે. કચ્છનાં લોકસાહિત્યનાં સ્વરુપોનું આચમન કરાવતો ગ્રંથ 'કચ્છનું લોકસાહિત્ય' (૧૯૬૫) તથા 'કચ્છ

પ્રદેશનું લોકસાહિત્ય' (૧૯૭૨) લોકસાહિત્ય સંપાદન અને સંશોધન ક્ષેત્રે ખૂબ મહત્ત્વનું પ્રદાન બની રહે છે. 'કચ્છી પીરોલી' (૧૯૭૫), 'કચ્છી કહેવત કથાઓ' (૧૯૭૭), 'કચ્છનું વિવિધલક્ષી લોકસાહિત્ય' (૧૯૭૯), 'કચ્છના સંતો અને કવિઓ – ૧-૨' (૧૯૭૭-૮૦)માં પણ લોકસાહિત્યના અંશો પ્રાપ્ત થાય છે. 'કચ્છી બાલ અખાણી' (૧૯૮૧), 'કચ્છી કિસ્સા બાવની' (૧૯૮૧), 'કચ્છની પ્રેમકથાઓ' (૧૯૮૪) વગેરે સર્જનો દ્વારા કારાણીએ કચ્છી લોકસાહિત્યની અદ્વિતીય, અનુપમ અને અજોડ સેવા કરી લોકહૃદયમાં સ્થાન જમાવી દીધું. તેમની આ સાહિત્ય યાત્રાએ તેમને 'કચ્છના કવિકુલગુરુ'ની ઉપાધિ અપાવી છે.

કચ્છના લોકસાહિત્ય ક્ષેત્રે કામ કરનાર સર્જકોમાં ઈયત્તા અને ગુણવત્તા બંને રીતે કારાણીને કચ્છના પ્રતિનિધિરૂપ 'લોકસાહિત્યકાર'નું બિરૂદ નિર્વિવાદપણે આપી શકીએ.

લોકસાહિત્ય ક્ષેત્રે તેમના આ શકવર્તી પ્રદાનમાં લોકસાહિત્યના સર્વોચ્ચ શિખરરૂપ રચનાઓને સમાવતું પુસ્તક 'કચ્છનું લોકસાહિત્ય' શ્રેષ્ઠ સંશોધન - સંપાદન છે. તેની શરૂઆત કચ્છના પાણીની પ્રશસ્તિના દુહાથી થાય છે.

"વંકા કુંવર વિકટ ભડ, વંકા વાડીય વચ્છ,
વંકા કુંવર તડેં થિયેં, જ પાણી પિયે કચ્છ."

તો ખ્યાતનામ ઓઢો જામ - હોથલ પદમણીની પ્રેમકથાને સમાવતો દોહો...

"ખેરી બેરી ને બાવરી, બ્યા ઝિઝા કંઢા ને કખ,
પણ હોથલ હલો કચ્છડે, જિત માડુ સવા લખ."

તો કચ્છની ઓળખ રજૂ કરતો દોહો... "કચ્છડો ખેલે ખલકમેં" જેવા લોકસાહિત્યના દોહા કચ્છી ભાષાના બળુકા પોતને પ્રગટ કરે છે. કચ્છી ભાષાની અણમોલ ધરોહર સમાન એ દોહરાઓમાં લોકજીવનની ખરલમાં ઘૂંટી ઘૂંટીને તૈયાર થયેલ ડહાપણ અને મૂલ્યની વાતો કચ્છીયતને ઉજાગર કરે છે. એ જ તો લોકસાહિત્યની તાકાત અને વજૂદ છે. અને લોકસાહિત્યકારના કામનું મૂલ્ય છતું કરે છે. લોકસાહિત્યના અમીરસને એકત્ર કરવામાં કવિનો દૃષ્ટિકોણ

શ્રી દુલેરાય કારાણીનો કુટુંબ પરિવાર (૧૯૫૦)

બેઠેલાં (ડાબી બાજુથી) : ચિ. બાબુભાઈ દુલેરાય કારાણી, સ્વ. શ્રીમતી સોનલદેવી દુલેરાય કારાણી, સ્વ. ચિ. કીર્તિદા દુલેરાય કારાણી, શ્રી દુલેરાય એલ. કારાણી, ચિ. વિનુભાઈ દુલેરાય કારાણી

ઊભેલાં (ડાબી બાજુથી) : અ.સૌ. મણિબેન બાબુભાઈ કારાણી, ચિ. બાલમોહન દુલેરાય કારાણી, ચિ. સરિતાબેન દુલેરાય કારાણી, ચિ. રંજનબેન દુલેરાય કારાણી

અખિલાઈભર્યો છે. દોહા - કિસ્સાથી આગળ પ્રખ્યાત પ્રતિનિધિરૂપ લોકકથાઓ, પિરોલી, કહેવત, બાલ પિરોલી, ગુજારથ, સલોકા, લોકજીભે રમતા અગ્રંથસ્થ કચ્છી કિસ્સા, લોકગીતો, જોડકણામાં પણ કેટલું વૈવિધ્ય! ગામ, ધાન્ય, નામ, વનસ્પતિ વગેરેનાં જોડકણાં. મહોરમની ઓસરણીઓ પણ ખરી. તેમ જ અટપટા કચ્છી ઉચ્ચારોને પણ આ સંપાદનમાં સમાવ્યા છે.

કવિવર કારાણીજીએ લોકસાહિત્યના બધા ખૂણાઓને અજવાળ્યા છે. રજૂઆતની ઢબ, સામગ્રી ચયન, ટીપ્પણી, વિષય વૈવિધ્ય, રસદર્શન, શૈલી અને ભાષા વિવેક એ બધા જ માપદંડો ઉપર કારાણી ખરા ઉતરે છે. ઝનુની વતનપ્રેમ, અનર્ગળ ભાષા પ્રેમ વગર આ કાર્ય શક્ય બને જ નહીં. લોકસાહિત્યકાર તરીકે કારાણીજીએ કરેલા પુરુષાર્થની ગૂંજ ગુજરાત સ્તરે સાહિત્ય જગતમાં પડી છે. અલબત્ત, 'કચ્છનું લોકસાહિત્ય' હેઠળ મેકણદાદાના દોહરા, કવિ રાઘવ - માધવની રચનાઓ, લાલજી નાનજી કવિના દોહરાઓ, કેશવ, પ્યારેરામ અને ખુદ કારાણીજીના દોહરાઓને લોકસાહિત્યમાં કેમ સમાવ્યા છે એ પ્રશ્ન તો ખડો થાય જ છે જે લોકસાહિત્યનો ખ્યાલ અને સંકલ્પનાઓથી વિપરીત જણાય છે. લોકસાહિત્ય અને વ્યક્તિગત કવિઓની રચનાઓનીની ભેળસેળ ઘણી વખત ગેરસમજો ઊભી કરે છે.

લોકસાહિત્યના પ્રાણસમા શ્રી ઝવેરચંદ મેઘાણીએ શ્રી કારાણીજીની લોકસાહિત્ય સેવા બાબતે કહ્યું છે કે, "કોઈને કાંકરા જેવી કઠોર, તો કોઈને જડસુ જણાતી સાહિત્યમાં અવગણના પામેલી આ કચ્છી લોકવાણીના સામર્થ્યને પકડનાર તેમજ પુત્રવત અનુરાગે તેના ખોળામાં રમણ કરનાર ભાઈ કારાણીનું ગુજરાત સવિશેષ ઋણી રહેશે. એણે એક પ્રાણવાન પ્રાંત - બોલીને જીવતી કરી છે. બનાવટી પ્રાણવાયુ ફૂંકીને નહીં, પણ એના અસલ વતનપ્રેમની ચેતનાને સીંચીને જીવતી કરી છે." મેઘાણીના આ શબ્દો જ કારાણીના લોકસાહિત્યકાર તરીકેના કદને બયાન કરે છે. તે કચ્છી લોકસાહિત્યના યુગપુરુષ હતા.

ન્યુ મિન્ટ રોડ, ભુજ, કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧.
ફોન : (૦૨૮૩૨) ૨૨૭૯૪૬

આયખે જી આકાણી

– દુલેરાય કારાણી

કચ્છ જી ધરતી

વંકા કચ્છી વિરલા, વંકી કચ્છી પાગ,
જન્મેં કચ્છ ધરા મથે, તેંજા તાં ધન ભાગ.

જગડુશા દાતાર જિત, અભંગ અબડો જામ,
સુંદર સોદાગર અને, ક્રાન્તિકારી શ્યામ.

ફતિયેજ્યું ફોજું ફિરેં, વીર રાઓ ખેંગાર,
જનમ મરણ જોધા જિતે, એડા અપરમ પાર.

ધીણોધરજી ધાર તેં, ધીંગો ધોરમનાથ
મેકણ ડાડે જો જિતે, સમાજી વ્યો સાથ.

સોનલ, હોથલ પધમણી, કપૂરી સંઘાર,
સતીયું આહેરાણીયું, વ્રજવાણી વિસ્તાર.

જેસલ તોરલજી જિતે, ભલી ભજનવાણી,
જાડેજા જેસલ અને તોરલ કાઠિયાણી.

કચ્છ કાઠિયાવાડ તાં, ભક્તિ જા ભંડાર,
જેસલ તોરલ પણ અચી, વસ્યા સેર અંજાર.

પાણી પંથી સાંઢણી, પાણી પંથા ઘોડા,
ધોરી પાણીદાર ને, પાણી વારા વૉડા.

ધીણોધર ધ્રબવો અને, ધૉરે વારી ધાર
કંથકોટ ભુજિયો અને નનાંઉં ડુંગર ન્યાર!

ખારી, સારણ, સાકરી, ધુડૂડ ગરજે ધાર,
મડઇ મથે રુકમાવતી, નાગમતી નિરધાર.

'જનમી' જીવન ધન કેં, કચ્છમેં કારાણી

સંવત ઊનઇ સૉ અને, બાવન વારી સાલ,
વદ સાતમ બુધવાર ને, માહ મેણેં જી ગાલ.

ધીંગી ધરતી કચ્છ જી, વટ વારી વાણી,
જનમીં જીવન ધન કેં, કચ્છ મેં કારાણી.

માતા માલા બા અને લાખાભાઈ પિતા,
તપસી માઇત્રેં વટા, તપસા જુડઇ તિતા.

પિતા લોક સાહિત્ય જા, પૂરા જાણ સુજાણ,
નિંઢપણનું નિત નિત ડિનાં, લોક કથા જી લાણ.

ચરૉ-ચાર જે માલ જો, પિતા કરીં વેપાર,
કંઠી મિંજા ખણી અચેં, ઉઠે મથે આધાર.

તાત તજેને જાત-સુખ, ઝૂંઝ્યા સજી જમાર,
તન તોડેને તપ કરીં, મેનથ મથે મધાર.

પુસ્તક સમીક્ષા

★ *પુસ્તક* : **"કચ્છનું ગુજરાતી સાહિત્ય"**
★ *સંપાદક* : હરેશ ધોળકિયા
★ *પ્રકાશક* : રસનિધિ અંતાણી
ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઑફ યુથ ડેવલપમેન્ટ,
ભુજ, કચ્છ.
★ *આર્થિક સહયોગ* : ટાઈમ સ્ક્વેર (શ્રી ભદ્રેશભાઈ મહેતા, શ્રી ચિરાગભાઈ શાહ)
★ *કિંમત* : રૂા. ૧૦૦/-

ભુજ - કચ્છમાં 'ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ'ના ડિસેમ્બર-૨૦૧૫ના અધિવેશનના સમયે આ પુસ્તકને પ્રકાશિત કરવામાં આવેલ છે.

મધ્યયુગથી એટલે કે લગભગ ૧૨મા સૈકાથી આજ દિવસ સુધીના કચ્છી સાહિત્યકારોને આ બુકમાં આવરી લેવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવેલ છે. આ પ્રકારનો પ્રયાસ કદાચ કચ્છના સાહિત્ય-જગત માટે પ્રથમ જ હશે. તેના અલગ અલગ પ્રકરણો અલગ અલગ વ્યક્તિઓ પાસે તૈયાર કરાવવામાં આવેલ છે. તેથી એક જ સાહિત્યકાર અનેક પ્રકરણોમાં રીપીટ થયેલ છે પરંતુ તે તો અક્ષમ્ય જ ગણાવું જોઈએ.

દરેક સાહિત્યકાર વિશે ટૂંક મિમાંસા એક જ બુકમાં પ્રાપ્ત થઈ શકે તે ખુદ જ એક ભગીરથ કાર્ય છે.

એક જ બેઠકે ૨૦૦થી વધુ પાનાનું આ પુસ્તક વાંચી જવાનું મન થાય એટલું સમૃદ્ધ અને માણવાલાયક આ પુસ્તક છે. તેટલું જ નહીં, પરંતુ તે એક દસ્તાવેજ સ્વરૂપ બની રહેલ છે.

પુસ્તક પ્રકાશિત કરવાનો વિચાર અમલમાં મૂકનાર તથા તેના સંપાદક, પ્રકાશક અને આર્થિક સહયોગ આપનાર સહુ કોઈને અભિનંદન આપવા ઘટે. ■

હે પરમાત્મા! તમે તેજસ્વરૂપ છો, અમને તેજ આપો.
તમે શક્તિસ્વરૂપ છો, અમને શક્તિ આપો.
તમે બલસ્વરૂપ છો, અમને બલ આપો.
તમે ઓજસ્વરૂપ છો, અમને ઓજ આપો.
તમે પુણ્યપ્રકોપસ્વરૂપ છો, અમને પુણ્યપ્રકોપ આપો.
તમે સંઘર્ષસ્વરૂપ છો,
અમને અન્યાય સામે સંઘર્ષ કરવાની ક્ષમતા આપો.

– લતા હિરાણી
સૌજન્ય : સંવાદ 'મૌનને દ્વાર'

કચ્છી ભાષા - લોકસાહિત્ય ક્ષેત્રે 'ક્રાંતિપુત્ર'નું બિરુદ પામેલા ★ દુલેરાય કારાણીજી ★

• ઘનશ્યામભાઈ પી. ઠક્કર •

કચ્છના લોકસાહિત્યના ભીષ્મ પિતામહ શ્રી દુલેરાય કારાણીએ નિર્ભેળ કચ્છી લોકસાહિત્યના સંશોધનમાં પોતાની આખીએ જિંદગી વિતાવી હતી. કચ્છનાં ગામડાં અને પુરાતત્ત્વ સ્થળો ખૂંદીને ગ્રામીણ માનવીઓના કેવળ કંઠમાં સચવાયેલા રાષ્ટ્રપ્રેમ, મર્દાનગી, જાતિ જાતિના ભેદભાવ વગરનું લોકસાહિત્ય, સતીઓના સતની કથાઓ, શૂરાઓના શૌર્યની કથાઓ, સંતોની ભક્તિ કથાઓ, ભજનો, છંદો, કચ્છી કિસ્સાઓ, પીરોલી, સાહિત્ય, સૂફી, કચ્છી સંગરો, કચ્છી સલૂખા, કચ્છી કાફીઓ, કચ્છી કહેવતો અને અનેક પ્રસંગોનું લોકસાહિત્ય એમણે પોતાની આગવી શૈલીથી મઢ્યું છે. મેકણ દાદા જેવા મહાન ફિલસૂફ સંતની એમણે સાચી પિછાન કરાવી છે. કચ્છના પથ્થરો, વનસ્પતિ, નાના મોટાં જંગલો, ડુંગરાઓ, ગુફાઓ કે પછી કચ્છનું રણ કાં ન હોય? આ બધાનું મૂળભુત સ્વરૂપ એમણે જનતા જનાર્દનને પીરસ્યું છે. રાષ્ટ્રપિતા મહાત્મા ગાંધીજી, સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ, પંડિત જવાહરલાલ નહેરુ વિશે હિંદી અને ગુજરાતીમાં ભાવવાહી કાવ્યોની રચના એમણે લોકહૃદય સુધી પહોંચાડી છે. ગરવી ગુજરાતના સાહિત્યકારોની દુનિયામાં શ્રી દુલેરાયને કચ્છના મેઘાણી કહે છે, એ ખરેખર ખૂબ જ યથાર્થ છે.

પ્રો. એલ.એફ. રશબ્રુક વિલિયમ્સએ શ્રી કારાણીને હંમેશાં કચ્છના જેમ્સ ટૉડ ગણ્યા છે. કારણકે, જે રીતે આ મહાન સ્કોટિશ વિદ્વાન જેમ્સ ટૉડે રાજસ્થાનના ઇતિહાસ અને પુરાણનો અંગ્રેજી ભાષાવાળા જગતને પરિચય કરાવવા પાછળ પોતાનું સમગ્ર જીવન વીતાવ્યું હતું તે જ રીતે શ્રી કારાણીએ પણ કચ્છી સંસ્કૃતિ અને પ્રણાલિકાની વિશિષ્ટતાને ભારતના વિશાળ સમુદાય સમક્ષ રજૂ કરવા પાછળ અને એ સંસ્કૃતિ તથા પ્રણાલિકાનો ભારતીય જીવન રીતિના વારસા સાથેનો સંબંધ સ્થાપિત કરી આપવા પાછળ પોતાની વિદ્વતા અને કાવ્ય શક્તિનો વિનિયોગ કર્યો છે. કારાણી સાહેબે આ કાર્ય બજાવ્યું તે અગાઉ બાકીનું ભારત કચ્છને એક અલગ દુનિયા માનતું હતું. કારણકે, છેક મહારાવ શ્રી ખેંગારજી ત્રીજાના સમય સુધી કચ્છની પોતાના દરિયાઈ પ્રથાઓ હતી, એનું પોતાનું નાણાં - ચલણ હતું, જેની વહાણવટી કળા અને લડાયક ગુણો વિશ્વવિખ્યાત હતા. તે સમયે કચ્છી સંસ્કૃતિને મુખ્ય ભારતીય સાંસ્કૃતિક માળખામાં બંધબેસતી કરવા માટે જેમણે સૌથી મહત્ત્વની કામગીરી બજાવી છે તેવા માનવી છે શ્રી કારાણી સાહેબ. તેમની કૃતિઓમાં માત્ર ગુજરાતીમાં જ ત્રીસ જેટલાં પુસ્તકોનો સમાવેશ થયેલ છે. જેમાં કચ્છના કલાધરો, કવિઓ અને સંતોનાં નોંધપાત્ર જીવનચરિત્રો છે. કચ્છી ઇતિહાસનાં વિખ્યાત પાત્રોનાં ઐતિહાસિક વૃત્તાંત છે. કચ્છી સંસ્કૃતિ જેમાંથી પાંગરી છે તે વાતાવરણનું વિવિધ સ્વરૂપી પ્રતિબિંબ પાડતી નવલકથાઓ અને કાવ્યો છે. આ ઉપરાંત એમણે કચ્છી ભાષામાં તેમજ હિંદીમાં ડઝનથી વધુ પુસ્તકો, લેખો અને નિબંધો લખેલાં છે. વાસ્તવમાં તેઓ કચ્છી, ગુજરાતી અને હિંદી ઉપરાંત અનેક અન્ય ભાષાઓ પર પ્રભુત્વ ધરાવતા હતા. તેઓને અંગ્રેજી ઉપરાંત સિંધી, અરબી અને ફારસી ભાષાનો સારો એવો પરિચય હતો.

શ્રી કારાણી સાહેબની શક્તિઓની કદર કરીને મહારાવ શ્રી મદનસિંહજીએ તેમને કચ્છમાં નાયબ શિક્ષણાધિકારીશ્રી તરીકે નિયુક્ત કરીને તેમને પોતાના કર્તવ્ય બજવણીના ભાગરૂપે એ પ્રદેશભરમાં પ્રવાસ કરવાની સુવિધા કરી આપી હતી.

'"શ્રી દુલેરાય કારાણી – અમૃત મહોત્સવ અભિનંદન ગ્રંથ"
પુસ્તકના કેટલાક અંશ

એ-૩/૪, ઇલાઇટ એપાર્ટમેન્ટ, ડફનાળા, શાહીબાગ,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૪. ફોન : ૨૨૮૬૭૯૩૨

મનની તાકાત! એ ધારે તો તમને હિમાલયની ટોચે ચડાવી દે અને તમારામાં તાકાત હોય છતાં પણ જો મન ધારે તો તમને તણખલું પણ ન ઉપાડવા દે! એ ધારે તો સર્પમાં તમને દોરડું દેખાય અને તમે એને પકડીને ઉપર ચઢી જાઓ અને દોરડામાં સર્પ બતાવીને તમને તે ભયથી ધ્રૂજતા કરી શકે. મન જ્યારે માયા પાથરે છે ત્યારે બગીચાની જગ્યાએ ઉકરડો દેખાડી શકે છે અને સાક્ષાત્ પ્રભુ સામે આવીને ઊભા હોય તો તેમાં પથ્થરનું ભાન કરાવી શકે છે.

ઋતુરાજ વસંત

• દિનેશ આર. મહેતા •

જે ઋતુરાજના આગમનના સમાચાર માત્રથી મન ઝુમવા લાગે છે, અંતરાત્માની ડાળી - ડાળી મુશ્કુરાઈ ઊઠે છે – તે છે ઋતુઓના રાજા વસંત. વસંતઋતુમાં સમગ્ર વાતાવરણ સ્વર્ગના માધુર્ય જેવું દેખાય છે. તે સમયે ઉદાસ - નિરાશ પહાડોનો સુહાગ જાગી ઊઠે છે અને લાલ ચુંદડી પહેરેલ નવી નવેલી દુલ્હન જેવા દેખાય છે. ચારે તરફના વૃક્ષો પોતાના શરીર પરના વસ્ત્રોની જેમ જૂના પત્તાંઓનો ત્યાગ કરે છે અને નવી કૂંપળો પરિધાન રૂપે ધારણ કરીને નવજીવનની અંગડાઈઓ લેતી જોવા મળે છે. તે સમયે ઋતુના રંગના માહોલમાં દરેક જણ ઝૂમી ઊઠતા નજરે પડે છે. ત્યારે મહેસૂસ થાય છે કે વસંતઋતુ – ખરેખર વસંત છે. વસંતમાં માત્ર આનંદ - પ્રમોદના દર્શન થાય છે. આ કારણે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણે પોતાના મુખથી પોતાને 'ઋતુનાં કુસુમાકરઃ' (ઋતુઓમાં હું વસંત છું) કહીને તેની મહત્તા સિધ્ધ કરી હતી.

ઋતુરાજ વસંત આવતાં જ પ્રકૃતિ રાણી નવી વેશભૂષા ધારણ કરીને ઉપસ્થિત થતી હોય છે અને અનેક પ્રકારના ફૂલો નૃત્ય કરતા જોવા મળે છે.

ખેતરોમાં દૂર દૂર સુધી સર્વત્ર ઘઉં સાથે રંગીલી તિતલિયો બલખાતી જોવા મળે છે. આ બધા કારણે જ પ્રસિધ્ધ કવિઓએ પણ આ ઋતુને સૌથી વધારે પસંદ કરીને તેનાં ગુણ ગાયા છે. વાલ્મીકી હોય કે કાલિદાસ, સૂરદાસ કે તુલસીદાસ, પદ્માકર, વિદ્યાપતિ, રવિન્દ્રનાથજી, સૂર્યકાંત ત્રિપાઠી - 'નિરાલા' – એ દરેકે વસંત ઋતુ પર અનોખી કવિતાઓની રચના કરી છે. એટલું જ નહીં, વિદેશી કવિગણ... શેક્સપિયર, મિલ્ટન, ટેનિસન, બ્રાઉનિંગ, સ્વિનબર્ગ, થોમસન જેવા દરેકે વસંત ઋતુના ગુણગાન પોતાની કવિતાઓમાં ગાયા છે.

વસંત એટલે આનંદ, ઉલ્લાસ, રૂપ અને સૌંદર્ય, મોજ-મસ્તી, જવાની-રવાની. વસંતની જેમ જૂની રૂઢિઓ, અંધવિશ્વાસ, ખરાબ સંસ્કારોનો ત્યાગ કરીને મનુષ્ય પણ નવીનતા, પ્રગતિશીલતા અપનાવે તો ખરેખર વસંત દરેકનાં જીવનમાં માત્ર એક વખત નહીં પરંતુ વારંવાર લહેરાતી રહેશે. કવિ ન્હાનાલાલે આથી જ વસંતને 'ઋતુરાજ વસંત'નું ઉપનામ આપ્યું છે. માનવ જીવનને તે આહલાદકતા બક્ષે છે.

વસંત પંચમી એટલે શુભ મંગલ કાર્ય કરવાનો મંગલમય દિવસ. સગપણ - લગ્નો માટે ઉત્તમ મુહૂર્ત એટલે વસંત પંચમી. કામ-ધંધા, નૂતનકાર્ય વગેરેની શરૂઆત કરવા માટે પણ વસંત પંચમી શુભ દિન ગણાય છે.

પશ્ચિમના દેશોમાં બરાબર વસંતઋતુ દરમિયાન 'વેલેન્ટાઈન ડે' મનાવવામાં આવે છે. જેમાં પ્રેમીઓ પોતાના હૃદયના પ્રેમને પોતાના જોડીદાર સમક્ષ વ્યક્ત કરતા હોય છે.

વસંત પંચમીનો ઉત્સવ દેશની સંસ્કૃતિના મુખ્ય અંગ સમાન કહી શકાય. વસંતઋતુ દરમિયાન સર્વત્ર રંગબેરંગી ફૂલોની હારમાળા જોવા મળે છે. દરેકને તન-મનને પ્રસન્ન કરે તેવી મહેક હવામાં મહેકી ઊઠે છે. ધરતી પરના નાના-મોટાં ખેતરોએ પણ લીલી ચાદર ઓઢી હોય તેવું સૌંદર્ય સર્વત્ર જોવા મળે છે. આ રીતે વસંતના વધામણાં સૌને ગમતાં હોય છે. કવિ કાલિદાસે 'ઋતુસંહારમ'માં મનોગમ્ય વસંતનો મહિમા ખૂબ સુંદર રીતે વર્ણવ્યો છે. અનેક સ્થળોએ આ દિવસો દરમિયાન કેસૂડાં અને આમ્રફૂલથી પૂજન - અર્ચના કરવામાં આવે છે. પરંપરાગત રીતે આ સમય દરમિયાન હોળીના ઉત્સવનો માહોલ સર્જાય છે.

૩૦૨, મર્લિન અર્હમ્, ૧૧, વિશ્વકુંજ સોસાયટી,
નારાયણનગર રોડ, પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭.
મો. ૯૯૨૪૩ ૪૨૬૨૮

આકાશમાં વાદળી છવાય છે ત્યારે આપણને એમ લાગે છે કે સૂર્ય ઢંકાઈ ગયો છે. પણ તેથી સૂર્ય કદી મુશ્કેલીમાં મુકાતો નથી. એનું તેજ અને એની શક્તિ એવાં ને એવાં જ રહે છે. મુશ્કેલીના આવરણથી જરા પણ શક્તિ ન ગુમાવવી એ જ સાચું જીવન છે.

To Register Your Name in "Kutchi Telephone Directory - 2016" (For Ahmedabad - Gandhinagar Only)
Click on Link : **www.kutchisamaj.amdavad.com**

વિચાર મંચ

ખંડિયેર

• ડૉ. ગિરીશ વીછીવોરા •

ખંડિત (સંસ્કૃત) ધાતુ પરથી બનેલું ખંડિયેર એટલે પડી ગયેલા મકાનનું ખોખું. ખંડિયેર કહ્યું કે બધું જર્જરિત, જૂનું, જીર્ણશિર્ણ ને જહાંગીરી ભાસ્તે. 'ભાંગ્યું ભાંગ્યું તોયે ભરૂચ' એમ ઘણા જૂના ખંડિયેરો બહુમૂલા બની અડિખમ ઊભા રહી વીતેલા જમાનાની વાત કહેતાં થાકતા નથી. વાત અહીં ફરી સમયની જ છે. સમય બળવાન છે. કવિ 'તેજ' યાદ આવે છે. એનું મુક્તક 'ગૈધરે રયાં ઈમારત નેઢૂ બધબો, સોણી ખનેર ખલી પ્યા.' ઈમારત મજબુત હોય કે ઢીલી, એને સમયનું લેબલ લાગી જ જાય છે. મજબુત થોડો સમય વધુ ટકે. છેવટે એ પણ ખંડિયેર થાય. માણસે બનાવેલી કોઈપણ ચીજને કુદરતી કાયદો લાગુ પડે જ. જે જન્મ્યો તેનું મરણ નક્કી. કોઈ અમરપટ્ટો લખાવીને નથી આવ્યું.

ખંડિયેરો પાસેથી આપણને ઘણું શીખવાનું છે. આપણે પણ એક દિવસ એવા જ થશું ને છેવટે વિલય પામશું એ તો જાણે થઈ પાયાની વાત. સ્થૂળ રીતે ખંડિયેર જોતાં સહેજે એ પચાસ સો કે સેંકડો વર્ષ જૂનું હોય, ત્યારનું બાંધકામ, ત્યારના લોકોનું જીવનધોરણ, રહેણીકરણી ઘણું બધું એમાંથી જાણવાનું મળે છે. બહુ જ પુરાણા પુરાવિદોના સંશોધનનો વિષય બને છે. દરેક ખંડિયેર, પછી તે એક સામાન્ય માણસના રહેઠાણનું હોય, કોઈ ઐતિહાસિક ઈમારત, કિલ્લો, કોઈ મંદિર કે મકબરો, કોઈ જૂનું કારખાનું કે જૂની ભૂલાયેલ મેડી, દરેકને પોતાનો ભૂતકાળ હોય છે. ભૂતકાળ પહેરીને જ ઊભી હોય છે. ભૂતકાળને ભોગવો, એમાંથી એનું હીર ચુસવું, કોઈ નવું પામવું કે ભૂતકાળની માન્યતાને ખંડિત કરવી કે પુષ્ટિ આપવી, બધું ખંડિયેર પાસે છે.

આ સૃષ્ટિમાં સર્જન અને વિસર્જનની ક્રિયા કુદરતના હરકોઈ ઘટકમાં ચાલતી જ રહે છે. એ એક અવિરત ફરતું, ક્યારેય ન અટકતું ચક્ર છે. એ ચક્રના ચક્રવ્યુહમાં પૃથ્વી પરના સર્વ ઘટકો સમાઈ જાય છે. કુદરત બહુધા જે બનાવે છે તે એના માપદંડ પ્રમાણે સર્વાંગસુંદર હોય છે. માનવીએ બનાવેલી હરકોઈ ચીજ બહુધા સર્વગ્રાહી સંપૂર્ણ હોતી નથી. કોઈપણ કારણસર એમાં કચાશ રહી જ જાય છે, જે બહુધા એના વહેલા વિલયનું કારણ બને છે.

જૂના ઘરને જીર્ણશિર્ણ થઈ ખંડિયેર બનવાની પ્રક્રિયા બહુ રોમાંચિત છે. રહેઠાણ વપરાતું હોય, એની મરામત ને માવજત થતી હોય તો બહુધા એ વધુ ટકી રહે છે. માવજત ન થાય, મરામત કરવાની ત્રેવડ ન હોય તો એમાં બગાડના ચિહ્ન શરૂ થઈ જાય છે. ઘરની ભીંતમાં કોઈપણ વનસ્પતિનાં છોડ ઊગે એ પહેલી નિશાની. છાપરું લચી પડે કે ક્યાંક વાબારું થઈ જાય, ભીંતો તૂટે યા બિસ્માર થાય. છેવટે અવાવરુ ઘરમાં વનસ્પતિ ઊગી નીકળે. ઘરનું ખોળિયું ક્યારેક ઝાડપાનથી એવું ઘેરાઈ જાય, બિહામણું ભાસે. માનવવસ્તીનો સંપૂર્ણ વિલય અને પ્રકૃતિનું સર્વગ્રાહી પ્રભુત્વ સ્થાપિત થઈ ગયું છે એની ચોક્કસ નિશાની જીવજંતુ કે સાપ. સત્યજિત રે એ એની અદ્‌ભુત કળાયુક્ત ફિલ્મો 'પથેર પાંચાલી', 'અપુર સંસાર' અને 'અપરાજિતા'ના છેવટે ખાલી ખોખું થઈ જતાં, વસ્તીહીન થઈ જતાં ઘરમાંથી નીકળતા સાપને બતાવી મૂર્ત કર્યું છે. આવી કોઈપણ ઈમારતમાં પગ મૂકીએ ત્યારે આવા ઝેરી જનાવરોનો ધોખો હોય જ છે. એ મકાનનો આત્મા તમને ઘેરી વળે છે. ગમે એટલા જૂના ખંડિયેરોમાં જતાં એ ખંડેરનો આત્મા ત્યાં ભમતો જ દેખાય છે. એની ક્યારેય સદ્‌ગતિ થતી નથી. એ વાતાવરણ, એના તરંગો ત્યાં ભમતા જ રહે છે. મુલાકાતી કેટલો મર્મજ્ઞ છે, કેટલો sensitive છે, કેટલું દિલ દઈને એમને નિરખે છે તે પ્રમાણે એના પર અસર થશે. થોડીવત્તી અસર થવાની જ. ભારતની કે દુનિયાની ઘણી જૂની, ભસ્મીભૂત થયેલી કે મરવાને વાંકે જીવતી ઈમારતો, સ્મારકો કે સંરક્ષણ સ્થળો જોયા. એ જોતાંજોતાં હૈયું વલોવાઈ જાય છે. જ્યારે પણ એ મુલાકાત યાદ આવે, પેલું વિષાદમય ચિત્ર ખડું થઈ જાય.

માંડુ - માંડવગઢ ઐતિહાસિક સ્થળ છે. ચિત્તોડ જેવા થોડા અજેય સ્થળો મધ્યયુગ સુધી ગણાતા - તેમાં માંડુ એક છે. ચારેકોર ઊંડી ભયંકર ખીણો, વચમાં ઊંચી સપાટ મબલખ જમીન ને ત્યાં દુર્ગ. ખીણો પાછળ સહેજે વિંધ્ય પર્વતમાળા. પહેલાં હિંદુ રાજાઓ હતા. પાછળથી મુસલમાનો આવ્યા. છેલ્લા હજાર વર્ષનો ભારતનો રાજકીય ઇતિહાસ એટલે હિંદુ રાજ્યનો વિલય ને મુસલમાની સલ્તનતનો ઉદય. અત્યારના જે ખંડેરો અને કિલ્લાના અવશેષ ઊભા છે તે બહુધા પાંચસોથી વધુ વર્ષ પુરાણા, ત્યારના મશહૂર, સંગીત, શુરા ને સુંદરીના શોખીન નવાબ બાઝબહાદુરના સમયના છે. બાઝબહાદુર અને રાણી રૂપમતીની પ્રણયકથા તો જાણીતી જ છે. એ કથાને

કોરાણે મૂકી માંડુમાં ફરીએ. એનો ગઢ, મહાલયો, હિંડોળા મહેલ, જહાજ મહેલ, રાણી રૂપમતીનો મહેલ કે બાઝ બહાદુરનો મહેલ, અસરફી મહેલ, જામી મસ્જિદ, નીલકંઠેશ્વર મંદિર કે જૈન દેરાસર, તળાવો ને બગીચા – બધું મૃતપ્રાય છે, ખાવા ધાય છે. માંડુમાં ક્યાં પણ ફરીએ, એક વણકથી કરુણતા તમને ઘેરી લેશે જે ક્યારેક સહન કરવી મુશ્કેલ થઈ પડશે. બે જ જગ્યા જીવિત ભાસી. એક ખૂણે આવેલું નીલકંઠેશ્વર મંદિર જ્યાં હજી પણ પૂજા સેવા થાય છે. શિવલીંગના અભિષેકના દૂધની ધારા આડીઅવળી ફરતી છેવટે નિચાણે ખીણમાં ખાબકી જીવંત થાય છે. એ શિવાલયનો મધુર ઘંટારવ જાણે વિતેલા જમાનાની મોહક યાદ દેવડાવતો ભાસે. બીજી જગ્યા, તે જૈન દેરાસર. નાનકડું સુપાર્શ્વનાથની મનમોહક મૂર્તિ, ધર્મશાળા અને ભોજનાલય. એ જીવંત જગ્યા વધારે જીવંત બની જ્યારે એણે ભોળાભાઈ પટેલ જેવા ઉત્તમ સર્જકોની સોબત માણી. બાકી બધું ધૂળ ને ઢેફા. બધે ફરતા રહીએ. એક કારમો વિષાદ ખંડેરો ઉપસાવતા રહે.

ચિત્તોડમાં બીજું બધું તો ઠીક, જ્યાં સ્ત્રીઓએ જૌહર કર્યું, એ થોડીક કાળપ પકડતી દીવાલો જોઈ હચમચી જવાય, ભાગી છુટવાનું મન થઈ જાય. બધા ખંડેરો પછી તે હમ્પીના હોય, હેલાબીડ, બેલુર દેવાલયો હોય, શ્રવણ બેલગોડાની સામેની ટેકરી જ્યાં સેંકડો લોકોએ આમરણાંત ઉપવાસ કરી દેહ છોડ્યો હોય, હૈદ્રાબાદનો ગોળ ગુંબજ કે મક્કા મસ્જિદ, ગોલકોંડાનો પડઘા પાડતો કિલ્લો, સિંહગઢ હોય કે દોલતાબાદનો કિલ્લો હોય, વસઈનો કે કેનેરીની ગુફાઓ, ખંભાતના મંદિરની મસ્જિદ કે લખપત, બધે વિષાદ ફેલાયેલો છે.

બધું છોડી ઘર આંગણાની વાત કરું. કોટડા ને સણોસરા વચ્ચે એક જગા આવે ત્યારે દિલ હલબલે, દિમાગમાં કાલીમા સોંસરવી નીકળી જાય. ત્યાંથી જરાક છેટે ગયા પછી જ બધું ઠીકઠાક વરતાય. એ જગા તે એક જમાનાનું જીવતું જાગતું, ધબકતું ગામ ખીરસરો. રોહા જાગીર અને ખીરસરાના લોકો વચ્ચે ઘર્ષણ થયું. રાજાશાહીના જમાનામાં રાજા જે કહે કે કરે તે ખરું. ફળસ્વરૂપ આખા ગામે સ્થળાંતર કર્યું. ગામ વેરાન વગડો બની ગયું. વાત ૧૫૦ વર્ષ પહેલાંની માંડ હશે.

સણોસરા માસીનું ઘર. મસિયાઈબાઈ સમોવડી દોસ્ત. આવનજાવન થાય. આ જગા આવે એટલે વળી જતી વાટની પૂર્વે જરાક ઊંચાણે ઊભેલા ખંડેરો, વનરાઈથી સંપૂર્ણ ઘેરાયેલા. પશ્ચિમે મોટું ઓવાર મંડિત તળાવ, ક્યાંક નાનકડી દેરી અને જરાક દૂર હનુમાનજીની, હજી પણ થોડાક તેલ જડિત દેરી. એ બધું જોતાં હૃદયમાં કંઈક થઈ જાય. પગે જતો હોઉં તો થોડીક વાર ઊભો રહું. પૂર્વ તરફના ખંડિયેરો દિમાગ પર ચડી બેસે. વેલાઓથી વિંટળાયેલા, અંદર ઊગી નીકળેલા ઝાડ, એક બારણાનું ખોખું, ફક્ત છીપર - પત્થર. તમારી સામે એવી રીતે જોતું રહે, જાણે કહેતું હોય, ઓરા તો આવો, મારે બે વાત કરવી છે! સણોસરાથી પાછા વળતી વેળાએ મસિયાઈ ભાઈ જખુ સાથે હતો. આ સ્થળ આવ્યું કે ઉપર જઈ ખંડેરો જોવાની વાત કરી. જખુએ ના પાડી પણ મારી મમત આગળ હાર્યો. ઉપડ્યા. પેલું બારણું તો એવી રીતે જોતું હતું જાણે હમણાં જ અમને હડપ કરી જશે. અડાબીડ ઊભેલું જંગલ, અહીંતહીં થોડાક ખંડિયેર, ભીંતોના અવશેષ, ક્યાંક ઓટલો ઘાસથી છવાયેલો, ક્યાંક રસોડું ને ચૂલો, ઉપર નજર કરી કે જાણે બધા તરુવરો કોપાયમાન થયા હોય તેમ રુક્ષ દૃષ્ટિએ અમ આગંતુકોને જોઈ રહ્યા હતા. છક્કા છૂટી ગયા. પાછા વળ્યા. બહાર નીકળતાં ફરી નજર ગઈ પેલા બારણા પર. અટ્ટહાસ્ય એવું ભયંકર હતું, દોડ્યા, લથડ્યા, વાટે ચડ્યા કે રફતાર એવી દ્યુત કે વહેલું આવે કોટડા. એક બિહામણું ચિત્ર મગજને ઘેરી બેઠું છે જે આ લખતાં પણ સામે જ છે. પોતાના ઘરબાર, પોતાની ભોમકા, પોતાનો પરિસર છોડવાનું કોને ગમે? બળજબરીથી હાંકી કાઢવામાં આવેલા એ સર્વ આત્માઓએ અહીં હંમેશનો અડ્ડો તો નથી જમાવી દીધોને!

૫૦/૪, રામસદન,
બ્રાહ્મણવાડા ક્રોસ રોડ,
માટુંગા, મુંબઈ.
મો. ૦૯૮૭૦૪૦૬૧૭૭

હે પ્રભુ, મારે શ્રદ્ધાથી જ જીવવાનું છે. મારી સલામતી લોકો સાથેના સંબંધોમાં કે સંપત્તિમાં નથી. મારાં મૂળિયાં દૃઢપણે તારી અંદર રોપાયેલાં હોવાં જોઈએ. મારે આ વાત નિરાંતે વિચારવાની છે અને પછી મને જે યોગ્ય લાગે એનો ખચકાયા વગર દૃઢ થઈને અમલ કરવાનો છે. એક પછી એક નાનાં પણ મક્કમ ડગલાં મૂકવાના છે અને એ રીતે મારે શ્રદ્ધાને જીવનમાં ઉતારવાની છે. કોઈ પણ બાબત અજમાવ્યા પછી ખબર પડે કે તે કેટલું કામ કરે છે! સ્વીચ પર આંગળી મૂકીને દબાવીએ તો જ ખબર પડે કે તેમાં વીજળી છે કે નહીં. શ્રદ્ધાને સાબિત કરવા માટે કંઈક કરવું પડે. માત્ર મોટી મોટી વાત કરું અને એમ જીવું નહીં તો એનો શું અર્થ છે? તું મને શક્તિ આપ.

ગાંધીજીનો ટ્રસ્ટીશીપનો સિદ્ધાંત અપનાવીએ

• ડૉ. યાસીન દલાલ •

જેમણે જીવનમાં થોડીઘણી નિષ્ઠા અને પ્રામાણિકતા બચાવી રાખી છે, એવા થોડા લોકોએ આજકાલ એક શિખામણ સતત સાંભળવી પડે છે, 'થોડા ઘણા પ્રેક્ટીકલ બનો સાહેબ, નહિંતર જીવી નહીં શકો, ફેંકાઈ જશો.'

'પ્રેક્ટીકલ' શબ્દનો ગુજરાતી અર્થ વ્યવહારુ બનવાનો થાય છે. પણ અહીં એનો અર્થ 'અપ્રામાણિકતા' અને 'ભ્રષ્ટાચાર' એવો કરવાનો છે. 'બેઈમાન બની જાવ' એમ ખૂલ્લું કહેવાને બદલે લોકો 'પ્રેક્ટીકલ' જેવો રૂપાળો શબ્દ વાપરે છે. જો વ્યવહારુ બનવાનો જ અર્થ હોય તો જીવનમાં વ્યવહારુ બનવામાં કોઈને વાંધો ન હોય. જે માણસ પોતાની નિરાળી દુનિયામાં જ વ્યસ્ત હોય અને સામાજિક જવાબદારી નિભાવતો ન હોય, લગ્ન, મરણ, જેવા પ્રસંગે પણ જતો ન હોય, તે જે માણસ ઘરની સામાન્ય જવાબદારી પણ ઉઠાવતો ન હોય એને 'વ્યવહારુ' બનવાનું કહેવાય તો સમજી શકાય. પણ પ્રામાણિક માણસને એની નિષ્ઠા છોડીને બેઈમાનીને રસ્તે જવાની શિખામણ આપનારા લોકો વધી જાય ત્યારે એ સમાજના સ્વાસ્થ્યની ચિંતા થવી જોઈએ. પરીક્ષામાં ચોરી નહીં થવા દેનાર અધ્યાપકને, ધંધામાં બીલ વગરનો માલ વેચવાનો ઈન્કાર કરનાર વેપારીને, દર્દીની આર્થિક સ્થિતિ જોઈને મફત સારવાર કરનાર ડૉક્ટરને, દાણચોર કે માફિયા તત્ત્વોની વકીલાત કરવાનો ઈન્કાર કરનાર વકીલને, ગાઈડ કે 'સ્યોર સજેશન'ને બદલે પાઠ્યપુસ્તક વાંચવામાં મગ્ન બની જનાર વિદ્યાર્થીને, પૈસા લઈને કોઈ નેતા કે પક્ષનો પ્રચાર કરવાની ના પાડી દેનાર પત્રકારને કે ખોટી રજાઓ લીધા વિના ૧૧થી ૬ વાગ્યા સુધી ટેબલ પર બેસીને કામ કરનાર કર્મચારીને આવી સલાહ હવે વારંવાર સાંભળવી પડે છે.

આજના યુગમાં સંપૂર્ણપણે આદર્શવાદી બનવું કે સિદ્ધાંતોનો પૂરો અમલ કરવો ખૂબ મુશ્કેલ છે. એવું કરવા માગતા માણસે કાં તો ધંધો નોકરી છોડી દેવા પડે અને સંન્યાસ લેવો પડે. ડગલે ને પગલે તમારે એવા પ્રસંગોનો સામનો કરવો પડે જ્યારે તમારા આદર્શોનું ત્રાજવું ડોલવા માંડે. આદર્શનો ચુસ્ત અને જડબેસલાક અમલ કરો તો મિત્ર ગુમાવવો પડે, ઘણાની સહાનુભૂતિ ગુમાવવી પડે, ઘણાનો રોષ વહોરવો પડે, ઘણાને દુશ્મન બનાવવા પડે અને આદર્શ તોડી નાખો તો તમારો અંતરાત્મા બળવો કરે, અંતઃકરણ કચવાય, મનમાં ને મનમાં ધુંધવાટ થયા કરે, રાત્રે ઊંઘ ન આવે... બરોબર છે, આજે તમે ઈસુખ્રિસ્ત, મહાત્મા ગાંધી, લાલબહાદુર શાસ્ત્રી કે હઝરત ઉંમર બનીને જીવી ન શકો. પણ, એનો મતલબ એ નથી કે તમારે ડાકુરાણી ફુલનદેવી બની જવું, દાઉદ ઈબ્રાહીમ બની જવું, બબલુ શ્રીવાસ્તવ બની જવું કે હર્ષદ મહેતા બની જવું. અતિચુસ્ત આદર્શવાદી ન બની શકાય તો કંઈ નહીં, પણ સાવ ઢીલાપોચા, વાતવાતમાં સમાધાન સ્વીકારી લેનારા, કોઈ આવીને ખરીદી જાય તેની રાહ જોઈને બેઠેલા, તદ્દન કાળજી વિનાના કાયર બની જવાની શી જરૂર છે? સિદ્ધાંતનું પાલન પાણીમાં લાઠીની જેમ પણ કરી શકાય. ક્યારેક પાણીમાં કોઈ લાઠી મારે તો સહેજ તરંગ જન્મે, પણ ફરી પાણી એનું એ જ....

માત્ર અતિ ધાર્મિકતા આપણું દૂષણ નથી, અતિ ધનિકતા પણ હવે આપણી પાછળ પડી ગઈ છે. વિશ્વવિખ્યાત ભાષાશાસ્ત્રી ચોમસ્કી ભારત આવ્યા ત્યારે ભારત જેવા ગરીબ દેશમાં સંપત્તિ અને પૈસાનું જે બેફામ પ્રદર્શન અને જે ભોગવિલાસ એમણે જોયા એથી અચંબામાં પડી ગયા. એમણે કહ્યું કે આટલી હદે એશોઆરામ અને અમનચમન તો અમેરિકા જેવા ધનિક દેશમાં પણ નથી જોવા મળતા. આપણે એ ક્યારે સમજશું કે જરૂરથી વધુ પૈસો મેળવીને સંઘરી રાખવો એ મોટામાં મોટો દેશદ્રોહ છે. આવો પૈસો કોઈને કામ આવતો નથી. માત્ર બાથરૂમની છતમાં કે ઘરમાં બનાવેલા ચોરખાનાઓમાં એ પૈસો બંધ પડ્યો રહે છે. જ્યાં ૪૦ ટકા વસ્તીને બે ટંકનું ભોજન મળતું ન હોય ત્યાં આ રીતે વગર કમાયેલું ધન એકઠું કરીને નિષ્ક્રિય રાખી મૂકવું એ આર્થિક દૃષ્ટિએ પણ ભારે નુકસાનકારક છે. આવું નાણું બહાર આવે તો રાષ્ટ્રના ઉત્પાદન વધારામાં અને ઉદ્યોગોના વિકાસમાં એનો ઉપયોગ થઈ શકે.

કહેવાનો અર્થ એ નથી કે પૈસો કમાવાનું છોડીને વૈરાગી બની જવું, પૈસો આજની સમાજ વ્યવસ્થાનું કેન્દ્ર છે. પૈસો કમાઈને ઘર વસાવવાની મહત્વાકાંક્ષા ન હોય તો બધી આર્થિક અને સામાજિક પ્રવૃત્તિઓ બંધ પડી જાય. માણસે પૈસો કમાવાની અને એમાં વધારો કરવાની ઈચ્છા રાખવી જ જોઈએ. માણસ પાસે જીવનજરૂરી સગવડો હોવી જ જોઈએ. આધ્યાત્મિકતાનો દંભ કરીને આવી સુખ સગવડો ભોગવવામાં નર્યો દંભ છે. પણ

ધનેચ્છા ધનલાલસામાં બદલે ત્યારે ખરી આપત્તિ શરૂ થાય છે. આવો પૈસો બીજાઓને કામ આવતો હોય તો પણ વસુલ છે. પણ મોટેભાગે ધનિકો આવા પૈસાનો પોતાના અને સંતાનોના ભોગવિલાસમાં જ દુર્વ્યય કરતા હોય છે. પાણીનો બગાડ, વીજળીનો બગાડ જેટલો વાંધાજનક છે, એટલો જ વાંધાજનક પૈસાનો બગાડ છે જેના બગડી ગયેલા સંતાનો મહિને હજારો રૂપિયા ઉડાડતા હોય એવો ધનિક એક ભારે મુશ્કેલીમાં મુકાયેલા મિત્રને માટે પાંચ પૈસા કાઢવા પણ તૈયાર હોતો નથી.

ભાલ - નળકાંઠા પ્રાયોગિક સંઘના સ્વ. અંબુભાઈ શાહે એક પ્રસંગ ટાંક્યો હતો. એક ઉદ્યોગપતિ સાથે પ્રામાણિકતાથી વ્યવસાય કરવાની વાત ચાલતી હતી. ઉદ્યોગપતિનું કહેવું હતું કે દેશમાં કાયદાઓ અને નિયમોનું બંધન એટલું મજબૂત છે અને અમલદારોનો ત્રાસ એટલો બધો છે કે પ્રામાણિકતાથી ધંધો કરવાનું શક્ય જ નથી. ખૂબ દલીલો પછી અંબુભાઈને લાગ્યું કે ઉદ્યોગપતિની વાતમાં પરિસ્થિતિને સ્વીકારી લેવાની લાચારી કરતાં પણ વધુ તો પાંગળો બચાવ કરીને પોતાની વૃત્તિને ન્યાયી ઠેરવવાની વાત જ વધુ હતી. નીતિનિયમો અને બંધનો દરેક દેશમાં હોય છે. આપણે ત્યાં નિયમો જરા વધુ પડતા કડક અને જડ છે. આપણે ત્યાં સરકારી અમલદારોનો ત્રાસ પણ વધુ છે. પણ એનો અર્થ એ તો નથી જ કે એ અંકુશોને આડ બનાવીને કરચોરી, ભેળસેળ કે નિયમના ઉલ્લંઘનને મોકળું મેદાન આપી દેવું અને પોતે આ બધું તો ફરજિયાત કરવું પડે છે એવો મિથ્યા સંતોષ લઈને હાથ ખંખેરી નાખવો.

આપણા દેશમાં હજી એવા સંખ્યાબંધ વેપારીઓ અને ઉદ્યોગપતિઓ છે જ, જે કરચોરી નથી કરતા, ભેળસેળ નથી કરતા, બીલ વગર માલ નથી વેચતા અને છતાં સુખી છે. ફરક એટલો પડે કે આવા સીધા રસ્તે ચાલનારને આગળ આવતાં થોડો સમય વધુ લાગે. ધંધો જમાવવામાં થોડી મહેનત વધુ પડે. લાંચ રુશવતથી દૂર રહેવાને લીધે કામ કરાવવામાં થોડી તકલીફ પડે અને થોડો સમય લાગે.

પણ દેશ, સમાજ અને અર્થતંત્રનો ઢાંચો ટકાવવો હોય તો એને માટે આટલી કિંમત પણ આપણે ન ચૂકવીએ? સાચી વાત એ છે કે આપણને સૌને વગર મહેનતે, રાતોરાત માલદાર બનવાની ઉતાવળ જાગી છે. લાખ મેળવનાર દસ લાખ મેળવવા ઈચ્છે છે, કરોડવાળો દસ કરોડ મેળવવા માંગે છે. આમ, ધનિકોનો પૈસો કોઈ મહેનત વગર વધતો જ રહે છે અને ગરીબોના ભાગમાં ચીંથરા વીણવાનું કામ જ બચે છે. વગર કમાયેલો પૈસો જ્યારે સમાજમાં વધી જાય ત્યાર પછી એ પૈસાનું બીભત્સ પ્રદર્શન થતું જ રહે છે. ગાંધીજીનો ટ્રસ્ટીશીપનો સિદ્ધાંત અપનાવીને દરેક પૈસાદાર માણસ દસ ગરીબનો ઉધ્ધાર કરે તો આ દેશની ગરીબી દસ વર્ષમાં હટી જાય. અબજો રૂપિયા જમીનની સટ્ટાખોરીમાં રોકતા માણસ જો દસ ઝુંપડાવાસીને નાનકડું ઘર બાંધી આપવાની પ્રતિજ્ઞા લે તો પણ એની મૂડી ખલાસ થવાની નથી. પણ દેશની ગરીબી જરૂર ઓછી થશે. આપણે ભાષણોમાં દયા અને કરુણાનો મહિમા કરતા થાકતા નથી, પણ જીવનમાં એનો અમલ બિલકુલ કરતા નથી. એવો અમલ થતો હોત તો આ દેશમાં આટલી દારુણ ગરીબી અને બેહાલી હોય ખરા? આપણી ખરી સમસ્યા જ ખોટો પૈસો કમાવાની ઘેલછાની છે. આ એક ઘેલછાએ બધા મૂલ્યોનો ભંગાર કરી નાંખ્યો છે. વેપારી હોય, કર્મચારી હોય કે ડૉક્ટર હોય કે વકીલ હોય, બધાને નીતિનિયમો તોડીને ધન એકઠું કરી લેવું છે. પછી ખોટા બચાવ માટે દલીલો શરૂ થાય પણ એમાં અંદરની પ્રતીતિ હોતી નથી.

પંજાબ એન્જિનિયરિંગ કૉલેજમાં એક અધ્યાપકે નોકરીમાંથી રાજીનામું આપ્યું. પણ, એમનું પ્રોવિડન્ટ ફંડ મેળવતાં મુશ્કેલી પડવા માંડી. એમણે સંબંધિત ક્લાર્કને ૫૦૦ રૂપિયાની લાંચ આપી અને એમનું પી.એફ. એમને મળી ગયું. દિલ્હીમાં એક ભાઈ ખોટા રસ્તે વાહન હંકારીને જતા હતા. પોલીસે રોક્યા, એટલે એમણે ૫૦ રૂપિયા આપીને છુટકારો કર્યો.

પણ એની સામે હૈદ્રાબાદના ટી. રવિન્દ્રનાથનો દાખલો જાણવા જેવો છે. સુધરાઈના કરવેરા વિભાગે એમનો મકાનવેરો વધુ આકાર્યો. એમણે લાંચ આપવાનો ઈન્કાર કર્યો અને લડ્યા. દોઢ વર્ષનો સમય લાગ્યો પણ અંતે એમને ન્યાય મળ્યો.

જે માણસના વ્યક્તિત્વમાં બે પાંચ સિદ્ધાંતો કે ધ્યેય ન હોય એની દયા ખાવી જોઈએ. આદર્શો હોય તો એ ગુમાવવાની બીક રહે. નાગો નહાય શું અને નિચોવે શું? આવા માણસો 'પ્રેક્ટિકાલિટી'ના રૂપાળા મહોરા હેઠળ સમાજમાં સતત અપ્રામાણિકતાનું પ્રદૂષણ ફેલાવતા રહે છે. શિક્ષણમાં, વેપારમાં કે વહીવટમાં આવા માણસો બધે જ મળી આવવાના. થોડા ઘણા નિષ્ઠાવાન માણસો સમાજમાં બચ્યા હોય એને પણ વિકૃત દલીલો વડે બગાડવાનું આ લોકોએ 'મિશન' ખોલ્યું હોય છે. હવેના મા-બાપો સંતાનને સતત 'પ્રેક્ટિકલ' બનવાની શીખ આપતા રહે છે. પોતાના સંતાનને 'ખૈરનાર' બનવાની સલાહ કેટલા માબાપ આપતા હશે?

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં.-૮૦ ઉપર)

MUKESH M. SAVLA
M.: 98250 34569
SAGAR
M.: 98791 13094
BHAGYODAY QUARRY WORKS
(MINING & CRUSHING INDUSTRIES)
Manufacturer Suppliers & Wholesaler of Kapchi, Grit, Metal-6mm Wet Mixed, Rubble & All Type of Construction Material
Add. : Ramnagar, Dhansura, Dist. Sabarkantha (Gujarat).
• E-mail : savlamukesh2002@rediffmail.com • savlamukesh2002@gmail.com
Bharat AUTO SERVICE
Dealer : INDIAN OIL CORPORATION
MUKESH SAVLA
Dial : (O) 02694-224543, 225569, 224890
(R) 079-26924323
:: Office ::
Shanti Sadan Compound,
National High Way No. 8,
Kheda - 387411 (Gujarat)

Ajay Shah
T. : +91 7926441050
M. : +91 9327000105
E-mail : admin@shahnet.com
Web. : shahnet.com
Shah Net
Technologies Pvt. Ltd.
406, Tilakraj Complex, Panchavati, Ellisbridge, Ahmedabad-380 006.
: Iolite :
Intellectual Property • Management Software
www.iolite.net.in

M. : 93750 22555 • Ph. : 2756 0480
FORTUNE SURGICALS
• GLUCOMETER • BLOOD PRESURE MONITER • WHEEL CHAIR • NEBULIZER • AIR BED
• WATER BED • PULSE OXIMETER • OXYGEN-FLOW METER • MORNING WALKER
• EXCERCISE CYCLE • MASSAGER • WEIGHING SCALE • SAUNA BELT • HEATING PED
• HOT WATER BAG • THERMOMETER • ADULT DAIPER • TREAD MILL
C-004, Supat-2, Nr. Vadaj Bus Stand, Nr. St. Laurn Hotel, Ashram Road, Ahmedabad-13

Navin Rajput : 9998540827
Raj Rajput : 9979888123
SHUKRA
Land Developers Ltd.
12, Zodiac Square, 3nd Floor, Opp. Gurudwara,
S.G. Highway, Bodakdev, Ahmedabad-380 054.
M. : 8238044222, 8238055222, 8238066222
E-mail : shukraland@gmail.com
Website : www.shukraland.com

Girlie™
Ladies Bag | Ladies Foot Wear
Unit-1, Ground Floor, Urja House, Swastic Cross Road,
C.G. Road, Ahmedabad - 380009.
Ph. : 079-26562011
E-mail : girlie.ahmedabad@gmail.com

Rajesh Shah
Ayu Plus
Herbal Beauty Products
Everyday Herbal Beauty Care
Mfg. of Herbal Cosmetics & Fincg Products
Khadi & Village Industrial Commission Approved.
"Swastik" Opp. Railway Station, Samakhiyali-370150. Kutch-Gujarat (India).
Tele. Fax. : +91 2837 283854 • M. : +91 98790 33484
Email : everydayharbalcare@gmail.com • Web. : www.everydayharbalcare.com

પ્રતાપ બી. ઠક્કર
મો. : ૯૮૨૫૩૫૯૦૩૫
॥ જય જલારામ ॥
જલારામ એસ્ટેટ
બી/૧, બેન્કર્સ કોલોની, ઓધવરામ કોમ્પલેક્ષ, બીજા માળે,
ટાઉન હોલ સામે, ભુજ-કચ્છ. ૨૫૧૩૪૪.
૧૯/૨૦ આદર્શ ટાવર્સ, મુન્દ્રા-કચ્છ.

પિયુષકુમાર નટવરલાલ ધોળુ
નટવરલાલ ધનજીભાઈ પટેલ
(ઓ.) ૦૨૭૧૪-૨૯૪૫૧૩
મો. : ૯૩૭૪૫ ૮૫૬૫૫, ૯૮૨૫૪ ૮૫૬૫૫,
૯૩૭૪૪ ૪૦૨૩૪, ૯૮૨૫૪ ૪૦૨૫૪
શ્રી આશાપુરા ટીમ્બર ટ્રેડર્સ
શ્રી આશાપુરા સિમેન્ટ ડેપો
દરેક જાતના સાગ, સાલ, ચીલ, દેવદાર, આંબો,
લીમડો જલાઉ લાકડા તેમજ પેકીંગવુડ તથા પ્લાયવુડ વેચનાર.
સિમેન્ટ આર્ટીકલ્સ તથા સિમેન્ટના વિક્રેતા તથા સિમેન્ટ પતરા વેચનાર.
ઠે. મઘીયા, બગોદરા હાઈવે, ધોળકા-૩૮૨૨૨૫. જિ. અમદાવાદ.

GALA'S
VALUABLE DICTIONARIES

NAVNEET®

Knowledge is wealth

NAVNEET EDUCATION LIMITED

Correspondence Address : Navneet House, Gurukul Road, Memnagar, Ahmedabad-380 052, India.
phone : (079) 6630 5000 • 66305001, 2745 1000 • **Fax :** (079) 6630 5011, 2748 8000
email : navneet.ahd@Navneet.com • **Website :** www.navneet.com

સ્વતંત્રતા, પરાવલંબન અને અંકુશની વૃત્તિ

• મુરજી ગડા •

જ્યારે સ્વતંત્રતાની વાત આવે છે ત્યારે સામાન્ય રીતે એને રાજકીય સ્વતંત્રતા વિષે હોવાનું માની લેવાય છે. એ હવે ભૂતકાળની વાત થઈ. એ મળી ગઈ અને હવે ક્યાંય જવાની નથી.

ગુલામીના બંધનોમાંથી મુક્ત થવું એ એક વાત છે અને સ્વતંત્રતાનો અનુભવ કરવો એ બીજી વાત છે. બંધનમુક્ત થયેલું પક્ષી તરતજ પોતાની સ્વતંત્રતા માણવા ઊડી જાય છે. ગાય, ભેંસ, કૂતરા જેવા પ્રાણી ફરી ફરી બંધાવા પાછા આવે છે. એને વફાદારી કહેવાય કે પરાવલંબન એ બધાની પોતાની વિચારસરણી પર આધાર રાખે છે.

આપણે અહીં વાત કરવી છે વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાની. પશુવૃત્તિ નહીં પણ પક્ષીવૃત્તિ કેળવવાની. વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા એટલે વિચારવાની અને આચરવાની સ્વતંત્રતા. બીજાના દોરવાયા નહીં પણ પોતાની સમજ અને નિર્ણયથી આચરણ કરનારા સ્વતંત્ર કહેવાય છે. આ સ્વતંત્રતા બધાનો જન્મસિધ્ધ હક છે અને પોતાની જાત પ્રત્યેની ફરજ પણ છે.

સાથે સાથે પોતાને કે બીજા કોઈને કોઈપણ જાતની હાનિ ન પહોંચાડવાની જવાબદારી પણ આવી જાય છે. આપણા આચરણથી કોઈને પણ હાનિ થતી હોય તો તે સ્વતંત્રતા નહીં પણ સ્વતંત્રતાને નામે ગુનો છે.

સ્વતંત્રતાનું મહત્ત્વ બધા માટે અલગ હોય છે. કોઈ નજીવા લાભ માટે એમાં બાંધછોડ કરતા હોય છે જ્યારે કેટલાક બાંધછોડ કરવાને બદલે ઘણી અગવડ ઉઠાવવા તૈયાર હોય છે. જાત હોમવાના પણ છૂટાછવાયા કિસ્સા નોંધાય છે. સ્વતંત્રતા સહેલાઈથી મળતી નથી. એની આકરી કિંમત ચૂકવવી પડે છે.

સ્વતંત્રતાના અભાવનું પરિણામ એટલે દેખાદેખી અને પરાવલંબન. ઘણા લોકો સ્વતંત્રતાના અભાવથી એટલા ટેવાઈ ગયા હોય છે કે નાની એવી બાબત પર સ્વતંત્ર નિર્ણય કરી શકતા નથી. બીજાએ જે કર્યું એ આપણા માટે પણ સારું હોવું જરૂરી નથી. આપણામાં આ સ્વતંત્ર વિચારસરણી ધંધા વ્યવસાયમાં ઘણી પ્રસરી છે. અન્ય ક્ષેત્રોમાં આપણે હજી ઘણા પાછળ છીએ.

સ્વતંત્રતાની સૌથી મોટી વિરોધી છે અંકુશની મનોવૃત્તિ. એ પ્રાકૃતિક છે. આપણા પ્રાણી પૂર્વજો તરફથી વારસામાં મળેલી હોવાથી એને પાશવી પણ કહી શકાય. અન્ય વૃત્તિઓને કેળવવામાં આટલી સાંસ્કૃતિક પ્રગતિ કર્યા છતાં આપણે અંકુશની વૃત્તિમાંથી બહાર નીકળવાની કોશિશ પણ નથી કરતા.

અંકુશ એટલે બીજી વ્યક્તિને એની મૂળભૂત સ્વતંત્રતા આપવાનો ઈન્કાર. ઘણા સામાજિક કાયદા અને નીતિ નિયમોમાં એ સ્પષ્ટ દેખાય છે. ભૂતકાળમાં સ્ત્રીઓ પર જાતજાતના બંધન લાદી એનું એક યા બીજા કારણો આપી શોષણ કરવામાં આવતું. એ પુરુષોની અંકુશની વૃત્તિને કારણે હતું. આજે પણ રૂઢિચુસ્ત સમાજોમાં એ મોજૂદ છે. વર્ણવ્યવસ્થા, અસ્પૃશ્યતા, ગુલામીની પ્રથા આ બધી અંકુશની વૃત્તિમાંથી જન્મેલી સામાજિક વ્યવસ્થાઓ છે. એમનો ઉપયોગ આર્થિક, શારીરિક અને માનસિક શોષણ કરવામાં થયો છે.

આટલી બધી ધાર્મિક અને આધ્યાત્મિક વિચારધારાઓમાંથી ભાગ્યેજ કોઈએ વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાને મહત્ત્વ આપ્યું હશે. કારણકે બધી જ સંસ્થાકીય વ્યવસ્થાઓને એને લીધે મુશ્કેલી ઊભી થાય છે. સામ્યવાદ અને સરમુખત્યારીમાં પ્રજાની સ્વતંત્ર વિચારસરણી સત્તાને પોષાય નહીં. પ્રજાને અંકુશમાં રાખવા રાજ્ય તરફથી ગણતરીપૂર્વક એમને ગરીબ અને અજ્ઞાન રાખવામાં આવે છે.

ધર્મમાત્ર શ્રધ્ધા અને ભક્તિને નામે વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાને શરૂઆતમાં જ દાબી દે છે. જાતિ-જ્ઞાતિના બંધનો એ સામાજીક આગેવાનોનું રાજ્ય કરતાં પણ વધારે સત્તા ધરાવવાનું સાધન છે. (યુવાન ગાંધીજીને વિદેશથી પાછા આવ્યા પછી દરિયો ઓળંગવા માટે એમની નાતની માફી માંગી, દંડરૂપે નાતનું જમણ કરવું પડ્યું હતું એવું વાંચેલું છે.) ધર્મ, વ્યક્તિપૂજા તથા અંધશ્રધ્ધાનું; અને સમાજ પરંપરાનું અફીણ ખવડાવી લોકોને સંકુચિત, કટ્ટરપંથી અને ક્યારેક ઝનૂની બનાવતા રહ્યા છે. ગુજરાતમાં થઈ રહેલા વિવિધ સંપ્રદાયોના કૌભાંડો આનું ઉદાહરણ છે. આપણી સદીઓની સતત પીછેહઠ માટે આ વૃત્તિ ઘણી જવાબદાર છે. એ સ્વીકારવાને બદલે વિદેશીઓ પર બધો દોષ ઢોળવાનું આપણને વધુ ફાવે છે.

દેશને સુવ્યવસ્થિત રીતે ચલાવવા માટે અમુક હદ સુધી અંકુશ વાજબી છે. શિસ્ત, કાયદાપાલન અને વ્યવસ્થા માટે તે જરૂરી છે. જરૂરી અંકુશ વગર અરાજકતા અને ગુનાઈત તત્વો ફેલાતા આપણે જોઈએ છીએ. સવાલ અંકુશની માત્રામાં છે. એના પરથી આપણે

રાજ્યવ્યવસ્થાને પ્રજાતંત્ર, સામ્યવાદ કે સરમુખત્યારી તરીકે ઓળખીએ છીએ. વધારે પડતો અંકુશ પ્રગતિને રૂંધે છે.

આટલા બધા અવરોધો છતાંયે કેટલીક વ્યક્તિઓમાં સ્વતંત્ર વિચારસરણી ટકી રહે છે અને પાંગરે પણ છે. આ સ્વતંત્ર વિચાસરણીને લીધેજ બુદ્ધ અને મહાવીરે વૈદિક ધર્મના હિંસક કર્મકાંડનો વિરોધ કરી કરુણા અને અહિંસાની વિચારધારાને આગળ કરી હતી. આ ઉપરાંત ભારતમાં ધાર્મિક અને આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રે પાંગરેલી ઘણી સ્વતંત્ર વિચારસરણીઓ લોકમાનસમાં અંકિત થઇ છે. સામાજિક ક્ષેત્રે સુધારાવાદી વિચારસરણી લાવનારાઓના નામો લોકજીભે ઓછા અને ઇતિહાસના પાનાઓમાં વધુ દેખાય છે. જનજીવનમાં નાના મોટા સુધારા લાવનારા અગણિત સ્વતંત્રતાના પૂજારીઓ ગુમનામ છે.

પંદરમી અને સોળમી સદીમાં યુરોપમાં શરૂ થયેલ ક્રાંતિ વૈજ્ઞાનિક કે ઔદ્યોગિક ક્ષેત્ર પૂરતી મર્યાદિત નહોતી. એની સાથે વિચારોની અભિવ્યક્તિમાં પણ ધરખમ ક્રાંતિ આવી હતી. એ સંક્રાંતિકાળ (Renaissance-રેનેસાં) તરીકે ઓળખાય છે. ત્યારે કળા, સાહિત્ય, વિજ્ઞાન વગેરેમાં જુવાળ આવ્યો અને સાથે ધર્મનો અંકુશ ઓછો થયો.આ બધાના મૂળમાં હતી વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાની ભાવના. એના પરિણામે ત્યારથી અત્યાર સુધી દુનિયા પર એમનું આધિપત્ય રહ્યું છે. હવે અન્ય દેશોમાં જયાં સંસ્થાકીય અંકુશો ઓછા થયા છે અને વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા સ્વીકારાઇ છે ત્યાં બધા ક્ષેત્રે પ્રગતિ શરૂ થઇ છે. એના અભાવનું પરિણામ હજી પછાત રહી ગયેલા રાષ્ટ્રોમાં ચોખ્ખું દેખાય છે.

સામાજિક અને ધાર્મિક ક્ષેત્રે ચાલી આવતી અંકુશ વૃત્તિના કારણો સમજી શકાય એમ છે. આધુનિક સમયમાં અને ખાસ કરીને શહેરોમાં એ કોઇને માન્ય ન હોય તો એને અવગણી એનાથી દૂર પણ રહી શકાય છે. એની પકડ હવે થોડા અંશે ઢીલી થઇ રહી છે.

કૌટુંબિક સંકુલમાં પોષાતી અંકુશની વૃત્તિ જાણવી અને સમજવી અઘરી છે. ક્યારેક તો પોતાના કહેવાતા પર પણ એ અજમાવાય છે. અહીં પ્રેમ, માનમર્યાદા, આજ્ઞાપાલન અને અંકુશની વૃત્તિ વચ્ચેનો ભેદ સમજવો જરૂરી છે. કુટુંબમાં શિસ્ત અને શાંતિ માટે અમુક અંશે અંકુશ જરૂરી છે. એની માત્રા કુટુંબના દરેક સભ્યની પરિપકવતા, ઘડતર વગેરે પર આધાર રાખે છે. એના માટે કોઇ નિયમ ન હોઇ શકે. વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાની જેમ દરેક કુટુંબને પોતાની આગવી સ્વતંત્રતાનો હક છે, જેમાં સમાજનો અંકુશ બિનજરૂરી છે.

જૂની અને નવી પેઢી વચ્ચેનું ઘર્ષણ જેને જનરેશન ગેપ કહેવામાં આવે છે તે નવી પેઢીની સ્વતંત્રતાની માંગ અને જૂની પેઢીની અંકુશ જાળવી રાખવાની ભાવનામાંથી જન્મે છે. એ જનરેશન ગેપ કરતાં કમ્યુનિકેશન ગેપ, સંવાદીતાનો અભાવ વધુ છે. વધતા જતા છૂટાછેડાની પાછળ પણ અન્ય કારણો ઉપરાંત એક કારણ સ્ત્રીને જોઇતી સ્વતંત્રતા અને વડીલોની અંકુશવૃત્તિ કામ કરે છે. ચાળીશ વરસની ઉંમરની વ્યક્તિને અંગત બાબતોમાં નિર્ણય લેવાની છૂટ ન હોય એમાં વડીલોની અંકુશવૃત્તિ સ્પષ્ટ દેખાય છે.

હિંદી સિનેમામાં ઘણી વખત જોયેલું એક દૃશ્ય; જેમાં મરણ પથારીએ પડેલ વ્યક્તિ પોતાના સંતાન પાસે ગેરવાજબી પ્રતિજ્ઞા લેવડાવતી હોય છે. મરણ પછી અંકુશ જાળવવાની ખેવના એ અંકુશવૃત્તિની ચરમસીમા છે. બીજા પર દબાણ કરી કોઇપણ જાતની પ્રતિજ્ઞા લેવડાવવી એ અંકુશવૃત્તિ જ છે.

સૌથી વધુ ગૂંગળાવનારી અને હાનિકારક છતાં વ્યાપક અંકુશવૃત્તિ બહોળા કુટુંબોમાં દેખાય છે. બહોળા કુટુંબના કેટલાક વડીલો પોતાનું વડીલપણું સાચા અર્થમાં શોભાવે છે. બીજાના હિતમાં સાચી સલાહ આપી જરૂરી મદદ પણ કરે છે. તેઓની સલાહ ક્યારેક અવગણાય તોયે દ્વેષ રાખતા નથી. જયારે કેટલાક, ફક્ત ઉંમર, સંપત્તિ કે વાક્પટુતાને લીધે વડીલ બની બેઠેલા, પોતાના સગાંવહાલાંની કૌટુંબિક બાબતોમાં વણમાગ્યા સલાહસૂચન અને દબાણ કરી પોતાની અંકુશની વૃત્તિ પોષતા હોય છે. કોઇક મર્યાદા કે નબળાઇને લીધે કોઇ એમને અટકાવી કે અવગણી શકતું નથી. કયારેક મજબૂરીમાં તો કયારેક અનિચ્છાએ ન ગમતા નિર્ણયો લેવાઇ જાય છે.

સમજ અને ડહાપણ, ઉંમર કે પૈસા સાથે સતત વધતું નથી. બધાની એક ચોક્કસ તબક્કે મર્યાદા આવી જાય છે. ઉંમર અને સંપત્તિને અપાતા વધુ પડતા મહત્ત્વને લીધે ઘણા યુવાનોના કિંમતી અભિપ્રાયો નજરઅંદાજ કરવામાં આવે છે. દુર્ભાગ્યે એના પરિણામો પણ એમને જ ભોગવવા પડે છે. તૂટતા સંયુક્ત કુટુંબો પાછળ આ એક મહત્ત્વનું કારણ છે.

કુટુંબ બહારની વ્યક્તિનું આપણા પરનું આર્થિક અવલંબન કોઇને ગમતું નથી, પણ કોઇ બૌદ્ધિક કે ભાવનાશીલ રીતે આપણા પર આધાર રાખે તે બધાને ગમે છે. એનાથી આપણો અહમ્ અને અર્ધજાગૃત મનની અંકુશવૃત્તિ પોષાય છે.

નાની અમથી વાતમાં કોઇની સલાહ લેવા દોડી જવું બૌદ્ધિક પરાવલંબન છે. દરેક નાના મોટા, સારા યા માઠા બધા બનાવોમાં પોતાનો ઊભરો ઠાલવવા કોઇ પાસે જવું પડે એ બાલીશપણું છે. નાના

બાળકો સ્કૂલમાં થતી રજેરજ વાત ઘરે આવીને પોતાની માને કહે તે સહજ છે. કુટુંબની અંદર થતી વિચારોની અને દરરોજના બનાવોની ચર્ચા સંબંધોને ગાઢ બનાવે છે. જયારે પુખ્ત વયની વ્યક્તિ જે કોઇ મળે તેને બધુંજ કહ્યા વગર ન રહી શકે તે લાગણીનું પરાવલંબન અને અપરિપક્વતા છે.

જે લોકોને પોતાના પર ભરોસો નથી એ બીજા પાસેથી આધાર, આશરો અને સહાનુભૂતિ ઇચ્છે છે અને બદલામાં શરણાગતિ સ્વીકારે છે. આવું બૌદ્ધિક અને ભાવનાશીલ અવલંબન કે સહારો, શોધનારા અને પૂરો પાડનારાનું એક એકમ બને છે. પુખ્ત વ્યક્તિઓ વચ્ચેના આવા એકપક્ષીય સંબંધ પ્રેમ અને માન કરતાં સ્વતંત્રાતાનો અભાવ અને અંકુશવૃત્તિના સૂચક વધુ છે. સાચા સલાહકાર એમની સલાહ સ્વીકારવામાં ન આવે તોયે ખોટું લગાડતા નથી. અંકુશવૃત્તિવાળી વ્યક્તિ પોતાની મગરૂરીથી પ્રેરાઇને એમની અવગણના કરનારની જાહેર નિંદા કરતાં અચકાતી નથી.

બૌદ્ધિક અને લાગણીની રીતે સ્વતંત્ર વ્યક્તિઓ બીજા પાસે પોતાના ઊભરા ઠાલવવામાં સંયમ જાળવે છે. પોતાના પ્રશ્નો બને ત્યાં સુધી પોતેજ ઉકેલી લે છે. તે આવા જૂથમાં સમાઇ શકતી નથી. બની બેઠેલા વડીલો એને પોતાની અવગણના માની એમની સ્વતંત્રતાની આકરી કિંમત વસૂલવાની કોશિશ કરે છે.

સંપૂર્ણ પરાવલંબન આપણને જન્મતાંની સાથેજ મળે છે. એ કુદરતી છે. ઉંમર સાથે એમાંથી બહાર નીકળવું એ કેળવણી છે. કેટલાકને એ એટલું ફાવી જાય છે કે એ મનોદશામાંથી બહાર નીકળવાની કોશિશ પણ કરતા નથી. પરાવલંબીપણાને આપણે પ્રેમ, માન વગેરેના ઓઠા હેઠળ પોષીને એનો ગર્વ લઇએ છીએ.

વિચારોની કે બૌદ્ધિક સ્વતંત્રતા અમુક અંશે જન્મજાત હોય છે અને બાકીની કેળવેલી હોય છે. આર્થિક સ્વતંત્રતા કેટલાકને વારસામાં મળે છે જયારે બાકીનાઓને એ કમાવવી પડે છે. વિચારોની સ્વતંત્રતા ગમે તેટલી હોય પણ જયાં સુધી આર્થિક સ્વતંત્રતા ન મેળવાય ત્યાં સુધી આચરણની સ્વતંત્રતા ન આવી શકે. આર્થિક સ્વતંત્રતાને અભાવે ઘણી બાંધછોડ કરવી પડે છે. આપણી કુટુંબ અને સમાજવ્યવસ્થા આ બાબતમાં ઘણી પછાત છે. પરિણામે વિચારોની અને આચરણની પુખ્તતા મોડી આવે છે.

ઈચ્છતા હોઇએ તોયે બૌદ્ધિક અને ભાવનાગત રીતે સંપૂર્ણ સ્વાવલંબી બનવું શક્ય નથી. વધુમાં વધુ એને એક ધ્યેય બનાવી શકાય. મોટા ભાગના લોકો આ બે અંતિમો વચ્ચે કયાંક હોય છે. બન્ને વૃત્તિઓના ફાયદા અને ગેરફાયદા છે. સ્વાવલંબી બીજાઓના અનુભવ અને શાણપણનો લાભ ગુમાવે છે, જયારે પરાવલંબી પોતાનું ગૌરવ ગુમાવે છે. અંતિમપણાની જેટલી નજીક હોઇએ તેટલી ભારે એની કિંમત ચૂકવવી પડે છે.

પુખ્ત-પરિપકવ વ્યક્તિઓ વચ્ચે (matured adults) પરાવલંબન કે અંકુશ વગરના પરસ્પરાવલંબનના સંબંધો (inter-dependency) વધુ ઈચ્છનીય છે. ગાઢ મિત્રો વચ્ચે આ સહજ સ્વરૂપે દેખાય છે. મોટા ભાગના સંબંધો આ સ્તરે પહોંચે એવો આદર્શ રાખી શકાય. જે આપણી સાથે પેટ છૂટી વાત ન કરતા હોય એમની પાસે બધુંજ ન ઠલવાય. પશ્ચિમના લોકોમાં વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા અને પરસ્પરાવલંબનની ભાવના વધુ વિકસી છે.

આ બધામાં એક દુઃખદ વિરોધાભાસ પણ છે. જે સ્વતંત્રતાના હિમાયતી હોય, પોતાની સ્વતંત્રતા મેળવવા અને જાળવવા ઘણો સંઘર્ષ કર્યો હોય, તેઓ પણ બીજાંઓની સ્વતંત્રતા સહજ રીતે સ્વીકારી શકતા નથી. સ્વતંત્રતા માટે લડનાર રાજાઓ પોતે સરમુખત્યાર બને છે. અમેરિકાની સ્વતંત્રતા માટે લડનાર બધા નેતાઓના ઘરમાં આફ્રિકન ગુલામો હતા. ગુલામોની સ્વતંત્રતા સો વરસ અને આંતરવિગ્રહ પછી આવી. સાચા અર્થમાં સ્વતંત્રતા મેળવતાં એમને બીજા સો વરસ લાગ્યા.

આપણી આઝાદી માટે લડનાર નેતાઓ સત્તા હાંસલ કરી પોતે સરમુખત્યાર નહોતા બન્યા. એમણે પ્રજાતંત્ર સ્થાપી આખરી સત્તા પ્રજાના હાથમાં આપી. આપણે એનો સદુપયોગ નથી કરી શકતા એ જુદી વાત છે. આ બધું કહેવાતા કળીયુગમાં થયું છે. કહેવાતા સતયુગમાં કોઇએ પ્રજાતંત્ર નહોતું સ્થાપ્યું કે વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાની હિમાયત નહોતી કરી. બધા રાજાઓ પાસે અસંખ્ય દાસ-દાસી (ગુલામ) હતા. સુવર્ણકાળ ગણાતા આર્યાવર્તમાં અડધી પ્રજા ક્ષુદ્ર, દાસ, ગુલામ હતી. સાંસ્કૃતિક રીતે આપણે નિઃશંકપણે પ્રગતિ કરી રહ્યા છીએ.

૧, શ્યામવાટિકા સોસાયટી,
વાસણા રોડ, વડોદરા-૩૯૦ ૦૦૭.
મો. ૯૭૨૬૭ ૯૯૦૦૯
E-mail : mggada@gmail.com

મોદી મેજિક

જો પત્ની સાથે ન હોય તો માણસ મોસ્કો, કાબુલ અને લાહોર થઈને ફરતાં ફરતાં દિલ્હી પહોંચી શકે છે...

બાકી પત્ની જોડે તો 'બિગ-બજાર'માં જ સાંજ પડી જતી હોય છે.

સાંપ્રત વિચાર મંચ

સાંપ્રત વિચાર મંચ

સાંપ્રત વિચારમંચના મથાળા હેઠળના પ્રથમ વિષય 'સોશિયલ મીડિયાના ફાયદા અને ગેરફાયદા' સંબંધી કેટલાક તજજ્ઞોએ પોતાના વિચારો લખી મોકલાવ્યા હતા. જે પૈકી પ્રથમ અને દ્વિતીય ક્રમાંકે આવેલા બંને લેખ 'કચ્છશ્રુતિ'ના માસ ડિસેમ્બર-૨૦૧૫ના અંકમાં પ્રકાશિત થયા હતા.

સાંપ્રત પ્રશ્નોના દ્વિતીય વિષય 'શું ભારતમાં ખરેખર અસહિષ્ણુતા છે ખરી?' પરના વિજેતા જાહેર થયેલા બંને લેખ અત્રે પ્રસ્તુત છે. તેઓશ્રીએ પોતાના ઈનામ માટે સમાજ - કાર્યાલયનો સંપર્ક કરવા અનુરોધ છે.

આટલા જ હોંશ અને ખુશીથી 'કચ્છશ્રુતિ' આગળ વધે છે અને હવે પછીનો વિષય નીચે મુજબ છે :

"શું ગુજરાતી સિનેમાનો નવો દોર ફરીથી ચાલુ થઈ ગયો છે?"

આપ સૌને આપના અભિપ્રાયો અત્રેના કાર્યાલયમાં તા. ૧૫-૦૩-૨૦૧૬ સુધીમાં મોકલાવી આપવા અપીલ કરીએ છીએ.

– માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

શું ભારતમાં ખરેખર અસહિષ્ણુતા છે ખરી?

– તુલસી કંસારા

(પ્રથમ ક્રમાંકનો લેખ)

સહિષ્ણુતા - અસહિષ્ણુતા એ તો સિક્કાની બે બાજુ જેવો ભાવવાચક શબ્દ છે. અને આવા ભાવ કે લાગણી પેદા કરનાર ઉશ્કેરનાર શબ્દોની રમત આજકાલ માર્કેટીંગના જગતમાં ખૂબ જ પ્રચલિત બની ગયેલ છે. આમ જોવા જાઓ તો રાજકારણીઓ પોતાનું સ્થાન સતત ટકાવી રાખવા માટે દુનિયાભરની માર્કેટીંગ એજન્સીઓનો ઉપયોગ મહત્તમ રીતે કરતા હોય છે કારણકે તેમને પોતાના શબ્દો સિવાય કશું વેચવાનું હોતું નથી! આવા લોકો પાછા ટી.વી. ચેનલો પર પોતાનો પંજો અવિધિસર રીતે ફેલાવેલો રાખતા હોય છે અને મીડિયા પોતાના ટી.આર.પી. વધારવા માટે તેનો ભરપેટ ઉપયોગ કરતી હોય છે. આમ આવા શબ્દોની ભરમાર ચાલ્યા કરતી હોય છે, જે એક વિષચક્ર પેદા કરી સામાન્ય લોકોને ભ્રમિત કરે છે.

આજકાલ સૌથી વધારે અસહિષ્ણુતા તો પેનલ ડિસ્કશનમાં ભાગ લેતા વક્તાઓ અને તેના કેટલાક એન્કરોમાં જોવા મળતી હોય છે કારણકે એન્કરને ટૂંક સમયમાં પોતાનો કક્કો ખરો કરવો હોય છે અને ચર્ચા કરવા ટોળે મળેલ ચાર-પાંચ જણમાંથી દરેક રાજકારણીને પોતાના પક્ષનો મુદ્દો બનાવવો હોય છે. તેથી તેઓ વિષયાંતર કરીને પણ એકબીજાને ભાંડવામાંથી ઊંચા જ આવતા હોતા નથી અને ઊંચા અવાજે સતત બકવાસ કરતા રહેતા હોય છે. અસહિષ્ણુતાનું આનાથી વધારે સારું ઉદાહરણ મને અન્ય કોઈ જગ્યાએ દેખાતું નથી. અને આમાં પાછા શાહરૂખ અને આમિર જેવા સેલીબ્રિટી ભળે પછી પૂછવું જ શું? ઍવોર્ડો પરત કરવાથી શરૂ થયેલ વણઝાર આવા અમીરોના ઘરમાં તેમની પત્નીએ કરેલ વાત સુધી પહોંચી, વાતનું વતેસર થતું હોય છે.

આમ જોવા જઈએ તો આ સહિષ્ણુતા – અસહિષ્ણુતાની વાત આપણા દેશમાં 'આગેસે ચલી આતી હૈ'ની જેમ રામાયણ અને મહાભારતના સમય સુધી લંબાતી જણાય છે. પેલા ધોબીની વાત સહન ન થવાથી મર્યાદા પુરુષોત્તમ પોતાની પત્નીનો ત્યાગ કરે અને પેલો અંધ ધૃતરાષ્ટ્ર પોતાના પુત્રોને સત્તારૂઢ જોવા અસહિષ્ણુ બને. જ્યારે સામે છેડે તેમની અર્ધાંગિની, જિંદગીભર આંખે પટ્ટી બાંધી અંધત્વ સ્વિકારતી ગાંધારીનો ત્યાગ તો સહિષ્ણુતાની ચરમસીમા કહી શકાય. અને આજની તારીખમાં પણ આપણા દેશના છૂટાછેડાના આંકડાઓને અન્ય દેશો સાથે સરખાવીએ તો ટકાવારી ઘણી જ ઓછી જણાશે, જે સહનશીલતાની હદ દર્શાવે છે.

આપણો દેશ તો સદીઓથી સહનશીલ રહેલ છે. તેથી જ તો અહીં ચારે દિશાઓમાંથી વિદેશીઓ આવીને રાજ કરી ગયેલ છે, વસી ગયેલ છે. અને

આ ‘મેરા ભારત મહાન’ની આપવાની - લેવાની, આત્મસાત્ કરવાની ક્ષમતા તો એટલી જબરદસ્ત છે કે અહીં વસી ગયેલ લોકોને આ દેશ પોતાનો જ લાગે છે. તેઓને ફરી ક્યાંય જવાની ઇચ્છા જ થતી નથી. પછી તે મુસ્તફા કમાલ પાસાના દેશમાંથી આવેલ લોકો હોય કે ચંગીઝખાન કે મોગલો સાથે આવેલ આક્રાંતાઓ હોય. અંગ્રેજો હોય, ઇરાનીઓ હોય કે ફ્રેન્ચ હોય. અહીં તો બંગાળમાં ગુજરાતી અને મારવાડી બોલાતી હોય છે અને ગુજરાતમાં પંજાબી અને તમિળ પણ. અંગ્રેજી તો સૌથી વધુ આ દેશમાં જ બોલાય છે. પૂર્વમાં તમને ચીનાઓ વસતા હોય તેવું લાગે તો કચ્છમાં જાણે અફઘાનીઓ, કાશ્મીરમાં પંડિતો તો કેરાલામાં ખ્રિસ્તીઓ અને બાંગ્લાદેશીઓ તો ચારેકોર. આ દેશની પસંદગી પ્રજાઓને સમાવતી મોઝાઇક એકબીજાને સહન કરવાની ક્ષમતા સિવાય થોડી જ બની શકે?

આપણા કચ્છના બસ્સો - અઢીસો વરસ પહેલાના ઇતિહાસ તરફ નજર કરીએ તો રા’રાયધણનો સમય અસહિષ્ણુતાથી ભરપૂર હતો કારણકે રાજાએ રાહ બદલાવેલ હતી. તેમના પર નાનપણથી જ મો.પનાહે આપેલ સંસ્કારો હાવિ થયેલ. જેથી તેમના વર્તનમાં જડમૂળથી ફેરફાર થયેલ. જ્યારે સિક્કાની બીજી બાજુએ આપણા દેશના કાશી - મથુરા તે સમયના લોકોની સહનશીલતાની પરાકાષ્ટા હતા, જેની સાબિતીઓ હજુ પણ મોજૂદ છે. આમ જોવા જઈએ તો ઇતિહાસમાં પણ ક્યારેય સામાજિક સહિષ્ણુતા જોવા મળેલ નથી, જે પણ સહન ન કરવાની ક્ષમતા જોવા મળેલ છે, તે રાજકીય ક્ષેત્રે જોવા મળેલ છે. તેથી એમ કહી શકાય કે અસહિષ્ણુતા જેવા શબ્દને રાજકીય સત્તા સાથે વધારે સંબંધ છે. જેમકે સત્તા છીનવાઈ જવાની બીક કે સત્તા ખોયા પછીની પરિસ્થિતિ વ્યક્તિ કે તેના સમુદાયને કદાચ વધારે અસહિષ્ણુ બનાવતી હોય.

વર્તમાનમાં આવીએ તો, આપણી ખામ પંચાયતો અને ગ્રામ પંચાયતોથી લઈને સ્ટેટ એસેમ્બલીઓ અને પાર્લામેન્ટમાં બેસતા સભ્યોની સભ્યતા જોઈને કોઈપણ દર્શક શું ના કહી શકે કે આવા રાજ્યકર્તાઓને સહન કરવાની ક્ષમતા ઈશ્વરે કદાચ માત્ર આ દેશના લોકોને જ આપેલ છે! કદાચ જો તમારે આપણી લોકશાહીના ત્રીજા સ્તંભ સમાન ન્યાયાલયમાં ન્યાય મેળવવા માટે જવાનું થાય તો વરસોથી તપશ્ચર્યા કરતા ઋષિમુનિ જેવી સહનશીલતા કેળવવી પડે. માટે જ કહું છું કે આ અસહિષ્ણુતા એ તો લોકશાહીની ચોથી જાગીરે (મીડિયાએ) ઊભું કરેલ ભૂત છે, તૂત છે. બાકી કોઈ પણ ડાહ્યા માણસને પૂછો કે ‘શું ભારતમાં ખરેખર અસહિષ્ણુતા છે ખરી?’ તો જવાબ ચોક્કસ તમને નકારાત્મક જ મળશે. બાકી તો તમે સિક્કાની કઈ બાજુ નિહાળી રહ્યા છો, મઢમ કે છાપ, હેડ કે ટેઈલ, આધાર તમારી દૃષ્ટિ ઉપર છે. ■

શું ભારતમાં ખરેખર અસહિષ્ણુતા છે ખરી?

વિનોદ સી. દવે - આદિપુર (કચ્છ)

(દ્વિતીય ક્રમાંકનો લેખ)

ભારતમાં સહિષ્ણુતા - અસહિષ્ણુતા વિશેનો વિવાદ એક એવી અનિયંત્રિત અને અનિર્ણિત ચર્ચા છે, જેના કારણે આજે દેશમાં સૌથી વધુ ગેરસમજો પ્રવર્તી રહી છે. સમાજનો એક વર્ગ આ મુદ્દાને લઇ ચિંતામાં છે. ઘણાં કલાકારો - લેખકો અને બુદ્ધિજીવી લોકો, કે જેમનું સમાજમાં ઊંચું નામ છે, તેમણે પોતાને સરકાર તરફથી મળેલા માન - સન્માનો અને ઍવોર્ડો પરત કરી દીધા છે. મીડિયામાં ટી.વી. ન્યુઝ અને સમાચાર પત્રોમાં અલગ અલગ નિવેદનો રજૂ કરીને આ મુદ્દાને વધુને વધુ ઉત્તેજન પણ અપાઈ રહ્યું છે. તેમજ દાદરી હત્યાકાંડ અને કલબુર્ગીની હત્યા જેવી ઘટનાઓનો સહારો લઈ આ મુદ્દો ગંભીર બનાવાયો છે. બીજો વર્ગ એવો છે કે ભારત દેશ એક સહિષ્ણુ દેશ છે. કારણકે ભારતના લોકો શાંતિ - ભાઇચારા અને એકતાથી રહે છે. દરેક ધર્મ - સંપ્રદાયો પ્રત્યે લોકો માનથી જુએ છે. દરેક વર્ગોના લોકો ભારતીય સંસ્કૃતિને અનુસરે છે. ‘વિવિધતામાં એકતા’નો સંદેશો વિશ્વને આપણો દેશ આપી રહ્યો છે. બંને પક્ષો એકબીજાની દલીલ - ચર્ચા કર્યા વિના પોતાનો જ કક્કો - બારાખડી સાચી હોવાની દલીલો જ કર્યા કરે છે. આ પણ એક પ્રકારની અસહિષ્ણુતા કહી શકાય. સહિષ્ણુ છે તે ખરેખર આવું ન કરે! દેશના આઝાદીના સૌ ઘડવૈયાઓએ આવા ભારતની કલ્પના કરી હતી?

સમાજમાં સહિષ્ણુતાનું પ્રમાણ સમજવા માટે સહિષ્ણુતા ખરેખર શું છે એ સમજવું જરૂરી છે. ગુજરાતી શબ્દકોષમાં સહિષ્ણુતા શબ્દનો અર્થ થાય છે ‘કોઈપણ પ્રકારના વર્તન કે અભિપ્રાય

સાથે અસંમત હોવા છતાંય તેને સહન કરવાની ક્ષમતા એટલે સહિષ્ણુતા' એવો તારવી શકાય.

અત્યારે સમાજમાં જોવા મળતી સહિષ્ણુતા કે અસહિષ્ણુતાને ત્રણ ભાગમાં વહેંચી શકાય.

(૧) સમાજના લોકોની એવી બાબતો જે આપણને પરેશાન કરે છે, સમાજને હેરાન કરે છે.
(૨) તેમજ આ પજવતી બાબતો સામે આપણે શું પગલાં લેવાની પ્રતિક્રિયા કરીએ છીએ તે, અને
(૩) આ લેવાતા પગલા કે નિવેદનો - નિર્ણયોથી સમાજમાં પેદા થતા ભય અને માન્યતા વિશેની અટકળો,

આપણો દેશ મિશ્ર સમાજ ધરાવે છે. જેમાં સહિષ્ણુતા અને અસહિષ્ણુતા બંનેનું અસ્તિત્વ છે. સૌપ્રથમ તો અસહિષ્ણુતાના પરિણામે પેદા થતી હિંસક કે અપમાનજનક પ્રતિક્રિયાની સમાજ ઉપર શું અસર થાય છે. સમાજમાં ભય સર્જાય છે. ધાર્મિક બાબતોને લઈને કરાયેલ હુમલો બીજા લાખો લોકોના મનમાં ડર પેદા કરે છે. તેમજ 'સોશિયલ મીડિયા' ન્યુઝ ચેનલો TRP મેળવવા, સનસનાટી મચાવવા વધુ ચગાવે છે. આનાથી સંતુલન સાધી સમાજે રહેવું જરૂરી બનશે. તેમજ શિક્ષણ અને નોકરીનો સંતોષ સહિષ્ણુતા વધારે છે એવું ભારતના મહાન ઉદ્યોગપતિ રતન તાતાએ કહેલું.

તાજેતરમાં જ તાતા જૂથ અને અમેરિકા સ્થિત ખાન એકેડેમી સાથે શિક્ષણ માટે જોડાણ થયું હતું. જેમાં શ્રી રતન તાતાએ કહેલું કે ભારતના લોકો એકતાથી રહે છે. દેશમાં શિક્ષણ તેમજન નોકરીનો સંતોષ તેમને અસહિષ્ણુતાથી બહાર લાવવામાં મદદ કરે છે. શિક્ષણને કારણે 'જ્ઞાન'માં વધારો થાય છે. આપણે સૌ એક સાથે કામ કરીએ છીએ અને સાથે જીવીએ છીએ. આપણી આસપાસની દુનિયામાં અસહિષ્ણુતાનો વધારો થઈ રહ્યો છે તેમાં આપણે આપણું યોગદાન આપવાનું છે.

ભારત દેશ પહેલેથી જ સહિષ્ણુ દેશ છે. આર્થિક નિરાશાને કારણે જ અસહિષ્ણુતા જન્મ લે છે. દરેક દેશને પોતાની સંસ્કૃતિ હોય - ખૂબીઓ હોય, તેમ કશીક ખામીઓ પણ હોય!

આઝાદીના ૬૦ વર્ષ પછી પણ હજુ આપણે તંદુરસ્ત અને સ્વસ્થ સમાજનું નિર્માણ નથી કરી શક્યા! છતાં પણ આપણે સમાજને સંગઠિત કરી દેશને સંગઠિત કરી ચલાવી રહ્યા છીએ. આપણે ત્યાં બંધારણમાં સુધારા અવારનવાર થતા રહે છે. જ્યારે અન્ય દેશોમાં ભાગ્યે જ આવું થતું હોય છે. આપણો દેશ એક સાર્વભૌમ - સહિષ્ણુ દેશ છે. દરેક નાગરિકને સરકારે બંધારણમાં પોતાનો હક્ક આપેલ છે.

મને યાદ છે કે હું નાનો હતો ત્યારે દરરોજ 'પ્રતિજ્ઞા-પત્ર' પ્રાર્થનાસભામાં બધાને બોલાવતો... 'ભારત મારો દેશ છે... બધા ભારતીયો મારા ભાઈ-બહેન છે...' મને લાગે છે કે લોકો ભૂલી ગયા છે. મુળભૂત ફરજો જે ભારતના દરેક નાગરિકોની છે. જેવી કે સંવિધાનને વફાદાર રહેવાની. આદર્શો - સંસ્થાનોનો રાષ્ટ્રધ્વજનો - રાષ્ટ્રગીતનો આદર કરવાની - આઝાદી - રાષ્ટ્રીય લડતની પ્રેરણા આપનારા ઉમદા આદર્શો હૃદયમાં પ્રતિષ્ઠિત કરવાની. ભારતના સાર્વભૌમત્વ, રાષ્ટ્રીય એકતા, અખંડિતતાનું સમર્થન કરવાની તેમજ રક્ષણ કરવાની ધાર્મિક - ભાષાકીય - પ્રાદેશિક - સાંપ્રદાયિક ભેદોથી દૂર રહી તમામ લોકોમાં સુમેળ - સમાન બંધુત્વભાવના, સ્ત્રીઓના ગૌરવને અપમાનિત કરે તેવા વ્યવહારો ત્યજી દેવાની. ભારતીય સંસ્કૃતિના સમૃદ્ધ વારસાની જતન કરવાની, જંગલો - તળાવો - નદીઓ, વન્ય પશુપક્ષી, કુદરતી પર્યાવરણનું જતન - રક્ષણ કરવાની, વૈજ્ઞાનિક માનસ - માનવતાવાદ, જિજ્ઞાસા સુધારવાની, જાહેર મિલ્કતનું રક્ષણ કરવાની તેમજ હિંસાનો ત્યાગ કરવાની, રાષ્ટ્રના વિકાસમાં પ્રવૃત્ત રહેવાની મુળભૂત ફરજોને આપણે વિસરી ગયા છીએ.

ભારત એક વૈવિધ્યસભર સંસ્કૃતિઓ, દેવો - સંતો - મુનિઓનો દેશ છે. સહિષ્ણુતા ભારતમાં જ છે. આવો દેશ ક્યાંય નથી. અસહિષ્ણુતા ભારતમાં જોવા જઈએ તો ખરેખર છે જ નહીં! પરંતુ આ નામે લોકો મિશ્ર વાતાવરણ બનાવી રહ્યા છે. ટૂંકમાં, હવે આપણે જાગવું જોઈએ. આત્મ પરીક્ષણ કરવાનો હવે સમય છે. દેશને અખંડિત રાખવા માટે સમાજના બુદ્ધિજીવી લોકો આગળ આવે તે જરૂરી છે. જાગો, હવે સૌ આત્મમંથન કરો. ■

☺ સારું છે.... ☺

આ તો સારું છે કે ભારતની બહાર કોઈ મોટા દેવીદેવતાઓનાં મંદિરો નથી નહિંતર ગુજરાતી બાઈડીઓ :

'લંડનવાળાં માતાજીની જાત્રા કરવા જાવું છે....'

'કેનેડાવાળા બાપ્પાની માનતા પૂરી કરવા જાવું છે...'

'અમેરિકામાં ન્યુયોર્ક, શિકાગો અને વોશિંગ્ટનનાં ત્રણ ધામના દર્શન કરવા જાવું છે...'

એમ કહીને આપણી પથારી ફેરવતી હોત.

શિક્ષણ જગત

ભારતમાં શિક્ષણ ક્ષેત્રે પ્રગતિશીલ પરિવર્તન અંતર્ગત કચ્છ

• પ્રા. સૂર્યકાંત ભટ્ટ •

વિશ્વના કોઈપણ દેશમાં, અપ્રતિમ વિકાસના ક્ષેત્રે તેના પાયામાં શિક્ષણ તથા કૌશલ્ય રહ્યાં છે. હાલે તો બાલવાડી, પ્રાથમિક, માધ્યમિક તથા ઉચ્ચ – એવા ચાર ભાગ કે ચાર કક્ષા શિક્ષણની ગણાય છે. શિક્ષણ જ એક એવી બાબત છે, જે દ્વારા માનવીનો સર્વાંગી વિકાસ થઈ શકે છે.

વિશ્વમાં ૧૨ દેશોએ ૫થી ૧૫ વર્ષ કે ૫થી ૧૭ વર્ષ સુધીનાઓનું પ્રાથમિક - માધ્યમિક શિક્ષણ મફત અને ફરજિયાત બનાવ્યું છે. જેની નામાવલિ નીચે મુજબ છે

ક્રમ	દેશનું નામ	વય
૧.	નોર્વે	૬થી ૧૬ વર્ષ
૨.	આઈસલેન્ડ	૬થી ૧૬ વર્ષ
૩.	કેનેડા	૫થી ૧૬ વર્ષ
૪.	મોરેસિયસ	૫થી ૧૬ વર્ષ
૫.	કોરિયા	૬થી ૧૬ વર્ષ
૬.	થાઈલેન્ડ	૬થી ૧૬ વર્ષ
૭.	ઑસ્ટ્રેલિયા	૫થી ૧૫ વર્ષ
૮.	યુ.કે.	૫થી ૧૫ વર્ષ
૯.	સ્પેન	૬થી ૧૬ વર્ષ
૧૦.	કઝાકિસ્તાન	૭થી ૧૭ વર્ષ
૧૧.	યુ.એસ.એ.	૬થી ૧૭ વર્ષ

હવે તો ભારત પણ આ દેશોની યાદીમાં આવી રહ્યું છે. ભારતમાં હાલે ૧,૨૩,૨૬૨ માધ્યમિક શાળાઓમાં ૨૯ મિલિયન વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરી રહ્યા છે.

- **ગુજરાતમાં શિક્ષણ ક્ષેત્રે પ્રગતિ :**

દાયકા પહેલાં રાજ્યની શાળાઓમાં ૬૧,૯૯૨ વર્ગખંડો હતા, જે આજે ૮૦,૭૫૦ છે.

દાયકા પહેલાં ગુજરાત રાજ્યમાં ૧૧ યુનિવર્સિટીઓ તથા ૪૪૨ કૉલેજો હતી. આજે ૪૨ યુનિવર્સિટીઓ તથા ૧૭૬૨ કૉલેજો છે. દાયકા પહેલાં શાળાઓમાં ૪૮૭૪ કમ્પ્યુટર લૅબ હતી, જે આજે વધીને ૨૨,૨૦૪ થવા પામી છે. દાયકા પહેલાં રાજ્યમાં શિક્ષણનો દર માત્ર ૬૯% હતો, જે વધીને હાલે ૮૦% થયો છે. વિદ્યાર્થી માટેની સુવિધાઓના અભાવે શિક્ષકોની ઘટને કારણે ૨૨% વિદ્યાર્થી શાળા છોડી જતાં, તે દર માત્ર ૨% જ રહેવા પામ્યો છે.

- **ગુજરાતમાં શિક્ષણ ક્ષેત્રે ગુણાત્મક પરિવર્તનો :**

ગુજરાત રાજ્યના વિકાસ ક્ષેત્રે જ્ઞાન શક્તિના માળખામાં ગુજરાત ગ્લોબલ એજ્યુકેશન એન્ડ એમ્પ્લોયમેન્ટ બોર્ડ, વાંચે ગુજરાત, જ્ઞાનરથ પ્રોજેક્ટ, વિદ્યાલક્ષ્મી યોજના, શાળા પ્રવેશોત્સવ, કન્યા કેળવણી રથયાત્રા, ટેકનિકલ એજ્યુકેશન ક્ષેત્રે નૂતન અભ્યાસક્રમો તથા સીટોનો વધારો, ગુણોત્સવ, વિદ્યા સહાયકોની ભરતી, સ્કોપ લેંગ્વેજ કાર્યક્રમ, નોલેજ સોસાયટીની યોજના – આને કારણે ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓ અનેક સિદ્ધિઓ પામ્યા છે.

અધ્યાપન મંદિરો, ઈકો ક્લબ, વિદ્યાલક્ષ્મી બોન્ડની યોજના, શાળા સંકુલ કાર્યક્રમો આદિને કારણે વિદ્યાર્થીઓની બુદ્ધિમત્તા વધી છે. શિક્ષણનું સ્તર ઊંચું આવતું ગયું છે.

- **ભારતમાં આઝાદી બાદ ઉચ્ચ શિક્ષણ :**

આપણા શૈક્ષણિક માળખામાં જો પ્રાથમિક શિક્ષણ, એ શિક્ષણનો પાયો છે તો ઉચ્ચ શિક્ષણ તો તેનો તાજ છે. આઝાદી બાદ ઈ.સ. ૧૯૪૮માં વિશ્વ વિદ્યાલય આયોગની રચના કરવામાં આવી. ત્યારબાદ ઈ.સ. ૧૯૫૧થી પંચવર્ષીય યોજના શરૂ થઈ. પંચવર્ષીય યોજનાઓમાં શૈક્ષણિક વિકાસ તથા પરિમાર્જનને મહત્ત્વ અપાયું. ઈ.સ. ૧૯૫૮માં ભારતમાં ગ્રામીણ ઉચ્ચ શિક્ષણ સમિતિ રચાઈ. ઈ.સ. ૧૯૬૪-૬૬માં કોઠારી કમિશને ઉચ્ચ શિક્ષણ અંગે બહુમૂલ્ય સૂચનો કર્યા.

પંચવર્ષીય યોજના અંતર્ગત ઉચ્ચ શિક્ષણ ક્ષેત્રે થયેલ ખર્ચ

ક્રમ	પંચવર્ષીય યોજના	વર્ષ (ઇ.સ.)	ઉચ્ચ શિક્ષણ ક્ષેત્રે ખર્ચ (રૂપિયામાં)
૧.	પ્રથમ	૧૯૫૧-૫૬	૧૧૭ લાખ રૂપિયા
૨.	બીજી	૧૯૫૬-૬૧	૪૮૦ લાખ રૂપિયા
૩.	ત્રીજી	૧૯૬૧-૬૬	૮૦૦ લાખ રૂપિયા

૪.	યોજના અવકાશ વર્ષ	૧૯૬૬-૬૯	૭૭૦ લાખ રૂપિયા
૫.	ચોથી	૧૯૬૯-૭૪	૧૮૯૦ લાખ રૂપિયા
૬.	પાંચમી	૧૯૭૪-૭૯	૩૨૮૮ લાખ રૂપિયા
૭.	છઠ્ઠી	૧૯૮૦-૮૫	૫૬૦૪ લાખ રૂપિયા
૮.	સાતમી	૧૯૮૫-૯૦	૧૨૦૧૧ લાખ રૂપિયા
૯.	યોજના અવકાશ વર્ષ	૧૯૯૦-૯૨	૫૮૮૦ લાખ રૂપિયા
૧૦.	આઠમી	૧૯૯૨-૯૭	૨૦૯૪૪ લાખ રૂપિયા
૧૧.	નવમી	૧૯૯૭-૨૦૦૨	૨૨૭૦૯ લાખ રૂપિયા
૧૨.	દસમી	૨૦૦૨-૨૦૦૭	૪૧૭૬૫ લાખ રૂપિયા
૧૩.	અગિયારમી	૨૦૦૭-૧૨	૮૫૦૦૦ કરોડ

પ્રત્યેક યોજનામાં વ્યવહારલક્ષી, જીવનલક્ષી શિક્ષણને મહત્ત્વ આપવામાં આવ્યું છે. તા. ૧-૪-૨૦૧૨થી તા. ૩૧-૩-૨૦૧૭ સુધી ૧૨મી યોજના ચાલશે.

- **બારમી યોજનાનું શૈક્ષણિક સ્તર :**

૧. ૧૧મી યોજના અંતર્ગત માધ્યમિક શિક્ષણમાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા લાભાન્વિત ૧૦૬૦ કેન્દ્રીય વિદ્યાલય અને ૫૭૬ નવોદિત વિદ્યાલય જેવી સાર્વજનિક શિક્ષણ સંસ્થાઓની આવશ્યક્તા છે.
૨. દેશમાં ખાલી પડેલ પાંચ લાખ શિક્ષકોની જગ્યાઓ પુરવાની રહે છે.
૩. શિક્ષણથી વંચિત પરિવારો માટે ૨૫ બેઠકો ખાનગી શાળાઓ રાખે તે આવશ્યક છે.
૪. શિક્ષણથી વંચિત પછાત જિલ્લાઓ, દુર્ગમ વિસ્તારોમાં શિક્ષણનો લાભ આપવો જોઈએ.
૫. બાળકોના સર્વાંગી વિકાસાર્થે શારીરિક શિક્ષણ તથા રમતગમતના ક્ષેત્રને યોગ શિક્ષણ વિસ્તારવાની આવશ્યક્તા છે.
૬. વિશ્વ વિદ્યાલયોની સંખ્યામાં કૉલેજોને જોડવા યત્ન કરવો જરૂરી છે.
૭. વ્યવસાયી તેમજ ઔદ્યોગિક તાલીમ સેન્ટરો સ્વરોજગાર અર્થે વધારવા જરૂરી છે.

- **કચ્છ જિલ્લામાં શિક્ષણનો વધતો વ્યાપ :**

આઝાદી બાદ કચ્છ જિલ્લામાં શૈક્ષણિક વ્યાપ વધતો જોવા મળે છે. ઈ.સ. ૨૦૧૧ની વસ્તી ગણતરી મુજબ કચ્છની વસ્તી ૨૧ લાખને આંબી જવા પામી છે.

કચ્છમાં તથા ગુજરાતમાં શૈક્ષણિક વ્યાપ

ક્રમ	વર્ષ	પુરુષો	સ્ત્રીઓ
૧.	૧૯૯૧ કચ્છ	૬૪.૨૬%	૪૦.૮૯%
૨.	૧૯૯૧ ગુજરાત	૭૩.૧૩%	૪૮.૧૪%

કચ્છમાં પ્રાથમિક શિક્ષકો, માધ્યમિક શાળા તથા કૉલેજોની ઈ.સ. ૨૦૦૭-૦૮ સુધી સંખ્યા નીચે મુજબ દર્શાવી છે.

ક્રમ	વર્ષ	પ્રાથમિક શિક્ષકોની સંખ્યા	માધ્યમિક શાળાઓની સંખ્યા
૧.	૧૯૬૧-૬૨	૧૪૩૯	૩૭
૨.	૧૯૯૧-૯૨	૪૯૪૨	૯૪
૩.	૨૦૦૦-૨૦૦૧	૬૫૮૨	૧૮૯
૪.	૨૦૦૭-૨૦૦૮	૮૧૯૪	૨૫૪

પ્રાથમિક શિક્ષણ ક્ષેત્રે થયેલો વિકાસ

ક્રમ	વિગત	ઇ.સ. ૨૦૦૧	ઇ.સ. ૨૦૧૧
૧.	પંચાયતી પ્રા.શાળા	૧૩૯૨	૧૬૬૩
૨.	વિદ્યાર્થી સંખ્યા	૨૦૧૮૭૧	૨૪૪૦૨૯
૩.	કન્યાઓ	૮૯૬૯૩	૧૧૫૪૨૮
૪.	શિક્ષકો	૫૪૨૪	૭૯૫૦

વળી ઇ.સ. ૨૦૧૦થી કચ્છ જિલ્લામાં પ્રાથમિક શિક્ષણમાં ધોરણ-૧થી ૫ નિમ્ન પ્રાથમિક વિભાગ તથા ધોરણ-૬ થી ૮ ઉચ્ચ પ્રાથમિક વિભાગ હેઠળ ધોરણ-૮ ને પ્રાથમિક ક્ષેત્રમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવે છે. તેના માટે ધોરણ-૬ થી ૮માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ માટે વિષયવાર શિક્ષકોની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી.

દેશમાં સૌપ્રથમ વખત શિક્ષણ ક્ષેત્રમાં આઈ.ટી. ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરી શિક્ષણનું સ્તર સુધારવા માટે કચ્છ જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણ શાળા દ્વારા ‘‘માય સ્કૂલ ઈ-સ્કૂલ પ્રોજેક્ટ’’ અમલમાં મૂકવામાં આવેલ છે. ગુજરાત રાજ્યના કચ્છ

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં.-૫૧ ઉપર)

સમાજની ક્ષિતિજો

મંથન : મંદબુદ્ધિ અને વિકલાંગ કન્યાઓ માટે મમતાનું ઝરણું

• કિરણ ચાંપાનેરી 'સેતુ', ફ્રીલાન્સ પત્રકાર •

મનોમંથનમાંથી જેનું નિર્માણ થયું છે તે મંથન!

ખરેખર આજથી પચ્ચીસ વર્ષ પહેલાં એક મહિલાના મનમાં સમાજની વિરૂપતા જોઈને ગડમથલ શરૂ થયેલ. કડીની મમતા કેન્દ્રની હાઈસ્કૂલના પ્રિન્સિપાલ તરીકે નીરૂબેન રાવલ નોકરી કરે. મમતા કેન્દ્રમાં એક વિધુર પિતા તેની અપંગ દીકરીને લઈને મુકવા આવ્યા. પણ મમતા કેન્દ્રમાં તો માત્ર છોકરાઓને જ દાખલ કરવામાં આવતા હોઈ નીરૂબેને તેમને ના પાડી. જેવા ના પાડી કે તરત જ એક થપ્પડ પિતાએ દીકરીને મારી... દીકરીને કેમ થપ્પડ મારી? એમ નીરૂબેને પૂછ્યું તો કહે, 'આ લંગડી મરતી નથી અને મને બીજું બૈરું મળતું ય નથી. આ લંગડીને કોઈ સંસ્થાવાળા સંઘરે તો મને કોઈ પરણવા તૈયાર થાય...' આ છે સ્વાર્થી સમાજની વિરૂપતા!

લાફો તો પેલી છોકરીના ગાલે પડ્યો પણ તેની ચચરાટી અને વેદના નીરૂબેનના માનસપટ પર થઈ... બાપ-દીકરીને લઈને તેઓ અમદાવાદની સંસ્થામાં ગયા. પણ દીકરીને સંસ્થામાં દાખલ કરવાની ભલામણના પ્રતિસાદમાં સલાહ મળી કે — અહીં આવ્યા છો એના કરતાં તમે જ જાતે અપંગ છોકરીઓ માટે જુદી સંસ્થા ઊભી કરી જુવોને! પછી ખબર પડે કે કેટલી વીસે સો થાય છે?

પેલી દીકરીના ગાલ પર પડેલ થપ્પડ અને કેટલી વીસે સો થાય... નો વિચાર નીરૂબેનના મનમાં ઘુમરાતો રહ્યો... મનોમંથન શરૂ થયું. અપંગ છોકરીઓ માટે કંઈક કરવું. આ મનોમંથનમાંથી ૧૯૯૧માં હાજીપુર ગામમાં મેનાબા ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ, અમદાવાદ સંચાલિત મંથન અપંગ કન્યા સેવા સંકુલનો પ્રારંભ થયો. તેમના આ સેવા કાર્યમાં અમદાવાદના સોનલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝના અને મૂળ સૌરાષ્ટ્રના શ્રી ગિરીશભાઈ પટેલનો આર્થિક સહયોગ સાંપડ્યો. ગામની ખેતરાઉ જમીનમાં ગારમાટીના કુબામાં સાત અપંગ બહેનોથી મંથનની પ્રવૃત્તિના શ્રીગણેશ થયા. સરકારની કોઈ સહાય વગર મુશ્કેલીમાં પણ આ સંસ્થા પાંગરતી ગઈ. પહેલા જ વર્ષે એકવીસ છોકરીઓની સંખ્યા થઈ ગઈ. પાકા મકાન તો હતા નહીં, એટલે ત્રણ માટીના કુબા બનાવી કામ ચલાવ્યું. પછી તો વિકલાંગ દીકરીઓની માતાતુલ્ય સેવા અને કાળજી રાખતી મંથન સંસ્થાની સુવાસ પ્રસરતી ગઈ.

આજે તો મંથન સંકુલમાં ગુજરાતભરમાંથી વિકલાંગ, લકવાગ્રસ્ત, અંધ, બહેરીમૂંગી અને મંદબુદ્ધિની ત્રણસો બાળાઓ શિક્ષણ લઈ રહી છે. મંથનમાં નીરૂબેન તરફથી માની હૂંફ અને ગિરીશભાઈ તરફથી મામાનું વાત્સલ્ય વરસે છે. આજે તો સમાજના શ્રેષ્ઠી દાતાઓની અમીવર્ષાને પરિણામે મંથનમાં વિકલાંગ બાળાઓને રહેવા માટે સરસ પાકા આવાસની સુવિધાનું સર્જન થયું છે. પ્રારંભમાં તો બાળાઓને શિક્ષણ માટે ઊંટગાડીમાં બેસીને નજીકની શાળાએ જવું પડતું. ઓ તો મંથનમાં જ ધોરણ-૧થી ૧૦ સુધીના અભ્યાસ માટે પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળામાં શિક્ષણ મળતું થયું છે અને ધોરણ ૧૧ તથા ૧૨ અને કૉલેજના અભ્યાસ માટે સંસ્થાના વાહન દ્વારા બાળાઓ કલોલ જાય છે.

દરેક વ્યક્તિમાં કલાકાર અને કલાકારીગરી પડેલી જ હોય છે. અહીંની બાળાઓને ભરતગૂંથણ, સીવણ અને અન્ય ગૃહ ઉદ્યોગોની તાલીમ અપાય છે. આ તાલીમ ભવિષ્યમાં સંસાર જીવનમાં ડગ માંડે ત્યારે પગભર થવામાં તેમને ખપમાં આવે! કોમ્પ્યુટર સેન્ટરમાં બાળાઓ કોમ્પ્યુટરની અદ્યતન ટેકનોલોજીનું જ્ઞાન મેળવે છે. મંથન આરોગ્ય કેન્દ્રમાં સંસ્થાની બાળાઓને તથા આસપાસના ગામના લોકે સારવાર-સુવિધા મેળવે છે. પોલિયો ઑપરેશન પહેલા અને તે પછીની સારવાર ફીઝિયોથેરાપી સેન્ટરમાં મેળવે છે. આ સેન્ટરનો લાભ ગ્રામજનો પણ લે છે. તનની તંદુરસ્તીની સાથોસાથ મનની માવજત માટે મા નંદુ પ્રાર્થના મંદિરમાં દૈનિક સવાર-સાંજ સમૂહ પ્રાર્થના અને ધ્યાન યોગ શિબિરોનું આયોજન થાય છે.

ત્રણ માટીના કુબાથી શરૂ થયેલ સંસ્થામાં આજે તો અપંગ બાળકોની પ્રાથમિક શાળા, કન્યા વિદ્યાલય, કન્યા ગૃહ - છાત્રાલય, અંધ બાળાઓ માટે છાત્રાલય, માનસિક ક્ષતિવાળી બાળાઓ માટે ઘરનું ઘર તથા તેમની સ્કૂલ, મા નંદુ પ્રાર્થના મંદિર, ફીઝિયોથેરાપી સેન્ટર અને આરોગ્ય કેન્દ્ર, ઉદ્યોગખંડ, પ્રજ્ઞાચક્ષુ બાળાઓનો સંગીત હોલ - ગોરખમઢી અને જરૂરિયાતવાળી ઉંમરલાયક બહેનો માટે નારી કેન્દ્ર પણ ખરું. આ નારી કેન્દ્રનો હેતુ નિવૃત્ત બહેનોને એકલવાયુ ન લાગે અને સંસ્થાની બાળાઓને માતાતુલ્ય પ્રેમ અને હૂંફ મળી રહે! સંસ્થાની બાળાઓને ગાયનું શુધ્ધ દૂધ ઘી છાશ મળી રહે તે

હેતુસર ગૌશાળા પણ ખરી.

મંથનની વિકલાંગ બાળકોની માતાતુલ્ય સેવાની સુવાસ ચોમેર પ્રસરતી ગઈ. સંસ્થાના સ્થાપક નીરૂબેન રાવલ અને મંથનને સમાજ તરફથી સન્માન મળતા ગયા અને મળે છે. રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય સન્માન પણ મળ્યા. જેમાં ૨૦૦૮માં સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ તરફથી રાજ્ય પારિતોષિક અને પ્રશસ્તિપત્ર, નવી દિલ્હીના ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પીપલ એન્ડ ઈકોનોમિ ગ્રોથ એસોસિએશન તરફથી નેશનલ સ્ટેટ્સ ઍવોર્ડ ફોર ઈન્ટેલેક્ચ્યુઅલ ડેવલપમેન્ટ, ઈન્ટરનેશનલ બિઝનેસ કાઉન્સિલ નવી દિલ્હી તરફથી રાજીવ ગાંધી એક્સેલન્સ ઍવોર્ડ સહિત છત્રીસ જેટલા સન્માન અને પ્રશસ્તિપત્રો મળ્યા છે.

સમાજની અપંગ, મંદબુદ્ધિની કન્યાઓ માટે મમતા વરસાવતી મંથન સંસ્થાના રજયજયંતી વર્ષ નિમિત્તે સત્યવતી જયગોપાલ અગ્રવાલ – વિશિષ્ટ બાળકોની શાળાના ભૂમિપૂજન પ્રસંગે ભાગવત કથાકાર પૂજ્ય ભાઈશ્રી રમેશભાઈ ઓઝાએ આશીર્વચનમાં જણાવ્યું કે આપણાં દૈનિક જીવન વ્યવહારમાં સૂર્ય સાથે હાય હલ્લો કરવાનું ઓછું થતું જાય છે. વેદોમાં સૂર્યને વિશ્વનો આત્મા કહ્યો છે. સવિતા સાથેના સંપર્કની ક્ષણો ઓછી થતી જાય છે. પરિણામે શરીરમાં વિટામિન 'ડી'ની ઉણપ વરતાય છે. તે જ રીતે જીવનમાં પણ ઉત્સાહનો અભાવ આવે, જીવનમાં નિરાશાનું વાતાવરણ વધતું જાય છે. નિરાશા ખતરનાક રોગ છે! જીવનમાં જ્યારે નિરાશા, હતાશા વ્યાપી જાય ત્યારે મંથન જેવી સંસ્થામાં એકાદ બે કલાક ગાળી આવવા જોઈએ...! આવી સેવાભાવી સંસ્થામાં જવાથી રસીકરણ થાય છે! અને આવા કાર્યક્રમો એ સામૂહિક રસીકરણના સમારોહ છે. સંસ્થાની અપંગ બાળાઓએ કરેલ નૃત્ય સંદર્ભે તેઓએ કહ્યું કે નૃત્ય કઠોરતાને કરુણતામાં પરિવર્તિત કરે છે. વિશિષ્ટ કલા જેના અંગે અંગમાં છે તે વિકલાંગ! સમાજે પંગુતામાંથી બહાર આવવાનું છે. આ સંસ્થાના સ્થાપક મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી નીરૂબેન રાવલ ભલે જન્મદાત્રી ન હોય પણ તેઓ જીવનદાત્રી બન્યા છે! નીરૂબેન તથા આ સંસ્થાના સમર્પિત નિષ્ઠાવાન કાર્યકરો સાચા અર્થમાં મંથન રૂપી મંદિરમાં બિરાજતા જીવતા દેવોની સેવા કરી રહ્યા છે અને આંતરિક આનંદનું અમૃત પામી રહ્યા છે. જીવન માટેનો પ્રેમ એ પ્રભુ માટેનો પ્રેમ છે. અદમ્ય ઉત્સાહથી ભરાઈ જવું હોય તો મંથનમાં આંટો મારી જવો... રસીકરણ અને જીવનમાં આશાવાદનો સંચાર થશે!

પ્રેમ, આનંદ અને કરુણાનો સંદેશ આપનાર પ્રભુ ઈસુના જન્મદિન નાતાલને તા. ૨૫-૧૨-૨૦૧૫ના રોજ ગાંધીનગર જિલ્લાના કલોલ તાલુકાના અને અમદાવાદની સાવ પડોશમાં આવેલા હાજીપુર ગામે મંથન અપંગ કન્યા સેવા સંકુલના રજયજયંતી વર્ષ ઉજવણી સમારોહમાં ઉપસ્થિત રહી દિવ્યાંગ - વિકલાંગ બાળકોના ઉષ્માસભર ચહેરાઓના દર્શન કરવાનો અવસર સાંપડેલ... જીવનની ભાગદોડમાંથી ક્યારેક ફુરસદ મળે તો એકાદ આંટો મંથનમાં મારવા જેવો ખરો!... આંટો મારશો ને?!...

સંસ્થાનું સરનામું :

નીરૂબેન રાવલ (મો. ૯૯૨૮૬ ૪૭૨૬૫)
મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી, મંથન અપંગ કન્યા સેવા સંકુલ,
મુ. હાજીપુર, તા. કલોલ,
જિ. ગાંધીનગર-૩૮૨ ૭૨૧.

૧૦૪/૧૮૪૨, કૃષ્ણનગર,
સૈજપુર બોઘા, અમદાવાદ-૩૮૨ ૩૪૬.
મો. ૯૬૬૨૮ ૩૩૨૬૮

મુંબઈને વિશ્વકક્ષાના ફિલ્મસિટીની ભેટ

(અનુસંધાન : પાના નં.-૭૦ ઉપરથી ચાલુ)

કચ્છમાં પ્રાગપર રોડ પરના પ્રખ્યાત અહિંસાધામમાં મહેન્દ્રભાઈ જીવદયાનું કાર્ય કરી રહ્યા છે. મહારાષ્ટ્રના આદિવાસી આશ્રમ શાળાઓમાં વર્ષોથી નિયમિત સેવા આપે છે.

એક સાથે અનેક પ્રવૃત્તિઓ કરી શકવાની ક્ષમતા ધરાવતા મહેન્દ્રભાઈ વિઝનરી છે અને ઝડપી નિર્ણયશક્તિ ધરાવે છે. ગમે તેટલાં કામ એક સાથે કરવાનાં હોય તો એ આસાનીથી કરી શકે છે. એનું કારણ છે મેનેજમેન્ટ અને પ્લાનિંગ. કોઈ પણ કામ ચીવટથી કરવું અને ઝડપી નિર્ણય લઈને વેગથી પૂરું કરવું. બીજું કારણ છે હકારાત્મક અભિગમ. સારું કામ હોય તો સાથ આપવો અને કાર્યને આગળ લઈ જવું. દરરોજ સવારનાં સાત વાગ્યાથી એમની પ્રવૃત્તિઓની શરૂઆત થાય. ધંધો હોય, સોશિયલ વર્ક હોય કે ધાર્મિક કાર્ય હોય બધામાં મન લગાવીને કામ કરવું.

દિવાળી નિમિત્તે મુહૂર્તના સોદા કરવાની પ્રથા છે, પણ મહેન્દ્રભાઈ સંગોઈ સૌ પહેલા દાનનો ચેક લખે.

મહેન્દ્રભાઈ ગૌપ્રેમી છે અને હંમેશાં કહે છે કે જ્યાંથી ગાયોની સેવા અને ધર્મસ્થાનકોનું નિર્માણ કર્યું ત્યારથી મારી ચડતી થઈ છે. માત્ર કહેતા નથી, ૧૫ વર્ષથી એમણે પોતાને ત્યાં ગાય રાખી છે. ઘરમાં ગાયનું દૂધ વપરાશમાં લે છે. ત્રણ દીકરી છે જીનલ, કેજલ અને એકતા. એ પણ ગાયનાં દૂધનો જ વપરાશ કરે છે.

પોતાની વિકાસયાત્રામાં પત્ની મંજુલાના સહયોગનો એમણે ખાસ ઉલ્લેખ કર્યો અને કહ્યું કે મારી પત્ની મંજુલાએ સામાજિક કાર્યો અને ધંધાકીય સાહસની બાબતમાં હંમેશાં પ્રોત્સાહક અભિગમ રાખ્યો છે.

સૌજન્ય : "કચ્છમિત્ર"

અમારે અંતરાને જોવી છે

• ડૉ. આશિષ ચોક્સી, પેડિયાટ્રીશિયન અને નિઓનેટોલોજિસ્ટ •

૧૯૯૩ના વર્ષની વાત છે. મારી હોસ્પિટલની નજીક આવેલા ડૉ. પૂર્ણાબહેન પટેલના મેટરનિટી હોમમાં એક નવું જન્મેલું બાળક જોવા જવાનું થયું. બાળકના માતા-પિતાને મળ્યો ત્યારે ખ્યાલ આવ્યો કે બાળકના માતા-પિતા બંને અંધ છે. પિતા પુરુષોત્તમભાઈ અને માતા જયાબહેને તરત પૂછ્યું, ‘અમારી દીકરીને બધું બરાબર છે ને? તે બરાબર જોઈ શકતી હશે ને?’ તેમની ચિંતા સમજી શકાય તેવી હતી. પતિ-પત્ની બંને દૃષ્ટિવિહીન હોવા છતાં જીવન પ્રત્યે ખૂબ હકારાત્મક અભિગમવાળા અને ઉત્સાહી હતા અને એકલા જ હતા અર્થાત્ સંયુક્ત કુટુંબ ન હતું. બંને વ્યવસાયે સંગીતના શિક્ષક હોઈ તેમની દીકરીનું નામ પણ તેમના વ્યવસાયને અનુરૂપ અંતરા રાખ્યું હતું. પછી તો અંતરાને લઈને તેમણે રસીકરણ અને નાનીમોટી તકલીફોને કારણે મને મળવા આવવું પડતું હતું. આથી અમારે સારી દોસ્તી થઈ ગઈ. સામાન્ય બાળકની માતાને સ્તનપાનમાં પડતી કોઈ તકલીફ જયાબહેનને પડી જ નહીં. અંતરાને અનુલક્ષીને પણ તેમને કોઈ વિશેષ પ્રશ્નો ન હતા. તેઓ મારા મોઢે અંતરાનો વિકાસ કેમનો છે અને તે કેવી દેખાય છે તે સાંભળવા હંમેશાં ઉત્સુક રહેતા. મને ઘણીવાર થતું કે નાના બાળકને આપવા પડતા અલગ અલગ ટીપાં અને તેમાંથી પણ ચાર કે પાંચ ટીપાનો ડોઝ હોય, ઘણીવાર ૨.૫ મિલિ કે ૪ મિલિ જેવો પણ ડોઝ હોય, તો આ બંને લોકો કેવી રીતે મેનેજ કરતા હશે? ભગવાને પણ જાણે અંતરાને વરદાન આપ્યું હોય તેમ સામાન્ય બાળકો કરતાં તેનો માનસિક વિકાસ અદ્‌ભુત હતો. તે હસતા, વસ્તુઓ પકડતા અને ચાલતા ખૂબ ઝડપથી શીખી ગઈ. બંને માતા-પિતા અંતરાને જોઈ શકતા ન હતા. આથી તેના શરીર પર, માથા પર વારંવાર હાથ ફેરવી તેમની દીકરીને અનુભવતા હશે. તેમણે તેમના ઘરમાં અવાજવાળા રમકડાં વધુ રાખ્યા હતા. ભલે તેઓ જોઈ શકતા ન હોય પણ અંતરાને તૈયાર કરવામાં, સુંદર કપડા પહેરાવવામાં અને સ્વચ્છ રાખવામાં કોઈ કચાશ રાખતા ન હતા. અંતરા એક વર્ષની થઈ અને તેઓ આવ્યા ત્યારે મેં પૂછ્યું, ‘આટલા મોટા ઝાંઝર અંતરાને કેમ પહેરાવ્યા છે?’ તેમણે કહ્યું, ‘શું કરીએ, હવે તે ચાલતા દોડતા શીખી ગઈ છે. અમે તેને ઝાંઝરના અવાજની દિશા પરથી પકડી લઈએ છીએ.’ અન્ય જોઈ શકતા માતા-પિતાના બાળકોની જેમ તે પડી ગઈ હોય, વાગ્યું હોય કે દાઝી ગઈ હોય તેવું અંતરાની સાથે બન્યું જ નહીં. ત્રણ વર્ષની અંતરાને જ્યારે તેઓ મારા રૂમમાંથી બતાવીને બહાર નીકળતા ત્યારે અંતરા કન્સલ્ટિંગ રૂમના બારણા પાસે હાથ આડો કરીને ઊભી રહે અને તેના મમ્મી-પપ્પા નીકળી જાય પછી મને બાય કહીને દોડી જાય. નાની ઉંમરે તે મમ્મી-પપ્પાનું ધ્યાન રાખતી થઈ ગઈ હતી. પુરુષોત્તમભાઈએ તેમને મળેલી નબળાઈને ચેલેન્જમાં ફેરવી નાખી, જ્યારે આઠ વર્ષની અંતરાની સ્કૂલમાં વેશભૂષાની હરીફાઈ હતી. અંતરા અંધ વ્યક્તિનો અભિનય કરી પ્રથમ આવી. ૧૪ વર્ષની અંતરાને જ્યારે કૂતરું કરડ્યું અને તેને હડકવા વિરોધી રસીના પાંચ ઈન્જેક્શન લેવા પડ્યા, એ સિવાય મેં ક્યારેય તેમને દુઃખી જોયા નથી. ૧૫ વર્ષ સુધી અંતરાના બધા જ કાગળ તેમની પાસે હંમેશાં વ્યવસ્થિત ગોઠવેલા તૈયાર જ રહેતા. પાંચ વર્ષ પહેલાનું કોઈ કાગળ માંગો તો પણ અંતરાની ફાઈલમાં આંગળીઓ ફેરવી તેઓ તુરંત જોઈતો કાગળ કાઢી આપતા. ઈશ્વરે આપણને ઘણું આપ્યું હોય છે છતાં આપણામાંના ઘણાને જીવન પ્રત્યે હંમેશાં ફરિયાદ અને અસંતોષ રહેતો હોય છે. પુરુષોત્તમભાઈ અને જયાબહેન પાસેથી આપણને જે મળ્યું છે તેનો શ્રેષ્ઠ ઉપયોગ કરી જીવનને માણવું અને સુંદર બનાવવું તે શીખી શકાયું. એકવાર પુરુષોત્તમભાઈ હસતા હસતા બોલી ગયા હતા કે ઈશ્વર થોડી ક્ષણો માટે જો દૃષ્ટિ આપે તો અંતરા કેવી દેખાય છે તે જ વરદાન અમે માંગી લઈએ. અંતરા ૧૫ વર્ષની થઈ અને તેઓએ ઘર બદલ્યું પછી તેઓનો સંપર્ક થયો નથી. અત્યારે અંતરા ૨૦ વર્ષની તરુણી થઈ ગઈ હશે. હું પણ તેને મળવા ઈચ્છું છું.

મેમનગર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૫૨.
ફોન : (દવાખાનું) ૨૭૪૧૭૧૯૨,
૨૭૪૯૬૧૬૧, ૨૭૪૩૭૨૯૩

To Register Your Name in “Kutchi Telephone Directory - 2016” (For Ahmedabad - Gandhinagar Only)
Click on Link : **www.kutchisamaj.amdavad.com**

યાતનામય પ્રેરક સંઘર્ષ ગાથા

• યશ રાય •

આ સંઘર્ષગાથા કોઈની પણ અનુકંપા - દયા કે સાંત્વના મેળવવા માટે આલેખી નથી. માત્ર સમાજમાં પીડિત માતા-પિતા, ભાઈ-બહેન કે સ્વજનથી વિમુખ થતી વ્યક્તિઓ પ્રામાણિકપણે પોતાની ફરજનું પાલન કરે, એ જ હેતુ છે.)

તા. ૨૧-૪-૨૦૧૪ (સોમવાર)ના રોજ સાંજે ચાર વાગે મને ૬૮ વર્ષની વયે અચાનક છાતી, પીઠ અને પડખામાં ભયાનક - અસહ્ય - તદ્દન અજાણ દુખાવો ઉપડ્યો. અમે અમદાવાદથી લગભગ ૩૫૦ કિ.મી. દૂર કિલ્લાપારડી પાસે દેસાઈવાડામાં (મારા સાસરે) હતા. હું ઓટલા પર હીંચકા ખાતો હતો. તરત ઘરમાં ગયો. મારા પત્ની ઊર્મિલાને દુખાવાની વાત કરી. ને હું પરસેવે રેબઝેબ સૂઈ ગયો. ઊર્મિલાએ વિક્સ ઘસ્યો, તુલસી-મરી ખવડાવ્યાં. અમારો દીકરો કેતન — જે કિલ્લાપારડી હતો તત્કાળ સ્પ્રાઈટ લઈને આવ્યો. સૌ ચિંતામાં હતા. ગામમાં સારી ડૉક્ટરી સુવિધા પણ ન હતી, ને અમારી રીટર્ન ટિકિટ ૨૩મી (બુધવાર)ની હતી.

આ જ સ્થિતિમાં અમે બે રાત ને એક દિવસ પસાર કર્યા, કેમકે આ પ્રકારની સ્થિતિ અમારા (મારા) માટે તદ્દન નવી હતી. અમે બુધવારે રાત્રે અમદાવાદ પહોંચ્યા. રાત વીતી. બીજા દિવસે ગુરુવારે સવારે જ અમે પતિ-પત્ની હોસ્પિટલમાં ગયા. ECG - કાર્ડિયોગ્રામ કઢાવ્યા ને ડૉક્ટરે કહ્યું 'એમને સિવિયર ઍટેક આવી ગયો છે. તત્કાળ મોટી હોસ્પિટલમાં દાખલ કરાવો.' અહીંથી અમારી સંઘર્ષયાત્રા શરૂ થઈ.

બીજી મોટી હોસ્પિટલમાં મને સાત દિવસ ઑબ્ઝર્વેશન પર - ICU માં રાખ્યો. ઊર્મિલા તથા કેતન રાત્રે બહાર જમીન પર ગમે ત્યાં સૂઈ રહેતા. અમારી બીજા નંબરની દીકરી સોનલ પ્રેગ્નન્ટ સ્થિતિમાં પણ સાસરેથી મંજૂરી લઈને અમારા ઘરે આવી ગઈ હતી, જેણે ઘરની વ્યવસ્થા સંભાળી લીધી.

અઠવાડિયા પછી કાર્ડિયોગ્રામ - એન્જિયોગ્રાફીની વિધિ પતી. રિપોર્ટ આવ્યો. જે કેવળ ઊર્મિલા તથા કેતનને જ બતાવવામાં આવ્યો. અર્જન્ટ 'બાયપાસ સર્જરી'ની સલાહ આપીને અમને ઘરે મોકલી આપ્યા. સૂચના એ મળી કે 'કેસ ગંભીર છે.' જે સાંભળીને ઊર્મિલા, સોનલ તથા કેતનનાં જાણે લોહી થીજી ગયા. કપાતા હૈયે મૌન સાધી લીધું. મનોમન રૂદન ચાલુ રહ્યું. હૈયાના ચિરાડા મને ન બતાવ્યા. છાના ખૂણે રડી લેતા હતા. પણ એમના કલ્પાંત સાંભળનાર ચોથું જણ કોઈ નહોતું. હું પથારીવશ હતો. મને મારા કેસની ગંભીરતા કોઈ જણાવતું નહોતું - કદાચ હિંમત ચાલતી ન હશે — 'સારું છે... સારું છે...' જણાવતા હતા. ફાઈલ સંતાડેલી રાખતા હતા!

બીજા દિવસે મને અમદાવાદની મોટી હોસ્પિટલ 'યુ.એન. મહેતા હાર્ટ હોસ્પિટલ'માં લઈ જવામાં આવ્યો. જ્યાંથી 'ઇકો' કઢાવવાની સલાહ મળી. ત્યાંથી ૧૦ કિ.મી. દૂર મોટી લેબોરેટરીમાં મને કેતન લઈ ગયો, ને 'ઇકો' કઢાવડાવ્યો. બીજા દિવસે હાર્ટ સર્જને 'ઇકો' જોઈને કહી દીધું — 'આ કાચનું વાસણ છે. ૭૨ કલાક કાઢે તો પણ સારું.' આ સાપના ડંખથી પણ ભયંકર હતું.

એકબાજુ ઘરથી ૨૦ કિ.મી. દૂર હોસ્ટિપલ જવા-આવવા માટે રીક્ષાભાડા ખર્ચવાના, ચાલુ દવાઓનો તોતિંગ ખર્ચ, ઘરખર્ચની વ્યવસ્થા, ડૉક્ટરો માંગે તે રિપોર્ટો ભેગા કરવાના તથા તેમના માટેના ખર્ચા, ડૉક્ટરોની ફી - નાણાંની મોટીમસ વ્યવસ્થા કેવી રીતે ને ક્યાંથી કરવી એ ભયંકર વિમાસણ રાક્ષસી મોં ફાડીને ઊભી હતી. બીજી બાજુ મને બચાવવાનો! છેવટે લાચાર બનીને ઊર્મિલા, સોનલ તથા કેતને ભેગા થઈને મને ફાઈલ બતાવી. મારા હૃદયની સ્થિતિ પણ બતાવી — 'આઠ બ્લોકેજ. એક વેઈનમાં જ ચાર બ્લોકેજ. બીજી બે વેઈનમાં બે-બે બ્લોકેજ. એક વેઈન તૂટેલી, હૃદયનો આગળનો અમુક ભાગ બહેર મારી ગયેલો!' બધાની આંખોમાં આંસુ હતા. એ ત્રણેયના હૈયાનાં ચિરાડા મેં ત્યારે અનુભવ્યા!

ખૂબ જ સંયમ તથા દૃઢ મનોબળ સાથે મેં સર્જરીની તૈયારી બતાવી. હોસ્પિટલમાં ઊર્મિલા તથા કેતને ડૉક્ટરને કહ્યું, 'અમે આ માણસને એમ ને એમ ગુમાવી ન દઈએ. તમે ઑપરેશન કરો.' મારા તથા કેતનના મિત્રોએ આર્થિક વ્યવસ્થા કરી દીધી. મને દાખલ કરી દીધો. ઊર્મિલા ને કેતન ચાર-ચાર દિવસ સુધી ભયંકર તડકા - તાપમાં ભૂખ્યા તરસ્યા, જરૂરી પ્રમાણપત્રો ભેગા કરવા માટે તલાટી-તલાટીએ ભટક્યા. લાચારી ને હાલાકીનો તથા વહીવટી તકલીફોનો પાર નહોતો. ત્યારે GPSC ના ભૂતપૂર્વ

ચેરમેન - મારા બાળમિત્ર, શ્રી મહેન્દ્ર ભટ્ટ (કિલ્લા પારડી)એ એક સારા કલેક્ટરને ફોન કર્યો, જેમના થકી ઊર્મિલા - કેતનને વહીવટી સહયોગ મળી શક્યો.

દરરોજ ઘરેથી હોસ્પિટલ ને હોસ્પિટલેથી ઘરે ઊર્મિલા અને પ્રેગ્નન્ટ સોનલ રીક્ષામાં ૧૦૦-૧૦૦ રૂપિયા ખર્ચીને આવ-જા કરે. હોસ્પિટલના ગાર્ડસ એમને બહાર, લોકો જ્યાં પગરખા ઉતારે ત્યાં બેસવા દે! કેતન રાત્રે મારા પલંગ પાસે નીચે - માંકડભરી ભોંય પર સૂઈ રહે! મારા માટે ભોજન હોસ્પિટલ તરફથી આવતું. આ ત્રણે જણા કેન્ટીનમાં જે કંઈ સસ્તું મળે તે ખરીદીને ખાઈ લેતા. ક્યારે ઘરે રાંધવું, ક્યારે કપડાં ધોવાં ને ક્યારે ઘરની સફાઈ કરવી! સતત નાણાંની વ્યવસ્થા કરવાની, તાબડતોબ દવા-ઈન્જેક્શનો હાજર કરી દેવાના, મને નવડાવવો, મારી સંભાળ રાખવી - અનેક સમસ્યાઓ વચ્ચે મારા ઘરવાળા ઝઝુમતા હતા. દોઝખ જેવી જિંદગી જીવતા હતા — મને જીવતો રાખવા માટે. દર્દીઓ જે બાથરૂમમાં થુંકતા હતા, તે બાથરૂમમાં મારે જવું પડે છે, એ જોઈને મા-દીકરી રાત્રે ઘરે જઈને એકબીજાને વળગીને - બધું યાદ કરી કરીને છાતીફાટ રડતી! અમારો આ વલોવાતાં હૈયાં સાથેનો સંઘર્ષ પૂરા દોઢ મહિના ચાલ્યો!

છેવટે, તા. ૨૭-૫-૨૦૧૪ના રોજ મારી હાર્ટ સર્જરી થઈ. મને આઈ.સી.યુ.માં ખસેડ્યો. મારા ઘરવાળા દૂર બારી બહાર ઊભા રહીને કાચની પેલે પાર મને 'જીવતો' જોઈને આનંદ અનુભવતા હતા — 'હાશ' અનુભવતા હતા, ને પ્રભુનો આભાર વ્યક્ત કરતા હતા. તેઓએ દોઢ મહિનો વેઠેલી તમામ યાતના આ 'સુખ'ને જોઈને ભૂલી જતા હતા. મારું 'જીવન' એ જ એમનો સંતોષ હતો! ચીરાયેલા હૈયાં જાણે રૂઝાતાં જતાં હતાં!

આજે પણ મારે મહિનાની બે હજાર રૂપિયાની દવા ખાવી પડે છે. મને ૬૯મું વર્ષ ચાલે છે. આ યાતનામય સંઘર્ષયાત્રા માટે થયેલ ત્રણ લાખ રૂપિયાનો ખાડો પૂરવા માટે હું રિટાયર્ડ એઈજમાં નોકરી કરું છું. અમારો કેતન ઘરેથી ૧૫ કિ.મી. દૂર સ્કુટર પર મને નોકરીના સ્થાને મૂકીને પાછો પાંચ કિ.મી. દૂર પોતાની નોકરીના સ્થળે જાય છે. રાત્રે પાછો મને લેવા આવે છે, ને અમે બંને ઘરે પહોંચીએ છીએ. ત્યારે ઊર્મિલાના ચહેરા પરનો આનંદ તથા આવકારનો ભાવ જોઈને હું મારું દુઃખ ભૂલી જાઉં છું. મારી દવાઓ, મારું ભોજન — તમામની કાળજી કેતન રાખે છે. સોનલ સાસરે છે. એને બાલકૃષ્ણ જેવો સુંદર દીકરો આવેલો છે.

હજી અમારી સંઘર્ષયાત્રા ચાલુ છે. પણ પત્નીની હૂંફ તથા કેતનની સેવામયતા સામે એ યાતના પણ મીઠી લાગે છે. સત્યવાન સાવિત્રી અને શ્રવણની કથાઓ તો શાસ્ત્રોમાં વાંચી છે, પણ એના પ્રામાણિક - જીવંત સાક્ષાત્કાર મેં અનુભવ્યો છે.

૮, મીના ફ્લેટ્સ, બીજા માળે,
રાધાવલ્લભ મંદિરની સામે, જવાહરચોક,
મણિનગર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૮.
મો. ૯૮૨૪૭ ૨૫૪૭૪

ભારતમાં શિક્ષણ ક્ષેત્રે પ્રગતિશીલ પરિવર્તન અંતર્ગત કચ્છ

(અનુસંધાન : પાના નં.-૪૬ ઉપરથી ચાલુ)

જિલ્લામાં સૌપ્રથમ વખત પ્રાથમિક શિક્ષણ ક્ષેત્રે આધુનિક યુગમાં શાળાઓને કોમ્પ્યુટરાઈઝ્ડ કરી દિવસમાં કોઈપણ સમયે મોનીટરીંગ ઉપરાંત વર્તમાન સમયે શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓને વૈશ્વિક સ્તરની શિક્ષણ વ્યવસ્થામાં જોડાઈ પ્રાથમિક શિક્ષણને વેગવંતુ બનાવવા હેતુક આ પ્રોજેક્ટ અમલી બનાવવામાં આવેલ છે.

કચ્છની વસ્તી હાલે ૨૦૯૨૩૬૮ની છે. જેમાં ૧૨૫૨૨૨૨ સાક્ષર છે, જ્યારે ૮૪૦૧૪૬ નિરક્ષર છે. કચ્છમાં સાડા ચાર લાખ સાક્ષરો વધ્યા છે.

કચ્છની જનસંખ્યાની માહિતી ઉપલબ્ધ આંકડા

ક્રમ	તાલુકો	કુલ વસ્તી
૧.	ભુજ	૪૪૭૨૦૧
૨.	રાપર	૨૧૭૩૧૫
૩.	ભચાઉ	૧૮૬૯૩૫
૪.	અંજાર	૨૩૫૫૯૭
૫.	નખત્રાણા	૧૪૬૩૬૭
૬.	અબડાસા	૧૧૭૫૩૮
૭.	માંડવી	૨૦૭૩૭૩
૮.	મુંદ્રા	૧૫૩૨૧૬
૯.	ગાંધીધામ	૩૬૭૧૬૧

૨૬ જાન્યુઆરી, ૨૦૦૧ના ભીષણ ભૂકંપ બાદ તે સમયના ગુજરાત રાજ્યના મુખ્યમંત્રી શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીનું કચ્છને નંદનવન બનાવવાનું સ્વપ્ન સાકાર થઈ રહ્યું છે.

૬-એ, લીમડા લેન, સ્વામિનારાયણ વિદ્યાલય રોડ,
સંસ્કારનગર, ભુજ, કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧.
મો. ૯૮૨૫૨ ૩૪૩૪૬

પાણી પીવાની પણ એક તહેજિબ (રીત) છે આવો જાણીએ અને માણીએ તહેજિબે પાણી

• ડૉ. મિહિર વોરા •

આયુર્વેદમાં પાણીને શ્વાસ જેટલું જ મહત્ત્વનું દર્શાવવામાં આવ્યું છે. ચરક ઋષિએ કહ્યું છે એ મુજબ, અન્ન વિના રહી શકાય, પણ પાણી વિના માનવશરીર રહી શકે નહીં. આ વાત આજનું સાયન્સ પણ સ્વીકારે છે અને તર્ક લગાવીને કહે છે કે, માનવશરીરના એક તૃતીયાંશ ભાગમાં પાણી હોવાથી સ્વાભાવિક રીતે શરીરને પાણીની સતત જરૂરિયાત રહ્યા કરે છે. પણ, આ જરૂરિયાતને અકરાંતિયાની જેમ પૂરી કરવાની ન હોય એ પણ યાદ રાખવું જોઈએ. પાણી પીવાની પણ એક કળા છે. આયુર્વેદમાં જ અપાયેલી એક સલાહ પણ સાંભળી લેવી જોઈએ. શક્ય હોય ત્યાં સુધી ઠંડું પાણી પીવાનું ટાળવું જોઈએ કારણકે ઠંડું પાણી પચતાં આઠ કલાક લાગતા હોય છે જ્યારે સામાન્ય સ્તરનું પાણી એટલે કે માટીના મટકાનું પાણી પચતા અઢીથી ચાર કલાક જેટલો સમય લાગે છે. પણ જો હુંફાળું પાણી સહેજ ઠંડું કરીને પીવામાં આવે તો એ પાણી માત્ર અડધા કલાકમાં જ પચી જાય છે. હા, પાણીનું પણ પાચન થતું હોય છે અને એ કરવું પડતું હોય છે. વાત એકદમ સાચી છે અને આ વાતમાં જો તર્ક લગાડવા જતાં હો તો એટલું યાદ રાખજો કે થાળીમાં જમવાનું પડ્યું હોય એના પર તમે પાણી રેડી દો તો શું થાય? સ્વાભાવિક છે કે જમવાનું વેડફાઈ જાય. આયુર્વેદ પણ એમ જ કહે છે કે જમ્યા પછી એકથી દોઢ કલાક સુધી પાણી પીવાનું ટાળો, નહીં તો તમારું ભોજન વેડફાઈ જશે અને શરીરમાં જન્મેલો જઠરાગ્નિ એટલે કે પાચન કરવાની ક્ષમતા ધરાવતા એસિડનું શમન થઈ જશે. જો એ એસિડ ઠંડો પડી જાય તો ખાધેલા ખોરાકની કોઈ કિંમત નહીં રહે અને તમને તમારા જ ફુડમાંથી વળતરના ભાગરૂપે માંડ વીસથી ત્રીસ ટકા જેટલી જ શક્તિ મળશે. ભોજનનો પૂરેપૂરો લાભ લેવો હોય, લીધેલા ભોજનમાંથી પૂરેપૂરી શક્તિ મેળવવી હોય તો જમ્યા પછી એકથી દોઢ કલાક સુધી પાણી નહીં પીવો. જમ્યા પછી પાણી નહીં પીવાની સમયમર્યાદા ધીમે ધીમે વધારી પણ શકાય છે. આ જ વાતની સાથે એક વાત એ પણ કહેવાની કે જમ્યા પછી મોઢું સાફ કરવું પણ બહુ જ જરૂરી છે. જમ્યા પછી મોઢું સાફ કરવા માટે કોગળા કરવાની પ્રથા રાખવી જોઈએ, જેથી મોઢામાં ભોજનની કણક રહી ન જાય અને દાંતને કોઈ પ્રકારની તકલીફ ન પડે. જેમ જમ્યા પછી પાણી પીવાનો નિયમ છે એવી જ રીતે જમ્યા પહેલાંનો પણ પાણી પીવાનો એક નિયમ છે. આ નિયમ મુજબ, જમ્યાની ચાલીસ મિનિટ પહેલાથી પાણી પીવાનું બંધ કરી દેવું જોઈએ. જો એવું કરવામાં આવે તો શરીરમાં ઉત્પન્ન થતો પાચકરસ અકબંધ રહે છે અને તેની જલદતા પણ જળવાયેલી રહે છે. હજુ એક વાત. ધારો કે જમ્યા પછી કંઈક તો પીવા માટે જોઈએ જ છે તો જમ્યા પછી છાશ કે પછી જ્યુસ જો પીવામાં આવે તો એનો ફાયદો પણ વધારે મળશે. આ બંને દ્રવ્યો એ પ્રકારનાં છે કે જે પેટમાં જન્મેલા પાચકરસને યોગ્ય રીતે સળગાવી શકે છે, જે જરૂરી પણ છે જ.

એક ઘુંટડે પાણીનો આખો ગ્લાસ ખાલી કરી નાંખવો એ પણ બહુ જ ખરાબ છે. કારણકે એ રીતે પાણી પીવાની આદત બહુ જ ખરાબ છે. ગરમ ચા જે રીતે ધીમે ધીમે અને ઘુંટડે ઘુંટડે પીવાની હોય એ જ રીતે પાણી પીવાની સ્ટાઈલ રાખવાની હોય. એકધારું પાણી શરીરમાં ઢોળી દેવાથી શરીરના તાપમાનમાં ગરબડ થઈ જાય છે. આવું કદાપી ન કરવું જોઈએ. એકસાથે જેટલું પાણી પીવું હોય એટલું પીવો, કોઈ વાંધો નહીં પણ એકધારું પાણી નહીં પીવાનું. સવારે જાગ્યા પછી પાણી પીવું જોઈએ એવું વડવાઓ કહેતા હતા. તેમને આ વાત આયુર્વેદે કહી છે. જાગ્યા પછી પાણી પીવાની આ જે પ્રથા છે એ પ્રથા પાછળનું કારણ એ છે કે મોઢામાં એકત્રિત થયેલી લાભ પેટમાં જાય. આ લાળ અત્યંત લાભદાયી હોય છે અને શરીરમાં જો એ લાભ જાય તો એ ત્વચા, પાચનક્રિયા અને હાડકાંને ફાયદો કરે છે. જાગ્યા પછી પાણી પીવાની આ જે પ્રથા છે એ પ્રથાના પણ કેટલાક નિયમો છે. જાગ્યા પછી અને મોઢું સાફ કર્યા પહેલાં એકથી બે લિટર પાણી પીવું જોઈએ. આયુર્વેદ કહે છે કે સવારના ભાગમાં તરસ ન લાગી હોય તો પણ આટલું પાણી તો પીવું જ જોઈએ. પીવામાં આવેલું આ પાણી પેટને સાફ કરવાનું કામ કરે છે.

પાણી પીવાની બાબતમાં સૌથી વધારે આળસુ જો કોઈ હોય તો એ મહિલાઓ છે. તાજેતરમાં થયેલા એક સર્વે મુજબ, ચાલીસથી વધારે વય ધરાવતી મહિલાઓને પાણી પીવાની આળસ આવે છે. પણ, અઢારથી પચીસ વર્ષની

છોકરીઓને પણ પાણી પીવાની આળસ આવે છે. પાણી પીવાની બાબતમાં કરવામાં આવતી આ આળસના કારણે પરિસ્થિતિ એ થાય છે કે છોકરીઓનો સ્વભાવ ચીડિયો થવા માંડે છે. સામાન્ય રીતે અઢારથી પચ્ચીસની એજ ધરાવતી છોકરીઓએ દિવસમાં પાંચ લિટર જેટલું પાણી પીવું જોઈએ અને આ જ ઉંમરના છોકરાઓએ સાત લિટર સુધી પાણી પીવું જોઈએ. પાણી અને મનને સીધો જ સંબંધ છે. જો પાણીની માત્રા શરીરમાં ઓછી થઈ જાય તો મનમાં વલોપાત શરૂ થાય છે અને જે કામ હાથમાં લેવામાં આવ્યું હોય એમાં ધ્યાન રહેતું નથી.

પાણી જીવનજળ છે. જીવન ટકાવવા માટે પરમેશ્વરે મનુષ્ય જાતને આપેલી અદ્દ્ભુત, અણમોલ, આવશ્યક અને અનેરી બક્ષીસ છે. પાણી વગર પાંચ દિવસ પણ ના ચાલે. પૃથ્વી ઉપર ૩૫ ટકા જમીન અને ૬૫ ટકા પાણી છે. એ જ પ્રમાણે માનવ શરીરમાં ૬૫ ટકા પાણી એટલે કે પ્રવાહી પદાર્થો (લોહી, પાચક રસો, હોર્મોન લીમ્ફ) છે અને ૩૫ ટકા અંગો છે. મનુષ્ય સૃષ્ટિની રચના કર્યા પહેલાં પરમકૃપાળુએ પાણીની કદાપિ ખૂટે નહીં એવી રચના કરીને કમાલ કરી નાખી છે. સમુદ્રના પાણીનું બાષ્પીભવન થાય, વાદળાં થાય, વાદળાં ચોખ્ખું પાણી વરસાવે – એ પાણીનો ઉપયોગ સમગ્ર સૃષ્ટિ, પીવામાં, નહાવાધોવામાં અને બીજી રીતે એ પાણી ગટર - નદીનાળા - ઝરણામાંથી દરિયામાં જાય અને પાછું વરસાદ રૂપે વરસે.

સવારે ઊઠો કે તરત એક ગ્લાસ ચોખ્ખું પાણી પીવાથી તમારી હોજરી અને આંતરડા કાર્યરત થાય છે અને તેમાં ભરાયેલો કચરો (મળ) હાજતે જવાથી નીકળી જાય છે અને તમે તાજગી અનુભવો છો. આ પાણી ઠંડું, ગરમ કે તાંબાના લોટા કે થર્મોસમાંથી લો એ તમારી મરજી. જમતા પહેલાં એક ગ્લાસ પાણી પીવો જેથી તમારૂં પેટ ભરેલું લાગે અને તમે અકરાંતિયાની માફક ખાવા ના માંડો અને આ પાણીથી તમે ખાધેલા ખોરાકના પાચનમાં મદદ મળશે. આ જ રીતે તમે નાસ્તો કરો તે પહેલાં પણ થોડું પાણી પીવો. જેથી મોં ચોખ્ખું થાય અને તમે નાસ્તાનો સ્વાદ માણી શકો.

તમે કોઈપણ કસરત કરો – ચાલવાની, જીમમાં જઈને પણ, સાઈકલ ચલાવવાની હોય ત્યારે પણ થોડું પાણી પીઓ. કારણ કસરત કરતી વખતે તમને પરસેવો થાય અને શરીરમાંથી પાણી ઓછું થાય અને તેથી ડિહાઈડ્રેશન થાય તે બરોબર નહીં. આ જ રીતે કસરત કર્યા પછી કે કોઈ રમત (હોકી- ફુટબોલ વગેરે) પછી પણ એક ગ્લાસ પાણી ભૂલ્યા વગર પીશો. શરીરની કોઈપણ તકલીફ માટે તમે કોઈ દવા લેતા હો તો પણ તમારે દવા સાથે પાણી પીવું જોઈએ. તમે કોઈ બીમારની સારવાર કરતા હો ત્યારે પણ તમારું સાથે રાખેલું પાણી પીશો, જેથી જાણે અજાણે તમારા શરીરમાં ગયેલા જંતુ બાથરૂમ જાઓ ત્યારે શરીરમાંથી નીકળી જાય.

તમે બીમાર પડ્યા હો ત્યારે પણ પાણી વધારે પીઓ. શરીરમાં બીમારીના કોઈપણ પ્રકારના જીવાણું કે ઝેરી પદાર્થો હશે તે બધા વધારે પાણી પીવાથી કિડની મારફતે નીકળી જશે. તમે થાકી ગયા હો ત્યારે જો એક ગ્લાસ ઠંડું પાણી પીશો તો તરત તે આખા શરીરમાં પહોંચી જશે. તમે કોઈ અગત્યના કામ માટે જતા હો કે ગયા હો ત્યારે પણ એક ગ્લાસ ઠંડું પાણી પીવાથી (લીંબુનું પાણી થોડી ખાંડ સાથે) શરીરમાં એકદમ સ્ફુર્તિ આવી જશે. તમારા શરીરમાં પ્રવાહી તરીકે રહેલા પાચક રસો, હોર્મોન્સ, ન્યુરો ટ્રાન્સમિટર્સ, લોહી, લીમ્ફનું પ્રમાણ ૯૦ ટકા જેટલું છે. આ બધાં પ્રવાહીનું કામ પાચન ક્રિયામાં મદદ કરવાનું, ખોરાકમાં લીધેલા પૌષ્ટિક પદાર્થો ઍબસોલ (એકરૂપ) કરવાનું, આખા શરીરમાં દરેક અંગોને પહોંચાડવાનું હોય છે.

પાણી શરીરનું તાપમાન નોર્મલ રાખે છે. પાણી લાળ ઉત્પન્ન કરે છે. મગજમાં રહેલી પીચ્યુટરી ગ્રંથિ મારફતે તમારું મગજ કિડનીનો સંપર્ક કરીને શરીરમાં કેટલું પાણી રાખવું અને કેટલું બહાર કાઢી નાખવું તે નક્કી કરે છે. જ્યારે શરીરમાં પાણી ઓછું હોય ત્યારે મગજ તરસ લાગવાના કેન્દ્રને એક્ટીવ કરે છે અને તમને પાણીની તરસ લાગે છે. તેથી તમે શરીરનું પાણીનું બેલેન્સ જાળવવા પાણી પીઓ છો. આ વખતે પાણી અથવા ફળોનો રસ, દૂધ, ચા, કોફી, શરબતો બધું પીઓ પણ આલ્કોહોલ (દારૂ) ના પીશો. વજન ઓછું કરવું હોય તો પાણી અથવા ઓછી કેલરીવાળા પ્રવાહી લેવા જોઈએ.

ભૂખ લાગી હોય ત્યારે જમતા પહેલાં બે ગ્લાસ ઠંડું પાણી પીશો તો ઓછું ખાઈ શકશો અને વજન ઓછું થશે. પાણી પીવાથી શરીરના સ્નાયુને શક્તિ મળે છે. પાણી ઓછું પીશો તો સ્નાયુના કોષને ખૂટતું પાણી નહીં મળવાથી શરીરના બધા જ પ્રકારના સ્નાયુ ઢીલા થઈ જશે. કસરત કરતી વખતે આ કારણથી જ પાણી પીશો. શરીરની ચામડીમાં ખૂબ પાણી હોય છે. એટલે તે સુંવાળી, કરચલી વગરની અને ઈલાસ્ટીક હોય છે. પાણી ઓછું પીશો તો તમારી ચામડી ઢીલી, કરચલીવાળી અને બરછટ અને સૂકી થઈ જશે.

પાણી કિડનીને તંદુરસ્ત રાખે છે. શરીરમાં ગયેલા, ઉત્પન્ન થયેલા દૂષિત પદાર્થો ખાસ કરીને સુરીઆ નાઇટ્રોજનને બહાર કાઢી નાખવાનું કામ જો તમે પાણી ઓછું પીશો તો બરોબર નહીં થાય અને તેને લીધે તમે જલદી થાકી જશો, ઘેનમાં રહેશો અને સુસ્તી લાગશે. શરીર ભારે

લાગશે. જો તમે શરીરને જોઈતું પૂરતું પાણી પીશો તો પેશાબ ગંધ વગરનો અને ચોખ્ખો થશે. જો તમે પૂરતું પાણી નહીં પીઓ તો તમને કિડનીની પથરી (સ્ટોન) થવાની શક્યતા સો ટકા છે. આંતરડાને ચોખ્ખા રાખવા પૂરતું પાણી પીઓ. જો પાણી નહીં પીઓ તો મોટા આંતરડામાં રહેલો મળ સૂકાઈ જશે અને કબજિયાત થશે. જેને કારણે પાઈલ્સ (હરસ) અને ભગંદર થશે. દરેક વ્યક્તિએ કેટલું પાણી પીવું જોઈએ તેનો જવાબ આપવો સહેલો નથી. તમારા શરીરની પાણીની જરૂરતનો આધાર ઘણી વસ્તુઓ પર આધાર રાખે છે. દા.ત. તમારી ઉંમર, તમારી તબિયત, તમારી જીવનશૈલી એટલે કે તમારી રોજની જિંદગી બેઠાડું છે કે પ્રવૃત્તિવાળી અને આ ઉપરાંત તમે કયા પ્રદેશમાં રહો છો. આ બધું જાણવા છતાં એવો કોઈ સર્વસામાન્ય કાયદો નથી કે તમારે કેટલું પાણી પીવું જોઈએ તેની ખબર પડે. રોજેરોજ તમારા શ્વાસોચ્છવાસમાં, પરસેવામાં, પેશાબમાં અને હાજતમાં શરીરમાંથી પાણી બહાર નીકળી જાય છે. શરીરના દરેક કાર્યમાં પાણીની સતત જરૂર હોય છે. આ માટે પાણી અને બીજા પ્રવાહીથી શરીરમાંથી પાણી ઓછું થાય કે તરત તમારે તેનું પ્રમાણ સતત જાળવવું જોઈએ.

સામાન્ય નિયમ તરીકે રોજ બેથી અઢી લિટર પાણી શરીરમાં જવું જોઈએ. આમ છતાં પાણીની જરૂરત માટે આટલી વાતો યાદ રાખો. કસરત કરતી વખતે ૫૦૦ મિલિથી ૧૦૦૦ મિલિ પરસેવો થાય. માટે તે વખતે પાણી વધારે પીવું જોઈએ. તમારી આજુબાજુનું વાતાવરણ ભેજવાળી હવામાં તમને પરસેવો વધારે થાય ત્યારે પાણીની જરૂરત વધારે પડે. ૮૦૦૦ ફીટ (૨૫૦૦ મીટર)થી વધારે ઊંચાઈ પર તમે ગયા હો ત્યારે બાથરૂમ વધારે જવું પડે, શ્વાસોચ્છવાસની ક્રિયા વધે. આ વખતે પાણી વધારે પીવું જોઈએ. તમને તાવ આવ્યો હોય, ઉલટી કે ઝાડા થઈ ગયા હોય તે વખતે, મૂત્રાશયમાં ચેપ લાગ્યો હોય, કિડનીમાં પથરી હોય – આવે સમયે તમારા શરીરની પાણીની જરૂરત વધે. આનાથી ઊલટું હાર્ટ ફેઈલ્યોર, કિડની ફેઇલ્યોર, લીવર કે એડ્રિનલ ગ્રંથિના રોગોમાં પાણી ઓછું પીવું જોઈએ. સગર્ભાવસ્થા વખતે પાણીની જરૂરત વધે. બાળકને માં નું દૂધ આપવાનું હોય ત્યારે પાણીની જરૂરત લિટર જેટલી થઈ જાય.

તમે જાણો છો કે એક ઠંડા પાણીનો ગ્લાસ પીવાથી તમારામાં કેટલી સ્ફુર્તિ આવે છે, તાજગી આવે છે. આમ છતાં આપણે કેમ શરીરને જોઈએ તેટલું પાણી પીતા નથી. યાદ રાખો, તમે પાણી ઓછું પીતા હશો તો આટલી નિશાનીઓથી ખબર પડશે. તમારું મોં અને ગળું સૂકાઈ જશે. મોં અને ગળાની મ્યુક્સ મેમ્બ્રેન (ચામડી ઉપરનું આવરણ) સૂકાઈ ગઈ હોય તે પાણીથી ભીંજાઈ જશે અને મોંમાથી નીકળતી લાળ (સલાઈવા) મોંને સૂકાવા નહીં દે. તમારા શરીરની ચામડી સૂકી અને કરચલીવાળી થઈ જશે. પાણી ઓછું પીઓ તો પરસેવો ઓછો થાય એટલે તરત ચામડી સૂકાઈ જાય. દારૂથી શરીરમાં પાણી ઓછું થઈ જશે, એ વખતે તમને ખૂબ તરસ લાગશે. તમારી આંખો સૂકાઈ જશે. એટલે આંખના ડોળાને ભીનો રાખનારી આંસુ લાવનારી ગ્રંથિ ઈયરડક્ટ સૂકાઈ જશે અને આંખોમાં બળતરા થશે, શરીરના સાંધા દુઃખશે. શરીરના સાંધા બે હાડકાના સંયોજનથી બને. બંને હાડકા ઘસાય નહીં માટે વચ્ચે પાતળું પ્લાસ્ટિક જેવું પડ હોય છે. આને કાર્ટીલેજ અને સ્પાઇન (કરોડરજ્જુ)ના બેવર્ટીબ્રા વચ્ચે રહેલા પાતળા પડને સ્પાઇનલ ડિસ્ક કહે છે. આમાં ૮૦ ટકા પાણી હોય છે. તેથી શારીરિક હલનચલન વખતે બે હાડકાં ઘસાતા નથી અને દુઃખાવો થતો નથી. જ્યારે પાણી ઓછું પીઓ ત્યારે આ કાર્ટીલેજ અને સ્પાઇનલ ડિસ્ક સૂકાઈ જાય છે. તેથી જ્યારે હલનચલન થાય ત્યારે દુઃખાવો થાય છે. જો પાણી પૂરતું પીશો તો બીજા કોઈ કારણ નહીં હોય તો આ પ્રકારનો સાંધાનો દુઃખાવો જતો રહેશે. તમારા સ્નાયુનું કદ અને મજબૂતાઇ ઘટશે. કારણ સ્નાયુમાં પાણી હોય છે. કસરત કરતાં પહેલાં, વચ્ચે અને પછી પાણી પીવાનું આ જ કારણ છે. સ્નાયુમાં ઘસારો નહીં થાય, સોજો નહીં આવે, દુઃખાવો નહીં થાય અને મજબૂતાઈ એવી ને એવી રહેશે.

જો પાણી ઓછું પીશો તો કોઈપણ બીમારીમાં પથારીમાં વધારે વખત પડ્યા રહેવું પડશે. જેના કારણે બીમાર થયા છો તે જીવાણું હોય કે દૂષિત પદાર્થો હોય તેને કિડની અને આંતરડા મારફતે કાઢી નાખવાનું કામ જો તમે પાણી યોગ્ય પ્રમાણમાં નહીં પીઓ તો બરોબર નહીં થાય અને તમારી બીમારી અવસ્થા વધારે લાંબી થઈ જશે. શરીરમાં પાણી ઓછું હશે તો તમે ખૂબ થાકી જશો, સુસ્તી લાગશે. શરીર પોતાને જોઈતું પાણી શરીરમાં ફરતા લોહીમાંથી ખેંચી લેશે એટલે લોહી ઘટ્ટ થશે અને તેનું કામ શરીરના દરેક અંગોને ઑક્સિજન પહોંચાડવાનું છે તે બરોબર નહીં કરી શકે. આને કારણે વારેવારે પથારીમાં પડવાનું મન થશે. ઊંઘ આવશે અને બગાસા આવશે. કોઈપણ કામ - માનસિક કે શારીરિક – કરી નહીં શકો. તમને વારેવારે ભૂખ લાગશે. પાણી શરીરમાં ઓછું થાય એટલે આગળ કહ્યા પ્રમાણે તમને થાક - સુસ્તી લાગે એટલે તમને ખાવાની ઈચ્છા થાય. ખાઓ કે કોફી

પીઓ તો પણ થાક કે સુસ્તી ના જાય. બે ગ્લાસ પાણી પીઓ તો તમે પાછા ફ્રેશ થઈ જશો. તમને વારેવારે પેટના પ્રોબ્લેમ - એસિડિટી - ગેસ - પેટમાં બળતરા - દુઃખાવો — જો તમે પૂરતું પાણી નહીં પીઓ તો થશે.

આગળ જણાવ્યા પ્રમાણે મોંની અંદરની ત્વચા (મ્યુક્સ મેમ્બ્રેન) પાણી ઓછું પીવાથી સૂકાઈ જાય. તે જ રીતે અન્નનળી, હોજરી, નાના અને મોટા આંતરડાની અંતરત્વચા પણ સૂકાઈ જાય. મોંમાં તો લાળ (સલાઈવા)ને કારણે વાંધો ના આવે પણ હોજરીમાં રહેલો એસિડ આ સૂકાઈ ગયેલી કોરી અંતરત્વચાને નાશ કરે અને હોજરીમાં ચાંદા (અલ્સર) પડે. જેને લીધે પેટના અનેક પ્રોબ્લેમ થાય. તમને કબજિયાત થશે. કારણ એનું એ જ, શરીરને ઓછું પાણી મળે એટલે મોટા આંતરડાં જે કચરા (મળ)ને શરીરની બહાર કાઢવા માંગતા હોય તે મળ થોડો પાણીને કારણે ઢીલો હોય તે પાણી શરીર ખેંચી લે એટલે મળ સૂકાઈ જાય અને તેને બહાર કાઢવા જોર કરવું પડે. આ રીતે પાણી ઓછું હોય તો કબજિયાત થાય. તમારે બાથરૂમ ઓછું જવું પડે અને જ્યારે જાઓ ત્યારે પેશાબ ઘેરા પીળા રંગનો અને થોડો થાય. કારણ શરીરમાં પાણી ઓછું હોય.

તમને ઘડપણ વહેલું આવશે કારણ શરીરની દરેક પ્રવૃત્તિમાં હાથ પગના સ્નાયુ અને શરીરના સ્નાયુના કામમાં પાણી ખૂબ અગત્યનું છે. પાણી ઓછું હશે તો આગળ જણાવ્યા પ્રમાણે ચામડી સૂકાઈ જશે. આંખો કામ નહીં કરે, સંભળાશે ઓછું. આજથી પૂરતું પાણી પીઓ. લીલા શાકભાજી અને ફળો - રોજ તમે ત્રણ ફળ ખાઓ તો તમારા શરીરની જરૂરતના ૧૫થી ૨૦ ટકા પાણી ફળોમાંથી મળે. કારણ દરેક ફળમાં પાણી હોય છે. આ જ રીતે લીલાં શાકભાજી દરરોજ ૨૦૦થી ૨૫૦ ગ્રામ કાચા ખવાય તો કાચા (કાકડી, ટમેટા, કોબી, પાલખ, ગાજર, મૂળા) ખાઓ અને કાચા ના ખવાય તો બાફીને રસ કાઢીને ખાઓ તો રોજની પાણીની જરૂરતના ૧૦થી ૧૫ ટકા પાણી તમને મળે. તડબુચ અને પાલખમાં ૯૦ ટકા પાણી હોય છે. પ્રવાહી જેવા કે દૂધ અને ફળોના રસમાં પાણી વધારે હોય. આ જ રીતે પાણી અને દૂધ નાખીને બનાવેલ ચા-કોફીમાં પણ પાણી વધારે હોય. પણ એક નિયમ તરીકે બે કે ત્રણ કપ (૫૦૦ મિલિ)થી વધારે ચા-કોફી ના પીવા જોઈએ. બીયર, વાઈન અને બીજા આલ્કોહોલીક પીણામાં પણ પાણી હોય પણ તે કદાપી ના લેશો. કારણ એની અસરથી ડિહાઈડ્રેશન થાય અને તેની ટેવ થાય. દહીંની બનાવેલી તાજી છાશ પીઓ તેમાં પણ પાણી મળે. ફળો - શાકભાજીમાં મળતું પાણી, ચા-કોફીમાં મળતું પ્રવાહી, શાકભાજીના સૂપ, ખોરાકમાં સાથે લેવાતું દૂધ-છાશ, દાળ-મગનું પાણી, સૂપ એરેટેડ પીણા - સોડા, લીમ્કા, સ્પ્રાઈટ બધા જ પ્રવાહીનું પ્રમાણ વધારેમાં વધારે કુલ ૩ લિટરથી વધારે ૨૪ કલાકમાં થાય એ રીતે પીશો. આ ઉપરાંત આગળ ગણાવેલી બધી જ પરિસ્થિતિમાં જરૂર લાગે તો વધારે પાણી પીશો પણ વધારે પાણી પીવાની ટેવ ના પાડશો. નહિં તો કિડનીનું કામ જરૂર પૂરતું પાણી શરીરમાં રાખી, બાકીનું કાઢી નાખવાનું છે, તે કામ વધી જશે અને કિડની નબળી પડી જશે.

ડાયાબિટીસના બે પ્રકાર છે : એક જાણીતો એને ડાયાબિટીસ મેલીટસ કહે છે જેમાં લોહીમાં અને પેશાબ બંનેમાં સુગરનું પ્રમાણ વધે અને દર્દીને વારેવારે બાથરૂમ જવું પડે. બીજો એક પ્રકાર ડાયાબિટીસ ઈન્સીપીડ્સ છે જેમાં દર્દીને લોહી કે પેશાબમાં સુગર ના જાય પણ તેને વારેવારે પાણી પીવું પડે. રોજ ચારથી પાંચ લિટર પાણી અને બીજા પ્રવાહી પીઓ અને પછી દિવસે અને રાત્રે વધારે પડતું પાણી કાઢી નાખવા તેને વારેવારે દિવસે ૨૦થી ૨૫ વાર બાથરૂમ જવું પડે. આ રોગ જન્મજાત છે, જેમાં કિડની ખરાબ થઈ જાય.

તમારા નળમાં મ્યુનિસિપાલિટીનું પાણી આવતું હોય અને ત્યાં પાણીને જંતુમુક્ત કરવા ક્લોરીન વાપરતા હો તો પણ તમારે આધુનિક પદ્ધતિ પ્રમાણે તમારા શહેરમાં મળતું વોટર પ્યુરીફાયર મશીન તમારા બંગલા કે ફ્લેટના પાણીની પાઈપ સાથે લગાડવું જરૂરી છે. આવા મશીનથી તમારા પીવાના પાણી જે ટાંકીમાં મ્યુનિસિપાલિટીના નળથી ભરાય પછી પંપથી તમારા બંગલા કે ફ્લેટની ઉપર રાખેલી ટાંકીમાં ભરાય અને પછી તમારા ઘર, ફ્લેટ કે બંગલાના રસોડા - બાથરૂમમાં આવે તે પાણીમાંનાં જંતુ નાશ પામે અને વધારાના રાસાયણિક પદાર્થો નીકળી જાય. ગામડામાં કૂવા કે તળાવનું પાણી પીવામાં - કપડા વાસણમાં વપરાય તેમાં તમારા શરીરને ચેપ લાગવાનો સંભવ છે. માટે તમારા શરીરને રોગગ્રસ્ત (કમળો, ટાઈફોઈડ અને ચેપી રોગો) થતું અટકાવવા વોટર પ્યુરીફાયર રાખવું જરૂરી છે. બંગલા કે ફ્લેટ ઉપર રાખેલી ટાંકીનું પાણી ભૂલેચૂકે સીધું પીવામાં ના વાપરશો. શરીરની સિસ્ટમ આલ્કલાઈન રાખો. આ માટે દિવસમાં બે વખત લીંબુનું પાણી પીઓ. ડાયાબિટીસ હોય તો ખાંડને બદલે સુગર સબસ્ટીટ્યુટ વાપરશો.

આમ, પાણી પીવાની પણ એક તહેજિબ હોય છે. આવો, આપણે પણ પાણીને એક દવાની જેમ પીવાની આદત બનાવીએ અને પાણીને બચાવીને તેનો યોગ્ય ઉપયોગ કરીએ. ■

વાર્તા

વાંક કોનો?

• હરેશ ધોળકિયા •

મનુભાઈ લથડિયાં ખાતા આઈ.સી.યુ.માંથી બહાર આવ્યા અને બહાર રાખેલ ખુરશી પર બેઠા.

તે અંદરથી હચમચી ગયા હતા. કંચનની હાલત અતિ ગંભીર બની ગઈ હતી. બાળક તો જન્મી ચૂક્યું હતું, પણ ત્યાર પછી શરીરમાં જે ગરબડો ઊભી થઈ હતી, તેને કારણે તેના શરીરમાંથી લોહી બહુ વહી ગયું હતું. પળેપળ તેની નબળાઈ વધતી જતી હતી. તે જીવન મરણ વચ્ચે ઝોલાં ખાતી હતી. એટલે જ તેને આઈ.સી.યુ.માં દાખલ કરી હતી. અચાનક શ્વાસોચ્છ્વાસ વધી જતા હતા અને અચાનક ઘટી જતા હતા. તેનો પતિ રમણિક દવા લેવા ગયો હતો. મનુભાઈ થોડીવાર કંચન પાસે બેઠા હતા, પણ તેની સ્થિતિ જોતાં ગભરાઈ ગયા હતા. તેને થયું કે પોતાને પણ કદાચ હુમલો આવશે. એટલે સ્વસ્થ થવા બહાર નીકળ્યા હતા.

પાંચ-સાત મિનિટ સુધી ચૂપચાપ બેસી રહ્યા. અંદર જે ગભરામણ થતી હતી તેનો અનુભવ કરતા હતા. એકવાર ઊભા થઈ સામેનાં કૂલરમાંથી પાણી પીધું. થોડું માથાં પર છાંટ્યું. પછી પાછા બેસી ગયા.

તેમનો જીવ ડહોળાતો હતો. આંખમાંથી આંસુ બહાર નીકળવા મથતાં હતાં. માંડ માંડ તેને રોકી રહ્યા હતા. મનમાં વલોપાત થતો હતો કે આ શું થઈ ગયું? વાત આટલે સુધી પહોંચી જશે તેની તેમને કલ્પના ન હતી.

અને તે માટે જવાબદાર પોતે જ હતા!

મનુભાઈ વધારે અસ્વસ્થ થઈ ગયા. બે-ચાર વાર ખુરશીમાં આમ તેમ હાલ્યા. પાછા સ્થિર બેસી ગયા.

શું પોતાના લોભે કંચનનો ભોગ લીધો હતો? શું પોતે પિતાની ફરજ ચૂકી હતી? પોતાની લાલચે જ આ સ્થિતિ ઊભી કરી હતી?

મનુભાઈની આંખ ભીની થઈ ગઈ. પાંપણ પર આંસુનાં ટીપાં જામી ગયાં. તે ખૂબ અપરાધભાવ અનુભવતા હતા...

મનુભાઈ સ્વાતંત્ર્ય સેનાની. આમ તો કંઈ બ્રિટીશ ભારતમાં રહેતાં ન હતા. એક નાનકડા રાજાના પ્રદેશમાં રહેતા હતા. પણ ગાંધીજીએ રાજાઓ સામે પણ જવાબદાર રાજ્યતંત્રની લડત ઉપાડી હતી અને લોકોને તેમાં ભાગીદાર બનાવવા રાજાઓને હાકલ કરી હતી. રાજાઓએ દાદ આપ્યો ન હતો. તેથી ગાંધીજીએ ચળવળ કરવા પ્રજાને સૂચન કર્યું હતું. એટલે મનુભાઈના ગામમાં પણ સરઘસો નીકળવાં શરૂ થયાં હતાં.

ત્યારે મનુભાઈ તરુણ હતા. હજી હાઈસ્કૂલમાં ભણતા હતા. ભણવામાં જરા પણ રસ ન પડે, પણ બ્રાહ્મણનો દીકરો એટલે ભણ્યા વિના ન ચાલે. માટે અનિચ્છાએ શાળાએ જતા. પણ આ ચળવળ શરૂ થઈ એટલે તેમને મજા પડી ગઈ. તે પણ સરઘસમાં જોડાઈ જતા. પેમ્ફલેટો વહેંચે, ગાંધીજીના ફોટા વહેંચે, નેતાઓનાં કામ દોડીને કરી આપે.

થોડા વખત પછી ચળવળ ઉગ્ર બની. સરઘસો લાંબાં બનવા લાગ્યાં. રાજમહેલ સામે ઊભી, મોટા અવાજે 'મુર્દાબાદ'ના નારાઓ બોલાવા લાગ્યા. મનુભાઈ થનગનાટમાં સૌથી આગળની લાઈનમાં ઊભા રહેતા અને કૂદકા મારીને બૂમો મારતા.

એક વખત તો રાજાને ગુસ્સો ચડ્યો અને પોલીસને લાઠીમાર કરવાનો હુકમ કર્યો. છતાં ન માને તો ચળવળિયાઓને જેલમાં પુરવાનો હુકમ કર્યો. પોલીસને તો એટલું જ જોતું હતું. મંડ્યા ચળવળિયાઓને ઝુડવા. મોટાભાગના પાછા પગે ભાગ્યા. પણ મનુભાઈ તો આગળ હતા. તેમને બે-ચાર ફટકાનો સ્વાદ ચાખવા મળ્યો અને પડી ગયા. જે દસ-પંદર પડી ગયા, તેમને પકડી પકડીને જેલમાં ધકેલી દીધાં. બે-ત્રણ દિવસ તેમને જેલમાં રહેવું પડ્યું. પછી છોકરો માનીને છોડી દેવાયા.

પછી તો મનુભાઈના બાપે કડકાઈથી તેમને ક્યાંય જવા ન દીધા. ચળવળ ચાલી ત્યાં સુધી ઘરમાં જ પૂરી રાખ્યા.

બન્યું એવું કે અચાનક ભારત સ્વતંત્ર થઈ ગયું. સરદારે રાજાઓને સમજાવી તેમનાં રાજ્યો ભારતમાં ભેળવી દીધાં. મનુભાઈના રાજાએ પણ રાજગાદી છોડી દીધી. તે પ્રદેશ પણ ભારતમાં ભળી ગયો. ચળવળનો અંત આવ્યો.

હવે? બાપને ખાતરી હતી કે તેનો દીકરો ભણવાનો નથી. એટલે પિતાએ તેને એક સંસ્થામાં નોકરી તરીકે ગોઠવી દીધા. મનુભાઈ ગોઠવાઈ ગયા. થોડા વખત પછી તેમને કારકૂન બનાવ્યા. પણ મનુભાઈ મૂળે થોડા આળસુ. તેથી કામમાં ધીમા. ભૂલો પણ કરે. તેથી કંટાળી, સંસ્થાએ તેમને છૂટા કર્યા.

ભણ્યા હતા નહીં. એટલે સરકારી નોકરીની શક્યતા ન હતી. વળી આ

દરમ્યાન તેના પિતાએ તેમને પરણાવી દીધેલા. એટલે હવે જવાબદારી વધી હતી. એટલે ખાનગી સંસ્થાઓમાં જ નોકરી કરતા. થોડો વખત કામ કરે. વળી છૂટા થાય. નવી સંસ્થામાં. ક્યાંય સ્થિર ન થાય. પરિણામે હંમેશાં આર્થિક તંગીમાં જ રહે.

તે દરમ્યાન કંચનનો જન્મ થયો. નવી જવાબદારી. આર્થિક સ્થિતિ બગડી. તે નાના ગામડામાં રહેવા ચાલ્યા ગયા. ત્યાં ખર્ચ ઓછો આવે. તેથી હળવાશ રહેતી. અહીં તે ટક્યા. અલબત્ત, આર્થિક સ્થિતિમાં સુધારો ન થયો.

કંચન મોટી થતી જતી હતી. તે બાર ધોરણ સુધી ભણી. પછી નબળી સ્થિતિને કારણે કોલેજમાં જઈ ન શકી. પણ ઘેર બેઠે જ પરીક્ષાઓ આપી અને બી.એ. થઈ. પછી અટકી ગઈ.

ગામડું શહેરની બાજુમાં જ. સંસ્થાના કામે અવારનવાર ત્યાં જવું પડે. એકવાર બસમાં જતા હતા ત્યારે એક યુવાનનો પરિચય થયો. રમણિક નામ. શહેરની બેંકમાં અધિકારી તરીકે નીમાઈને આવ્યો હતો. તેણે વાતવાતમાં મનુભાઈની સ્થિતિ જાણી લીધી. તેણે કહ્યું કે પોતે રહેવા માટે મકાન શોધતો હતો. પેઈંગ ગેસ્ટ તરીકે પણ રહેવા તૈયાર હતો. મનુભાઈનું ઘર મોટું હતું. તેણે પોતા સાથે રહવેની ઑફર કરી. રમણિક માની ગયો. ગામ નજીક હોવાથી તેને તકલીફ પડે તેમ ન હતું. તે રહેવા આવી ગયો.

તેણે કંચનને જોઈ. તેને જોઈ, તેને તેના તરફ આકર્ષણ થયું. પરિચય કેમ કરવો તેની મથામણ કરવા લાગ્યો. તેણે મનુભાઈને સાધવાનો વિચાર કર્યો. તે જોતો હતો કે મનુભાઈ પૈસા મેળવવા ખૂબ હેરાન થતા હતા. પૈસાથી જ તેમને લલચાવી શકાશે. તેણે પોતાની લાગવગથી એક સારી ઑફિસમાં તેમને રખાવી દીધા. મનુભાઈ તો રાજી થઇ ગયા અને આગળની નોકરી છોડી તેમાં ચાલ્યા ગયા. રમણિકનો ખૂબ ખૂબ આભાર માન્યો.

થોડા દિવસ પછી તેણે એકવાર મનુભાઈને સહજભાવે કહ્યું, 'કાકા, તમને આર્થિક તકલીફ બહુ પડે તે જોઉં છું.'

મનુભાઈએ લાચાર ચહેરે કહ્યું, 'હા બેટા, પણ શું થાય?'

'કાકા, મને એક બીજો વિચાર આવે છે.'

'શું?'

'મને મારી ઑફિસમાં મારું કામ કરી શકે તેવી સેક્રેટરી જોઈએ છે.'

'તો?'

'તમે કહો તો કંચનને રાખી લઉં' રમણિકે કહ્યું.

મનુભાઈ ખચકાયા. જૂના જમાનાનું મન હતું. દીકરી વળી નોકરી કરે? પણ બેંકમાં નોકરી કરે તો પગાર સારો મળે એ જાણતા હતા. તેથી લલચાયા.

બોલ્યા, 'બેટા, કંચન કામ કરી શકશે?'

'કેમ? તે ભણી નથી?'

'અરે, તે તો બી.એ. છે,' ગૌરવથી તે બોલ્યા.

'તો પછી? રજા આપો તો રાખું.'

'બેટા, તેને તકલીફ તો નહીં પડે ને?'

'શેની તકલીફ? મારી પાસે જ કામ કરશે.'

મનુભાઈની લાલચ જીતી ગઈ. તે માની ગયા. કંચને રમણિકની બેંકમાં કામ કરવાનું શરૂ કર્યું. હવે ઘરમાં વધારે આવક થવા લાગી. હવે તેમને હળવાશનો અનુભવ થવા લાગ્યો.

કંચનને પણ કામમાં આનંદ આવતો હતો. તે રમણિકનો પત્ર વ્યવહાર સંભાળતી.

દિવસો નીકળતા હતા.

રમણિક પણ કંચનથી ખાસ મોટો ન હતો. તે રંગીલો હતો. કંચન કામ કરતી હોય ત્યારે તે તેને જોયા કરે કંચનનું શરીર પણ ઘાટીલું, ભરાવદાર અને દેખાવડું હતું. શરીર પર પૂર્ણ યૌવન ખીલ્યું હતું. સહેજે ધ્યાન જાય તેવી હતી. કંચનને પણ ખ્યાલ આવી ગયો કે રમણિક તેને જોયા કરે છે. તે સભાન થઈને બેસતી, પણ તેને પણ તે ગમતું.

રમણિકનું તેના પ્રત્યેનું આકર્ષણ વધતું હતું. તે તેની નજીક આવવા ઊંચોનીચો થતો હતો. પણ બેંકમાં તે શક્ય નહોતું. અલબત્ત, તે તેને પોતાની કેબિનમાં કામ કરાવતો, ત્યારે બીજા સ્ટાફને અંદર આવવાની મનાઈ કરતો.

તે દરમ્યાન પાસેના એક ગામમાં બેંકની સેટેલાઈટ બ્રાંચ ખૂલી. દર અઠવાડિયે રમણિકને ત્યાં જવું પડતું. તેણે સાથે કંચનને લઈ જવા વિચાર કર્યો. મનુભાઈને વાત કરી. તે ખચકાયા, પણ તેનાથી કંચનનો પગાર થોડો વધશે તે કહેતાં તેમણે હા પાડી દીધી. કંચને વાંધો ન લીધો.

દર અઠવાડિયે તે કંચનને સાથે લઈ જવા લાગ્યો. રસ્તામાં બસમાં એકાંત મળતું. તે તેના સાથે પરિચય વધારવા લાગ્યો. તેને ખાવાપીવાનું પણ આપવા લાગ્યો. શરૂમાં કંચન મૂંઝાતી, પછી તે રમણિકની વૃત્તિ સમજી ગઇ. અને તેને પણ તે ગમતું હતું. તે પણ લાભ લેવા લાગી. બંને સાંજે આવી જતાં, તેથી મનુભાઈને શાંતિ રહેતી. રમણિક મનુભાઈને પણ ક્યારેક વસ્તુઓ આપતો અને ખુશ રાખતો. ક્યારેક પોતાના ખિસ્સામાંથી થોડા પૈસા કાઢી તેમને આપતો અને કહેતો કે આ કંચનના સારા કામ બદલ બોનસ છે. મનુભાઈ તો ખુશ

રહેતા.

બંને જણા ધીમે ધીમે વધારે નજીક આવતા ગયાં. કંચન જોતી હતી કે તેના પિતાની પૈસાની ઇચ્છા સંતોષાય છે, એટલે તે પણ ચૂપ રહેતી અને રમણિકને સાથ આપતી. કોઈવાર તે બંને વહેલાં નવરાં થઈ જતાં તો તરત પાછાં વળી ન આવતાં, પણ રમણિક કંચનને ફિલ્મમાં લઈ જતો યા કોઈ સારી હોટલમાં લઈ જતો. કંચનને પણ હવે રમણિક વધારે ગમવા લાગ્યો અને તે તેના તરફ ઢળવા લાગી. તે પણ તેના સાથે મુક્ત રીતે વર્તવા લાગી.

એક વખત બંને આ જ રીતે બેંકના કામે ગયા. તે દિવસે જરા વહેલાં નવરાં થઈ ગયાં. રમણિક આજ લહેરમાં હતો. બપોરે આરામ કરવા હોટલનો રૂમ ભાડે રાખ્યો. બંને ત્યાં આરામ કરતા હતા. કંચન થાકથી થોડી તંદ્રામાં હતી.

અચાનક રમણિક તેની પાસે ગયો. પાસે જઈ સૂઈ ગયો. તેના શરીર પર હાથ ફેરવવા લાગ્યો. કંચન ઝબકીને જાગી ગઈ. તે તેની સામે જોવા લાગી. રમણિક તેને વળગી પડ્યો.

'અરે રમણિક...?' તે બોલી.

'જો કંચન, તું મને ખૂબ ગમે છે. મને એ પણ ખબર છે કે હું પણ તને ગમું છું. પછી શું વાંધો છે?'

'પણ...'

'અને હા, તારો પગાર વધારીને તારા પિતાને પણ ખુશ રાખું છું ને.'

કંચન ચૂપ રહી.

'કંચન, નિશ્ચિંત થઈ જા. આપણે મજા કરીએ. વળી તારો પગાર વધારી આપીશ. તો તારા બાપ ચૂપ રહેશે.'

કંચનને સમજ ન પડી કે શું જવાબ આપવો. તેનો પગાર વધતો હતો તે તેના બાપને ગમતું હતું. તેની લાલચ સંતોષાતી હતી તે જોતી હતી. તે ખુશ થઈ કહેતા, 'કંચન, ખૂબ મહેનત કરજે હોં... રમણિકને રાજી રાખજે તો તારો પગાર વધતો રહેશે. તે મને પણ ક્યારેક એમને એમ પૈસા આપે છે. તેને આપણી ખૂબ ચિંતા છે.'

વળી બીજા બે સંતાન પણ જન્મી ચૂક્યા હતા. તેથી ખર્ચ પણ વધ્યો હતો. કંચનની આવક પર જ કુટુંબ ટકી શકતું હતું. રમણિકને ના પાડશે, તો આવક વધશે નહીં. કંચન મૂંઝાઈ.

પણ આગળ વિચારે ત્યાં તો રમણિકે તેને ઉત્તેજિત કરી નાખી. શરીરનો અણુએ અણુ ગરમ થઈ હચમચી ઊઠ્યો. તેનો વિરોધ નબળો પડી ગયો. તે અવશ થઈ ગઈ.

અને બંનેનો સંબંધ હવે દોડવા લાગ્યો.

કંચન માનસિક રીતે ઝોલા ખાતી હતી. એક બાજુ તેને પોતે પાપ કરે છે તેવું લાગતું હતું, તો બીજી બાજું રમણિક તેના પિતાને અનેક રીતે વધારે ખુશ કરતો હતો અને મનુભાઈ ખુશ રહેતા હતા. આ જોઈ કંચન ના પાડી શકતી ન હતી.

મનુભાઈ પણ જોતા હતા કે નોકરી થયા પછી કંચનમાં ફેરફાર થયો હતો. તેનો થનગનાટ વધ્યો હતો. ક્યારેક તે તેમની સાથે વાતો કરતી તો પોતા સામે નજર કરવાનું ટાળતી, તે પણ જોતા. તેમને પણ વહેમ ગયો હતો કે કંચન અને રમણિક વચ્ચે સંબંધ વધતો જતો હતો! પણ રમણિક જે રીતે તેમને માન આપતો અને ભેટસોગાદો આપતો, તેથી તે ચૂપ રહેતા. તેમની લાલચ સંતોષાતી હતી. તેથી આંખ આડા કાન કરતા.

એક દિવસ કંચનને ખ્યાલ આવ્યો કે પોતે ગર્ભવતી થઈ હતી. તેણે રમણિકને વાત કરી. પ્રથમ તો રમણિક ગભરાયો. 'પછી વિચારીશ' કહી વાત ટાળી. બીજા બે માસ નીકળી ગયા. હવે તો કંચનના શરીર પર સ્પષ્ટ ચિહ્નો દેખાવા લાગ્યા. કંચનની માએ પણ તે જોઈ લીધા. કંચનને પૂછ્યું પણ. કંચને રડતા રડતા હા પાડી. મા તો ગભરાઈ. તેણે મનુભાઈને વાત કરી. મનુભાઈ તો શિયાવિયાં થઈ ગયા.

તે દોડ્યા રમણિક પાસે. રમણિક સમજી ગયો. તે પણ મૂંઝાતો હતો. તેને કંચનનાં શરીરમાં જ રસ હતો. પણ મનુભાઈએ કહ્યું કે હવે તો મહિના પણ વધી ગયા હતા. હવે તો એક જ ઉપાય બચ્યો હતો કે રમણિક તેની સાથે પરણે. રમણિક મૂંઝાઈ ગયો. તેની પાસે પણ તેના સિવાય બીજો કોઈ ઉપાય ન હતો. તે જાણતો હતો કે આખા સ્ટાફને તેમના સંબંધોનો ખ્યાલ હતો. તેથી આ ખબર પડશે, તો તેના પર જ શંકા આવશે. એટલે થોડી આનાકાની પછી તેણે હા પાડી.

તરતા તરત લગ્ન લેવાયા. મનુભાઈ હવે હળવા થઈ ગયા. રમણિકે લગ્નમાં મનુબાઈને સારા રૂપિયા આપ્યા. મનુભાઈ તો રાજીરાજી થઈ ગયા. કંચન પણ હળવી થઈ ગઈ.

પણ રમણિકના મનમાં ઘોડા દોડતા હતા. તેને બાળકમાં જરા પણ રસ ન હતો. તેણે નક્કી કર્યું કે તે એવું કશુંક કરશે કે છોકરું મૃત જન્મે. પછી તે કંચનને છોડી દેશે. પોતાની બદલી કરાવી લેશે. તેના રંગીન સ્વભાવને આ બંધન ન પોષાય.

તેણે એક ડૉક્ટરનો સંપર્ક સાધ્યો. પોતાની વાત સમજાવી. ડૉક્ટર ખચકાયા. રમણિકે તેને ઘણા પૈસાની ઑફર કરી. ડૉક્ટર પણ લલચાઈ ગયા.

કંચનના દિવસો પૂરા થવા આવ્યા. પ્રસવ માટે તેને આ ડૉક્ટરના દવાખાનામાં જ દાખલ કરવામાં આવી.

ડૉક્ટરે રમણિકની સૂચના મુજબ કંચનને હળવું ઝેરી ઈન્જેક્શન આપ્યું.

પ્રસવ પહેલાં કંચનની પીડા વધી ગઈ. તે તરફડવા લાગી. બધા મૂંઝાઈ ગયા. ડૉક્ટરે પણ ચિંતા બતાવી કહ્યું કે બાળક કદાચ મૃત લાગે છે. તેથી શરીરમાં ગરબડ થાય છે. થોડી વાર જોઈએ, નહીં તો સીઝેરિયન કરવું પડશે.

મનુભાઈ અને તેનાં પત્ની તો રડવા જ લાગ્યા. રમણિકે પણ રડવાનો ડોળ કર્યો. તેણે કંચનનો હાથ પકડી કહ્યું, 'ચિંતા ન કરજે. આપણે સારામાં સારી સારવાર કરાવશું.'

પણ કંચનની પીડા વધી ગઈ. અત્યંત પીડાદાયક પ્રસવ થયો. બાળક તો જીવતું જ જન્મ્યું. હા, નબળું હતું, પીળું પડી ગયું હતું, પણ હતું જીવંત. ડૉક્ટર તો સ્તબ્ધ થઈ ગયા. આમ કેમ બન્યું તેની તેમને સમજ ન પડી. પણ ઉપાય ન હતો, તેથી બાળકની સારવાર શરૂ કરી.

પણ કંચનની તબિયત બગડવા લાગી. તેનું શરીર પીળું પડવા લાગ્યું. તેના શ્વાસ અનિયમિત થવા લાગ્યા. ડૉક્ટર અને રમણિક મૂંઝાયા. ડૉક્ટરે કહ્યું કે દવાનો પ્રભાવ બાળકના બદલે મા પર પડ્યો હતો.

કંચનને તરત આઈ.સી.યુ.માં દાખલ કરવામાં આવી. કંચન સમજી ગઈ કે કશુંક ખોટું થયું છે. આગળના દિવસ સુધી તે સ્વસ્થ હતી. બાળક પણ બરાબર હતું. પણ ડૉક્ટરે ઈન્જેક્શન આપ્યું પછી જ ગરબડ થઈ હતી. શું રમણિકને બાળક નહીં જોઈતું હોય? કે પોતાથી છૂટવા માંગતો હતો? કયું ઈન્જેક્શન માર્યું હશે? ડૉક્ટર પણ તેની સાથે ભળ્યા હશે?

તે રમણિકને પૂછવા માંગતી હતી. પણ એટલી અશક્ત થઈ ગઈ હતી કે બોલી શકતી ન હતી. રમણિક સામે જ ઊભો હતો. તે ઢીલો દેખાતો હતો. પણ તે તેનાથી આંખ ચોરાવતો હતો. કંચન સમજી ગઈ કે તે નાટક કરતો હતો. તે તેનાથી છૂટવા જ માંગતો હતો.

પણ શું આ માત્ર રમણિકનો જ વાંક હતો? તેના પિતા પણ જવાબદાર ન હતા? તેણે પોતાને કેમ ન અટકાવી? રમણિક કશુંક ને કશુંક તેમને આપ્યા કરતો, તેથી તે ચૂપ રહેતા હતા? પોતાનો ઉપયોગ કરી તેમની લાલચ સંતોષતા હતા?

આવી પીડા વચ્ચે પણ તેને સમજ ન પડી કે પોતાના પિતાને ધિક્કારવા કે ન ધિક્કારવા! એક બાજુ તેની લાલચુ વૃત્તિ પર તેને ગુસ્સો ચડતો હતો, તો બીજી બાજુ દીકરી તરીકે આવું વિચારતાં તે ખચકાતી હતી.

તેનો શ્વાસ અનિયમિત થતો જતો હતો. તેને ખાતરી થઈ કે હવે તેનો સમય પૂરો થતો હતો. તે તરફડવા લાગી.

વચ્ચે થોડો તરફડાટ ઘટ્યો ત્યારે નબળા અવાજે બોલી, 'બાપુજીને બોલાવો.'

મનુભાઈ અંદર આવ્યા. પોતે જાણે કંચનના ગુનેગાર હોય તેમ નીચું મો કરી ઊભા રહ્યા. તે કંચન સામે જોતાં ડરતા હતા.

'બાપુજી,' કંચન બોલી, 'આ શું? આવી રીતે શા માટે ઊભા છો? મને પડેલી તકલીફ સામે ન જોતા. હું તો ખૂબ ખુશ છું. મને ખુશી એ વાતની છે કે મારા માધ્યમથી તમે સુખ સાહેબીથી રહી શક્યા છો. મારું જીવન સફળ થયું માનું છું. તમને કંઈક તો કામ આવી શકી છું. અને હવે મને ચિંતા નથી કારણકે ભાઈ પણ મોટો થતો જાય છે. હવે તે તમને કામ આવશે. હું તમને વધારે કામ ન આવી શકી તેની માફી માગું છું.' તે હાંફતી હતી.

મનુભાઈ શું બોલે?

'બાપુ...' કંચનને જોરથી શ્વાસનો હુમલો આવ્યો અને મોં ઢાળી દીધું.

મનુભાઈ તેની સામે જોઈ રહ્યા. તેના ગળામાંથી અવાજ પણ નીકળી ન શક્યો. માત્ર પશ્ચાતાપના આંસુનો દરિયો ઉછળી પડ્યો.

તે કંચનના નિશ્ચેતન દેહ પર ઢળી પડ્યા.

ન્યુ મિન્ટ રોડ,
ભુજ, કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧.
ફોન : (૦૨૮૩૨) ૨૨૭૯૪૬

હે પ્રભુ, આ વિશાળ અગાધ કુદરત અને ચારેતરફ ફેલાયેલી એની અપ્રતિમ સુંદરતા, એ સર્વમાં તું જ છે. એ તારી કેટલી મોટી ભેટ છે! આ સઘળું આત્માને તાજગીથી ભરી દેવા માટે છે પણ રોજિંદા કામોની ઉતાવળ આ સૌંદર્યો અને અજાયબીઓને હૃદય સુધી પહોંચવા દેતાં નથી. એટલે હું જીવન બને તેટલું સાદું રાખું. સાદાં આશ્ચર્યોને બાળકની જેમ ભરપૂર માણું. એકાદ ફૂલની સુંદરતા, પંખીનું ગાન, ફૂલો પર બાઝેલી ઝાકળ, ભવ્ય સૂર્યોદય, નમણો સૂર્યાસ્ત, બારીના કાચ પરથી સરતા વર્ષાબિંદુઓ, આ બધું કેટલું સહજ અને સુંદર છે! જીવન પણ સહજ રાખવાનું છે. સૂર્યના કિરણોમાં ઉઘડવા માટે ફૂલ સંઘર્ષ નથી કરતું. સંઘર્ષ એ મેં ઊભી કરેલી પરિસ્થિતિ છે. મારે સતત તારા સંપર્કમાં રહી જીવન સરળ રાખવાનું છે. એ તું જ મને શીખવે છે.

કડવી ફરજ

• બલવીરસિંહ જાડેજા •

'એ દાદા... સોરી હોં...!'

હિમાલય મોલના 'બીગ બજાર'માં શાકભાજીની લાઈનમાં ઊભેલા મહાવીર સિંહ બાપુને પાછળની ટ્રોલી દ્વારા ધક્કો વાગતા તેઓ માંડ માંડ ઊભા રહી શક્યા અને લપસતા બચ્યા ત્યારે પાછળથી ઉપર પ્રમાણે, ટહુકો સંભળાયો. પાછળ ફરીને જોયું તો ગોરા - ઊંચા, સાડીમાં સજ્જ ઉપરનું વાક્ય બોલેલા બહેન ગુનાહિત લાચારીથી જોઈ રહ્યા હતા. છતાં વાતાવરણ સામાન્ય કરવાને ઈરાદે બાપુએ હસીને કહ્યું, 'મને દાદા કહેવા જેવડી તમારી ઉંમર તો નથી લાગતી બહેન!'

'અરે... દાદા તો માનવાચક સંબોધન છે. એમાં ઉંમર સાથે શું લેવાદેવા?' મરકીને બાપુએ હળવાશથી પૂછ્યું એટલે બહેને પણ પરિસ્થિતિ સામાન્ય થઈ જતાં મલકાઈને જવાબ આપ્યો.

'કેમ નહીં? કોણ અને કેવડી ઉંમરની વ્યક્તિ, કોના માટે બોલે છે એની ઉપર આધાર રાખે છે. તમે મને વડીલ કે મોટા કે વધુમાં વધુ કાકા કહી શક્યા હોત, ખરું ને?'

સાંભળીને મુક્ત મને હસી પડેલા બહેને કહ્યું, 'સોરી વડીલ, તમને ખોટું લાગ્યું હોય તો! આપણને સૌને ઉંમરમાં મોટું થવું નથી ગમતું હોતું ખરુંને! હવે ઓળખાણ થઈ છે, તો હું તમને, તમારા ગમતા કે સાચા નામે જ બોલાવીશ. બોલો શું નામ છે તમારું વડીલ?'

મારૂં નામ તો આખી દુનિયાના મોંએ યાદ રહી ગયું છે. જે અમે પોતડીવાળા મહાપુરુષને આપી દીધું છે, છતાં અમારી પાસે થોડું રહી ગયું છે એટલે મને લોકો 'બાપુ' તરીકે જ ઓળખે છે. છતાં ખરૂં નામ છે મહાવીરસિંહ બાપુ.

'પણ તમારું નામ તો કહો બહેન?'

'મારૂં નામ વંદના - વંદના પટેલ. પણ આ બધું લેવા એકલા કેમ આવ્યા છો, મારા બહેન નથી આવ્યા?'

'હું હવે એકલો જ છું. એક બહેન બે વખત રસોઈ કરી જાય છે અને કરિયાણું કે શાકભાજી જેવી વસ્તુઓ મંગાવવાની થાય ત્યારે અહીં આવીને લઈ જાઉં છું. અહીં શાકભાજી તાજા તથા કરિયાણું ચોખ્ખું મળે છે. એટલે મહિનામાં બે-ચાર વાર ગાડી લઈને આવું છું અને જે જોઈએ તે લઈ જાઉં છું.'

'તમે એટલામાં જ રહેતા લાગો છો! બહેન, ટ્રોલીમાં કાંઈ વધુ સામાન નથી એટલે વારંવાર આવતા હશો કેમ?'

'હા, અમે અહીં નજીક જ રહીએ છીએ. મારા મિસ્ટર પરષોત્તમદાસ પટેલ લગભગ તમારી ઉંમરના જ છે. હમણાં બીમાર છે એટલે નથી આવ્યા, નહિંતર સાથે જ આવીએ છીએ.'

'શું થયું છે એમને?'

'ઍટેક આવી ગયો છે.'

'હેં... અરરર... ચાલો, હું સામેથી કરીને જ તમારા ઘરે આવું છું. મને લઈ જાઓ. પછી જુઓ, તમારી સાથે અહીં આવે એમ ઊભા કરી દઉં છું કે નહીં, એ જોજો!'

વંદના બહેનને પણ પતિ, ઘરમાં પડ્યા રહે અને એકલતા લાગે તેના કરતાં કંપની મળે એવી ઇચ્છા હોવાથી અને આ બાપુ વાતોડિયા અને 'ઈન્ટરેસ્ટીંગ' લાગ્યા.

'જુઓ તો, હું કોને લઈને આવી છું?' ઘરે પહોંચતા જ વંદનાબહેને પતિ પરષોત્તમદાસને હાક મારી.

ડ્રોઈંગ રૂમથી બેડરૂમ સુધી પહોંચી ગયેલા બાપુએ જાણે ઘણા સમયથી ઓળખતા હોય તેમ, 'અરે તમે પણ શું દાસભાઈ, એક નાનો એવો હૃદય ધબકારો ચૂકી ગયું એમાં તો બારે વહાણ ડૂબી ગયા હોય તેમ ઢીલા થઈ ગયા છો. આ બધા ડૉક્ટરો આપણને ખોટે ખોટા બીવડાવે છે. કાંઈ હોતું નથી. હાલો... ઊભા થાવ, ચાલો મારા ઘરે. બહુ દૂર નથી. ચા-પાણી પાઈને પાછો મૂકી જઈશ!'

સાંભળતા જ પરષોત્તમભાઈને જાણે મન અને તનમાં પાંખો ફૂટી.

'અરે, ચા-પાણી તો હું અહીં જ બનાવું છું. તમારે તો ઘરે જઈને જાતે જ બનાવવા પડે ને! તમે બંને વાતો કરો ત્યાં હમણા ચા તૈયાર. બોલો બાપુ કેવી ચા ચાલશે? ગળી, મોળી કે ખાંડ વગરની?'

'અરે વંદનાબહેન, મારે તો અસલ કાઠિયાવાડી, ગળી મધ જેવી ચા જોઈએ. મને તો કાંઈ થયું નથી ને થવાનું પણ નથી. હું તો પૂરા નેવું વરસનું ઘોડા જેવું જીવન લખાવીને, મજા કરવા જ દુનિયામાં આવ્યો છું.'

પરષોત્તમદાસની અડધી બીમારી તો બાપુ સાથેની પહેલી મુલાકાતમાં જ જાણે દૂર થઈ ગઈ. બાપુનો સ્વભાવ જોતાં તો દાસ જાણે વરસોની ઓળખાણ હોય એવી આત્મીયતા અનુભવી રહ્યા.

મહાવીરસિંહ બાપુ, ઘરવાળાના વહેલા સિધાવ્યા પછી સારી કંપનીમાંથી રીટાયર્ડ થયા બાદ અમદાવાદમાં જ નિવૃત્તિ ગાળતા હતા. સંતાનો પરદેશમાં સ્થાયી થયા હતા. આવા વાચાળ અને બોલકા માણસને ભારત સિવાય બીજે

પરદેશમાં ગુંગળામણ થાય તે સ્વાભાવિક છે. ત્યાં આપણા ભારત જેવી નિરાંત અને અલક-મલકની વાતોમાં સાથ કોણ આપે? વતનમાં ખેતીવાડી ભાઈઓ સાચવે. મન થાય ત્યારે બાપુ એકાદ આંટો મારી આવે. બાકી અમદાવાદમાં રહીને મનગમતી પ્રવૃત્તિમાં રચ્યાપચ્યા રહીને મજા કરે.

પરષોત્તમદાસના સંતાનો પણ પરદેશમાં. અહીં મિયા-બીબી એકલા. નિવૃત્ત થયા પછી પેન્શન આવે. શરૂથી ગર્ભશ્રીમંત પરિવાર એટલે બે-એક વાર સંતાનો પાસે જઈ આવ્યા. પણ અહીં જેવી મજા નહીં. ઇન્ડિયા એટલે ઇન્ડિયા... મેરા ભારત મહાન.

ત્યાર પછી તો બસ બાપુના સંગાથનું પરષોત્તમદાસ અને વંદનાબેનને જાણે બંધાણ થઈ ગયું. ત્રણે એકબીજાની આમન્યા રાખે અને એકબીજાનો માન-મરતબો રાખે. છતાં હસી મજાક અને એકબીજાની સોબતમાં મનગમતી પ્રવૃત્તિ સાથે જિંદગી સરળતાથી જીવી જતા હતા. કોઈવાર નાટક, સિનેમા, સંગીતના પ્રોગ્રામ કે કોઈ રાજકીય, સામાજિક મેળાવડાઓમાં કે શહેરમાં આકાર લેતી વિધવિધ પ્રવૃત્તિઓમાં જતા - આવતા. બાપુ પણ આ દંપતી સાથે વધુ ને વધુ ભળી ગયા હતા. વળી પરષોત્તમદાસ પોતાના પિતાની યાદમાં સ્થાપેલા વૃદ્ધાશ્રમમાં ટ્રસ્ટી હતા. જેમાં એમણે બાપુ મહાવીરસિંહને પણ સામેલ કરી દીધા. એટલે આમ ને આમ સમય કઈ રીતે પસાર થઈ રહ્યો હતો એની ખબર પણ પડતી નહોતી. અને અને... અચાનક.. દાસને બીજો ઍટેક આવ્યો. ત્યારે દાસ ભાંગી પડ્યા.

‘હવે ત્રીજા ઍટેકે તો જવું જ પડશે. ક્યારે આવે તે કાંઈ કહેવાય નહીં’ એવું વિચારતા નાહિંમત થઈ ગયા. બાપુએ વંદનાબેનની સહાયથી ઘણી સમજાવટ અને ઉત્સાહ ટકાવી રાખવા ખૂબ કોશિશ કરી કે દાસ ફરીથી પહેલા જેવા ‘નોર્મલ’ થઈ જાય. પણ મનથી હતાશ થયેલા, મિત્ર દાસ તબિયતથી લેવાતા ગયા. એક દિવસ પત્ની વંદના બહાર ખરીદી માટે ગઈ હતી. તે વખતે દાસભાઈએ બાપુને મનની વાત કરી.

‘બાપુ! વચન આપો. મને કાંઈ થઈ જાય તો મારી વંદનાને તમે એકલી નહીં પડવા દો અને મારી ખોટ નહીં વરતાવા દેતા. એને હંમેશાં કંપની આપીને કાંઈને કાંઈ પ્રવૃત્તિમાં જોડેલી રાખજો અને સતત સાથે રહેજો.’

‘દાસભાઈ, શુભ શુભ બોલો. તમને કાંઈ નહીં થાય. ભગવાન તમને સો વરસના કરશે. પણ ન કરે નારાયણ ને તમને કાંઈ થઈ જાય અને તમે મારા કરતાં વહેલા જતા રહો તો પણ હું વંદનાબેનનો ખ્યાલ રાખીશ. છતાં મારાથી સતત કઈ રીતે સંપર્કમાં રહેવાય? તમને તે ખબર જ છે કે આપણો સમાજ હજી એકવીસમી સદી આવી છતાં કેવો છે! ભલે ને સ્ત્રી કે પુરુષ, ગમે તે ઉંમરના હોય તો પણ હજી સમાજે, સ્ત્રી-પુરુષના સંબંધને સહજ રીતે સ્વીકાર્યો નથી. હંમેશાં શંકા અને અસામાન્ય નજરથી જ જોઈને મૂલવણી કરે છે અને કૂથલી કરે છે. માટે વંદનાબેન, મારી બહેન હોવા છતાં, સતત સંપર્કમાં રહીને, દુનિયા અને સમાજને ચર્ચા કરવાનો મોકો નથી આપવા માંગતો. એટલે એ રીતે મને માફ કરજો.’

‘હું કાંઈ ન જાણું બાપુ. મારા તમે એટલા નજીકના અને અંગત મિત્ર થઈ ગયા છો કે વંદનાની જવાબદારી, તેને ખુશ રાખી, મારા ગયા પછી સામાન્ય જીવન જીવીને આયખું પૂરું કરે. માટે ફરીવાર કહું છું કે મને વચન આપો કે તમે વંદનાને એકલી પડવા નહીં દયો.’

ત્યાં પત્ની વંદના બહારથી આવીને બંને મિત્રોને ગંભીર જાણી પૂછી બેઠા કે ‘કેમ બંને મિત્રો ચર્ચા કરતા કરતા અટકી ગયા?’

બાપુએ વંદનાબેનને દાસભાઈએ કહેલી વાત વિગતવાર કરી અને હકીકત સમજાવી કે હું મિત્ર હોવા છતાં, મિત્રભાવે દાસભાઈએ કહ્યું તેમ બધી જ રીતે મદદરૂપ બની મારી ફરજ બજાવું પણ એ કહે છે તેમ, સતત તમારી સાથે કઈ રીતે રહેવાય? તમે પણ સમજી શકો છો!’

વંદનાબેનની આંસુથી ભરેલી આંખો કંઈ પણ ન બોલ્યા છતાં ઘણું બધું કહી રહી હતી. પતિની પોતાના તરફની લાગણી અને સાથે સાથે ભાઈ જેવા બાપુને સોંપેલી કડવી ફરજ. તેમજ પતિને સધિયારો આપવાની સાથે કે, બાપુ મિત્રભાવે જરૂર મારૂં ધ્યાન રાખશે પણ બાપુની વાત પણ એટલી જ વ્યાજબી લાગતી હતી કે સમાજ અને આપણા તેમજ બાપુના સગાવહાલાઓ કે સંતાનો શું વિચારશે?

છતાં એક દિવસ દાસભાઈએ બાપુનો હાથમાં હાથ પકડીને વાતો કરતા કરતા જ, જાણે બાપુના વિશ્વાસે, પત્ની વંદનાને બાપુના ભરોસે મૂકીને આંખ મિંચી દીધી.

બાપુ અને વંદનાબેન ધર્મસંકટમાં મૂકાયા. હવે મિત્રે મૂકેલો ભરોસો અને મિત્રને આપેલી ખાતરી સાથેની કડવી ફરજ અને વંદનાબેન, મિત્ર પત્ની તરફની જવાબદારી સાથે અને વંદનાબેન પતિની યાદને કાયમ માટે માનભરી જોવાની સાથે ભાઈ જેવા બાપુની લાગણી અને વર્તનથી અન્યાય ન થઈ જાય તેની તકેદારી સમજી, બંનેને મૂંઝવી નાખ્યા.

છતાં બંનેએ વિચાર્યું કે દાસભાઈના પિતાના નામે વૃંદાવન વૃદ્ધાશ્રમ ચાલતું હતું તે ટ્રસ્ટીઓના નાતે વધુને વધુ સમય ફાળવી અને આધુનિક સગવડભર્યું અને ત્યાં રહેનારાઓને સંતોષ થાય તેવું બનાવવા કાર્યરત થઈ જવું.

અને પછી ‘વૃંદાવન’માં દરરોજ સમય ફાળવવાનું નક્કી કર્યું. છતાં તકેદારી રાખી કે બંનેએ એકલા ક્યાંય પણ મળવું નહીં. ક્યાંય પણ સાથે જવું

નહીં. કોઈને કોઈની હાજરીમાં જ સાથે પ્રવૃત્તિ કરવી. જેથી કોઈને શંકા - કુશંકાનું કોઈ કારણ ન રહે. એટલે જ બંનેએ સંતાનોને પણ જણાવ્યું અને દરરોજ શહેરમાં વૃંદાવનમાંથી આવતી 'વાન' ખરીદી કરવા કે કોઈને હોસ્પિટલમાં કે અન્ય બેંક વગેરેના કામ માટે, જ્યારે પણ ગાડી આવે ત્યારે ડ્રાઈવર સાથે મેનેજર કે સુપરવાઈઝર તો હોય જ. એટલે બંનેને તેમના રહેઠાણથી જોડાઈ જવાનું અને સાંજે પાછા કોઈને કોઈ સાથે પાછા આવવાનું. આ રીતે સમય પસાર થવા લાગ્યો.

બંને ટ્રસ્ટીઓની હાજરી અને દેખરેખથી વૃદ્ધાશ્રમની કામગીરી, સારસંભાળ, ભોજન વગેરેમાં તો ફરક પડ્યો જ, પણ વૃદ્ધાશ્રમમાં રહેતા વડીલો સાથેના સહવાસે, સૌને આનંદ અને મોજમજા કરાવતા બાપુના સ્વભાવે વારતહેવારે, કે કોઈના જન્મ દિવસ કે લગ્નતિથિ ઉજવતા પ્રસંગે તેમજ બહારથી કોઈવાર સારું, સામાજિક ચિત્રપટ, સારા સામયિકો, અખબારોનું વાંચન, સંગીત કે ભક્તિના પ્રોગ્રામોની હારમાળાથી સૌને આનંદ - આનંદ થવા લાગ્યો. કોઈવાર મોડી રાત થતાં બાપુ અને વંદના બંને ત્યાં જ પુરુષો અને સ્ત્રીઓના અલગ અલગ વિભાગમાં રોકાઈ જતા. એટલે સૌને આત્મીય લાગણીથી વધુને વધુ નજીક આવી બાંધી દીધા. આવા જાત - દેખરેખ રાખનાર ટ્રસ્ટીઓ હોતાં 'વૃંદાવન વૃદ્ધાશ્રમ'ની ખબરો શહેર અને સમાજમાં પ્રસરવા લાગતાં, વડીલોની સંખ્યામાં વધારો થવા લાગ્યો. પરંતુ હવે વધુ સુવિધા અને જગ્યાનો અભાવ લાગવા લાગ્યો.

પછી એક વરસ પછી આવતી સ્વ. પરષોત્તમદાસની પુણ્યતિથિ નજીક આવી ત્યારે બાપુ અને વંદનાબેને વિચાર-વિમર્શ કરી, નિર્ણય કર્યો કે કાંઈક કરવું જોઈએ.

બાપુએ ચોક્કસ તારીખે, પોતાના અને વંદનાબેનના સંતાનોને જાણ કરી, અનુકૂળતા હોય તો સહકુટુંબ હાજર રહેવા જાણ કરી. શહેરના પ્રતિષ્ઠિત આગેવાનો, સેવાભાવી કાર્યકરો અને ડૉક્ટરો અને સૌની હાજરીમાં સ્વ. દાસની પુણ્યતિથિનું આયોજન થયું.

સૌએ ભજન - પ્રાર્થના સાથે શ્રદ્ધાંજલી આપી. પછી વંદનાબેને બાપુની પાસે ઊભા રહી જાહેરાત કરી કે, 'મારા પતિએ, મારા ભાઈ જેવા બાપુને મારી જિંદગી સુધીની જવાબદારી, સાથે જ રહીને, મને એકલું ન લાગે તે માટે સોંપીને ગયા. અમે સમાજની દૃષ્ટિએ કાયમ સાથે ન રહી શકીએ. પણ અમારા 'વૃંદાવન'માં એકાદ વરસથી નિયમિત પ્રવૃત્ત રહીએ છીએ. છતાં આજ પછી મારા પતિ, સ્વ. દાસને શ્રદ્ધાંજલીરૂપે આજથી અમે બંને આ વૃદ્ધાશ્રમમાં જ અમારું ઘર બનાવી, સૌ વડીલો સાથે રહેવા આવવાનું નક્કી કર્યું છે. અને અમારી બંનેને જે પણ ઘર, જમીન, પૈસા છે એ આ 'વૃંદાવન'ને આપવાનું અમે 'વીલ' બનાવ્યું છે. અને અમારા સૌ સંતાનોએ રાજીખુશીથી સહમતિ આપી છે જેની જાણ અમે બંને આપ સૌને સંયુક્ત રીતે કરીએ છીએ કારણકે આ વૃંદાવનમાં વધુને વધુ વડીલો આવી રહ્યા છે. જગ્યા ઘણી મોટી છે પણ મકાન, રસોડું, સ્ટાફ વગેરેની વધુ જરૂર હોઈ, અમારી મિલ્કત વૃંદાવનમાં આપી અમે સાચી શ્રધ્ધાંજલી આપવા માંગીએ છીએ અને આ સંસ્થાને બેનમૂન બનાવવાની આશા સાથે તન-મન અને ધનથી અમારી જાતને, આ સંસ્થા માટે સમર્પિત કરી રહ્યા છીએ. અમારી કડવી ફરજને મીઠી બનાવવા જઈ રહ્યા છીએ.

વક્તવ્ય પૂરું થતાં જ હાજર થયેલી મેદનીએ ઊભા થઈ, સૌએ બંનેને તાળીઓથી વધાવી લીધા. બંનેના વિદેશથી આવેલા સંતાનોએ ભેટીને આનંદ સાથે અભિનંદન આપ્યા. સૌથી વધુ આનંદ વૃદ્ધાશ્રમમાં રહેતા વડીલોએ વ્યક્ત કર્યો કારણકે હવે તેમના ટ્રસ્ટીઓ જ તેમના કુટુંબીઓ, કાયમ માટે બનવા જઈ રહ્યા હતા. બધાને આનંદ આનંદ થઈ ગયો.

કોણ કહે છે કે વૃદ્ધાશ્રમ, એ આપણા સમાજનું કલંક છે? આવા વૃદ્ધાશ્રમો તો વડીલોની પાછલી જિંદગી મનપસંદ રીતે વ્યતીત કરવાનું સ્થળ છે. છોરૂ કછોરૂ થયેલા સંતાનો કદાચ વડીલોને આવી સંસ્થામાં નાછૂટકે મૂકી જતા હશે. પણ સંતાનો સાથે ઘરમાં જ રહેતા મા-બાપ કે વડીલો, ભલે સાથે રહેતા હોય પણ સંતાનો અને તેમના સંતાનો, જેમને આ વડીલો માટે સમય નથી. વૈચારિક ઐક્ય ન સાધી શકતા કે હડધુત થતા કે જીવે ત્યાં સુધી જેમ-તેમ ટી.વી. જોઈને કે સાસુ-વહુની કપોળકલ્પિત સીરિયલો જોઈને સમય પસાર કરવા કરતાં આવી સંસ્થામાં મનપસંદ પ્રવૃત્તિ અને સરખી ઉંમરના સંગાથે આનંદમય જીવન પસાર કરે તો શું આ સમાજનું કલંક કહેવાય કે આશિર્વાદ!

મહાવીરસિંહ બાપુ અને વંદનાબેન પટેલે – ભાઈ-બહેને, કડવી ફરજને મીઠી ફરજ ''વૃંદાવન વૃદ્ધાશ્રમ''માં હવે તો 'વેઈટિંગ પીરિયડ' શરૂ થઈ ગયો છે. છતાં બાપુ અને વંદનાબેનની નેમ છે કે, જીવીએ છીએ ત્યાં સુધી ઓછામાં ઓછા વડીલોને જાકારો આપવો અને સૌને પોતાના પરિવારમાં સમાવી લેવા એ જ ધ્યેય રાખવું.

આપને પણ કોઈ મહાવીરસિંહ બાપુ અને વંદનાબેન જેવા સદ્‌ગૃહસ્થોની જાણ હોય તો જણાવજો. સમાજને હજી આવી વ્યક્તિઓની ઘણી જરૂર છે.

૧૨, ઘરઆંગણ ફ્લેટ્સ,
'ચાઈલ્ડ કેર' પાછળ, વિજય ચાર રસ્તા પાસે,
નવરંગપુરા, અમદાવાદ-૯.
મો. ૯૮૨૫૭ ૦૦૦૯૬

સુખી થવા બે શક્તિની જરૂર : સમજશક્તિ અને સહનશક્તિ.

સ્વાસ્થ્ય

મારા હૃદયના ધબકારા વધી જાય છે – પેનિક ડીસઓર્ડર - ૨

● ડૉ. મણિલાલ ગડા (મનોચિકિત્સક) – ડૉ. દીપ્તિ શાહ (ગડા) (મનોચિકિત્સક તથા બાળ મનોચિકિત્સક) ●

આપણે આગળના લેખમાં (કચ્છશ્રુતિ, જાન્યુઆરી-૨૦૧૬ અંક, પાના નં. ૬૯-૭૦) જાણ્યું કે ૪૮ વર્ષના દર્દીના હૃદયના ધબકારા વારંવાર વધી જતા હતા. છાતીમાં દુખાવો થતો હતો. પરસેવો ખૂબ થતો હતો, મુંઝારો થતો હતો. હમણાં જ કંઈ થઈ જશે એમ લાગતું હતું. વારંવાર કરેલી શારીરિક તપાસ (કાર્ડિયોગ્રામ, સ્ટ્રેસ ટેસ્ટ, ૨-ડી ઈકો વગેરે) બધી જ નોર્મલ હતી. આ એક પેનિક ડીસઓર્ડરનો કેસ હતો. પેનિક ડીસઓર્ડરની સારવાર કરતાં ઉપરોક્ત લક્ષણો (વારંવાર હૃદયના ધબકારા, છાતીમાં દુખાવો, મુંઝારો વગેરે) દૂર થયા.

આ લેખમાં પેનિક ડીસઓર્ડર વિશે વૈજ્ઞાનિક માહિતી મેળવીએ.

● **વ્યાખ્યા :**

વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થાએ (World Health Organization – WHO – 'હુ') આવા વારંવારના હૃદયના ધબકારાની બીમારી – પેનિક ડીસઓર્ડરને તનાવજનક (Stress related) માનસિક રોગમાં વર્ણન કર્યું છે.

પેનિક ડીસઓર્ડરના મુખ્ય લક્ષણો નીચે પ્રમાણે છે :

૧. હૃદયના ધબકારાઓ ઓચિંતા, અચાનક, અણધાર્યા આવે છે.
૨. ધબકારાની માત્રા તીવ્ર હોય છે.
૩. ધબકારા ટૂંક સમય માટે થાય છે (short lasting). મોટાભાગના ધબકારાઓ ૩૦ મિનિટથી ઓછા સમય માટે ચાલે છે (self limiting).
૪. ધબકારાઓ વારંવાર (એકથી વધારે વખત) આવે છે.
૫. લક્ષણોમાં હૃદયના ધબકારા વધી જાય છે, છાતીમાં દુઃખાવો ઉપડે છે, ખૂબ જ પરસેવો થાય છે (પરસેવાથી રેબઝેબ થઈ જવાય છે), શ્વાસ રુંધાય છે, મૂંઝવણ થાય છે, હમણાં જ કાંઈક થઈ જશે, હું મરી જઈશ એવું દર્દીને લાગ્યા કરે છે, ચક્કર આવે છે.
૬. સારવાર વગર પણ ધબકારાઓ થોડા સમયમાં નોર્મલ થઈ જાય છે. પરંતુ ફરીથી ધબકારા વધી જાય છે.
૭. 'હાર્ટ ઍટેક આવ્યો છે' 'આ ગંભીર સિરીયસ બીમારી છે', 'હમણાં જ મરી જવાશે' એવું દર્દીને લાગે છે. આ ભયની લાગણીથી વધુ નરવસ થવાય છે.
૮. ધબકારા વધી જાય ત્યારે તથા વચ્ચેના સમયમાં શારીરિક તપાસ તથા લેબોરેટરી તપાસ, કાર્ડિયોગ્રામ, એન્જિયોગ્રાફી, ૨-ડી ઈકો બધું જ નોર્મલ આવે છે સિવાય કે ધબકારા વધારે હોય છે.

● **વ્યાપ અને વિસ્તાર :**

(અ) સામાન્ય વસ્તીના ૨% લોકોમાં પેનિક ડીસઓર્ડરની બીમારી જોવા મળે છે.
(બ) સર્વેક્ષણ દ્વારા તારણ કરવામાં આવ્યું છે કે કોઈપણ એક સમયે ભારતમાં બે કરોડથી વધુ લોકોમાં આ બીમારી જોવા મળે છે.
(ક) પેનિક ડીસઓર્ડરની બીમારીને લીધે કામધંધા પર અનિયમિત જવાથી નાણાંકીય નુકસાન થાય છે.
(ડ) કૌટુંબિક અને સામાજિક પ્રસંગોમાં હાજરી નહીં આપી શકવાથી સામાજિક દૃષ્ટિએ ઉણા ઉતરાય છે.
(ઇ) સારવાર ન થાય તો પેનિક ડીસઓર્ડરથી હતાશાની બીમારી તથા તેની નકારાત્મક અસર તબિયત પર થાય છે.

આગળના લેખમાં વર્ણવેલ કેસમાં (નવીનભાઈનો કેસ) નાણાંકીય, સામાજિક તથા કૌટુંબિક નકારાત્મક અસરો પેનિક ડીસઓર્ડરને લીધે થયેલ.

● **કારણો :**

૧. અનુવાંશિક (વારસાગત) કારણો : પેનિક ડીસઓર્ડર, એ વારસાગત રોગ છે. પેનિક ડીસઓર્ડરના દર્દીના ભાઈ-બહેન, મા-બાપ કે દર્દીના સંતાનોમાં પેનિક ડીસઓર્ડર રોગ હોવાની તથા રોગ થવાની શક્યતા વધુ છે. લોહીનો સંબંધ ધરાવતા પરિવારજનોમાં રોગનું પ્રમાણ વધારે હોય છે.
૨. મનના અવયવોમાં નકારાત્મક ન્યુરોટ્રાન્સમિટર્સ (રાસાયણિક) ફેરફારો : છેલ્લા ત્રણ દાયકામાં થયેલા સંશોધનોએ પુરવાર કર્યું છે કે પેનિક ડીસઓર્ડરની બીમારીમાં મગજમાં આવેલા મનના અવયવોમાં કદ, રચના, રસાયણો (ન્યુરોટ્રાન્સમિટર્સ) તથા કાર્યશક્તિમાં નકારાત્મક ફેરફારો થાય છે.

પ્રિફ્રન્ટલ કોરટેક્ષમાં થતા નકારાત્મક ફેરફારોને લીધે મુંઝારો થાય છે, ડર લાગે છે, નર્વસ થવાય છે, ચિંતાગ્રસ્ત રહેવાય છે.

થેલામસ, હીપોકેમ્પસ, બ્રેઇન સ્ટેમ હાઈપોથેલામસમાં થતા નકારાત્મક ફેરફારોને લીધે ધબકારા વધી જાય છે, ચક્કર આવે છે, શ્વાસ રુંધાય છે, ખૂબ પરસેવો થાય છે.

૩. વ્યક્તિત્વના ગુણદોષ (Personality) : વ્યક્તિના ગુણદોષ પેનિક ડીસઓર્ડરમાં મહત્ત્વનું ઘટક છે. (૧) ભાવનાત્મક લાગણીશીલ સ્વભાવ, (૨) નિરાશાજનક લાગણીઓ / ભાવનાને વ્યક્ત કરવાની અણઆવડત તથા આવી અવ્યક્ત લાગણીઓને દાબી દેવાની વૃત્તિ, (૩) યોગ્ય સમયે 'ના' કહેવાની અસમર્થતા, (૪) વાસ્તવમાં હોય તેના કરતાં વધારે અપેક્ષાઓ, (૫) અસમાધાનકારક જીદ્દી વલણ, (૬) અન્યો જોડે અયોગ્ય સરખામણી વગેરે વલણ વ્યક્તિને પેનિક ડીસઓર્ડરની બીમારી તરફ ધકેલે છે.

૪. અણગમતી / નકારાત્મક સામાજિક ઘટનાઓ : અણગમતા કે નકારાત્મક પ્રસંગો પેનિક ડીસઓર્ડરની બીમારીને પ્રદર્શિત કરે છે. (૧) અંગત સ્વજનનું અકાળ કે આકસ્મિક મૃત્યુ અથવા ગંભીર બીમારી, (૨) માનભંગ કે પ્રતિષ્ઠાભંગનો બનાવ, (૩) પ્રિય પાત્ર સાથે કટુતા, અણબનાવ કે ઝઘડો, (૪) અપેક્ષિત સફળતા ન મળવી, (૫) દીકરા કે દીકરીઓને અપેક્ષિત સફળતા ન મળવી વગેરે પ્રસંગોને લીધે આ બીમારી થવાની શક્યતા વધી જાય છે.

અનુવાંશિક તથા મનના અવયવોના ફેરફારો વ્યક્તિને પેનિક ડીસઓર્ડરની બીમારી તરફ દોરે છે. વ્યક્તિત્વના ગુણદોષથી બીમારી થવાની શક્યતા ખૂબ જ વધી જાય છે. અણગમતી સામાજિક ઘટનાઓ વ્યક્તિને પેનિક ડીસઓર્ડરની બીમારી લાવે છે.

- **લક્ષણો :**

વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા તથા અમેરિકન સાઇકિયાટ્રીક એસોસિએશને પેનિક ડીસઓર્ડરની બીમારીના નીચે પ્રમાણેના લક્ષણો વર્ણવ્યા છે.

૧૩ લક્ષણોમાંથી એકી સમયે ચાર કે તેથી વધારે લક્ષણો હોય તો પેનિક ડીસઓર્ડર બીમારીનું નિદાન કરાય છે :

૧. ગભરામણ થવી / હૃદયના ધબકારા ચૂકી જવા.
૨. છાતીમાં દુખાવો કે મુંઝારો થવો.
૩. પરસેવે રેબઝેબ થવું / ખૂબ પસીનો થવો.
૪. શ્વાસ લેવામાં તકલીફ થવી.
૫. હમણાં કાંઈક થઈ જશે / મરી જઈશ એવી લાગણી અનુભવવી.
૬. ચક્કર આવવા / પડી જઈશ એવો ડર લાગવો.
૭. ઉબકા આવવા / પેટમાં અજબની લાગણી થવી.
૮. ધ્રુજારી થવી.
૯. હાથ, પગ કે શરીરમાં ઝણઝણાટી થવી.
૧૦. હાથ, પગ કે શરીર ઠંડું પડવું.
૧૧. ન સમજાય એવી લાગણી / પાગલ થઈ જઈશ એવો ડર.
૧૨. શ્વાસ રુંધાવો.
૧૩. ગળે ડૂમો ભરાવો.

પેનિક ડીસઓર્ડરની બીમારીની સારવાર વિશે હવે પછીના લેખમાં જાણકારી મેળવીશું.

(ક્રમશઃ)

મનોસ્મૃતિ પોલીક્લિનિક, 'પ્રભુકૃપા', એલ.બી.એસ. માર્ગ,
સર્વોદય હોસ્પિટલ અને હોટલ રાધાકૃષ્ણની બાજુમાં,
ઘાટકોપર (વેસ્ટ), મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૮૬.
ફોન : (૦૨૨) ૨૫૧૪૮૮૫૯

ગ્રુમિંગ માઈન્ડ્સ, ૯૦૯ જી સ્ક્વેર, કલ્યાણ જ્વેલર્સની ઉપર,
રેલવે સ્ટેશન તથા ઘાટકોપર મેટ્રો સ્ટેશનની પાસે, ઘાટકોપર (ઈસ્ટ)
મુંબઈ-૪૦૦ ૦૭૭. ફોન : (૦૨૨) ૨૫૦૧૦૦૦૯

હે પ્રભુ, તારા આશિર્વાદ અને તારી કરુણા માટે હું નતમસ્તક છું. મારે તારી સાથે વાત કરવાની છે અને તને સાંભળવાનો છે. મારી પાસે જે બધું છે, મને જે કાંઈ મળે છે, તે તમામ તારી જ કૃપા છે. પ્રાર્થના મનને સાત્ત્વિક અને શુદ્ધ બનાવે છે. મારી પ્રાર્થના એ તારી સાથેનો સંવાદ છે. એમાં મારે તારી સાથે વાતો કરવાની છે. મારી પ્રાર્થના સાદી, સીધી પણ રચનાત્મક ને હકારાત્મક હોય. જીવન તેં આપ્યું છે અને મારે તે જેવું છે તેવું સ્વીકારવાનું છે. આ વિચાર, આ વલણ પોતે જ ઉત્તમ વસ્તુને મારા તરફ ખેંચી લાવશે. મારે દૃષ્ટિ કેળવવાની છે. એ પછી મને ચારેબાજુ તારા અઢળક આશિર્વાદ વરસતા દેખાશે. મારું હૃદય તારી કરુણાથી છલોછલ છે.

ખનિજ તત્ત્વો – (૭)

• દિલીપ મ. વૈશ્નવ •

આપણી તંદુરસ્તી માટે કુલ ૧૫ અગત્યના ખનિજ તત્ત્વો છે, જે રાસાયણિક પદાર્થો છે અને જમીનમાં આ તત્ત્વો રહેલા છે, જે જમીનમાં ઉગીને તૈયાર થતાં વનસ્પતિ ખાદ્યપદાર્થો દ્વારા (આ ઉપયોગી તત્ત્વો) આપણા શરીરને મળે છે. આ ખનિજ તત્ત્વો આપણી રોગપ્રતિકારક શક્તિ વધારે છે અને તેથી રોગ નિવારક પણ છે. આ બધા માઈક્રોન્યુટ્રિઅન્ટ છે. ખાદ્ય પ્રાણીજ અને વનસ્પતિજન્ય પ્રકારના છે. ખાદ્ય પદાર્થોમાં આ ખનિજ તત્ત્વો સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં છે. આ રાસાયણિક પદાર્થોને કેમિકલ અને ભૌતિક ગુણધર્મો પણ છે. કેમિસ્ટ્રીમાં આ તત્ત્વોને સંક્ષિપ્તમાં ઓળખવા માટે અંગ્રેજી અથવા લેટીન ભાષાના એક કે બે અક્ષરોની સંજ્ઞા આપવામાં આવી છે. આ બધા તત્ત્વો શરીરમાં અનેક પ્રકારના જૈવિક કાર્યો કરે છે.

પ્રથમ ચરણના સાત ખનિજ તત્ત્વોની વિગત તમે વાંચીને સમજી ગયા છો. આ સાત ખનિજ તત્ત્વો છે : (૧) કેલ્શિયમ, (૨) મેગ્નેશિયમ, (૩) ફોસ્ફરસ, (૪) સોડિયમ, (૫) પોટેશિયમ, (૬) ક્લોરાઈડ અને (૭) સલ્ફર. આ દરેકની રોજની જરૂરિયાત ૧૦૦ મિલિગ્રામથી વધારે છે, જે આપણને રોજના નાસ્તા અને ભોજન મારફતે મળે છે.

બીજા ચરણના કુલ આઠ ખનિજ તત્ત્વોમાંથી પાંચ તત્ત્વોની વિગત તમે મેળવી છે. આ તત્ત્વો છે : (૧) આયર્ન (લોહતત્ત્વ), (૨) આયોડિન, (૩) કોપર (તાંબુ), (૪) મેંગેનીઝ, (૫) ઝીંક. હવે બાકી ત્રણ રહ્યા : (૬) મોલિબ્ડેનમ, (૭) સેલેનિયમ અને (૮) ફ્લોરાઈડ. આ આઠ ખનિજ તત્ત્વોની દૈનિક આવશ્યક્તા છે ૧૦૦ મિ.ગ્રામથી ઓછી.

યાદ રાખો કે આ બધા જ ખનિજ તત્ત્વો અનાજ, કઠોળ, શાકભાજી અને ફળો તેમજ પ્રાણીજ પદાર્થોમાંથી મળે છે. બજારૂ પદાર્થોના ખાદ્ય ચીજો અને પીણા મોટેભાગે સ્વાસ્થ્યવર્ધક હોતા નથી અને વારંવાર લેવામાં આવે તો તબિયત માટે નુકસાનકારક છે. જંકફૂડ અને પીણામાં પૌષ્ટિક તત્ત્વો ખૂબ ઓછા હોય અથવા ન પણ હોય. માટે આવા પદાર્થો શક્ય હોય એટલા ટાળવા.

બાકીના ત્રણ ખનિજ તત્ત્વોની વિગત જોઈએ.

(૬) મોલિબ્ડેનમ : ઓછા જાણીતા આ રાસાયણિક તત્ત્વની સંજ્ઞા અંગ્રેજીમાં Mo છે. મોલિબ્ડેનમની શોધ ૧૯૭૮માં સ્વિડિશ વિજ્ઞાની કાર્લ વ્હેલમેસીસે કરી છે. અન્ય ખનિજ તત્ત્વોની જેમ આપણા શરીરના ઘણા અગત્યના જૈવિક કામો કરી શરીરને તંદુરસ્ત રાખે છે. "દૈનિક જરૂરિયાત પુખ્ત ઉંમરની વ્યક્તિઓને ખોરાક દ્વારા ૧૦૦ મિ.ગ્રામથી ઓછી છે. આ તત્ત્વ આપણા લીવર અને દાંતના ઉપરના પડમાં (ઍનેમલ) સારા પ્રમાણમાં છે. આ તત્ત્વ દાંતના સડાને આવતો રોકે છે.

મોલિબ્ડેનમ મિનરલ વોટર તેમજ નળના પાણીમાંથી ઉપલબ્ધ થાય છે. ખાદ્ય સ્રોતોમાં કઠોળની સીંગમાંથી નીકળતા દાણામાં, પાલક જેવી લીલી ભાજી, નટ્સ, અનાજ, સોયાબીન વગેરે છે.

મોલિબ્ડેનમ શરીરમાં બનતા પાચક રસો માટે ઉદ્દીપકમનું કામ કરે છે અને કેન્સર જેવા રોગોથી દૂર રાખે છે. શરીરમાં બળતરા (inflammation) અને ઓટો ઈમ્યુન ડિસઑર્ડરને રોકે છે.

મોલિબ્ડેનમની ઉણપ ભાગ્યે જ જોવા મળે છે. ખાવાના સ્રોતમાંથી જો આ તત્ત્વ ન જ મળતું હોય તો જ ઉણપની પરિસ્થિતિ ઊભી થાય. આ સંજોગોમાં તે વ્યક્તિને અન્નનળીનું કેન્સર થઈ શકે (કેન્સર થવાના અન્ય કારણો પણ હોઈ શકે.)

આ તત્ત્વ દવા સ્વરૂપે મળે છે. કિડનીના દર્દીએ તેના ડૉક્ટરની સૂચના હોય તો જ લેવાની હોય છે. દવાનો અતિરેક કે ઑવરડોઝ કેટલીકવાર નુકસાન કરે છે. ઑવરડોઝથી ડાયેરિયા થાય, વિકાસ રુંધાય, કોપરનું શોષણ ન થાય તો કોપરની ઉણપ વરતાય અને તેથી અન્ય મુશ્કેલીઓ ઉદ્ભવે.

(૭) સેલેનિયમ : સંજ્ઞા Se. ધરતીમાં સેલેનિયમનું પ્રમાણ એકસરખું હોતું નથી, ક્યાંક ન હોય, ક્યાંક ઓછું હોય અથવા ક્યાંક પ્રમાણસર હોય. આમ જેવી જમીન, તે પ્રમાણમાં સેલેનિયમ વનસ્પતિમાં હોય. ચીનના કેશાન નામના પ્રદેશની ધરતીમાં સેલેનિયમ નથી. તો ત્યાં ઉણપની આડઅસરો તે પ્રજામાં જોવા મળે છે.

સેલેનિયમના શોધકો સ્વીડનના રસાયણશાસ્ત્રીઓ હતા. આ શોધ ૧૮૧૭માં થઈ. સ્વિડીશ ભાષામાં સેલેની (Selene)નો અર્થ થાય ચંદ્ર. શોધ પછી

તેનો ઉપયોગ ઘણી ઈન્ડસ્ટ્રીમાં થવા લાગ્યો. જેથી કામ કરનારા લોકોમાં ટોક્ષીસિટીના બનાવ બનતા. સેલેનિયમ બાબતે વિજ્ઞાનીઓનું ધ્યાન આરોગ્ય અને મેડિકલ ક્ષેત્રના અનુસંધાને બહુ મોડું થયું. સંશોધનો બાદ આ તત્ત્વ માનવ શરીર માટે જરૂરી છે, તે સમજ મળી સેલેનિયમ શરીરમાં ઘણા અગત્યના જૈવિક કાર્યો કરે છે, જેના ઘણા બેનીફીટ્સ મળે છે. પુખ્ત વયના લોકોને ખોરાકમાંથી રોજનું ૫૦થી ૧૦૦ માઈક્રોગ્રામ આ તત્ત્વ મળે છે. લોહીમાં તેનું પ્રમાણ પ્રતિ ડેકાલિટરે ૫૦થી ૧૦૦ મિલીલિટર હોય છે. આ તત્ત્વ પુરુષના વૃષણમાં ઉચ્ચ માત્રામાં હોય છે. જેથી શરીરની રોગ પ્રતિકારક શક્તિ વધારે છે અને આથી રોગહારક છે. જો શરીરમાં વિટામિન-ઈ નું પ્રમાણ યોગ્ય સ્તરે હોય તો સેલેનિયમની ખપત ઓછી રહે. થાઈરોઈડના કાર્યમાં સહાયકારક છે.

સેલેનિયમના સ્રોતો છે : માંસ, માછલી, ઇંડા, મશરૂમ્સ, અનાજ, ફળો અને શાકભાજી. શરીરમાં એક પાચક રસ (Enzyme) જેનું નામ ગ્લુટોથિયોન પેરાડોસ છે, તેમાં સેલેનિયમ હોય છે.

નોર્મલ અને તંદુરસ્ત માનવીને આ તત્ત્વની ઉણપ જણાતી નથી. ઉણપના કિસ્સામાં લીવરની અને સ્નાયુઓની બીમારી થઈ શકે.

સેલેનિયમનો ઉપયોગ મેટ પોલીશ અને વસ્તુઓને કાટ ન લાગે તે માટે અને અન્ય કેટલાક ઉદ્યોગોમાં થાય છે. અહીં ટોક્ષીસિટી થઈ શકે છે. સેલેનિયમની ટોક્ષીસિટીને સેલીનોસીસ કહેવાય છે. ટોક્ષીસિટીના કેસમાં ડાયેરિયા થાય, માથાના વાળ ખરે, વજન ઓછું થાય, મોઢામાંથી લસણ જેવી દુર્ગંધ આવે. સેલેનિયમનો ઉપયોગ દવામાં થાય છે.

(૮) ફ્લોરાઈડ : સંજ્ઞા છે Fl. મૂળ તત્ત્વ ફલોરીન વાયુ સ્વરૂપે છે પણ ક્ષારરૂપે ફ્લોરાઈડ છે. જે પાણીમાં પુષ્કળ પ્રમાણમાં છે. જમીનમાં પણ ખરું. આશરે ૯૦% ફ્લોરાઈડ આપણા હાડકાઓ અને દાંતમાં હોય છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો દાંત અને હાડકાઓના બંધારણમાં ફ્લોરાઈડનું મુખ્ય કામ છે. અને વળી આથી આ ફ્લોરાઈડ દાંત અને હાડકાઓમાં સડો આવતો રોકે છે.

મુખ્ય સ્રોત પાણી છે પણ કેટલાક ખાદ્યપદાર્થોમાં પણ આ તત્ત્વ છે. પનીર અને ચા ની પત્તીમાં તેમજ દરિયાની માછલીઓ પણ ફ્લોરાઈડ સારા પ્રમાણમાં ધરાવે છે.

પીવાના પાણીમાં ફ્લોરાઈડનું પ્રમાણ એક લિટરમાં ૦.૫થી ૦.૮ મિ.ગ્રામ હોવું જરૂરી છે. આ આપણી રોજની જરૂરિયાત છે. જો આ પ્રમાણ કરતા પીવાના પાણીમાં ફ્લોરાઈડ વધારે હોય તો ફ્લોરોસીસ નામનો રોગ થાય છે. ફ્લોરોસીસ રોગગ્રસ્ત વિસ્તારોના પીવાના પાણીમાં ફ્લોરાઈડનું પ્રમાણ દર એક લિટરે ૩થી ૧૦ મિ.ગ્રામ જેટલું નોંધાયું છે. ફ્લોરોસીસ હાડકાં અને દાંતને થતી એક બીમારી છે. ડેન્ટલ ફ્લોરોસીસમાં દાંત પર અમુક કલરના ડાઘા પડે અને દાંત નબળા થાય અને સડવા લાગે, જ્યારે સ્કેસટન ફ્લોરોસીસમાં ઓસ્ટીઓપોરોસીસ અને આર્થરાઈટીસ થાય (હાડકાંઓ નબળા પડે અને હાડકાંઓના સાંધાઓમાં દુઃખાવો થાય.) આ બીમારી પીડા આપનારી અને પંગુ અને અશક્ત બનાવી દે તેવી છે.

ભારતમાં આ રોગ ડૅમ નજીકના વિસ્તારોમાં રહેનારા અને જે પ્રદેશમાં માત્ર જુવાર વધારે ખવાતી હોય તેવા વિસ્તારોના મોટાભાગના લોકોમાં જોવા મળે છે. એટલે કે પાણી અને જુવારમાં ઉચ્ચ માત્રામાં ફ્લોરાઈડનું પ્રમાણ વધારે હોવાથી આ સમસ્યા ઉદ્ભવે છે. ભારતના ૧૫ રાજ્યોમાંથી ૧૦ રાજ્યો ફ્લોરોસીસ વિસ્તારમાં છે. દેશની ૧૫ મિલિયન વસ્તી આ રોગથી પીડિત વિસ્તારમાં રહે છે. જેમાંથી ૧૧૭ લાખ ફ્લોરોસીસના દર્દીઓ જે તે સમયે નોંધાયા હતા. ગુજરાતમાં ૯૦,૭૦૪ જેટલા ફ્લોરોસીસના દર્દીઓ જોવા મળ્યા હતા. ફ્લોરોસીસને નિયંત્રણમાં રાખવા માટે રાષ્ટ્રીય ધોરણે સરકાર તરફથી પ્રોગ્રામ કાર્યાન્વિત છે. ૨૦૧૪માં લોકસભામાં પૂછાયેલા પ્રશ્નના જવાબમાં જાણવા મળ્યું હતું કે છેલ્લા પાંચ વરસના સમયગાળા માટે આ યોજના માટે જે નાણાંકીય સહાય સરકાર તરફથી આપવામાં આવી હતી તેમાંથી માત્ર ૨૫% જેટલો જ ખર્ચ ઉક્ત યોજના માટે થયેલ હતો!

ફ્લોરાઈડ બેધારી તલવાર જેવું કામ કરે છે. શરીરમાં જરૂરિયાત કરતાં ઓછું જાય તો પણ દુઃખ અને વધારે જાય તો પણ દુઃખ. દાંતમાં સડો રોકવા માટે ફ્લોરાઈડ જરૂરી છે. ઉણપના કેસમાં દાંતમાં સડો થાય અને જો વધારે પ્રમાણમાં આ તત્ત્વ શરીરને મળે તો આગળ કહ્યા મુજબ ફ્લોરોસીસની બીમારી થાય.

લેડ (સીસું), મરક્યુરી (પારો) અને કેડમિયમ – આ ખનિજ પદાર્થો ઝેરી છે.

બીજા ચાર તત્ત્વો – કોબાલ્ટ (કોબાલ્ટ વિટામિન B12 માં રહેલું છે), નીકલ, ક્રોમિયમ અને લીથિયમ પણ છે, જે જરૂરી જૈવિક કામગીરી કરે છે. સોડિયમ, પોટેશિયમ અને ક્લોરાઈડ તબીબી ક્ષેત્રે ઈલેક્ટ્રોલાઈટ્સ હોવાને કારણે ખૂબ જ અગત્યના છે. ઉપરના બધા જ તત્ત્વો આપણને પાણી અને મુખ્યત્વે પ્રાણીજ અને શાકાહારી ખોરાકમાંથી મળે છે, જે આપણી તંદુરસ્તી માટે જરૂરી છે. ઈમ્યુનિટીનો વધારો કરે

છે અને રોગમુક્ત રાખે છે. આ બધા લાભો જંકફુડ કે તેવા પ્રકારના પીણામાંથી ઓછા મળે કે ન પણ મળે. 'કચ્છશ્રુતિ'ના ઓક્ટોબર-૨૦૧૫ના અંકમાં વૈદ્ય શ્રી લલિતભાઈએ ઘણા સ્વાસ્થ્યવર્ધક ખોરાક, ઘાણીનું સીંગતેલ, ફણગાવેલા કઠોળ, સરગવો, ખજૂર, ગાયનું દૂધ અને પાણી વિશે સરસ માહિતી આપી છે. તેમણે ઋતુ ઋતુ અનુસાર અને વ્યક્તિની તાસીર મુજબ પથ્ય ખોરાક સ્વાસ્થ્ય સાચવવા માટે હિમાયત કરી છે. બહેન શ્રી રેખાબેન શુક્લે (મહિલા વિશ્વ) 'આટલું નહીં જ ખાવું' માં જે પદાર્થો જણાવ્યા છે, તે યથાર્થ છે. માટે આ બાબતે જે કહેવાનું હતું તે તેમણે કહ્યું છે. જેથી આ બાબતે પુનરાવર્તન કરતો નથી. સૌને વિનંતી છે કે જંકફુડ અને તેવા પીણાને તમારા શરીરમાં વારંવાર ઠાલવશો નહીં. ખોરાક, પાણી અને હવા (પ્રાણવાયુ) આપણા તન અને મનને તંદુરસ્ત રાખવા માટે દવા અને ડૉક્ટરનું કામ કરે છે.

ખનિજ તત્ત્વોની ઉણપના કારણો મેં આપને કેટલાક લેખોમાં સમજાવ્યા છે. ખાધા ખોરાકીની ચીજોમાં અસહ્ય મોંઘવારી છે, જે કૂપોષણ માટે જવાબદાર છે. આપણા દેશની આશરે અડધી વસ્તી કૂપોષિત છે, જે નકારી શકાય તેમ નથી. કૂપોષણની જેમ મોટાપાની સમસ્યા પણ એટલી જ ગંભીર છે. ગરીબ, નિમ્ન મધ્યમ વર્ગ અને મધ્યમ વર્ગમાં પોષક તત્ત્વોનો અભાવ છે. ઉચ્ચ મધ્યમ વર્ગ અને પૈસાદાર લોકોમાં સ્થુળતાની સમસ્યા છે. જે બંને કારણો માંદગી સર્જે છે. 'દાલ રોટી ખાઓ, પ્રભુ કે ગુણ ગાઓ...' એ ગીત હવે ગરીબોની જગ્યાએ શ્રીમંતો માટે વાજબી છે.

ઓક્ટોબર-૨૦૧૫માં ફેડરેશન ઑફ ઇન્ડિયન ઈન્ડસ્ટ્રી (સી.આઈ.આઈ.) અને કોર્પોરેટ સોશિયલ રીસ્પોન્સિબિલિટી (સી.એસ.આર.) તરફથી એક સેમિનાર કૂપોષણને દૂર કરવા માટે યોજાયો હતો, જેમાં સંસ્થાના તજજ્ઞો, રાજ્યપાલશ્રી, સરકારશ્રીના બે આઈ.એ.એસ. અધિકારીઓ અને અન્ય વિષય જ્ઞાતાઓ વગેરે હાજર રહ્યા હતા અને પોતાના વિચારો જણાવ્યા હતા. વિશ્વના કુલ કૂપોષિદ બાળકોમાંથી ૩૩% બાળકો આપણા ભારતના છે. આ બંને સંસ્થાઓએ ભારતના ફુડ ઉદ્યોગો સાથે મળીને ફોર્ટીફાઈડ (પોષક તત્ત્વો ભરેલા) ખાવાની ચીજવસ્તુઓ સસ્તા દરે લોકોને મળતી રહે તે માટે હાથ મિલાવ્યા છે. રાજ્યપાલશ્રીએ ખોરાક અંગેની જૂની માન્યતા અને ડહાપણ તેમજ સમજણને જાગૃત કરવા પર આગ્રહ કર્યો હતો. સી.આઈ.આઈ.ના ઍગ્રોફેડ પ્રોસેસીંગના ગુજરાત રાજ્યના ચેરમેન પરાગ દેસાઈએ જણાવ્યું હતું કે દરેક ખાદ્ય પદાર્થોમાં કેટલા પોષક તત્ત્વો સમાયેલા છે અને તેની સ્વાસ્થ્ય પર શું અસર થાય છે તેની નિયમિત ધોરણે તપાસ થવી જોઈએ. આઈ.એ.એસ. ડૉ. એસ.કે. નંદાએ જણાવ્યું હતું કે "રોગોનો ઈલાજ પિલ (દવા)માં નહીં પણ મિલ (ખોરાક)માં શોધવાની જરૂર છે." (સૌજન્ય : નવ ગુજરાત સમય, તા. ૧-૧૧-૨૦૧૫) આ જ બાબતે હજારો વરસો પહેલાં હિપોક્રિસ્ટે કહ્યું છે કે : "LET THOU FOOD BE THEIR MEDICINE AND THEIR MEDICINE BE THOU FOOD" (આપનો ખોરાક આપની દવા છે, અને દવા એ જ આપનો ખોરાક છે.)

સ્વસ્થ રહેવા માટે આટલું જરૂર કરો :

૧. દિવસની કુલ ૧૪૪૦ મિનિટ્સમાંથી ૪૦ મિનિટ ચાલો. થોડો સમય પ્રાણાયામ અને મેડીટેશન માટે ફાળવો.
૨. શાકાહારી પદાર્થો આરોગો. દરરોજ અઢીથી ત્રણ લિટર પાણી પીવો અને ફાસ્ટ ફુડ, જંક ફુડ અને પીણાનો ત્યાગ કરો.
૩. પેટનો પા ભાગ પોષક ખોરાક માટે રાખો, પા ભાગ પાણી અને પા ભાગ હવા માટે, પા ભાગ ખાલી રાખો.
૪. તેલ, ઘી, ખાંડ, મીઠું અને મેંદો આરોગવામાં સંયમ રાખો.
૫. નકારાત્મક ભાવથી દૂર રહો. દસ મિનિટ તાળી પાડો, ગીત, ભજન ધૂન ગાઓ.
૬. હસતા રહો, પ્રેમથી લોકોને મળતા રહો અને આનંદિત પ્રફુલ્લિત રહો. ખાવાપીવાની કુટેવોથી દૂર રહો. ભોજન પ્રસન્ન મનથી આરોગો. આરોગ્ય આપણી સાચી સંપત્તિ છે, એને જાળવો.

ખનિજ તત્ત્વોની વાત અહીં સમાપ્ત થાય છે. અન્ય પોષક તત્ત્વો જેવા કે કાર્બોહાઈડ્રેટ્સ, પ્રોટીન અને ફેટ (ચરબી)ની વાત ક્યારેક કરીશું.

(સમાપ્ત)

સંદર્ભ : ઇન્ટરનેટ, મેડિકલ બાયોકેમિસ્ટ્રી અને પી.એસ.એમ.ના પુસ્તકો

૭/૭ અનિક એપાર્ટમેન્ટ,
આર.જે.ટી. કોમર્સ કૉલેજ પાસે,
વસ્ત્રાપુર (ગામ), અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫.
મો. ૦૯૯૯૮૮ ૧૮૨૧૫

Matrimonial Ad. in Delhi News-paper.

26 Year boy with odd Number Car looking for a suitable girl with even number car. Suitable candidate please reply with pictures of girl and number plate.

સપ્તરંગ

A day without a laugh, is a day wasted!

• Presented by : Dilip Vaishnav •

Husband : Where are you going?

Wife : I'm moving to my mother.

Husband also starts packing his clothes.

Wife : Now where are you going?

Husband : I'm also moving to my mother.

Wife : And what about the kids?

Husband : Well, I guess. If you are moving to your mother and I'm moving to my mother, they should move to their mother.

Clothes unpacked.

☺ ☺ ☺

Wife : Why are you home so early?

Hubby : My boss told me to go to hell!

☺ ☺ ☺

Doctor : How is your headache?

Patient : She's out of town!

☺ ☺ ☺

No man can ever be satisfied with 4 things in life : (1) Cellphone, (2) Automobile, (3) TV, (4) Wife.

Why?

Because there is always a better model in the neighborhood.

☺ ☺ ☺

Compromising does not mean you are wrong and your wife is right.

It only means that the safety of your head is much more important than your ego!

☺ ☺ ☺

Whisky is a brilliant invention.

One double and you start feeling single again.

☺ ☺ ☺

It is said that when a woman closes her eyes, she sees the person she loves the most.

And when a man does that :

The slide show begins.

☺ ☺ ☺

Q : If a woman is quiet, what day is it?

A. : Who cares, just enjoy the day.

☺ ☺ ☺

The woman who invented the phrase...

"All men are the same" was a Chinese woman who lost her husband in a crowd.

☺ ☺ ☺

There are 3 kinds of men in this world. Some remains single and make wonders happen.

Some have girlfriends and see wonders happen.

Rest get married and wonder what happened!

☺ ☺ ☺

Wives are magicians...

They can change anything into argument.

માથાને આઈસ ફેક્ટરી બનાવો અને જીભને સુગર ફેક્ટરી બનાવો તો ઝઘડાનો અંત આવી જાય.

To Register Your Name in "Kutchi Telephone Directory - 2016" (For Ahmedabad - Gandhinagar Only)
Click on Link : **www.kutchisamaj.amdavad.com**

સંકલ્પ બળ

● યશ રાય ●

આપણામાં સંકલ્પનું બળ હોવું જરૂરી છે. જો સંકલ્પ-બળ ન હોય તો આપણે કંઈ જ કરી શકીએ નહીં. આપણું સંકલ્પ-બળ જેટલું વધારે દૃઢ અને વધારે મજબૂત હશે, તેટલું વધારે કામ આપણે કરી શકીશું. એટલું જ નહીં, આપણું સંકલ્પ-બળ જેટલું શક્તિશાળી અને દૃઢ હશે તો તેટલા જ પ્રમાણમાં આપણે આપણા જીવનને સફળ અને સુખી બનાવી શકીશું.

તકવાદીઓ માટે તકની તલાશ નથી હોતી,
ચણેલી ઈમારત કદી નકશામાં નથી હોતી,
સફળતા જિંદગીની હસ્તરેખામાં નથી હોતી,
કોશિશ કરવાવાળાની ક્યારેય હાર નથી હોતી.

★

કદમ અસ્થિર હોય તો તેને કદી રસ્તો નથી જડતો,
અડગ મનના મુસાફરને હિમાલય પણ નથી નડતો.

★

નથી બનવું અમારે ફૂલ ઉપવનનાં ક્ષણની જેને સુગંધ હોય,
અમારે તો બનવું છે માનવ જેવું વ્યક્તિત્વ વિરલ હોય.

★

અમને નાખો જિંદગીની આગમાં, આગને પણ ફેરવીશું બાગમાં,
અમે સર કરીશું આખરે મોરચા, મોતને પણ આવવા દો લાગમાં.

★

હર સપને કો અપની સાંસો મેં ભર લો,
હર મંજિલ કો અપની બાંહો મેં ભર લો,
હર જીત હૈ આપકી, બસ અડગ નિરધાર કે સાથ
અપને લક્ષ્ય કો અપની આંખો મેં ભર લો.

★

માના કિ ઈન્સાનોં કે કોઈ પર (પાંખ) નહીં હોતા,
મુઠ્ઠીમેં બંદ કિસીકા કોઈ મુકદ્દર નહીં હોતા.

કોશિશ કરે ઈન્સાન તો ક્યા નહીં હો સકતા,
સોને કી તરહ તપ કર ઈન્સાન હૈ નિખરતા.

કાંટે હૈં બહુત દૂર તક મંઝિલ કી રાહોં મેં,
જીવન કભી ફૂલોં સે ભરા બિસ્તર નહીં હોતા.

પૈદાયશી કોઈ ભી ઈન્સાન સિકંદર નહીં હોતા,
ઊડને કી ગર ચાહ તો આસમાં કમ નહીં હોતા.

★

મંજિલે ઉન્હીં કો મિલતી હૈં જિનકે સપનોં મેં જાન હોતી હૈ,
પંખોં સે કુછ નહીં હોતા, હોંસલોં મેં ઉડાન હોતી હૈ.

૮, મીના ફ્લેટ્સ, બીજા માળે,
રાધાવલ્લભ મંદિરની સામે, જવાહરચોક, મણિનગર,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૮. મો. ૯૮૨૪૭ ૨૫૪૭૪

ટેન્શન

નાસ્તો કાબૂલમાં

લંચ લાહોરમાં

ડિનર દિલ્હીમાં....

....ટેન્શન બાંગ્લાદેશને થઈ રહ્યું છે કે હલકા થવા ક્યાંક અમારે ત્યાં ના આવી ચડે, મોદીસાહેબ!

પ્રગતિ

"આ ચીનાઓ ભલે ગમે એટલી પ્રગતિ કરી લે, પણ એક બાબતમાં તો ભારતવાળા જ ચેમ્પિયન રહેવાના."

"શેમાં?"

"ચાલુ બાઈકે એક હાથ વડે પાઉચ તોડીને માવો મોંમાં નાંખવાની રીતમાં..."

To Register Your Name in "Kutchi Telephone Directory - 2016" (For Ahmedabad - Gandhinagar Only)
Click on Link : **www.kutchisamaj.amdavad.com**

સંસ્થા / વ્યક્તિ વિશેષ

મુંબઈને વિશ્વકક્ષાના ફિલ્મસિટીની ભેટ

• કનૈયાલાલ જોશી •

શ્રી મહેન્દ્રભાઈ સંગોઈ

મુંબઈ, એ વ્યાપારનું મુખ્ય મથક છે, તેમ ફિલ્મ ઉદ્યોગનું હબ છે. ગોરેગામમાં ફિલ્મસિટી છે. જ્યાં ફિલ્મો, સિરિયલોનું શૂટિંગ ચાલતું હોય. એટલે ફિલ્મમાં કામ કરવાના સપનાં જોતાં યુવા યુવતીઓ દેશભરમાંથી મુંબઈ આવે છે. મુંબઈ નજીક એક બીજી ફિલ્મસિટી વિકસી છે, એ છે રામદેવ ફિલ્મસિટી.

આમ રામદેવ ફિલ્મસિટી દહીંસર ચેકનાકાથી દસ મિનિટના અંતરે છે અને ઈન્ટરનેશનલ ઍરપોર્ટથી અડધા કલાકના અંતરે છે. શહેરની ધમાલ અને શોરબકોરથી દૂર શાંત વાતાવરણ હોવાના કારણે ફિલ્મમેકરોમાં આ ફિલ્મસિટી બહુ ઝડપથી પ્રિય બની ગયું છે. ૯ એકર ભૂમિ પર પથરાયેલી ફિલ્મસિટીમાં વિશાળ અને અદ્યતન ટેકનોલોજીથી સજ્જ છ સ્ટુડિયો છે. જેમાં બે સ્ટુડિયો ૧૫,૦૦૦ ચોરસ ફૂટના છે, બે ૧૩,૦૦૦ ચોરસ ફૂટ અને બે ૮,૦૦૦ ચો.ફૂટના છે. હાઈટ ૩૮ ફૂટની છે. તમામ સ્ટુડિયોમાં ૨૦૦ કિલોવૉટ વીજ કનેક્શન છે અને લક્ઝરી મૅકઅપ રૂમ છે. લાઈટિંગ ગ્રીડ અને કેટવૉકની સુવિધા છે. તમામ સ્ટુડિયો ફુલ્લી એરકન્ડિશન્ડ છે. શુટીંગ માટે ૪૦ ફૂટ પહોળા અને ૫૦૦ ફૂટ લાંબા રોડ છે.

રામદેવ ફિલ્મસિટીના કારણે મોંઘી કારોની અવરજવર અહીં થવા લાગી છે. આ વિસ્તારમાં ઉદ્યોગો છે, હજુ વધુ ઉદ્યોગ આવવાની પૂરી શક્યતા છે. ફિલ્મસિટીના કારણે આ વિસ્તાર ધમધમવા લાગ્યો છે. રામદેવ ફિલ્મસિટીનું નિર્માણ કોણે કર્યું છે એ જાણો છો? આ ફિલ્મસિટી, એ **મહેન્દ્રભાઈ સંગોઈ**નું બ્રેઈન ચાઈલ્ડ છે. આ મહેન્દ્રભાઈ સંગોઈ જીવદયાનાં કાર્યો, મેડિકલ સેવા અને માનવીય કાર્યો માટે જાણીતા છે. કન્સ્ટ્રક્શન અને સિમેન્ટ બ્લોકના ઉત્પાદક છે. હવે તેમણે ફિલ્મ ઉદ્યોગમાં નામ રોશન કર્યું છે. પણ એમને ફિલ્મસિટીનું નિર્માણ કરવાનો વિચાર કેમ આવ્યો?

બહુ સાદા અને સરળ પ્રકૃતિના મહેન્દ્રભાઈએ કહ્યું કે વર્ષો પહેલાં વસઈ તાલુકામાં મેં જમીન લઈ રાખી હતી. આસપાસમાં ઉદ્યોગ આવવા લાગ્યા હતા. મેં વિચાર્યું કે મારે શું કરવું? પછી સમગ્ર દેશમાં સર્વે કર્યો. ભારતમાં શ્રેષ્ઠ ફિલ્મસિટીની આવશ્યક્તા છે. આખરે મેં નિર્માણ કર્યું. રામદેવ ફિલ્મસિટી ભારતમાં સર્વશ્રેષ્ઠ છે, એ બાબતમાં બેમત નથી. ત્રણ વર્ષ થયાં છે, ચોવીસ કલાક સ્ટુડિયોઝ ધમધમે છે.

એમણે કહ્યું, 'મોહન જો દારો' ફિલ્મનું શુટીંગ અહીં થયું જેના માટે રિતીક રોશન ત્રણ મહિના આવતો જતો હતો. 'દેવો કે દેવ મહાદેવ' અને 'એક થા રાજા એક થી રાની' સિરિયલોનું અહીં શુટિંગ થયું છે. હાલમાં પણ સિરિયલોનું શુટિંગ ચાલે છે.

એકવડિયો બાંધો, સાદો પોષાક અને સાદી રહેણીકરણીવાળા મહેન્દ્રભાઈ સંજોગોના કારણે મેટ્રિકથી વધુ ભણી ન શક્યા. નાનપણથી જ કંઈક નવું કરવાના વિચારો આવતાં માત્ર ૧૫ વર્ષની ઉંમરે મુંદ્રા તાલુકાના ટોડા ગામમાં અનાજ કરિયાણાનો ધંધો શરૂ કર્યો. પછી મુંદ્રામાં એક દુકાન ખોલી. આ બધું કરતા હતા પણ મનમાં એમ થતું કે મારે હજુ બીજું કામ કરવાનું છે. છેવટે વતન છોડીને મુંબઈ આવ્યા. બાંધકામ માટે વપરાતી રેતી, કપચી, ઇંટો વગેરેના સપ્લાયરોનું કામ શરૂ કર્યું. ધંધો જામવા લાગ્યો પછી પ્રોપર્ટી લાઈનમાં ડગ માંડ્યા. એ પછી સિમેન્ટ બ્લૉક બનાવવા લાગ્યા. સિમેન્ટ બ્લૉકના પ્લાન્ટની ગણના દેશના ટોપના પ્લાન્ટ્સમાં થાય છે.

૧૯૮૫થી બિલ્ડિંગ ડેવલપર તરીકે આગળ આવ્યા. એમણે દહીંસર અને તેની આજુબાજુમાં બિલ્ડિંગ બાંધી છે અને પાંચ-સાત ઈન્ડસ્ટ્રિયલ એસ્ટેટ ઊભા કર્યા છે. તેઓ અત્યાર સુધી ધંધાકીય પ્રવૃત્તિ રામદેવ ગ્રુપના નામથી કરે છે. મુંદ્રા શહેરમાં રામદેવનગરનો પ્રોજેક્ટ શરૂ કર્યો. દહીંસરમાં જૈન ધર્મસ્થાનનું નિર્માણ કર્યું છે. બે હજાર ચો.ફૂટના આ આશ્રમમાં સાધુ-સાધ્વીજીના વૈયાવચ્ચ અંગેની પ્રવૃત્તિઓ પણ શરૂ કરી. દહીંસરનું લોકપ્રિય ક.વી.ઓ. જૈન માનવ કલ્યાણ કેન્દ્રના સર્જનમાં પણ મહેન્દ્રભાઈની ભૂમિકા મહત્ત્વની રહી છે, કે જ્યાં નાતજાતના ભેદ વિના સેવા અપાય છે. એ પછી નવનીત હોસ્પિટલ અને નવનીત હાઈટેક હોસ્પિટલમાં પણ તેઓ ફાઉન્ડર છે.

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં.-૪૮ ઉપર)

જીવદયા પ્રેમીઓ.... દાનવીર દાતાઓ.....

આપના પરિવારમા આવતા વિવિધ પ્રસંગોએ તેમજ કુદરતી મુશ્કેલભર્યા અવસરોએ આપના અમુલ્ય દાનની સરવાણીનો મોટો પ્રવાહ પાંજરાપોળો તરફ વાળો

કચ્છની કોઈપણ ૮૦ પાંજરાપોળમાં દાન મોકલાવવા માર્ગદર્શન અને પશુસંખ્યા જાણવા ફોન કરી શકો છો અથવા પ્રતિનિધિઓને રૂબરૂ બોલાવી શકશો.

શ્રી કચ્છ જિલ્લા પાંજરાપોળ ગૌશાળા સંગઠન

માતુશ્રી મેઘબાઈ અને પિતાશ્રી ધારશી માલશી ભેદા-મોખા (થાણા)

કાર્યાલય શ્રી અશાપુરા રીંગરોડ, સોનીવાડ, સોનીવાડ કોમ્પલેક્ષ, પહેલો માળ, ઓફિસ નં. ૧૨૭ । ૧૩૦ ભુજ - કચ્છ (ગુજરાત), ૩૭૦ ૦૦૧ ફોન : ૦૨૮૩૨ - ૨૨૭૩૦૪ મો. : ૦૯૯૦૪૮૩૧૫૧૪

મુંબઈ ઓફિસ :

માતુશ્રી મેઘબાઈ અને પિતાશ્રી ધારશી માલશી ભેદા-મોખા (થાણા)

૩૦૭ । ૩૧૧ સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ રોડ, ૧૩ કાનજી મેનશન, ગોકુલ ધામ હોટલની બાજુમા, મુંબઈ ૪૦૦ ૦૦૪ ૨૩૮૧૩૭૩૩, ૬૬૩૮૦૫૦૦, ૯૯૨૦૨ ૯૮૭૨૬, ૯૯૧૩૯ ૫૩૮૫૬

Available on HIRE

- Gas Engine Driven Generators Range : 50 KVA to 10 Mega Watts
- Gas Engine Driven Gas Compressors Range : 10 HP to 8000 HP
- Oil & Gas Processing Equipments Readily Available
- Work Over Rig 100 Ton, 50 Ton & 30 Ton Capacity
- 120 kg/cm2 Air Compressors

We Provide

- Complete equipment Readily Available
- Spare Parts
- Operation & Maintenance
- Engineering Consultancy

Corporate Office :
Deep Industries Limited
6th Floor, N.G. Tower,
Opp. Fun Republic Cinema,
S.G. Highway, Ahmedabad - 380 015.
Tel # 91-79-26862076/78
Fax # 91-79-26862077

Registered Office :
Deep Industries Limited
Opp. Suryanarayan Bunglows,
State Highway, Motera,
Dist. Gandhinagar.
Phone # 91-79-27571128
Fax # 91-79-27502464
Email info@deepindustries.com

શ્રી ગીતાબેન રાંભિયા પરિવાર ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ (ગીતા સેના) રજિ. ન. ઈ૧૦, ૯૧૦

શ્રી ગીતાબેન રાંભિયા સ્મૃતિ અહિંસા ટ્રસ્ટ (ગીતા સેના) રજિ. ન. ઈ૧૧, ૧૯૨

Email : gitaben_rambhiya@yahoo.com • Website : www.gitabenrambhiyatrust.org

ગેરકયદેસર કતલખાને જતા અબોલ જીવોને બચાવી અભયદાન અપાવવાની કામગીરી
અત્યારસુધી ૮૦,૦૦૦ થી વધુ અબોલ જીવોને બચાવેલ છે.
રખડતા બીમાર તથા ઘવાયેલ પશુ-પક્ષીઓને સ્થળ ઉપર સારવાર અપાવવા
એનિમલ હેલ્પલાઈન ચલાવવામાં આવે છે.
અત્યારસુધી ૫૫,૦૦૦ થી વધુ અબોલ જીવોને સારવાર અપાયેલ છે.
કચ્છ થી અમદાવાદ તબીબી સારવાર અર્થે આવતા દર્દીઓને સંસ્થાના કાર્યકર્તાઓ સહાયરૂપ બને છે.
અત્યારસુધી ૬૦૦૦ થી વધુ દર્દીઓને મદદરૂપ થયેલ છે.
સંસ્થાના જીવદયા તેમજ માનવસેવાના કાર્યમાં આપ સૌને સહકાર આપવા નર્મ વિનંતી.

૧૧૪૦, ગીતાભવન, માંડવીની પોળ, માણેકચોક, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૧
ફોન : (૦૭૯) ૨૨૧૪૧૧૯૭, ૨૨૧૪૯૫૫૦, ૨૨૧૧૧૪૬૭, ૬૫૪૪૭૫૫૦

સંસ્થાને આપનુ દાન ૮૦જી(૫) મુજબ કરમુક્તિને પાત્ર છે.

જીવદયા કરૂણા અહિંસા લુણી પાંજરાપોળ

શ્રી વર્ધમાન જીવદયા કેન્દ્ર

(લુણી - મુંબઈ) કુ. જ્યોતિ અહિંસાધામ

પંચગવ્ય આયુર્વેદીક ઓષધીઓનું નિર્માણ

પંચગવ્ય આયુર્વેદીક ઓષધીઓનું નિર્માણ અને ટ્રેનીંગ સેન્ટર

બિમાર પશુ-પક્ષીઓનુ દવાખાનુ

એક થી દસ વર્ષ બાળકો માટે પીગી બેંક

બેસ્ટ પાંજરાપોળ, ગૌશાળા, મહાવીર જીવદયા એવોર્ડ, કચ્છગૌરવ-અહિંસારત્ન

કાર્યાલય : ૩૧૫, સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ રોડ, કાનજી મેન્સન, ગોકુલધામ હોટલની બાજુમાં, અલંકાર સિનેમાની પાસે, મુંબઈ - ૪ ફોન : ૨૩૮૧૩૭૩૩, ૬૬૩૮૦૫૦૦

કાર્યક્ષેત્ર : ગામ - લુણી, તાલુકા - મુંદ્રા, જિલ્લો - કચ્છ - ૩૭૦ ૪૧૦
ફોન : ૦૨૮૩૮ - ૨૮૧૧૩૬ • ફેક્સ : ૦૨૮૩૮ - ૨૮૧૨૭૦

॥ જય માતાજી ॥

જયમલસિંહ ઝાલા
૯૮૨૫૭ ૧૯૬૭૮
૯૪૦૯૦ ૪૦૬૭૬

પ્રતાપસિંહ પેંડાવાળા
(બાપુ પેંડાવાળા-માંડવી કચ્છ)

કચ્છી પેંડા અને કચ્છી ગુલાબપાકના સ્પેશિયાલિસ્ટ

શિયાળાની સિઝનમાં કચ્છી અડદિયા, ગુંદરપાક, અંજીરપાક મળશે.

કાજુકતરી, શુધ્ધ ઘી, દૂધ, માવા, ડ્રાયફ્રુટની મીઠાઇ તથા નમકિન્સ

૩, સુકીર્તિ ટાવર, શ્રેયસ સોસાયટી પાસે, આગમ એવન્યુ સામે, પ્રેરણાતીર્થ દેરાસર રોડ, સેટેલાઇટ, અમદાવાદ.
શ્રી રાણેશ્વર રોડ, માંડવી-કચ્છ. ફોન : ૦૨૮૩૪-૨૩૦૦૪૪

મો.: ૯૯૭૯૮ ૮૧૪૮૭ ફોન : ૦૭૯-૨૬૭૬૩૫૪૪, ૦૭૯-૨૬૭૬૩૪૬૫

શ્રી હરિ ટ્રાવેલ્સ

યુ-૨૮, રત્નમણી કોમ્પ્લેક્ષ, જોધપુર ચાર રસ્તા પાસે, સેટેલાઇટ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫.

દર રવિવાર અને પૂનમ

મહુડી, ખેડબ્રહ્મા, અંબાજી રીટર્ન બસ સર્વિસ

લકઝરી, ફોર વ્હીલર ભાડે મળશે.

શ્રી હરિ ટ્રાવેલ્સ
પટેલ કાપડ માર્કેટ, ખોડિયાર નગર, સોરઠ પાન પાસે, બાપુનગર, અમદાવાદ. ફોન :૨૨૭૦૦૬૬૬ / ૭૭૭

Sister Concern
એચ. કે. ટ્રાવેલ્સ
ક્રિષ્ના ટ્રાવેલ્સ

સુનિલભાઈ હંસરાજભાઈ દાવડા મો. ૯૮૨૫૦૨૧૪૨૩

આરતી કોર્પોરેશન

પ્લાસ્ટીક જમ્બો બેગ ૧ ટન કેપેસીટીનું ટ્રેડીંગ

૩૮, પી. ડી. એસ્ટેટ, રેવાભાઇ એસ્ટેટની પાસે,
સી. ટી.એમ., અમદાવાદ-૩૮૦૦૨૬

FOR CA STUDENT (C.P.T., IPCC, CA FINAL)

AVOID STUDYING IN BIG BATCH OF 100 - 300 STUDENTS,
WE OFFERS GROUP TUITION WITH GROUP OF ONLY 30 STUDENTS

FACULTY :- SHIVANG BUCH
B.Com, C.A., M.F.A., MBA (Fin.) Gold Medalist, N.E.T. (Management)

Shivang Institute

C/O, Sharda, Magal Tirth Tower-A, Near Dharnidhar Derasar,

Phone No. 9429609484 / 079-22772031

INDOTEX
PAINTS
● DURABLE ● DECORATIVE ● PROTECTIVE
Regd. Office : "Indotex House" Nr. GNFC Info Tower, S.G. Highway, Bodakdev, Ahmedabad-380 054.
Ph. : (0) 26853279 ● M. : 9909444598 ● Telefax : 079-26857412
E-mail : indotexpaints@yahoo.co.in ● Website : www.indotexpaints.com
Ahmedabad - Kunal N. Shah : 98250 33598 ● Mumbai : Punit N. Shah : 98205 14143
Gujarat, Rajashthan, Maharashtra, Karnatanka, Goa, Andhra Pradesh

મે. સોની પ્રભુદાસ ખેતશી
મે. મીના જ્વેલર્સ
સુવર્ણ અલંકારોનો અધતન શોરૂમ
૨-૩, સ્વામિનારાયણ વાણિજ્ય સંકુલ, બેંક ઓફ ઈન્ડિયાની બાજુમાં,
હોસ્પિટલ રોડ, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧.
ફોન : (શોરૂમ) ૦૨૮૩૨-૨૨૦૯૦૯, ૨૫૫૯૭૭ (ઘર) ૦૨૮૩૨-૨૫૦ ૫૬૫, ૨૨૩૯૦૯

હરખચંદ કુંવરજી સાવલા
પ્લોટ - ૭૪, સેક્ટર-૧૯, ગાંધીનગર-૩૮૨૪૧૯
(મો.) : ૯૯૦૪૨ ૯૨૦૫૦
Email : hksavla@yahoo.com

Nine out of TEN
people believe their workspace quality affects attitudes and increases productivity.
Get Smart,
Switch to SUJAKO today
Partition System · Workstations · Cabin Furniture · Customised Furniture · Modular Kitchen · Wardrobe
SUJAKO
www.sujako.com

BLUE EYE
YOUR SPY EYE
ALL TYPE OF CCTV ACCESSORIES AVAILABLE
For import anything from China to India
Please contact on below details
China: +86-13410015894 & India: +91 9601271254
CHINA • INDIA • KENYA
079 666 31712 / +91 96012 71254 / +91 99099 66554
sales@blueeyetech.in / care@blueeyetech.in
FF 119, Super Plaza, Sandesh Press Road, Vastrapur, Ahmedabad - 380015. INDIA

Navinbhai Patel
Director
Mob. : 9825034905
Ramjibhai Patel
Ratanshibhai Patel
PATIDAR
PATIDAR PACKERS PVT. LTD.
Wooden Boxes Crafts & Pallets.
Mfrgs. & Specialist in Seaworthy Packaging.
Opp. Ahmedabad Steel Craft, Near G.V.M.M., Odhav Road, Ahmedabad - 382 415.
Ph.: 079 - 22901233, 22902433, 22900933

sanskrut
JEWEL RESIDENCY
CREATING ECSTASY WITH LUXURY
4 BHK
PROJECT BY :
sanskrut
JEWEL RESIDENCY LLP
Contact :
Nilang Vaidya - +91 98250 22503
Ankit Savla - +91 96246 60007
Ashok Savla - +91 98790 06959
SITE ADDRESS :
Jewel Residency, OPP: Abhishree corporate park,
Nr. Shell Petrol Pump, Ambli BRTS Road, Ahmedabad.
Web : www.sanskrutgroup.co.in | E-Mail : sales@sanskrutgroup.co.in

A world Class Exterior & Interior Acrylic Paints
Indocem Paints
You Can't buy better even at Higher Price,
Indocem (India) Pvt. Ltd.
(An Iso 9001-2000 Certified Company)
Ahmedabad: 27541226, 27544161, 25743401, Fax. 07927544199,
Bangalore: 080-26758800, 26758028, Baroda: 0265-2412446,2434041
Bhopal: 0755-2556785, Bhuj: 02832-223290, 250959, Goa: 0832-2752582
Hubli: 0836-2251415, Hyderabad: 040-24740401, 55598874
Mangalore: 0824-2410320, 4252325, Mumbai: 022-26858636, 26858639
Nasik : 0253-2511247, Pune: 020-26110951
Rajkot: 0281-2222766, Surat: 0261-2543332

સાંપ્રત સમસ્યા

યુવા મંચ

વડીલોથી વિમુખ થતી જતી યુવા પેઢી

• વી.જે. ઠાકર, નિવૃત્ત નાયબ મત્સ્યોદ્યોગ નિયામક •

જો કે આપણો સામાજિક ઢાંચો સંયુક્ત કુટુંબ પ્રથા ઉપર ઊભેલો છે પરંતુ યુગ પરિવર્તનનો પવન ફુંકાવાને કારણે ચાલુ સદીમાં આ ઢાંચો દિન-પ્રતિદિન નબળો પડતો જાય છે અને ખાસ કરીને જૂની - નવી પેઢી વચ્ચેનું અંતર વધતું જતું જણાય છે. માણસ આમ તો સામાજિક પ્રાણી છે એટલે એકબીજા વગર જીવી શકાતું નથી અને એટલે જ આદિકાળથી જાતિઓ સમૂહમાં ટોળાઓ સ્વરૂપે રહેતી, પણ જેમ જેમ વૈચારિક બુદ્ધિનો વિકાસ થતો ગયો તેમ તેમ ઉત્ક્રાંતિની અસર હેઠળ માનવીનું સામાજિક પરિવર્તન આવતું ગયું અને સામૂહિક ટોળાને બદલે કુટુંબ પ્રથામાં સીમિત થતું ગયું. આ કુટુંબપ્રથા મુજબ કુટુંબનો વડો સર્વોપરી ગણાતો અને બાકીનાં બધા તેમના વળગણ હેઠળ જીવતાં. ત્યારે મોટેભાગે કુટુંબનો વ્યવસાય એક જ રહેતો. એટલે વડીલ અને પુત્ર - પૌત્ર સૌ વ્યવસાયિક ધોરણે પણ સાથે જ કાર્ય કરતા. એટલે સ્વાભાવિક રીતે કુટુંબના વડીલની આજ્ઞા અને આમન્યાના પરિપ્રેક્ષ્યમાં જ બધું સંચાલન થતું. યુવાનો પણ આ પ્રથાને અનુસરતા. કોઈ વાંધો ઉઠાવતું નહીં. વડીલ આગળ પાછળનો વિચાર કરી ભૂતકાળનાં અનુભવને ધ્યાને લઈ સલામત અને સૌને હિતકારી હોય તેવા નિર્ણયો લેતાં અને તેમાં આવતીકાલનો પણ વિચાર કરવામાં આવતો. કૌટુંબિક પ્રસંગો અને ખર્ચાઓનું આયોજન ભવિષ્યની જરૂરિયાતોને ધ્યાને લઈ મર્યાદામાં રહી કરવામાં આવતું. કરકસરયુક્ત સાદું, કોઈ જાતના દેખાડા વગરનું જીવન જીવવાની શૈલી સામાન્ય ગર્ભશ્રીમંત કુટુંબોમાં રહેતી. આવા કુટુંબો સૌરાષ્ટ્ર - કચ્છમાં ભાટિયા, લોહાણા, વાણિયા, મહાજનો અને વિદેશમાં વેપાર કરતા કુટુંબોમાં સામાન્ય રીતે જોવા મળતી. સાથોસાથ સામાજિક પરોપકારનાં કાર્યો પણ આ લોકો કરતાં. કચ્છ સૌરાષ્ટ્રમાં સાર્વજનિક નિશાળો, દવાખાના, મંદિરો, ધર્મશાળાઓ વગેરેના આજે પણ પુરાવાઓ મોજૂદ છે. ૨૦મી સદીના ઉત્તરાર્ધમાં પરિવર્તનનો પવન ફુંકાતા ખાસ કરીને આઝાદીકાળથી સામાજિક જાગૃતિ શિક્ષણ અને સ્ત્રી જાગૃતિનો વ્યાપ વધતાની સાથે સ્વતંત્ર વિચાર કરવાની શક્તિ, શિક્ષણનું સ્તર ઊંચું આવતાં દરેક વ્યક્તિ પોતાની રીતે વિચારતો થયો અને પ્રિન્ટ મીડિયા તથા ઈલેક્ટ્રોનિક મીડિયાની અસર હેઠળ વિશ્વ એકદમ નાનું થતું ગયું અને દરેક વ્યક્તિ વિશ્વસ્તરે પોતાનું મૂલ્યાંકન કરતો થયો. આ બધાની જબરદસ્ત અસર આપણી યુવા પેઢી પર પડી અને આપણો પરંપરાગત કુટુંબનો ઢાંચો તૂટવા લાગ્યો. કુટુંબને બદલે દરેક યુવાન પોતાનું વ્યક્તિગત હિત વિચારતો થયો અને પોતાની જરૂરિયાતો તથા મોજશોખ કોઈપણ આગળ-પાછળનાં વિચાર વગર પૂરા કરવા, દેખાદેખી અને આંધળું અનુકરણ તથા હુંસાતુસીમાં કરકસર કે ભવિષ્યનો વિચાર કર્યા વગરની જીવનશૈલી જીવવા લાગેલ છે. આ હકીકત બેફામ ઝડપથી બાઈક ચલાવતો યુવાન, કાનમાં ઈયરફોન ભરાવીને રસ્તે ચાલતો યુવાન, પોતાની મસ્તીમાં નાચગાનનાં પ્રોગ્રામો, ક્લબો અને પાર્ટી મોજમસ્તીઓમાં ગળાડુબ યુવાન, પોતાને ઘેર આવી ટી.વી. ચેનલોમાં મસ્ત વ્યસ્ત યુવાન જૂની પેઢીનાં વડીલો સાથે વાતચીત કે સંવાદ અને તેમનાં અનુભવો જાણવાની કોઈ દરકાર વગરનો થતો ગયો છે. વડીલોની ઉપેક્ષા કરતો યુવાન તેનાથી વિમુખ થવાનાં કારણો પોતે જ ઊભા કર્યા છે. હાલનું કુટુંબ પતિ-પત્ની અને બાળકોનું સિંગલ યુનિટ બની ગયું છે અને પોતાના સિંગલ કુટુંબની જ ચિંતા સારસંભાળ તથા મોજમજા અને હરવા ફરવા પૂરતી મર્યાદામાં પોતાની આવકનો ઉપભોગ પોતે કરવો અને ભવિષ્યની ચિંતા કર્યા વગર લોન ઉછીના પૈસાથી પણ પોતાની એષણાઓ પૂરી કરવી એ જ ધ્યેય - આજના સિંગલ યુનિટ કુટુંબનો રહ્યો છે. વડીલો કાકા-મામા, ફઈ વગેરેની કોઈ ચિંતા લગભગ આધુનિક યુવાન કરતો ઓછો થયો છે. અને આ બધું વિદેશની સંસ્કૃતિ જોયા જાણ્યા બાદ અનુકરણ થતું રહ્યું છે. વિદેશમાં તો તેનાથી પણ આગળ કુટુંબનું સંપૂર્ણ વિસર્જન થઈ વ્યક્તિ જીવન જીવવાની શરૂઆત થઈ ગઈ છે. પુરુષ કે સ્ત્રી પોતે પોતાની રીતે કોઈપણ બંધન સિવાય રહેવા લાગ્યા છે. આવા છુટાછવાયા બનાવો આપણે ત્યાં પણ બનવા લાગ્યા છે. આને પરિણામે આજનો યુવાન જ્યારે વડીલ કહેવાની ઉંમરે પહોંચશે ત્યારે તેની આમન્યા - માન મર્યાદા સાચવવાવાળું કોઈ નહીં હોય. કુટુંબ વ્યવસ્થા તદ્દન નષ્ટ પામી હશે. વ્યક્તિગત જીવનશૈલીમાં જીવેલો આજનો યુવાન એકલો અટુલો કુટુંબની હૂંફ વિનાનો કોઈની સહાનુભૂતિ વગર ભટકતો હશે. આજના આંધળા અનુકરણનો અહેસાસ થશે ત્યારે ખૂબ જ મોડું થઈ ગયું હશે.

૧૭, નટવર પાર્ક, મોરબી.
મો. ૯૪૨૮૨૮૯૧૪૧૭

દાનમાં અહંકારની દુર્ગંધ નહિ પરંતુ સમર્પણની સુગંધ હોવી જોઈએ.

લઘુકથા

દહેજ

• વિનોદ સી. દવે •

સાંજ ઢળવા આવી હતી. સુરેશ અને સુધા લાંબા સમયથી મળ્યા નહોતા. તેથી ઘણા દિવસે સમય મળતાં બગીચામાં બેઠા હતા. સૂરજ આથમવાની તૈયારીમાં હતો. વૃક્ષોના પડછાયા આથમતા જતા સૂર્યના પ્રકાશમાં વધુને વધુ લાંબા થતા જતા હતા. શિયાળાની સીઝનને કારણે સાંજ વહેલી ઢળી જતી હતી. અંધકારનું આગમન વહેલું થઈ જતું હતું. બગીચામાં ચારેય તરફ નીરવ શાંતિ છવાઈ ગઈ હતી. ઠંડીના કારણે હવાનું પ્રમાણ વધતા, બગીચો ખાલી ખાલી લાગતો હતો. આકાશમાં ધીરે ધીરે અંધારું થવા લાગ્યું હતું. પશુ પંખીઓ તેના માળા - ઘર ભણી આકાશમાં જઈ રહ્યા હતા.

સુધા બગીચામાં બેઠી બેઠી પગથી જમીન ખોતરી રહી હતી. ગુલાબી ઠંડીની સીઝનની શરૂઆતનો પવન લહેરાતો હતો. વાતાવરણ ખુશનુમા હતું. સુધાના વાળની લટ હાથેથી સરખી કરતા સુધાએ સુરેશને સવાલ કર્યો : 'સુરેશ... તને મારા વગર ગમે છે?' જવાબમાં સુરેશે ફક્ત માથું હલાવી 'ના' કહી. ફરી કાંઈક કહેવાનું બાકી રહી જતું હોય તેમ... સુરેશે કહ્યું, 'તારી ગેરહાજરીમાં હું મારી એકલતાને અહીં જ માણું છું!' 'ક્યારથી?' સુધાએ પૂછ્યું. 'મારા આગમન પહેલા કે....?' જવાબ અનુત્તર રહ્યો. સુરેશ મોબાઈલ ખિસ્સામાં મૂકી ફરી આકાશમાં મીટ માંડી વિચારમાં ખોવાયો. તે ઘર તરફ ઉડીને જતા પંખીઓને જોઈ રહ્યો હતો. તે મૌન થઈને ઊભો હતો. વિચારોના વમળમાં તે ખોવાયો હોય તેવું લાગતું હતું. હવે ચારે તરફ અંધકાર વ્યાપી ગયાનો ભાસ થતો હતો. પંખીઓનો કલરવ ધીમો થઈ ગયો હતો.

'સુરેશ, તું મને બહુ જ પ્રેમ કરે છે?' સાચે જ, તે અચાનક વિચારોની તંદ્રામાંથી ઝબકી ઉઠ્યો અને ઝડપથી સુધા તરફ જોઈને બોલ્યો... 'કેમ, તને મારા પર વિશ્વાસ નથી સુધા...?' 'ના...'

'ના...તો પછી?' સુરેશ બોલ્યો.

સુધાએ કહ્યું, 'તો પછી તું મારા પિતાજીને આપણા લગ્નસંબંધ માટે વાત કેમ નથી કરતો?'

શાંતિ... ચારેય તરફ નીરવ શાંતિ...

શાંતિનો ભંગ કરતા સુધાએ સુરેશને કહ્યું, 'ક્યાં સુધી આપણે આમ જ મોબાઈલ ફોન પર અને બગીચામાં મળ્યા કરીશું...?'

સુરેશ ઝડપથી ઊભો થઈ શર્ટની બાંયો ચડાવતા ગુસ્સાવેશમાં સુધા સામે બરાડ્યો. જ્યાં સુધી મારા પિતાજી 'દહેજ' લેવામાં માને છે... ત્યાં સુધી તો હરગીઝ નહીં..જ...

બગીચામાં ચારેય તરફ ઘનઘોર અંધકાર છવાઈ ગયો. અને સુધાના કાનોમાં 'દહેજ...' 'દહેજ...'ના ભણકારા ગુંજતા અવાજથી સાંજ શમી ગઈ.

'ગાયત્રીકૃપા', પ્લોટ ૧૩૨/૪, વોર્ડ ૪/એ,
આદિપુર, કચ્છ-૩૭૦ ૨૦૫.
મો. ૯૯૨૪૭ ૭૨૩૪૮

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના બેંક ખાતામાં રકમ જમા કરાવવા અંગે

કોઈપણ વ્યક્તિ, સુજ્ઞ વાચકવર્ગને શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદના કાર્યાલયમાં અગર કોઈપણ ખાતા અથવા વિષયની રકમ બેંક ખાતામાં જમા કરાવવી હોય તો સમાજના બેંક ખાતાની વિગત અત્રે જણાવેલ છે.

નામ	: શ્રી કચ્છી સમાજ અમદાવાદ
Name	: **Shri Kachchhi Samaj Ahmedabad**
બેંક	: **ભારતીય સ્ટેટ બેંક,** પ્રભાત સોસાયટી, પાલડી બ્રાંચ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭.
Bank	: **State Bank of India,** Prabhat Society, Paldi Branch, Ahmedabad-380007
ખાતા નંબર	: **૧૦૦૧૧૩૧૫૦૩૯ - A/C No. : 10011315039**
આઈએફએસ કોડ	: **IFS Code : SBIN0003097**

*ઉપર મુજબ કાર્યવાહી બાદ તે ટ્રાન્ઝેક્શનની વિગત આ સમાજને **SMS,** વોટસ-અપ, પત્ર અથવા ઈ-મેઈલ દ્વારા કરવી જરૂરી છે.*

Tel : (079) 26576184 • Email : Kutchhisamaj@gmail.com

કાર્યાલયનું સરનામું : **શ્રી કચ્છી સમાજ-અમદાવાદ** : ૯૦૫, સ્પાન ટ્રેડ સેન્ટર, કોચરબ આશ્રમની સામે, એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૬. **વોટ્સઅપ : ૯૬૦૧૨૭૫૦૭૮**

પ્રતિભાવ

'કચ્છશ્રુતિ'ના માહિતીસભર અંકથી પ્રભાવિત

જાન્યુઆરી-૨૦૧૬નો માહિતીસભર અંક વાંચી પ્રભાવિત થયો. પૂજ્ય ગાંધીજીના મૃત્યુ અંગેનો લેખ ખૂબ ગમ્યો. **નવી અને જૂની બંને પેઢી માટે જ આ લેખ ઘણી નવી વાતો પૂરી પાડે છે. તે સિવાય બીજા લેખો પણ ખૂબ સારા છે.** આ માટે આપની ટીમ અભિનંદનને પાત્ર છે. કેટલીક વિગત મારા માટે પણ નવી હતી. ફરી અભિનંદન.

કે.બી. બુચ, IAS (Retd.) - અમદાવાદ
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૭૫૪૨૭૪

★

ગુજરાતમાં ભ્રષ્ટાચાર

ભ્રષ્ટાચાર શિષ્ટાચાર બનતો જાય છે. આ ભ્રષ્ટાચાર ગુજરાતમાં નહીં, ભારતમાં નહીં પરંતુ વિદેશની ધરતી પર પણ ફેલાયેલો છે. વિદેશના ફેલાયેલા ભ્રષ્ટાચારની અસર સામાન્ય આદમી પર પડતી નથી. સામાન્ય માનવી ભ્રષ્ટાચારનો શિકાર ભાગ્યે જ બનતો હોય છે. તેનું મુખ્ય કારણ દેશપ્રેમ, રાષ્ટ્રપ્રેમ અને કાયદા પરનો અંકુશ તથા લોકો કાયદાથી ડરે છે. આપણે ત્યાં કાયદાનો ડર બિલકુલ નથી. નથી પોલીસનો ડર! નથી નૈતિકતા, નીતિમત્તા કે દેશપ્રેમ.

આપણે સૌ અભ્યાસ કરતા હતા ત્યારે દરેક પુસ્તકના પ્રથમ પાને પ્રતિજ્ઞાપત્ર છપાતું અને દરેક બાળક સવારે સ્કૂલમાં પ્રાર્થનાની સાથે સમૂહમાં પઠન કરતું. 'ભારત મારો દેશ છે અને દેશની અખંડિતતા, સાર્વભૌમતા તેનાં પાયારૂપ છે.' જેને બાળપણમાં જ આવા દેશ ભક્તિના, દેશપ્રેમના સંસ્કારોનું સિંચન થાય, તે મોટો થઈ સંસ્કારોનું ખંડન કરવાનું નહીં વિચારે.

આજે રાષ્ટ્રપ્રેમ ગયો, રાષ્ટ્રગીત ગયું, રાષ્ટ્રીય ભાવના લુપ્ત થઈ. જેના કારણે પરસ્પર સ્નેહ, સમભાવ ઘટતાં તેની માનસિકતા વિકૃત થવા લાગી અને ગમે તે રસ્તે ધનવાન બનવાના સ્વપ્નો જોવા લાગ્યો.

જેમ ગંગા નદી પર્વત પરથી નીકળે છે ત્યારે તેનાં ખૂબ જ નાના નાના વહેણ હોય છે. પરંતુ એ જમીન પર આવતાં જ મહાનદી બની જાય છે. તેમ ભ્રષ્ટાચારની ગંગોત્રી ઊંધી વહે છે. નાનો માનવી નાની રકમ, તેમ ઉપરથી નીચે આવતાં વહેણ વધતું જાય છે. ત્યારે આ વહેણના વેગને રોકવો પણ મુશ્કેલ બની જાય છે. ભ્રષ્ટાચારમાં નાના માથાઓ જ પકડાય છે. નાની નાની રકમોમાં પકડાય છે. જ્યારે જેમણે દેશની વફાદારીના અને અખંડતાના સોગંધ જાહેરમંચ પર લીધા છે તેઓ ક્યારેય પકડાતા નથી અને કદાચ પકડાય તો છૂટી પણ જાય છે. આ છે દેશનું ન્યાયતંત્ર!

આજે સામાન્ય માનવીને નથી રહ્યો ભરોસો ન્યાયતંત્ર પર કે નથી રહ્યો દેશના નેતાઓ પર. પણ NOTA માં અગર મતો વધે તો માનવું રહ્યું કે દેશ આવા નેતાઓને ઈચ્છતો જ નથી.

સૌને પોતાનો જ સ્વાર્થ દેખાય છે. દેશનું અથવા સામાન્ય માનવીનું શું થશે એ વિચારવાનો સમય જ ક્યાં છે?

સામાન્યતઃ આપણે ટ્રાફિકમાં પકડાઈ જઈએ અને પોલીસ રૂા. ૨૦૦/-ની પાવતી બનાવે તો આપણે રૂા. ૫૦/- પકડાવી દઈશું. આ માનસિકતા જ્યાં સુધી નહીં બદલાય ત્યાં સુધી આ સિલસિલો ચાલુ જ રહેશે.

સૌને સ્વચ્છ સુશાસન જોઈએ છે, સ્વચ્છ વહીવટ જોઈએ છે. પરંતુ આ બધાની શરૂઆત સ્વયંથી થાય તો જ પ્રગતિ દેખાશે. ધર્મગુરુઓ પણ પ્રયત્ન કરે છે. પરંતુ 'કથા સુણી સુણી ફૂટ્યા કાન તોય ન આવ્યું બ્રહ્મજ્ઞાન.'

નીતિન એચ. સંઘવી - ગાંધીનગર

★

'કચ્છશ્રુતિ' માસ જાન્યુઆરી-૨૦૧૬નો આકર્ષક અને ઉપયોગી અંક

'કચ્છશ્રુતિ' મને નિયમિત મળે છે. ખૂબ આભાર.

હમણાંના અંકો વધુને વધુ આકર્ષક, સુંદર, કલાત્મક બને છે તેમજ તેમાંની સામગ્રી પણ ખૂબ ઉપયોગી હોય છે. તે માટે આપને તેમજ આપની ટીમને ખૂબ અભિનંદન.

ખાસ તો આ વખતના અંકમાં પાના નં.-૨૯થી ૩૬ સુધી આપેલા ખૂબ સુંદર, દુર્લભ કહી શકાય એવા... મહાત્મા ગાંધીજીની પાવન સ્મૃતિમાં સચવાયેલા લગભગ ૫૧ ફોટા સારા કાગળમાં પ્રસિધ્ધ કરીને આપે ખરે જ ઉત્તમ કાર્ય કર્યું છે. તે માટે અઢળક અભિનંદન પાઠવું છું.

આવા પ્રાસંગિક સમાચાર તથા તેના વિશેની ટૂંકી પરિચાત્મક નોંધ પણ આવકાર્ય અને અભિનંદનીય છે.

જયંતિભાઈ દેસાઈ (નિવૃત્ત આચાર્ય), ઓખા, જિ. દ્વારકા.

અન્ય સંસ્થાઓના સમાચાર

શ્રી કચ્છી મહિલા સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી મહિલા સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા ૧૨ અપંગ બહેનોને સહાય

તા. ૨૧-૧૨-૨૦૧૫ના રોજ અંધજન મંડળ - અમદાવાદમાં એક કાર્યક્રમ યોજવામાં આવ્યો હતો. જેમાં શ્રી કચ્છી મહિલા સમાજ - અમદાવાદ તરફથી ૭ અપંગ બહેનોને સીવણ મશિન, ૩ બહેનોને ટ્રાયસિકલ, એક બહેનને ચાની કીટ તથા એક બહેનને આઈસ બોક્સ એમ કુલ ૧૨ લાભાર્થી બહેનોને ઉપર મુજબની વસ્તુઓ આપવામાં આવી હતી.

ઉપર મુજબની વસ્તુઓ માટે નીચે જણાવ્યા મુજબની વ્યક્તિઓના ડોનેશન પ્રાપ્ત થયા હતા :

★ શ્રીમતી ભદ્રાબા વાઘેલા તરફથી ૨ સીવણ મશિન.

★ શ્રીમતી સુલુ જલદીપ શાહ તરફથી ૧ સીવણ મશિન.

★ શ્રીમતી સ્મિતા પંકજ ધરમશી તરફથી ૧ સીવણ મશિન.

★ શ્રીમાન શૈલેષ દેવજી દૌલત (ઉંઝા) તરફથી ૧ ટ્રાયસિકલ.

★ શ્રીમતી શિલ્પા ભાવેશ ત્રિવેદી તરફથી એક ચાની કીટ તથા

★ શ્રીમતી લક્ષ્મીબેન મહેશભાઈ ખત્રી તરફથી એક આઈસ બોક્સ આપવામાં આવ્યા હતા.

કુલ ડોનેશનમાં રૂા. ૩૫,૦૦૦/-નું મુખ્ય ડોનેશન શ્રી કચ્છી મહિલા સમાજ - અમદાવાદ તરફથી ફાળવવામાં આવ્યું હતું.

આ કાર્યક્રમમાં લાભાર્થી બહેનો ઉપરાંત શ્રીમતી ચંદ્રિકા દેઢિયા, શ્રીમતી મીનાક્ષીબેન માંકડ, શ્રીમતી વીણાબેન ગાલા, શ્રીમતી સંગીતા મનીષ વીરા, શ્રીમતી નયના ગોગરી, શ્રીમતી તરુબહેન નરેન્દ્રભાઈ રંગવાલા, શ્રીમતી ભારતીબેન અશ્વિનભાઈ સાવલા અને શ્રીમતી નેહાબેન ખોનાએ હાજરી આપી હતી.

કાર્યક્રમની શરૂઆતમાં અંધજન મંડળના પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટર શ્રીમતી વિમલબેન થવાનીએ અંધજન મંડળ ખાતે ચાલતી વિવિધ પ્રવૃત્તિઓની સવિસ્તાર વિગત આપતાં જણાવ્યું હતું કે અમુક બહેનો આ સંસ્થામાંથી ટ્રેનિંગ લઈને જાય છે પરંતુ એમની પાસે એટલી મૂડી હોતી નથી કે એ વ્યક્તિ સીવણનું મશિન લઈ શકે. ઉપરોક્ત ડોનેશનથી ૧૨ અપંગ વ્યક્તિઓ પોતાના પગભર થઈ શકશે અને સમાજમાં માનભેર જિંદગી જીવી શકશે. આ માટે તેમણે શ્રી કચ્છી મહિલા સમાજ ઉપરાંત દાતાશ્રીઓનો ખૂબ ખૂબ આભાર માન્યો હતો.

ઉપરોક્ત કાર્યક્રમનું આયોજન શ્રીમતી સુલુબેન જલદીપ શાહે સફળતાપૂર્વક કરેલ હતું.

અહેવાલ : શ્રીમતી ચંદ્રિકા દેઢિયા

આદર્શ અમદાવાદ

જાહેર જનતાના લાભાર્થે આદર્શ અમદાવાદ નામની સંસ્થા નીચે મુજબની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ વિના મૂલ્યે ચલાવે છે...

વિનામૂલ્યે પથરીની દવા : આ દવા આયુર્વેદિક છે. ત્રણ પડિકીનું સેવન કરનારને પથરીની તકલીફ દૂર થાય છે. ઘણા સારા રિપોર્ટસ અમને પ્રાપ્ત થયેલા છે. પથરી જો કિડની, બ્લેડર કે મૂત્રનળીમાં હોય તો આ દવાની અચૂક અસર થાય છે. દર્દીએ સોનોગ્રાફીનો તાજેતરનો રિપોર્ટ લાવવો જરૂરી છે. શહેરમાં પણ વિવિધ કેન્દ્રોમાં આ સેવા વિનામૂલ્યે ઉપલબ્ધ છે.

આ ઉપરાંત અમારા ૩૩ જેટલા વિનામૂલ્યે યોગ સેન્ટર્સ શહેરના અલગ અલગ વિસ્તારોમાં ચાલે છે.

વિનામૂલ્યે કમ્પ્યુટર સેન્ટર (કુલ ૮) અમદાવાદના વિવિધ વિસ્તારોમાં ચાલે છે, જેમાં સિનિયર સિટીઝન્સ અને હાઉસ વાઈફ્ઝને બેઝિક કોમ્પ્યુટર તાલીમ આપવામાં આવે છે.

રૂબરૂ સંપર્ક : આદર્શ અમદાવાદ,
નેહલ, બીજે માળે, સ્થા. જૈન ઉપાશ્રયની બાજુમાં,
કૉમર્સ કૉલેજ છ રસ્તા પાસે, ડ્રાઈવ-ઈન રોડ,
નવરંગપુરા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૯.
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૬૫૪૧૬, ૬૫૨૧૫૨૫૪

ઉપર મુજબ સંસ્થાની એક યાદીમાં જણાવાયું છે.

એન્કરવાલા પરિવાર દ્વારા ક.વી.ઓ. સેવા સમાજને રૂા. ૩૧ કરોડની સખાવત

કચ્છી જૈન સમાજની આગેવાન સંસ્થા શ્રી કચ્છી વીસા ઓસવાળ સેવા સમાજને જાણીતા દાનવીર એન્કરવાલા પરિવાર તરફથી રૂા. ૩૧ કરોડનું દાન જાહેર થયું છે.

ઉદ્યોગપતિ બંધુબેલડી દામજીભાઈ એન્કરવાલા અને જાદવજીભાઈ એન્કરવાલાએ ક.વી.ઓ. સેવા સમાજને તેના

શૈક્ષણિક હેતુ માટે ૩૧ કરોડ રૂપિયાનું માતબર દાન આપ્યું છે. આ સમાજમાં શૈક્ષણિક કાર્યો માટે આટલી મોટી રકમની સખાવત સૌપ્રથમવાર થઈ છે.

સેવા સમાજ છેલ્લાં ૨૨ વર્ષથી સમાજના વિદ્યાર્થીઓને ઉચ્ચ શૈક્ષણિક આર્થિક સહાય લોન પેટે આપે છે, જે ૧૧મા ધોરણથી ઉચ્ચ અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ લાભ મેળવે છે. એન્કરવાલા પરિવારનું દાન મળવાથી પાંચમા ધોરણથી ઉચ્ચ અભ્યાસના વિદ્યાર્થીઓને પણ આ સહાય મળવાની છે.

ક.વી.ઓ. સેવા સમાજની લોન સહાય દર વર્ષે ૭૦૦થી ૮૦૦ વિદ્યાર્થીઓને મળે છે. જેમાં શિક્ષણ ફી ના ૬૦થી ૭૦ ટકા લોન પેટે અપાય છે. હવે લાભાર્થી વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા બે હજારથી વધી જવાની છે.

આ માહિતી આપતાં સેવા સમાજના યુવા પ્રમુખ મનીષ ગાલાએ જણાવ્યું કે સેવા સમાજને શૈક્ષણિક હબ બનાવવાનું સ્વપ્ન હવે સાકાર થવાનું છે. અમારી સંસ્થાના નેજા હેઠળ વિદ્યાર્થીને લોન સહાય ઉપરાંત બે મહત્ત્વની પ્રવૃત્તિઓમાં એક છે કાઉન્સેલિંગ અને બીજી બુક બેંક છે. શૈક્ષણિક લોન સહાય તરીકે અત્યાર સુધી રૂા. ૩૨ કરોડ વપરાયા છે.

એમણે જણાવ્યું કે સેવા સમાજને જબરદસ્ત પીઠબળ આપવા માટે સમગ્ર એન્કરવાલા પરિવારે સંયુક્ત રીતે નિર્ણય લીધો છે. દામજીભાઈ એન્કરવાલા, તેમનાં પત્ની શાંતાબહેન અને એમના બે પુત્રો અતુલભાઈ અને સંજયભાઈ તેમજ જાદવજીભાઈ એન્કરવાલા, તેમનાં પત્ની જયવંતીબહેન અને બે પુત્રો હેમાંગભાઈ અને મેહુલભાઈ આ તમામે સાથે મળીને નિર્ણય લીધો હતો. પરિવારે સૂચવ્યું કે નીચલા ધોરણના વિદ્યાર્થીઓ સુધી સહાય પહોંચવી જોઈએ. એટલે પાંચમા ધોરણથી ઉચ્ચ અભ્યાસના વિદ્યાર્થીઓ આ લાભ મેળવી શકશે.

ભાવનગર કચ્છ સમાજ દ્વારા યોજાયેલા કલા પ્રદર્શનમાં રૂા. ૩૩ લાખનું થયેલું વેચાણ

સમાજ દ્વારા આ વર્ષે ૨૧મું પ્રદર્શન હોવાના કારણે ખૂબ જ વેરાયટી સાથે બહોળા પ્રમાણમાં કચ્છની શાલ, બેડશીટ, બાંધણી, પાઘડી, ધડકી, સૂડી-ચપ્પુ, અથાણા, મીઠાઈઓ, દાબેલી વગેરે કચ્છી ચીજવસ્તુઓ નજરે પડતી હતી. અઢી દિવસમાં રૂા. ૩૩ લાખનું વેચાણ થયું હતું. આ કાર્યક્રમમાં અનેક મહાનુભાવો ઉપસ્થિત હતા તેમજ આશરે બે લાખ લોકોએ આ પ્રદર્શન નિહાળ્યું હતું. સમાજના પ્રમુખ મહેન્દ્રભાઈ શાહની રાહબરી હેઠળ તમામ સભ્યોએ ખૂબ સારો સહયોગ આપ્યો હતો, તેમ સમાજની એક પ્રેસનોટમાં જણાવાયું હતું.

શિસ્તને અપનાવો

મનુષ્યના જીવનમાં શિસ્ત - અનુશાસનનું સ્થાન ખૂબ જ મહત્ત્વનું છે. બાલ્યાવસ્થા વટાવતાની સાથે જ શિસ્તનું તેના જીવનમાં આગમન થયું છે. શાળામાં અને ઘરમાં પોતાના વર્તનમાં તેને અમુક પ્રકારની શિસ્તમાં રહેવાનું શીખવવામાં આવે છે. સંરક્ષણ દળોમાં શિસ્તનું સ્થાન મોખરાનું હોય છે. જો સમાજમાં શિસ્ત ન હોય તો અરાજકતા ફેલાય તે આપણે સૌ જાણીએ છીએ.

પણ અહીં આપણે સ્વ-શિસ્તની વાત કરીશું. જો વ્યક્તિ સ્વ-શિસ્ત અપનાવે એટલે કે પોતાની જાતને ખાસ કરીને પોતાના મનને, અમુક પ્રકારની શિસ્તમાં લાવે તો તે એવાં કામો કરી શકે, જે તેણે કરવાનાં હોય છે, પણ કરવાનો ઉમળકો હોતો નથી.

સ્વ-શિસ્ત એટલે માણસે પોતાની જાત ઉપર મૂકવાનો અંકુશ. આ અત્યંત મુશ્કેલ કામ છે, કારણકે તેના મનના વિચારો ઉપર અંકુશ મૂકવાની વાત આવે છે અને તમે સૌ જાણો છો તેમ મન જેવી ચંચળ વસ્તુ બીજી કોઈ નથી. માટે તો જ્ઞાનીઓ કહી ગયા છે કે 'મન કે જીતે જીત' — એટલે કે જેણે મનને જીત્યું તેણે ખરી જીત મેળવી લીધી. સ્વ-શિસ્તમાં તમારી જાત સાથે કઠોર થવાની વાત પણ આવી જાય છે અને જો તમે તમારી જાત સાથે કઠોર થશો - સ્વ-શિસ્ત અપનાવશો તો તમે યથાપૂર્વક તમારી ઈચ્છા મુજબનું જીવન જીવી શકશો. યાદ રાખો કે સ્વ-શિસ્ત વગર તમે તમારા ધ્યેયો નક્કી નથી કરી શકતા. તમારી તબિયત સાચવી નથી શકતા કે નથી સકારાત્મક વિચારો કરી શકતા.

સ્વ-શિસ્ત હશે તો જીવનમાં તમે યોગ્ય પસંદગીઓ અને તે માટેના યોગ્ય નિર્ણયો લઈ શકશો. સ્વ-શિસ્ત તમારા મનને વશમાં રાખે છે અને ઉભડક ને રઘવાટભર્યા નિર્ણયો લેવામાંથી તમને બચાવી લે છે. સ્વ-શિસ્ત તમારી કારકિર્દીને આગળ ધપાવવામાં મદદરૂપ થાય છે.

સ્વ-શિસ્ત જીવનમાં સરળતા તો લાવે જ છે, પણ સાથે સાથે તમારી ઈચ્છાશક્તિ (વિલ પાવર)ને મજબૂત કરે છે. જે લોકો જીવનમાં આગળ આવ્યા છે તે લોકો સ્વ-શિસ્ત અપનાવીને આગળ આવ્યા છે. તેઓએ સહેલા અને સરળ માર્ગો અપનાવ્યા નથી, પરંતુ તેમના હૃદયની વાત સાંભળી, સમજપૂર્વકના માર્ગો અપનાવ્યા છે. તેઓ સ્વ-શિસ્તમાં માનતા હોવાથી મન કરતાં હૃદયને મોખરાનું સ્થાન આપે છે.

સ્વ-શિસ્તનું શિક્ષણ તમને એ વાત શીખવે છે કે કોઈ એક કામ, પછી તે તમને ગમતું હોય કે ન ગમતું હોય, પણ તેનું થવું જરૂરી હોય તો સ્વ-શિસ્ત તમને તે કામ કરવાની પ્રેરણા આપે છે અને એક વાત યાદ રાખજો કે આપણે જે કાંઈ શીખીએ છીએ તે કોઈ એક કામ કરીને જ શીખીએ છીએ.

એટલે આજથી જ સ્વ-શિસ્ત કેળવજો અને હૃદયની વાતને પ્રાધાન્ય આપજો - મનની વાતને નહીં. ટૂંકમાં, મનસ્વી ન બની જતા અને જાત પર અનુશાસન આવી જશે એટલે જીવનમાં એક સુંદર સંવાદિતા આવી જશે.

– આદિત્ય વાસુ

સૌજન્ય : "આપ મુઆ પીછે ડૂબ ગઈ દુનિયા"

વતનના વાવડ

• સંકલન : ભરત ઓઝા •

નર્મદા નહેરનાં કામમાં ઝડપ લાવનારા અધિકારીને બઢતી

સરદાર સરોવર નર્મદા નિગમના કચ્છ વર્તુળમાં અધિક્ષક ઈજનેર તરીકે ફરજ બજાવતા, મૂળ કચ્છના ઈજનેર અધિકારી ધર્માંશુ છગનલાલ ઠક્કરને ગુજરાત સરકારે બઢતી આપી સિંચાઈ વિભાગમાં સચિવાલય - ગાંધીનગર ખાતે મુખ્ય ઈજનેર અને અધિક સચિવના પદ પર નિયુક્ત કરતાં કચ્છ અને નર્મદાનો નાતો વધુ મજબૂત બન્યો છે.

ઉલ્લેખનીય છે કે શ્રી ઠક્કરના પિતાજી ભુજમાં ઑલ્ફ્રેડ હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષક હતા. કચ્છના કોઈપણ ઈજનેર રાજ્ય સરકારમાં અધિક સચિવપદે નિમાયા હોય (સિંચાઈ વિભાગમાં) તેવી આ પ્રથમ જ નિમણૂક છે.

કચ્છના એક વધુ માનુની પ્રતિભાશાળીની યાદીમાં

કેન્દ્ર સરકારે દેશની ૧૦૦ પ્રતિભાશાળી મહિલાઓમાં મૂળ કચ્છ વાગડના ત્રિવેણીબેન આચાર્યની પસંદગી કરીને તેમને પુરસ્કૃત કર્યા છે. આ જ સન્માન ડૉ. કિંજલ ચાન્દ્રાને પ્રાપ્ત થયું છે. એટલે બે કચ્છી મહિલાએ વતનનું ગૌરવ વધાર્યું છે. ૨૨મી જાન્યુઆરીએ ત્રિવેણીબેનને રાષ્ટ્રપતિ પ્રણવ મુખરજી સાથે ભોજન લેવાનું માન મળ્યું છે. રાષ્ટ્રપતિએ તેમને સાડી અને સન્માનપત્ર અર્પણ કર્યા હતા. કેન્દ્ર સરકારના મહિલા અને બાળ કલ્યાણ વિભાગે સમગ્ર દેશમાંથી ઉલ્લેખનીય, સમાજોપયોગી અને વિશિષ્ટ પ્રવૃત્તિ કરનાર આગળ પડતી એકસો મહિલાઓની પસંદગી માટે ફેસબુક અને ઓનલાઈન માધ્યમનો ઉપયોગ કર્યો હતો. કુલ ૪૫૦૦ અરજી આવી હતી. જ્યુરીએ ૨૦૦ પસંદ કરી હતી. તેમાંથી ૧૦૦ની પસંદગી ફેસબુક દ્વારા કરાઈ હતી. ત્રિવેણી આચાર્ય, એ રેસ્ક્યુ ફાઉન્ડેશનનાં પ્રમુખ છે. ત્રિવેણીબેનને રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય પુરસ્કારો મળ્યાં છે. ત્રિવેણીબેન આચાર્ય આ પહેલાં ગુજરાતી પત્રકારત્વ ક્ષેત્રે પ્રવૃત્ત હતાં.

દેશની ૧૦૦ પ્રભાવશાળી મહિલામાં કચ્છી તબીબ

કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા મુલુંડ (મુંબઈ)ના ડૉ. કિંજલ ચાંદ્રા (ભાનુશાલી)નો દેશની '૧૦૦ વુમન ઍચિવર ઑફ ઈન્ડિયા'માં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. ૨૨મી જાન્યુઆરીએ નવી દિલ્હી ખાતે રાષ્ટ્રપતિ પ્રણવ મુખરજીના સાથે લંચ લેવાનું માન મળ્યું. કેન્દ્ર સરકારના મહિલા અને બાળ કલ્યાણ વિભાગ તરફથી સમગ્ર દેશમાંથી ઉલ્લેખનીય, સમાજોપયોગી અને વિશિષ્ટ પ્રવૃત્તિ કરનારી આગળ પડતી મહિલાઓની પસંદગી માટે ફેસબુક અને ઓનલાઈનના માધ્યમથી ઝુંબેશ હાથ ધરી હતી. આ વિભાગના કેન્દ્રીય પ્રધાન મેનકા ગાંધીની ઈચ્છા છે કે દર વર્ષે આવી એકસો મહિલાઓની ઉલ્લેખનીય પ્રવૃત્તિઓની નોંધ લઈને તેમનું જાહેર અભિવાદન કરવામાં આવેલ. આ સ્પર્ધામાં ભારતમાંથી અંદાજે બે લાખ યુવતી અને મહિલાઓએ ભાગ લીધો હતો. કિંજલ ચાંદ્રા (૨૮) એ નવી મુંબઈની ડી.વાય. પાટીલ કૉલેજમાંથી ફીઝિયોથેરાપિસ્ટ ઓક્યુપેશનલ થેરપીનો અભ્યાસ કર્યો છે. તેઓ છેલ્લા સાત વરસથી સેરીબ્રલ પાલ્સી, ઓટીઝમ, ડાઉન સિન્ડ્રોમ અને લર્નિંગ ડિસેબિલિટી ધરાવતાં બાળકોની સારવાર કરે છે.

ફેરી બોટથી કચ્છને ૧૬ ટ્રેનનું જોડાણ

ઓખા - માંડવી વચ્ચે હવે ફેરી બોટ સર્વિસ શરૂ થઈ છે. જે એક કલાકમાં આ બોટ ઓખાથી માંડવી પહોંચી જાય છે. ઓખા - માંડવી વચ્ચે આમ તો વાહન દ્વારા ૫૦૦ કિ.મી. જેટલું અંતર કાપવું પડે - જ્યારે દરિયાઈ માર્ગ માત્ર ૪૦ કિ.મી.નો છે. બોટનું ભાડું પણ રૂા. ૫૦૦, ૭૦૦, ૮૦૦ અને ૯૦૦ છે. હાલ આ બોટ રોજ બે ટ્રીપ કરશે. કચ્છના મુસાફરો જો ઓખા સુધી એક કલાકમાં પહોંચી જાય તો ઓખાથી એર્નાકુલમ, હાવડા, રામેશ્વર, નાથદ્વારા, દહેરાદૂન (હરિદ્વાર), ગૌહત્તી, વારાણસી, ગોરખપુર, જયપુર, તુતીકોરીન ઉપરાંત વિરમગામ, ભાવનગર, અમદાવાદની મળી કુલ ૧૬ ટ્રેનનો લાભ મળે તેમ છે.

કચ્છના યુવાનો પણ સનદી અધિકારી બની શકે તે માટે 'સ્પીપા'ના વર્ગ

સરકારના વિવિધ ઉચ્ચ હોદ્દા પર જવા ઈચ્છતા ઉમેદવારોને અમદાવાદના સ્પીપા સેન્ટરમાં ખાસ તાલીમ આપવામાં આવે છે. ઉચ્ચ અભ્યાસ કરનારા છાત્રો કે જેઓ આઈ.એ.એસ., આઈ.પી.એસ. તથા સરકારના વિવિધ વિભાગોમાં ઉચ્ચ

અમલદાર બનવાના પ્રયાસો કરી રહ્યા છે અને આવા છાત્રોને અમદાવાદના સ્પીપા ખાતે તજજ્ઞો દ્વારા ખાસ પ્રકારની તાલીમ આપવામાં આવી રહી છે. અમદાવાદના સ્પીપામાંથી તાલીમ પામેલા અનેક છાત્રો આજે કલેક્ટર, એસ.પી. કે સરકારી કચેરીમાં વિવિધ હોદ્દા ઉપર ફરજ બજાવી રહ્યા છે. તાજેતરમાં સરકારે સ્પીપામાં જે પ્રકારની તાલીમ અપાઈ રહી છે તેવી તાલીમ દરેક જિલ્લા મથકે એટલે કે સ્થાનિકે મળી રહે તે માટે સ્પીપાનું સબ સેન્ટર કાર્યરત કરવાનો નિર્ણય લીધો છે. જેના ભાગરૂપે આગામી ૨૭મીથી ભુજની લાલન કૉલેજ ખાતે બાયસેગ તથા ખાસ તજજ્ઞો દ્વારા સિલેક્ટ થયેલા છાત્રોને તાલીમ આપવાના વર્ગનો પ્રારંભ થશે.

દાદી પંચમહાભૂતમાં વિલીન

કચ્છના પ્રથમ મહિલા ધારાસભ્ય અને સિંધુ સેટલમેન્ટ કોર્પોરેશન (એસ.આર.સી.)ના ચેરમેન દાદી નિર્મલા ગજવાણીનું તાજેતરમાં દુઃખદ નિધન થયું હતું. શહેરના વિવિધ અગ્રણીઓએ દાદીને શ્રદ્ધાંજલિ અર્પી હતી. દરમ્યાન જી.ડી.એ.ના ચેરમેન દાદીને અંજલિ આપતા જણાવ્યું હતું કે, એસ.આર.સી.નું ચેરમેન પદ સંભાળ્યા બાદ તેમણે ભાઈ પ્રતાપ ડિયલદાસના સ્વપ્નને સાકાર કરવા માટે સતત ચિંતા સેવી હતી અને તેને મૂર્તિમંત કરવા યોગદાન આપ્યું છે.

કચ્છના ત્રણ બોર્ડર વિંગ જવાનને રાજ્યપાલ, મુખ્યમંત્રી ચંદ્રક જાહેર

વ્યક્તિગત હિંમત તથા શૌર્યની કામગીરી બદલ ડાયરેક્ટર જનરલ, સિવિલ ડિફેન્સ અને હોમગાર્ડઝ દ્વારા હોમગાર્ડઝ, બોર્ડર વિંગ હોમગાર્ડ, નાગરિક સંરક્ષણ તથા ગ્રામરક્ષક દળના સભ્યોને રાજ્યપાલના ચંદ્રક તથા લાંબી પ્રશંસનીય વિશિષ્ટ સેવા બદલ મુખ્યપ્રધાનના ચંદ્રકો એનાયત કરવામાં આવે છે. જેમાં કચ્છના ત્રણ જવાન સામેલ છે. મુખ્યપ્રધાનના ચંદ્રકો મેળવનારાઓમાં બોર્ડર વિંગમાં ભુજ કચ્છની બટાલિયન-૨ ના હવાલદાર ખેંગારજી ગંભીરસિંહ સોઢા, નાયક દિલીપસિંહ ચુનીલાલ પંચાલ અને નાયબ સુબેદાર પ્લા. કમાન્ડર પૃથ્વીપાલસિંહ ઝુંઝારસિંહ જાડેજાનો સમાવેશ થાય છે.

નાના સ્ટીલ ઉદ્યોગને બચાવો : ફોકીઆ

કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સ્ટીલ ઉદ્યોગને બચાવવા માટે ૨૦ ટકા ડ્યુટી લાદવાની તૈયારી કરતી હોવાના અહેવાલ પરથી કચ્છમાં ખાસ કરીને શો પાઈપ અને ઓટોમોબાઈલ કંપનીઓને આકરો ફટકો પડે તેવી સંભાવના હોવાથી ફેડરેશન ઓફ કચ્છ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ એસોસિએશન (ફોકીઆ)એ સ્ટીલ મંત્રાલયના સચિવને નવી દિલ્હીમાં મળીને તાજેતરમાં રજૂઆત કરી હતી તથા આવેદનપત્ર આપીને આવી કોઈ ડ્યુટી લાદવાની હોય તો પૂરી વિચારણા બાદ જ લાદવા અનુરોધ કર્યો હતો. આ ઉપરાંત આયાત સ્ટીલને ચોક્કસ બંદર પર જ પ્રવેશ આપવાની વિચારણા સામે પણ સંગઠને રજૂઆત કરી હતી. જોકે, સરકારે આવો નિર્ણય પડતો મૂક્યો હોવાનું બેઠકમાં જણાવાતાં હોદ્દેદારોએ સચિવનો આભાર માન્યો હતો. લઘુત્તમ આયાત કિંમત (એમ.આઈ.પી.)ના સૂચિત અમલીકરણ સામે પણ વિરોધ વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. ફોકીઆના એમ.ડી. નિમિષ ફડકે તથા સભ્યો શ્રી હાર્દિકર, શ્રી પ્રકાશ સંઘવી અને શ્રી પ્રકાશ ટાટિયાએ સ્ટીલ મંત્રાલયના સચિવ શ્રીમતી અરુણા સુંદરરાજનને મળીને સરકાર તરફથી ૨૦ ટકા ડ્યુટી લદાવાની સંભાવાન સંદર્ભે ચર્ચા કરી હતી.

મળો એક કચ્છી બ્રિગેડિયરને...

સૈનિક તરીકે લોકોને બચાવવા માટે દુશ્મનને મારવા પડે, પરંતુ અહીં તો કોઈને પણ માર્યા વગર લોકોને બચાવવાનું કામ કરવાનું હતું. મેં સામે ચાલીને તક ઝડપી લીધી, તેવું કચ્છમાં વિનાશ વેરનાર ભૂકંપ બાદ લોકોને સહાય પૂરી પાડવા માટે વતનમાં દોડી આવેલા ભારતીય લશ્કરના 'કચ્છી' બ્રિગેડિયરે જણાવ્યું હતું. જે યોગાનુયોગ તાજેતરમાં ભુજમાં હતા. ગણતંત્ર દિવસની સાથોસાથ ગોઝારા ભૂકંપની ૧૫મી વરસીની પૂર્વ સંધ્યાએ 'કચ્છમિત્ર' સાથે વાત કરતાં આર્મીના બ્રિગેડિયર અને મૂળે ભુજના જ ડૉ. કિરણકુમાર નારાયણજી ઠક્કરે કહ્યું હતું કે, એક કચ્છી તરીકે આપણો હાથ કંઈક આપવા માટે ઉપડે, કાપવા માટે નહીં, પણ દુશ્મનને તો મારવા જ પડે. આમ એક સૈનિક તરીકે દેશની સુરક્ષાની ફરજ બજાવતાં કાળજું કઠણ બની ગયું. ભૂકંપ થયો તેના ૨૪ કલાક પછી કચ્છમાં પહોંચ્યો. સૂરજબારી પુલમાંથી પ્રવેશી આગળ આવતો ગયો. સામખિયાળી પછી ભચાઉ અને છેલ્લે ભુજ મારા ઘર સુધી પહોંચ્યો. બેઘર બનેલા લોકો, લોહીલુહાણ ઘાયલો, મૃતદેહો, પથ્થરોના ઢગલામાં ફેરવાયેલાં મકાનોના કાટમાળ... વિનાશના વરવા દશ્યો જોઈને હૈયુ હલબલી ઉઠ્યું. પોતાની માને લોહીલુહાણ જોતાં થાય તેવી મનોદશા મારી થઈ. ભારે આઘાત લાગ્યો તેવું બોલતા કચ્છી શૂરવીર સૈનિકની આંખોના ખૂણા ધરતીકંપના દોઢ દાયકા પછીયે ભીના થઈ ગયા હતા. દવા, ગોળીની સારવાર, શાલ, ધાબળાની હૂંફ ભૂકંપગ્રસ્ત લોકો

સુધી પહોંચાડવાની કવાયતમાં નિમિત્ત બન્યો તેનું ગૌરવ છે, તેવું કહેતા ૫૭ વર્ષીય કિરણકુમારે ઉમેર્યું હતું કે તે વખતે મોટી સંખ્યામાં નિર્દોષ લોકોએ જીવ ખોયો, તેનો આઘાત આજેય છે. સાડા ત્રણ દાયકાની કારકિર્દી દરમ્યાન સૈનિક તરીકે વિવિધ પ્રકારના સન્માનો મેળવતાં કચ્છને રાષ્ટ્રીય સ્તરે ગૌરવ અપાવનાર કિરણકુમારે ભૂકંપની જાણ થતાં તાબડતોબ ભુજ ધસી જઈ, ઍરપોર્ટ પર જોઈન્ટ ઑપરેશન સેલ જાતે ઊભો કર્યો હતો. દેશભરમાંથી તેમજ વિદેશોમાંથી હવાઈ માર્ગે આવતી રાહત સામગ્રી વિના વિલંબે સ્થાનિક વહીવટી તંત્રને સોંપી, સત્વરે ભૂકંપગ્રસ્તો સુધી પહોંચે, તેનો વ્યાયામ રાત-દિવસનો ભેદ જોયા વિના કચ્છી જવાને કર્યો હતો. દેશના ઉત્તર, પૂર્વ અને પશ્ચિમ એમ ત્રણ ખૂણે ફરી વળેલા આર્મીની પ્રતિષ્ઠિત અને સૌથી વધુ ત્રણ પરમવીર ચક્ર મેળવનાર ગ્રેનેડિયર્સ રેજિમેન્ટ અને ઈન્ફેન્ટરી બ્રાંચના બ્રિગેડિયર કિરણકુમારે પૂર્વમાં નાગાલેન્ડ, અરુણાચલ, પશ્ચિમમાં બાડમેર, જેસલમેર તેમજ ઉત્તરમાં કાશ્મીર અને કારગીલની સરહદો પર દેશની સુરક્ષાના કર્તવ્યમાં કચ્છનું પ્રતિનિધિત્વ કર્યું છે. 'રાષ્ટ્રીય રાઈફલ' બટાલિયનમાં ૧૯૯૭થી ૨૦૦૮ દરમ્યાન અનેક આતંકવાદી ઑપરેશનોની આગેવાની લેનાર કિરણકુમાર અને તેમની લશ્કરી ટુકડીએ ઘણા આતંકવાદીઓને ઠાર માર્યા હતા. વધુમાં આફ્રિકી દેશોમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રો (યુનો)ના પીસ કીપિંગ મિશન માટે કુશળ કામગીરી કરવા બદલ કિરણભાઈને યુનો તરફથી ચંદ્રક અર્પણ કરીને સન્માન કરાયું હતું. સેકન્ડ લેફ્ટનન્ટ તરીકે ૧૯૮૦માં ભારતીય લશ્કરમાં જોડાયા અને ૨૦૧૪માં 'એક્ટિવ સર્વિસ' એટલે કે સક્રિય સેવામાંથી નિવૃત્ત થયા પછી હાલ કિરણકુમાર મધ્યપ્રદેશમાં ઈંદોર પાસે મઉમાં લશ્કરને તાલીમ આપવા સાથે સલાહકારની ભૂમિકા ભજવી રહ્યા છે. એમ.બી.એ. તેમજ લોજિસ્ટીક્સ સપ્લાય મેઈન મેનેજમેન્ટમાં પીએચ.ડી. કરનાર બ્રિગેડિયર શ્રી ઠક્કર આગામી ઑક્ટોબરમાં સૈન્યના સલાહકાર પદ પરથી પણ નિવૃત્ત થઈ રહ્યા છે. નિવૃત્તિ પછી કોઈ પ્રવૃત્તિ વિશે વિચાર્યું છે ખરું? તેવું પૂછતાં ભૂકંપ વખતે કચ્છીઓના ભેરૂ બનેલા કિરણકુમાર કહે છે કે નિવૃત્તિ પછી કચ્છમાં જ સ્થાયી થઈ જઈશ અને શિક્ષણ તેમજ ખાસ કરીને વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિત્વ વિકાસ માટે કામ કરવું છે. ■

ગાંધીજીના ટ્રસ્ટીશીપના સિદ્ધાંતને અપનાવીએ

(અનુસંધાન : પાના નં.-૩૬ ઉપરથી ચાલુ)

પરીક્ષામાં ચોરી કરનાર વિદ્યાર્થીને ઠપકો આપવાને બદલે એનો બચાવ કરનાર બહાદુર મા-બાપોની હવે બહુમતી થઈ ગઈ છે. શાળા - કૉલેજમાં ચોરી કરનાર કે ગુંડાગીરી કરનાર વિદ્યાર્થીને ઠપકો આપનાર દસ ટકા મા-બાપ નીકળે તો પણ શિક્ષણનું ક્ષેત્ર ઉગરી જાય.

ઋષિકેશ મુખર્જીએ એક સરસ ફિલ્મ બનાવી હતી 'આશીર્વાદ.' જેમાં એક ઈમાનદાર અને સેવાભાવી જમીનદારની જિંદગીની કરુણતાની વાત છે. જમીનદારની પત્ની અત્યંત ક્રૂર, કપટી અને સંપત્તિની અભિમાની છે. મુનિમની મદદથી એ ગરીબોની ઝૂંપડપટ્ટીમાં આગ લગાડે છે. મુનિમ ઝુંપડામાંથી એક યુવાન સ્ત્રીનું અપહરણકરીને લઈ જાય છે. એ યુવતીને બચાવવા જતાં જમીનદારને હાથે મુનિમનું ખૂન થઈ જાય છે. અદાલતમાં કેસ ચાલે છે. જમીનદારનો વકીલ એને બચાવવા માટે થોડી ખોટી દલીલ કરીને કહે છે કે મુનિમ તો અકસ્માતે પડી જતાં મરી ગયેલો. ત્યારે જમીનદાર ઉશ્કેરાઈને કહે છે, 'બિલકુલ ખોટી વાત છે... મેં જ યુવતીની ઈજ્જત બચાવવા માટે મુનિમને મારી નાખ્યા છે... હું જિંદગીમાં કદી જૂઠું નથી બોલ્યો, હવે શા માટે મારી પાસે ખોટું બોલાવો છો?'

આ આદર્શનું અંતિમ ચરણ છે. દરેક માણસનું ગજું આ અંતિમ કક્ષાએ પહોંચવાનું નથી હોતું. પણ, પતનના પાતાળકૂવાથી બચવાની કોશિશ તો સામાન્ય માણસ પણ કરી શકે. અંદરની પ્રતિબદ્ધતા હોય ત્યારે વ્યક્તિત્વને સાચવી લેવામાં બહુ મહેનત પડતી નથી.

પોતાને રાતના સમયે ઘેર મળવા આવે એને હઝરત ઉમર પૂછતાં, 'સરકારી કામે આવ્યા છો કે અંગત કામે?' મુલાકાતી જો કહે કે એ અંગત કામે આવ્યા છે એટલે તરત એ પોતાની સામેની મીણબત્તી ઠારી નાખતા અને બીજી મીણબત્તી પેટાવતા. કેમકે, પેલી મીણબત્તી સરકારી હતી! આજે આ કક્ષાનો અંતિમ આદર્શ પાળવાની જરૂર નથી, પણ 'પ્રેક્ટિકલ' બનીને બધા આદર્શોને ફૂંકી મારવાની પણ જરૂર નથી.

૫, સૌરાષ્ટ્ર કલાકેન્દ્ર સોસાયટી, રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૧.
ફોન : (૦૨૮૧) ૨૫૭૪૩૨૪, ૨૫૭૫૩૨૭

ઘણાના ઘરમાં ઘરની ચાર દીવાલ વચ્ચે ખરેખર ચાર દિ' જ વહાલ હોય છે.

To Register Your Name in "Kutchi Telephone Directory - 2016" (For Ahmedabad - Gandhinagar Only)
Click on Link : **www.kutchisamaj.amdavad.com**

કલરવ

● દિનેશ માંકડ ●

ટકોર ટાબરિયાઓને

સૌ મજામાં ને? ઉત્તરાયણ ગઈ. બીજી કસોટી પરીક્ષા પણ ગઈ. હમણાં થોડો સમય જલસા જલસા! સાચી વાત? બોલો શું કરશો, આ થોડા હળવા સમયમાં? જુઓ દોસ્તો, રાષ્ટ્રભાષા તો આપણને જાણે બરાબર ફાવે જ છે, પણ કેટલાય બાળ દોસ્તોની બીજી ભાષા, ચોક્કસ પાક્કી નથી હોતી. જે બાળકો અંગ્રેજી માધ્યમમાં અભ્યાસ કરે છે, તેમની ગુજરાતી ભાષા પર પકડ નથી અને જે બાળકો ગુજરાતી માધ્યમમાં અભ્યાસ કરે છે તેમની અંગ્રેજી ભાષા પર ઓછી પક્કડ છે. આવા એકાદ વિષયને કારણે આપણો આત્મવિશ્વાસ ઘણીવાર ઓછો થઈ જાય. એના કરતા આવા સમયમાં આપણી બીજી ભાષાને થોડી વધારે મજબૂત બનાવી લઈએ તો કેમ? હા, બીજા કોઈ નબળા વિષયને પણ પાક્કો બનાવી લેવાનો આ ઉત્તમ સમય છે. મિત્રો, રોજેરોજ સ્પર્ધા વધતી જાય છે. એમાં આપણને પાછળ રહેવું પાલવે એમ નથી. તો કરી દો શરૂઆત આજથી જ – નબળા વિષયને સબળો બનાવવાની.

નાની વાત – મોટો બોધ

બાળક સુખવિંદરને કાયમ બીજા પાસેથી નવી વાતો સાંભળવી ગમે. એમના પડોશમાં હમણાં જ લશ્કરમાંથી નિવૃત્ત થયેલા કેપ્ટન મનોજ રહેવા આવ્યા. કેપ્ટન મનોજને બાળક સુખવિંદરની જીજ્ઞાસા ગમતી. એટલે તેઓ પોતાના સરહદ પરનાં સાહસિકતાનાં અવનવા અનુભવો વર્ણવતા. જુદી જુદી જોયેલી સત્ય ઘટનાઓ કહેતા. બાળક સુખવિંદરને આ વાતો ખૂબ ખૂબ ગમતી અને તેના મનમાં દ્રઢ થતી. કેપ્ટન મનોજ થોડા દિવસ કોઈ પ્રવાસમાં ગયા. એક મધરાત્રે સુખવિંદરને ઊંઘમાં ઓચિંતો ધીમો ઘોંઘાટ સંભળાયો. તે સફાળો જાગ્યો. જોયું તો બાજુના ઘરમાં ચોર. સુખવિંદર પહેલા તો થોડો ગભરાયો. પણ તરત તેને મનોજ કાકાએ કહેલી હિંમત અને બહાદુરીની વાતો યાદ આવી ગઈ. ઘરમાં પડેલી મોટી લાકડી લઈ પહેલા તો ચોરને પડકાર્યો અને નીચે જઈ ચોકીદારને જગાડ્યો. પછી તો સૌ જાગ્યા અને ચોરને પકડીને પોલીસને હવાલે કર્યો. બધાએ સુખવિંદરની સાહસિકતા અને સમયસૂચકતાને બિરદાવી. બાળ દોસ્તો, પુસ્તકો અને ટી.વી.માં બહાદુરીની ઘણી વાત જોઈએ અને સાંભળીએ છીએ. પણ જ્યારે વાસ્તવિક્તા આવે ત્યારે જ સાચી કસોટી થાય છે ખરી વાતને? કેટલીયવાર નાના બાળકોની સમયસૂચકતા, ચપળતા, જાગરુકતા કે સાહસિકતા મોટા નુકસાનમાંથી બચાવે છે.

તન તંદુરસ્ત - મન તંદુરસ્ત

ઉનાળાની શરૂઆત થાય, ઠંડી માસી વિદાય લે એટલે થોડા વહેલા ઉઠવાની મજા પડે. મિત્રો, ભગવાને ચોવીસ કલાક આપ્યા. પણ આપણે રોજ કેટલા કલાકનો સાચો ઉપયોગ કરીએ છીએ? અને હા, સ્ફુર્તિ અને યાદશક્તિ વધારવા માટે તો સવારનો સમય જ શ્રેષ્ઠ છે. બોલો ક્યારથી શરૂ? જ્યારે ઉઠો છો તેના કરતાં માત્ર અડધો કલાક જ વહેલા ઉઠવાની શરૂઆત કરો. તમને થોડા નવા જ વિશિષ્ટ અનુભવો થશે તેની ખાતરી!!

મગજ કસો, નહિં તો ખસો

ગણિતમાં 'ફર્મી' નાં કોયડા - એટલે ગણતરી - અંદાજિત ખૂબ નજીકનો ઉત્તર મેળવવો. દા.ત. ત્રીસ લાખની વસતિ. નગરનો રોજનો પાણીનો વપરાશ કેટલો? ઉકેલ - મર્યાદિત અંદાજ વ્યક્તિદીઠ માટે બે ડોલ (૨૦ લિટર), કપડા ધોવા બે ડોલ, વાસણ સાફ માટે એક ડોલ, પરચૂરણ માટે એક. એટલે કે રોજની છ ડોલ = ૧૨૦ લિટર પાણીની જરૂર પડે. ત્રીસ લાખ લોકોનાં શહેરનો અંદાજિત વપરાશ છત્રીસ કરોડ લિટર હોય.

<u>હવે એક સવાલ તમારા માટે</u> :

દુનિયામાં ટાલવાળા કેટલા?

નોંધ : આપણા લાડીલા શ્રી દિનેશભાઈ માંકડ દર મહિને "કલરવ"ની કોલમ દ્વારા બાળકોનું મનોરંજન કરાવે છે. આ કોલમ વાંચનાર દરેક બાળક કે તેના વાલીની એ ફરજ બની રહે છે કે 'કચ્છશ્રુતિ'ની પ્રતિભાવ કોલમમાં પોતાનો પ્રતિભાવ પ્રસારિત કરાવી દિનેશ અંકલની કોલમ માટેના પોતાના પ્રત્યાઘાત જરૂર રજૂ કરે.

– તંત્રી મંડળ

શબ્દ શોધ : ૪૬

મો. ૯૪૨૬૬ ૬૦૪૧૨

• પ્રદીપ જોશી - આદિપુર •

"મ" સ્પેશિયલ

તમામ ચાવીના ઉકેલ મ, મા, મિ... વગેરેથી શરૂ થાય છે.

■	૧	■	૨	૩		■	૪	■
૫		૬			■	૭		૮
	■		■		■		■	
૯	૧૦			■	૧૧		■	
■	૧૨		■	૧૩		■	■	
૧૪		■	■		■	૧૫	૧૬	■
	■	૧૭	૧૮					■
૧૯				■	■	૨૦		૨૧
	■	૨૨		■	૨૩		■	

આડી ચાવીઓ

૨. પ્રસંગ, બનાવ, કટોકટી કે આપત્તિનો સમય (૩)
૫. મનોહર, સુંદર, મનને મોહ કરનારું (૫)
૭. હાથપગના આંગળા અંગુઠામાં વચ્ચેની આંગળી, મધ્યમિકા (૩)
૯. દયાળુ, સ્નેહની લાગણીવાળું (૪)
૧૧. '_____ હોય તો માળવે જવાય' (૨)
૧૨. 'શું પૂછો છો, _____ ને કે હું શું કરું છું...
મને જ્યાં ગમે ત્યાં હરું છું ફરું છું' એક જાણીતું ભજન (૨)
૧૩. માર્ગ, રસ્તો, કેડો, ડિમાન્ડ (૨)
૧૪. પૃથ્વીનું રજરૂપ દ્રવ્ય, મટોડી, માંસ (૨)
૧૫. મારું (૨)
૧૭. તાલુકાનો વહીવટી વડો અધિકારી (૬)
૧૯. મહિયર, પિયર (૪)
૨૦. અહીં ઊંધેથી 'વેપારધંધા માટે કાઢેલી મૂળ રકમ કે
વ્યાજે મૂકેલી મૂળ રકમ'નો પર્યાય મળશે (૩)
૨૨. વજનનું એક એકમ (૨)
૨૩. પપ્પાના સાઢુભાઈ (૨)

જ્યારે આપણે આ દુનિયામાં પહેલો શ્વાસ લીધો ત્યારે આપણા મા-બાપ હાજર હતા. જ્યારે મા-બાપ છેલ્લો શ્વાસ લે ત્યારે આપણે હાજર રહેવું.

ઊભી ચાવીઓ

૧. શોકસભામાં સદ્‌ગતના આત્માની શાંતિ અર્થે
બે મિનિટનું શું પાળવામાં આવે? (૨)
૨. મહિનો, માસ (૨)
૩. એક રાશિ (૩)
૪. વચલું, વચ્ચેનું (૨)
૫. લેપ (૩)
૬. ગરજાઉ, ગરજવાળું, પરાધીન, પરવશ (૪)
૭. વારંવાર વિચાર્યા કરવાની ક્રિયા, સતત વિચારણા (૩)
૮. એક મહિનો (૪)
૧૦. દક્ષિણ ભારતની ફિલ્મોનો એક જાણીતો અભિનેતા
જેની 'કાયળચા' ફિલ્મનું શૂટીંગ કચ્છમાં પણ થયું હતું (૩)
૧૧. એક કઠોળ (૨)
૧૩. પરિસ્થિતિ, વાતાવરણ (૩)
૧૪. સામસામા એકબીજાને વારંવાર મારવાની ક્રિયા, મારંમાર (૪)
૧૫. એ નામની એક પૌરાણિક રાજપત્ની, એક અપ્સરા (૪)
૧૬. પુરુષ, નર (૩)
૧૭. મરણ પાછળનો શોક (૩)
૧૮. મૃત્યુ, નિધન, મોત (૩)
૨૧. ૠષિ, તપસ્વી પુરુષ (૨)

શબ્દશોધ : ૪૫નો ઉકેલ

વ	નિ	તા	■	મિ	થુ	ન	■	સો
હા	■	સ	ર્વ	ત્ર	■	વા	ન	ર
લ	ચ	ક	■	તા	જ	ણ	■	ઠ
■	તુ	■	આ	■	ટા	■	પા	■
■	ર	મે	શ	■	યુ	ગ	લ	■
■	■	દ	ર	શ	■	લ	ક	વો
ત	પ	સ્વી	■	રા	હ	ત	■	ડ
મ	■	■	ક	બ	ર	■	કા	કા
સ	મી	ક્ષા	■	■	ખ	સ	મ	■

શબ્દશોધ : ૪૫નો ઉકેલ મોકલાવનારના નામ

૧. સરલાબેન ચંદ્રકાંત શાહ
૨. બિંદી કેતન રાણા - અમદાવાદ
૩. રશ્મિકાંત એસ. સાવલા - ભુજ, કચ્છ

સમાચાર સંચય

● સંકલન : દિનેશ આર. મહેતા ●

કચ્છ

★ **કચ્છ યુનિ.માં જીઓ મ્યુઝિયમ બનાવાશે :** વિશ્વમાં અન્ય જગ્યાએ દેખાતા જુરાસિક યુગના જીવાશ્મિઓ કરતાં કચ્છના અવશેષો અલગ અને સંશોધન માટે વિશ્વમાં નમુનારૂપ છે તથા નક્કી કરાયેલી ૧૫૦ જેટલી સાઈટોને રક્ષિત જાહેર કરવી જોઈએ તેવી વાત દોહરાવતા સંશોધનાર્થે કચ્છ આવેલા વૈજ્ઞાનિકોએ અલભ્ય અવશેષો મળ્યાનો દાવો કરતાં પ્રાથમિક તારણ આપ્યું હતું કે લગભગ ૧૯૦૦ કરોડ વર્ષમાં કચ્છ બેઝિન વારંવાર સમૃદ્ધ સ્તરની ઉપર અને નીચે થયું છે અને ત્રણ બેઝિન ધરાવે છે. આ તબક્કે યુનિ. દ્વારા જીઓ મ્યુઝિયમના નિર્માણની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

★ **મુંદ્રામાં પ્રાથમિક વલ્લભ વિદ્યાલયનું ભૂમિ પૂજન :** મુંદ્રા ખાતે યુસુફ મહેરઅલી સેન્ટર દ્વારા આરતી ફાઉન્ડેશનના સહયોગથી હિંદી પ્રાથમિક માધ્યમની શાળા સહિત વિવિધલક્ષી સંકુલનું તાજેતરમાં નિર્માણ થયું હતું. કાર્યક્રમના અધ્યક્ષ આરતી ગ્રુપના ચંદ્રકાંતભાઈ ગોગરીએ સંસ્થાને શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિ માટે તમામ પ્રકારના સહયોગ માટેની જાહેરાત કરી હતી. આ પ્રસંગે અનેક મહાનુભાવો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. આ પ્રસંગે હિંદી શાળાના બાળકો દ્વારા સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ રજૂ કરાયો હતો. આ સંકુલનું નામ વલ્લભ વિદ્યાલય નક્કી થયું છે. લાલભાઈ રાંભિયાએ જણાવ્યું હતું કે, યુસુફ મહેરઅલી સેન્ટર દ્વારા આ શાળાની શરૂઆત ૩૦થી ૪૦ બાળકોથી કરાઈ હતી. વર્તમાન સમયમાં ૩૦૦થી વધુ બાળકો ત્યાં શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરે છે.

★ **કચ્છમાં શ્રેણીબદ્ધ ભેદી ધડાકા :** કચ્છના ભૂગર્ભમાં જાન્યુઆરી આવતાં જ ડરામણી હલચલનો ગંભીર સિલસિલો આ વખતે પણ ફરી શરૂ થયો હતો તેમ તાજેતરમાં વાગડ સહિત પૂર્વ કચ્છ, ચોબારી પંથકમાં અને ઠેઠ ગાંધીધામથી કંઠીપટ સુધી ભૂગર્ભમાં ભારે ધડાકા થતા હોવાનું અનુભવાયું હતું. જેના પગલે ગાંધીનગરથી સિસ્મોલોજી નિષ્ણાતોની એક ખાસ ટીમ કચ્છમાં આવી હોવાનું પણ ચર્ચાયું હતું.

★ **આદિપુરની યુવતી - મિસ ગુજરાત :** અઢી દાયકાથી સેવાકીય કાર્ય કરતી સંસ્થા ગાંધીધામ સિંધી યુથ સર્કલ દ્વારા યુવાનોને સશક્ત મંચ આપવાના હેતુથી દર વર્ષની માફક આ વર્ષે પણ ૨૭મી સંગીત સંધ્યા અને સૌંદર્ય સ્પર્ધાનું આયોજન તાજેતરમાં ગોપાલપુરી ખાતે કરવામાં આવ્યું હતું. જેમાં મિસ ગુજરાતનો ખિતાબ આદિપુરની યુવતી, મિસ કચ્છનો ખિતાબ ગાંધીધામની યુવતી અને મિસ ગાંધીધામનો ખિતાબ ભુજની યુવતીએ મેળવ્યો હતો.

★ **ભોજાયની માટીના કણ-જણનું દસ્તાવેજીકરણ :** 'ભોજાય — એક જીવંત દસ્તાવેજ' સ્વરૂપે સર્જકે દળદાર પુસ્તક નસીબ કરાવીને ભોજાયની માટીના કણ અને જણનું કરેલું નમૂનેદાર દસ્તાવેજીકરણ કાબિલેદાદ છે એમ લીલાધર રાયશી વીજપાર ગાલા પરિવારના સૌજન્ય થકી ગ્રંથિત પુસ્તક લોકાર્પણ સમારોહમાં મુખ્ય વક્તા તરીકે કચ્છમિત્રના પૂર્વતંત્રી કીર્તિભાઈ ખત્રીએ કહ્યું હતું. માવજીભાઈ મહેશ્વરીના પંદરમા પુસ્તક આલેખન પર ગૌરવ પ્રદર્શિત કરતાં હમવતનીઓએ સમગ્ર ગામવતીથી લેખકનું બહુમાન કર્યું હતું. પુસ્તકમાં ગામની સ્થાપનાથી ભૂકંપ પશ્ચાદના નવસર્જનની તવારીખોને આવરી લેવામાં આવેલ છે. આરંભમાં ભોજાય સર્વોદય ટ્રસ્ટના મોભી અને કચ્છ નિર્માણ અભિયાનના પ્રમુખ લીલાધરભાઈ ગડાએ હમવતનીઓને નવી પેઢી માટે બોધરૂપ પુસ્તક વિના મૂલ્યે ઉપલબ્ધ કરાવવાની જાહેરાત કરી હતી.

★ **બિદડા સર્વોદય ટ્રસ્ટને સેલ્યુટ ઇન્ડિયા એવોર્ડ :** ગુજરાત બહાર ગુજરાતીને જીવંત રાખવામાં માતબર પ્રદાન કરનારી સંસ્થાઓ અને વ્યક્તિ વિશેષોનું સન્માન કરવા અમદાવાદના ગુજરાત યુનિવર્સિટીના કન્વેન્શન હોલ ખાતે એન.આર.જી. ગુજરાતી ઉત્સવનો કાર્યક્રમ તાજેતરમાં યોજાયો હતો. આ કાર્યક્રમમાં ગરીબ દર્દીઓને અદ્યતન સારવાર આપવા, આરોગ્ય ક્ષેત્રે વિશ્વના નકશામાં બિદડા સર્વોદય ટ્રસ્ટની પ્રવૃત્તિને પહોંચાડવા અને આમ સમાજની સેવાઓની કદર કરીને બિદડા સર્વોદય ટ્રસ્ટના ચેરમેન વિજયભાઈ ધારશી છેડાને સ્મૃતિચિહ્ન, શાલ આપી સેલ્યુટ ઇન્ડિયા એન.આર.આઈ. ઍવોર્ડ એનાયત થયો હતો.

★ **કચ્છમાં ડાયનોસોરના અશ્મિ મળ્યા :** કચ્છમાં પ્રાચીન નગર ધોળાવીરા જે રીતે વિશ્વના પુરાતત્ત્વવિદો માટે હંમેશાં રસપ્રદ વિષય છે એ જ રીતે ભૂસ્તરશાસ્ત્રીઓ અને ઉત્ખનન કરનારા સંશોધકો માટે પણ કચ્છ માનીતું રહ્યું છે.

કચ્છમાં ડાયનોસોરના વસવાટ અંગે લાંબા સમયથી થતા સંશોધનોમાં મહત્ત્વની મહોર એ રીતે લાગી છે કે ભુજ નજીક લોડાઈ પાસેથી ડાયનોસોરના અશ્મિ અને કેટલાક સમુદ્રજીવોના અશ્મિઓ મળ્યા છે. ભારત અને જર્મનીની ટીમ દ્વારા થયેલા સંશોધનમાં આ અંગેની વિગતો બહાર આવી છે. બ્રિટીશ સંશોધકોએ ૧૯મી સદીના કચ્છમાં અશ્મિઓની માહિતી મેળવી હતી. કોલકતા સ્થિત સંશોધકોએ પણ 'મિડ જુરાસીક ઍરા' વિશે પ્રકાશ પાડ્યો હતો. ૧૬ કરોડ વર્ષ સુધી પૃથ્વીના સૌથી વિશાળ કદના જીવ ગણાતા ડાયનોસોર ૬.૫ કરોડ વર્ષ પહેલા લુપ્ત થઈ ગયા હોવાનું માનવામાં આવે છે.

ગુજરાત

★ નગરી હોસ્પિટલમાં અંધાપાકાંડ : અમદાવાદ કોર્પોરેશન સંચાલિત નગરી હોસ્પિટલમાં તબીબોની બેદરકારીને કારણે આંખના પડદાની સારવાર માટે આવેલા ૧૧ વર્ષના બાળક સહિત ૧૫ દર્દીને દૃષ્ટિ ગુમાવવાનો વારો તાજેતરમાં આવ્યો હતો. દર્દીઓને ઈન્જેક્શન આપ્યા બાદ આંખમાં દુઃખાવો અને પાણી નીકળવાની તકલીફ ઊભી થઈ હતી અને ત્યારબાદ એ લોકોને આંખે દેખાતું બંધ થઈ જતાં ગંભીર પરિસ્થિતિ સર્જાઈ હતી.

★ ગુજરાત હાઈકોર્ટનો નર્મદા બોન્ડ અંગે મહત્ત્વનો ચુકાદો : ગુજરાત હાઈકોર્ટના કાર્યકારી ચીફ જસ્ટિસની ખંડપીઠે તાજેતરમાં એક મહત્ત્વનો ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું હતું કે ગુજરાત સરાકરે નર્મદા બોન્ડ અંગે કંપની એક્ટમાં કરેલો ચુકાદો ગેરબંધારણીય છે અને તેથી રાજ્ય સરકાર આ તકે નર્મદા નિગમ રોકાણકારોને તેમના નાણાં અધવચ્ચે પરત લેવા ફરજ પાડી શકે નહીં અને ચુકાદો આપતાં નોંધ્યું હતું કે નર્મદા બોન્ડમાં રૂા. ૩૬૦૦/- ભરો તો ૨૦ વર્ષે ૧ લાખ ૧૧ હજાર રૂપિયા મળે. તે જ પ્રમાણે નર્મદા નિગમ કંપનીએ નાણાં ચૂકવવા જોઈએ. રાજ્ય સરકારની નર્મદા નિગમ કંપની દ્વારા ૧૯૯૪માં નર્મદા બોન્ડ બહાર પાડ્યા હતા, તેમાં ૧૮.૯ ટકા વ્યાજ આપવાનું નક્કી કર્યું હતું.

રાષ્ટ્ર

★ એક હજારની ૩૦ કરોડ નોટ સ્વાહા! : બેન્કિંગ ક્ષેત્રની સત્તાધીશ ભારતીય રિઝર્વ બેંક (આર.બી.આઈ.)એ તેના ઈતિહાસની સૌથી મોટી, ગંભીર ભૂલ કરતાં એક હજારની ૩૦ કરોડ નોટ ખોટી છાપી હતી. આંતરિક વર્તુળોએ જણાવ્યું હતું કે 'સિલ્વર સિક્યુરિટી થ્રેડ' વગર જ છાપ્યા પછી આ મોટા છબરડાને છૂપાવવા તમામ નોટ સળગાવી દેવાઈ હતી. આ મામલામાં નાસિક કરન્સી પ્રેસના ત્રણ કર્મચારીઓને ફરજમોકૂફ કરી દેવાયા હતા.

★ દિશાસૂચક ઉપગ્રહનું સફળ લોન્ચિંગ : ભારતીય અંતરિક્ષ અનુસંધાન સંગઠન - ઈસરોએ તાજેતરમાં ભારતીય ક્ષેત્રીય દિશાસૂચક ઉપગ્રહ પ્રણાલી વન-ઈ ના પાંચમા ઉપગ્રહનું સફળતાપૂર્વક લોન્ચિંગ કરતાંની સાથેજ ભારતે વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી જગતમાં વધુ એક સિદ્ધિ મેળવી હતી. આ પ્રક્ષેપણની સાથે જ ભારત પોતાનો જી.પી.એસ. લોન્ચ કરનારો વિશ્વનો છઠ્ઠો દેશ બની ગયો છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય

★ ૨૦૧૬માં ભારત સૌથી આગળ વધતું અર્થતંત્ર હશે : યુનોની વિશ્વ અર્થવ્યવસ્થાના અહેવાલમાં એવું અનુમાન વ્યક્ત કરાયું છે કે ૨૦૧૬ના વર્ષમાં ભારત ૭.૩ ટકા વૃદ્ધિ સાથે દુનિયાની મોટી અર્થવ્યવસ્થાઓમાં સૌથી વધુ ઝડપી વૃદ્ધિ હાંસલ કરવાવાળો દેશ બનશે. આ અહેવાલમાં કહેવાયું હતું કે ૨૦૧૬માં ભારતના અર્થતંત્રનો વિકાસ દર ૭.૩ ટકા રહેશે અને તેના આગળના વર્ષે તે વધીને ૭.૫ ટકા રહેશે.

એક વ્યક્તિને ૬૫ વર્ષ જીવવા માટે પાંચ કરોડ રૂપિયાનો ઑક્સિજન જોઈએ

વૃક્ષોના ઉપકાર અનંત છે. જેના વડે આપણને જિંદગી મળે છે.

એક દિવસમાં એક માણસ ત્રણ સિલિન્ડર ભરાય તેટલો ઑક્સિજન શ્વાસમાં લે છે. એક ઑક્સિજન સિલિન્ડરની કિંમત છે રૂા. ૭૦૦/- એટલે એક વ્યક્તિ એક દિવસમાં રૂા. ૨૧૦૦/- ની કિંમતનો પ્રાણવાયુ વાપરે. એક વર્ષમાં આ રકમ થાય રૂા. ૭,૬૬,૫૦૦/-. આ હિસાબે એક વ્યક્તિને ૬૫ વર્ષ જીવવા માટે પાંચ કરોડ રૂપિયાનો ઑક્સિજન જોઈએ. આ ઑક્સિજન આપણને તદ્દન મફતમાં પૂરો પાડે છે આપણી આસપાસ રહેલાં વૃક્ષો.

વૃક્ષોનો ઉપકાર અનંત છે. તેઓ આપણને જિંદગી આપે છે, તાજા શ્વાસ આપે છે. તેના બદલામાં કશું જ માગતા નથી.

આપણે જીવવું હોય તો વૃક્ષોને જિવાડીએ....

હિમાંશુ ભાઈલાલ ઠક્કર

+91 98793 01004
+91 93740 01004

પ્રેરણા સ્ત્રોત

શ્રી લોહાણા મહાપરિષદ
અખિલ ગુજરાત લોહાણા સમાજ
શ્રી અખિલ ગુજરાત કચ્છ વાગડ લોહાણા મહાજન
શ્રી કચ્છ વાગડ લોહાણા મહાજન ટ્રસ્ટ અમદાવાદ
શ્રી જલારામ અભ્યુદય જનસેવા ટ્રસ્ટ
શ્રી કચ્છી સમાજ અમદાવાદ

અમર રઘુવંશમ્
શ્રી રઘુકુળ વિશ્વ

jaymahaparishad@gmail.com
shreeraghuvansham@gmail.com

Vaikunth R. Gopani
B.Com. FCA. DISA

M. 9426303628
9909986171

V. R. GOPANI & CO.

Charaterd Accountants

H.O. :
A-11, Trimurti Complex,
Station Road, Bavla-382220
Ph. (02714) 230087

Branch :
2, Campus Corner 2nd Floor,
Nr. Auda Garden, Prahladnagar
Ahmedabad-15.

Resi. :
1, Sugam Enclave, Opp. Ramada Hotel, Prahaladnagar, Ahmedabad-15
Email : vrgopani@yahoo.com

જગદીશભાઈ શીવરામભાઈ મજીઠિયા (ઠક્કર)

ઉપપ્રમુખ : શ્રી અખિલ ગુજરાત કચ્છ વાગડ લોહાણા મહાજન
પ્રમુખ : શ્રી કચ્છ વાગડ લોહાણા મહાજન ટ્રસ્ટ, અમદાવાદ

સુગર બ્રોકર :

મોમાઈ સુગર કોર્પોરેશન - અશ્વિન : ૯૭૨૩૧૧૧૧૫૫
મહાકાલ સુગર સપ્લાયર્સ - ત્રિવિન : ૯૯૦૪૫૭૭૫૫૫
માધુપુરા માર્કેટ, શાહીબાગ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૪.

GILL & CO. PVT. LTD.

IMPORTERS - EXPORTERS & COTTON MERCHANT

Registered Office : NTC House, Narottam Morarjee Marg,
Ballard Estate, P.O. Box. No. 86, Mumbai - 400 038.
Phone : (022) 2261 5001 (4 Lines)
Fax : (022) 2262 0598, 2265 5069 Telegram : "GILLCO, MUMBAI"
Email : gillco@gillcot.com

"5", Aishwarya-1, 68, B.M.M. Society, Old Sharda Mandir Railway Crossing,
Ellisbridge, Ahmedabad - 380 006.
Phone : 079 - (O) 2658 6088 (R) 2658 1733 Telefax : 079 - 2658 6088
Mobile : 98253 28836 / 93742 08010 / 93742 08011

: BRANCHES :
ADONI / AHMEDABAD / AMRAVATI
BHATINDA / NEW DELHI / UJJAIN

આપના ફર્નિચરની દીર્ઘાયુષની ખાત્રી સાથે
ઈમ્પોર્ટેડ પાઈનવુડના M.R., B.W.P.,
ફલસડોર, બ્લોકબોર્ડ, પ્લાયવુડ

વિલમોર પ્લાય પ્રા.લિ.

All Products ISI

ભચાઉ-અંજાર રોડ, મુ. વરસામેડી, તા. અંજાર,
જિ. કચ્છ E-mail : willmoreply@yahoo.com

સંપર્ક :
નરસિંહભાઈ એન. પટેલ - ૯૮૨૫૨ ૪૩૫૫૭
ચંદ્રકાન્તભાઈ ઘોઘારી - ૯૮૨૫૦ ૩૨૦૫૪
અર્જુનભાઈ પટેલ - ૯૪૨૭૬ ૧૪૩૩૦

AMBICA TIMBER MART

logs. lumber. select veneers.

THE AARYAN (Construction Company)
FORESTRY PRODUCTS (Export and Import)
ALL NATURAL (Agro and Mineral Products)

Opp. The Grand Bhagwati, S.G.Road, Bodakdev, Ahmedabad - 54.
Tel: 079 - 26855764, 26852438, 65416036 Fax: +91-79 - 26855804
E-mail: ambica9002@yahoo.co.in Website : www.ambicatimbermart.com

PARBATBHAI PATEL (M) : 98240 62711

Shivam Packaging
Shiv Packing Industries

Opp. Dwarkadhish Estate, Outside Chandola Old Tol Naka,
Nr. Bombay Hotel, Narol Road, Ahmedabad-382 405.
Ph. : (O) 25394011, 25394311

● સ્ટીફ બોર્ડસ / ગ્રે બોર્ડસ ● પી.વી.સી. પી.પી. રોલ અને રીમ
પી.પી. સુતળી, વુડન રોલ ● વાસંની પટ્ટી ● H.M., L.D., P.P. Bags
ક્રાફ્ટ પેપર, સેલો ટેપ, કોરૂગેટેડ રોલ-બોક્સ

POSITIVE®
PLY & BOARD

-: Also Available :-
- Teak Wood
- MDF
- Liner Laminate
- Flush Door
- Veneer
- Door Skin

Amit Surani (Patel)
98244 79923

Brijesh Patel
96240 30203

RAVI ENTERPRISE

Sahakari Lati Bazar, Zone-2, B/h. Gita Mandir, Nr. S.T.Stand, Ahmedabad-22. Gujarat, INDIA.
Telefax : (O) + 91-79-25399423
E-mail : ravienterprise_004@yahoo.co.in

REGD. NO. GAMC/1028/2015-17 VALID UPTO 31-12-2017, R.N.I. 46515/87, DATE : 16-3-88
POSTED AT P.S.O. AHMEDABAD ON 15TH OF EVERY MONTH

મારુ સ્વાસ્થ્ય - મારી હોસ્પિટલ

કેર ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિકલ સાયન્સીઝ

સીમ્સ હોસ્પિટલ - સંપૂર્ણ સારવાર એક જ સ્થળ પર

શુકન મોલ નજીક, ઓફ સાયન્સ સીટી રોડ, સોલા, અમદાવાદ-૩૮૦૦૬૦.
એપોઈન્ટમેન્ટ માટે : ૯૧-૭૯-૩૦૧૦૧૨૦૦, ૩૦૧૦૧૦૦૮
મો. : +૯૧-૯૮૨૫૦ ૬૬૬૬૧ • ફેક્સ : +૯૧-૭૯-૨૭૭૧ ૨૭૭૦
Email : opd.rec@cims.me
ફોન : +૯૧-૭૯-૨૭૭૧ ૨૭૭૧-૭૫ (પાંચ નંબર)
Email : info@cims.me • Web. : www.cims.me

PRARAMBH
"ek nayi Zindagi ka"

Kailashdan Gadhavi

Prarambh Buildcon Ahmedabad LLP
307, Third floor,
3rd Eye One,
Near Panchvati,
C. G. Road,
Ahmedabad-380 006,
Gujarat, India

T : +91 79 40056400 | 40056401
M : +91 94262 85655 | 93741 85655
E : info@prarambhlife.com

A WORLD OF PRECISION

The cage making business is all about precision engineering

Precisely what our customers need to set the ball rolling !

TAPER ROLLER BEARING CAGES • SPHERICAL ROLLER CAGES
BRASS MACHINED CAGES • BALL BEARING CAGES
POLYAMIDE CAGES • STAMPED AUTO COMPONENTS

HARSHA ENGINEERS
ISO/TS 16949:2002 CERTIFIED

Harsha Engineers Limited
Sarkhej-Bavla Road, Changodar,
Ahmedabad - 382 213.
Ph. : 91-2717-391200 Fax : 91-2717-391259
Email : marketing@harshaengineers.com
Visit us at : www.harshaengineers.com

MEET RUDANI
+91 9726066655

MILAP PATEL
+91 9737524821

RII
RUDANI
INNOVATION INDUSTRIES

INDUSTRIES AUTOMATION • SPM MACHINES
WATERJET CUTTING MACHINE
LED TUBELIGHT & BULB MANUFACTURING MACHINE
Which Establish your Ideas & Dreams into the Reality...

47, Amba Estate, Vatva-Mehmdabad Highway, Nr. S. P. Ring Road Circle, Vatva, Ahmedabad-382445 • Web. : www.rudaniinnovation.com
Email : sales@rudaniinnovation.com
purchase@rudaniinnovation.com

અશોક રઘુરામ ઠક્કર

કરી લો ઘર આપના પોકેટમાં
વિષ્ણુધારા હોમ્સ હવે આપના બજેટમાં.

श्री विष्णुधारा @ Gota. HOMES
Happiness is here...
1 & 2 BHK Apartments

સાઈટ ઓફીસઃ
વોડાફોન ટાવર પાછળ, એસ.જી. હાઈવે,
ગોતા, અમદાવાદ-૮૧.
કોર્પોરેટ ઓફીસઃ બીજો માળ-૧૪, જે.બી.આર. આર્કેડ,
સાયન્સ સીટી રોડ, સોલા, અમદાવાદ-૬૦.
ફોન : ૮૮૬૬૧૦૪૪૯૯, ૮૮૬૬૩૦૪૪૯૯

ઉપલબ્ધ સુવિધાઓઃ
• ૨૪ કલાક સિક્યુરીટી ગાર્ડસ • સિનિયર સીટીઝન એરિયા
• ચિલ્ડ્રન પ્લે એરિયા • લેન્ડસ્કેપ ગાર્ડન

વિવિધ
યાદગાર પ્રસંગોએ
સ્વજનો-મિત્રોને ભેટ
આપવા જેવાં પુસ્તકો

ગુજરાતી સાહિત્યરસિકો માટે અમદાવાદમાં ગ્રંથતીર્થ સમા અમારા ત્રણ શો

ગૂર્જર સાહિત્યભવન
રતનપોળનાકા સામે, ગાંધી માર્ગ, અમદાવાદ – 380 0
ફોન : 079-22144663, e-mail : goorjar@yahoo.c

ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય

સંસ્કાર સાહિત્યમંદિર
5, N.B.C.C. હાઉસ,
સહજાનંદ કોલેજ પાસે,
આંબાવાડી, અમદાવાદ-15
ફોન : 079-26304259

ગૂર્જર સાહિત્ય પ્રક
102, લેન્ડમાર્ક બિલ્ડિંગ, ટાઈટેનિયમ સિટીસેન્ટર
સીમા હોલની સામે, 100 ફૂટ રોડ, પ્રહ્લ
અમદાવાદ-15 ફોન : 26934340, મો. 98252
ઈમેલ : gurjarprakashan@gma

Patel Tours & Travels®
AN UNDERTAKING OF PATEL INN & TRAVELS PVT. LTD.

24 Hours Service (M) 9974378888

Head Office : 8, Shroff Chambers, Opp. Navchetan School, Paldi, Ahmedabad-380 006.
Circle P, Nr. Prahaladnagar Garden, S. G. Highway, Nr. Honest Restaurant, Ahmedabad. (M) 9925244252
Phone : 079-26576492, 26577811, 26575367, 26587811 Fax : 26576491
(M) 9925244251, 9925244252, 9925244253
Web site : www.pateltoursandtravels.com, Email : patelinn@yahoo.com

RAJKOT
Ph. : 0281-2331754, 2332186, 2451210
(M) 9909022441, 9925244280

JUNAGADH
Ph. : (0285) 2621158
(M) 99252 44289

BHUJ
Ph. : 02832-224477, 221499, 229914
(M) 99252 44260, 99252 44258

BARODA
Ph. : 0265-6541275
(M) 99252 44274, 99252 44275

BRANCH OFFICE

JAMNAGAR
Ph. 0288-2552419, 2660243
(M) 99252 44261, 99090 09844

MUMBAI
Ph. : 022-28950191-92-93
(M) 98330 24764, 93229 42219

BRANCH OFFICE

DAILY SERVICE / RETURN SERVICE
Contact for Hiring minibus : 2 X 2, 3 X 2, LUXURY, VOLVO COACH ETC.
A/C. NON A/C. VOLVO SLEEPER COACH AVAILABLE
JUST CALL AND BOOK TICKET
PATEL TOURS & TRAVELS ALWAYS ONE STEP AHEAD

The Name Says its all

|| Radha Vallabh Group

Bonafide Brokers
138/2, Sindhi Commercial Market, Kalupur, Ahmedabad-380 002.
Phone : 22124412, 22120234, 22160418 (R) 22865419
Mobile : Chamanbhai - 9925070719, Nileshbhai - 98250 70719

Nelco Agency
137/2, Sindhi Commercial Market, Kalupur, Ahmedabad-380 002.
Amitkumar : 9879024849

Aryan Agency
Chamanbhai : 9925070719

Jaya Marketing
Hirenkumar : 9879997777

Branch Office :
A-410, City Center, Opp. Idgah Police Chowki, Prem Darwaja Road, Ahmedabad.
Web : www.bonafidebrokers.com

Printed & Published by Shri Ashok Mehta, President, Shri Kutchhi Samaj - Ahmedabad on behalf of Shri Kutchhi Samaj - Ahmedabad. Printed at Madhvi Offset, Khokhara, Ahmedabad. Published at Shri Kutchhi Samaj Karyalaya, 905, Span Trade Centre, Opp. Kocharab Ashram, Ellisbridge, Pladi, Ahmedabad-380 006. Editor : Shri Ashok Mehta. Price : Rs. 3.00 Lifetime Subscription : Rs. 1500/-